ALEXANDRE DUMAS

ALEXANDRE DUMAS

Colierul Reginei

Volumul 2

Capitolul XLII Două ambiţii care vor să treacă drept două iubiri.

Jeanne era şi ea femeie, ba încă fără a fi regină. Rezultă de aici că, în clipa când se urcă în trăsură, compară frumosul palat de la Versailles, bogatul şi splendidul lui mobilier, cu cel de al patrulea etaj de pe strada Sainte-Claude, lacheii impozanţi cu bătrâna ei servitoare. Dar aproape numaidecât meschina mansardă şi bătrâna servitoare se cufundară în umbra trecutului, ca acele fantasme care, nemaiexistând, nu au existat niciodată şi Jeanne văzu căsuţa sa din cartierul Saint-Antoine, atât de distinsă, atât de graţioasă, atât de confortabilă, cum s-ar spune în zilele noastre, cu lachei mai puţin împodobiţi decât cei de la Versailles, dar tot atât de respectuoşi, tot atât de ascultători. Casa şi lacheii erau Versailles-ul ei; ea era tot atât de regină ca şi Maria-Antoaneta, iar dorinţele ei, cu condiţia de a şti să şi le înfrâneze, nu atât în limitele necesităţii cât ale raţionamentului, erau la fel de bine şi la fel de repede executate, ca şi când ea ar fi ţinut un sceptru.

Aşa că Jeanne ajunse acasă foarte încântată şi cu surâsul pe buze. Era încă devreme; luă hârtie, o pană şi cerneală, scrise câteva rânduri, le puse într-un plic din hârtie fină şi parfumată, scrise adresa şi sună. De-abia se stinsese ultimul clinchet al clopoţelului şi uşa se deschise: un lacheu aştepta în prag.

— Aveam dreptate – murmură Jeanne – nici regina nu este mai bine slujită. Apoi, întinzând mâna, spuse: Du scrisoarea monseniorului cardinal de Rohan!

Valetul înainta, luă scrisoarea şi ieşi fără să rostească măcar un cuvânt, cu acea supunere mută a servitorilor de casă mare. Contesa căzu într-o visare adâncă, o visare care era urmarea firească acelei de pe drum. Nu trecură nici cinci minute, că cineva bătu la uşă.

— Intră! Spuse doamna de La Motte.

Acelaşi lacheu apăru.

— Ce este? Întrebă doamna de La Motte, schiţând un mic gest de nerăbdare, deoarece ordinul său nu fusese încă executat.

— În clipa când ieşeam să îndeplinesc ordinele doamnei contese – lămuri valetul – monseniorul bătea la poartă. I-am spus că mergeam la palatul său. A luat scrisoarea doamnei contese, a citit-o, a sărit din trăsură şi a intrat zicând: „Bine, anunţă-mă!”

— Şi?

— Monseniorul este aici; aşteaptă ca doamna să binevoiască a-l primi.

Un surâs uşor flutură pe buzele contesei. După câteva clipe, adăugă cu o vădită satisfacţie:

— Spune-i să intre.

Oare cele două clipe avusesem drept scop să-l facă pe un prinţ al bisericii să aştepte în anticamera sa, sau fuseseră necesare doamnei de La Motte ca să-şi schiţeze planul? Prinţul se ivi în prag. Întorcându-se acasă, trimiţând să-l caute pe cardinal, simţind o atât de mare bucurie la sosirea cardinalului, oare toate acestea însemnau că Jeanne avea un plan? Da, caci fantezia reginei, asemenea focurilor jucăuşe ce luminează văile când se întâmplă vreun incendiu, acea fantezie de regină şi, mai ales, de femeie, deschise privirilor intrigantei contese toate ungherele tainice ale unui suflet, de altfel prea mândru pentru a le ascunde.

Drumul de la Versailles la Paris este lung şi când îl faci având alături demonul cupidităţii, acesta are tot timpul să-ţi sufle la ureche calculele cele mai îndrăzneţe. Jeanne se

simţea ameţită de cele un milion cinci sute de mii de livre risipite în diamante pe mătasea albă a sipetului domnilor Boehmer şi Bossange. Un milion cinci sute de mii de livre! Nu era oare o avere princiară, mai ales în ochii unei sărmane cerşetoare care, doar cu o lună în urmă, cerea de pomană de la cei mari?

De bună seamă, era mult mai mare distanţa dintre Jeanne de Valois din strada Saint-Claude, la Jeanne de Valois din cartierul Saint-Antoine, decât dintre Jeanne de Valois, stăpâna a colierului.

Aşadar, străbătuse mai mult de jumătate din drumul norocului. Şi norocul la care râvnea Jeanne nu era o iluzie, cum ar fi cuvântul scris într-un contract sau posesiunea unui teritoriu, amândouă foarte importante, dar pentru care ai nevoie de inteligenţa minţii sau de agerimea ochiului. Nu, acest colier era cu totul altceva decât un contract sau pământul: acest colier era norocul care putea fi văzut: aşa va arăta veşnic, strălucitor şi fascinant; şi fiindcă regina îl dorea, putea şi Jeanne de Valois să-l viseze, fiindcă regina era în stare să renunţe la el, putea şi doamna de La Motte să-şi pună frâu ambiţiei.

Deci mii de gânduri nedesluşite, năluci stranii cu contururi înceţoşate despre care poe-tul Aristofan spunea că omul le asimilează în clipele lui de pasiune, mii de pofte, mii de furii ale patimei de a poseda luară pentru Jeanne, în timp ce străbătea drumul de la Paris la Versailles, chipuri de lupi, de vulpi şi de şerpi înaripaţi.

Cardinalul, care trebuia să-i împlinească visele, le curmă firul prin prezenţa lui neaşteptată tocmai când doamna de La Motte ar fi dorit să-l vadă. El însuşi avea visele sale pe care le ascundea sub masca amabilităţii, sub aparenţa dragostei.

— Ah, scumpă Jeanne! Exclamă el. Iată-vă! Mi-aţi devenit atât de necesară, încât întreaga zi mi-a fost umbrită de gândul că sunteţi departe de mine. Cel puţin v-aţi întors sănătoasă de la Versailles?

— După cum vedeţi, monseniore.
— Şi mulţumită?
— Încântată.
— Deci regina v-a primit?
— Imediat ce am ajuns, am şi fost introdusă la ea.
— Aveţi noroc. După aerul dumneavoastră triumfător, pariez că regina v-a vorbit.
— Am stat aproape trei ore în cabinetul maiestăţii sale.
Cardinalul tresări şi puţin a lipsit să nu repete după Jeanne, cu un glas plin de admiraţie: „Trei ore!” Dar se stăpâni şi zise:
— Sunteţi o adevărată vrăjitoare şi nimeni nu vă poate rezista.
— Oh, oh, exageraţi, scumpul meu prinţ!
— Aţi stat într-adevăr trei ore cu regina? Jeanne încuviinţă din cap. Trei ore! Repetă cardinalul, zâmbind. Câte lucruri poate spune în trei ore o femeie inteligentă ca dumneavoastră!
— O, vă asigur, monseniore, că nu mi-am pierdut timpul.
— Pariez că în aceste trei ore – azvârli ca în treacăt cardinalul – nu v-aţi gândit nici măcar o clipă la mine…
— Sunteţi un ingrat!
— Adevărat?! Strigă cardinalul.
— Am făcut pentru dumneavoastră mai mult decât să mă gândesc.
— Ce-aţi făcut?
— Am vorbit despre dumneavoastră.
— Aţi vorbit despre mine? Cui? Întrebă prelatul, cu o voce în care, cu toată stăpânirea de sine, se ghicea emoţia; şi inima prinse să-i bată.
— Cui, dacă nu reginei?
Şi rostind aceste cuvinte atât de preţioase pentru el, Jeanne avu delicateţea de a nu-l privi în faţă, ca şi când nici nu i-ar fi păsat de efectul spuselor ei. Domnul de Rohan era foarte emoţionat.

— Ah! Se precipită el. Haide, scumpă contesa, povestiţi-mi. Mă interesează atât de mult tot ce vi se întâmplă, încât nu vreau să pierd nici cel mai mic amănunt.

Jeanne zâmbi; ştia ce îl interesează pe cardinal, la fel de bine ca şi el însuşi. Cum însă îşi pregătise meticulos cele ce urma să povestească, cum ar fi făcut-o chiar dacă n-ar fi fost rugată, ea începu rar, lăsând să-i fie smulsă aproape fiecare silabă: istorisi în amănunt întrevederea, conversaţia, demonstrând cu fiecare cuvânt că, printr-una dintre acele întâmplări fericite care fac uneori norocul unui curtean, picase la Versailles într-o circumstanţă cu totul specială şi devenise, într-o singură zi, dintr-o străină, o prietenă aproape indispensabilă. Într-adevăr, într-o singură zi, Jeanne de La Motte fusese iniţiată în toate necazurile reginei, în toate neplăcerile domniei. Domnul de Rohan nu părea să reţină din povestire decât ceea ce regina spusese în legătura cu Jeanne. Jeanne, în povestirea sa, nu dădea importanţa decât la ceea ce spusese regină în legătură cu domnul de Rohan. Povestirea tocmai se sfârşise, când acelaşi lacheu intră, anunţând că masa e servită. Jeanne îl invită pe cardinal din ochi. Cardinalul acceptă printr-un semn. Dădu braţul stăpânei casei, care se obişnuise atât de repede să-i facă onorurile şi trecură în sufragerie.

După ce mâncară, după ce prelatul sorbi cu înghiţituri lungi speranţa şi iubire din relatările de zeci de ori reluate, de zeci de ori întrerupte ale acestei vrăjitoare, se văzu silit să-şi dea seama că va trebui să ţină cont de femeia din faţa lui, care ştia să ţină în mâini inimile celor puternici. Căci observă, cu surprindere şi spaimă totodată, că, în loc să se pună în valoare că orice femeie care se ştie răsfăţata şi de care ai nevoie, ea venea în întâmpinarea dorinţelor interlocutorului său, cu o gingăşie cu totul diferită de acea mândrie de leoaică manifestată la ultima masă luată împreuna în acelaşi loc şi în aceeaşi casă.

De data aceasta, Jeanne făcea pe gazda nu numai ca o femeie stăpână pe ea însăşi, ci şi ca o stăpână a celorlalţi.

Nici urmă de sfială în privirea ei, nici o reţinere în glas. Oare nu stătuse ea întreaga zi în preajma celor mai iluştri aristocraţi, floarea nobilimii franceze, pentru a lua exemplu de la ei? Oare nu i se adresase cu „scumpa contesă” o regină care nu avea rivală?

Aşa încât cardinalul, el însuşi un bărbat stăpân pe sine, îi recunoscu superioritatea, nu încerca să-i reziste şi îi spuse luându-i mâna:

— Contesă, în dumneavoastră sunt două femei.

— Cum asta? Întrebă contesa.

— Cea de ieri şi cea de azi.

— Şi pe care o preferă eminenţa voastră?

— Nu ştiu. Ştiu numai că cea de astă-seară este o Armida {1}, o Circe {2}, ceva cu totul irezistibil.

— Şi căreia, cu toate că sunteţi prinţ, nu veţi încerca, sper, să-i rezistaţi, monseniore.

Prinţul alunecă de pe scaun şi îngenunche la picioarele doamnei de La Motte.

— Cereţi pomană? Întrebă aceasta.

— Da şi aştept să mi-o daţi.

— Astăzi e ziua îngăduinţelor – răspunse Jeanne. Contesa de Valois şi-a ocupat locul cuvenit, a intrat în rândul femeilor de la curte; peste puţină vreme, ea se va număra printre cele mai mândre femei de la Versailles. Aşadar, poate să-şi deschidă palma şi să i-o întindă cui crede că o merită.

— Chiar şi unui prinţ? Întrebă domnul de Rohan.

— Chiar şi unui cardinal – răspunse Jeanne.

Cardinalul depuse un sărut lung şi arzător pe aceasta mână delicată; apoi, după ce cercetă din ochi privirea şi zâmbetul contesei, se ridică. Trecând în anticameră, spuse câteva cuvinte mesagerului său. După două minute, se auzi zgomotul trăsurii care se îndepărta.

Contesa înalţă capul.

— Pe legea mea, contesă, mi-am dat foc la corăbii.

— Nu-i nimic deosebit într-asta, de vreme ce vă aflaţi în port – răspunse contesa.

Capitolul XLIII În care încep să se zărească chipurile de sub mască

O conversaţie plăcută, pe îndelete este privilegiul oamenilor care nu mai au să-şi spună mare lucru. Exista bucuria de a tăcea sau de a te exprima prin interjecţii, dar cea mai mare este, fără discuţie, plăcerea de a pălăvrăgi fără a fi obligat să-ţi compui frazele. După două ceasuri de la plecarea trăsurii, cardinalul şi contesa se aflau în acest punct. Contesa cedase, cardinalul învinsese; cu toate acestea, cardinalul era cel subjugat, iar contesa era cea care triumfa. Doi bărbaţi se pot înşela strângându-şi mâna. Un bărbat şi o femeie se pot înşela sărutându-se. Aici se înşelau unul pe altul, numai pentru că fiecare voia să se lase înşelat. Fiecare dintre cei doi avea un scop. Pentru a-şi realiza scopul aveau nevoie de o atmosferă intimă. Scopul fiecăruia fusese atins.

Cardinalul nici nu-şi dădea măcar osteneala de a-şi ascunde nerăbdarea. Se mulţumi să facă doar un mic ocol şi, revenind la conversaţia despre Versailles şi la onorurile care o aşteptau acolo pe noua favorită a reginei, spuse:

— Este generoasă şi nimic nu i se pare prea mult pentru cei pe care îi iubeşte. Are un fel rar de a dărui tuturor câte ceva, dar numai câtorva prieteni aleşi le dăruieşte totul.

— Credeţi deci că este bogată? Întrebă doamna de La Motte.

— Găseşte aproape întotdeauna resurse, cu un cuvânt, un gest, un zâmbet. Nici un ministru, în afara lui Turgot, poate, nu a avut curajul să-i refuze ceva reginei.

— Ei bine, mie.

— Spuse doamna de La Motte – mie, biata regină, sau mai curând biata femeie, mi se pare mult mai puţin bogată decât o credeţi dumneavoastră!

— Cum aşa?
— Eşti oare bogat când eşti silit să-ţi impui privaţiuni.
— Privaţiuni?! Povestiţi-mi, vă rog, scumpă Jeanne.
— O, Doamne, vă voi spune numai ceea ce am văzut, nici mai mult, nici mai puţin.
— Spuneţi, vă ascult.
— Închipuiţi-vă două suplicii îngrozitoare pe care aceasta nefericită regină le-a îndurat.
— Două suplicii?! Care?
— Ştiţi, scumpul meu prinţ, ce înseamnă dorinţa unei femei?
— Nu, dar aş vrea să mă învăţaţi, contesă.
— Ei bine, regina are o dorinţă pe care nu şi-o poate satisface.
— De a avea pe cine?
— Nu, de a avea ce.
— Fie, de a avea ce anume?
— Un colier de diamante.
— Staţi, cred că ştiu. Nu-i vorba despre diamantele lui Boehmer şi Bossange?
— Exact.
— Oh, chestie veche, contesă.
— Veche sau nouă, oare nu este o adevărata nefericire pentru o regină, spuneţi, să nu poată avea ceea ce ar fi putut avea până şi o simplă favorită? Dacă regele Ludovic al XV-lea ar mai fi trăit încă cincisprezece zile Jeanne Vaubernier ar fi avut ceea ce nu poate avea Maria-Antoaneta.
— Ei bine, scumpă contesă, sunt convins că vă înşelaţi, regina a putut avea de cinci sau de şase ori aceste diamante şi le-a refuzat de tot atâtea ori.
— Oh!
— Vă spun sigur că regele i le-a oferit şi că le-a refuzat chiar din mâna regelui.
Şi cardinalul povesti istoria cu vasul. Jeanne ascultă cu toată atenţia şi când cardinalul isprăvi, spuse:

— Ei, şi?
— Cum, ei, şi?
— Da, ce demonstrează asta?
— Că nu le-a vrut, mi se pare limpede.
Jeanne ridică din umeri:
— Cunoaşteţi femeile, cunoaşteţi curtea, cunoaşteţi regii şi vă lăsaţi înşelaţi de un asemenea răspuns?
— De, constat numai refuzul!
— Scumpul meu prinţ, aceasta demonstrează doar un lucru: ca regina a simţit nevoia să spună ceva care să aibă răsunet, ceva foarte popular şi că a reuşit.
— Oho! Exclamă cardinalul, iată cum arată pentru dumneavoastră virtuţile regale! Ah, ce sceptică sunteţi! Sfântul Toma era încrezător pe lângă dumneavoastră.
— Sceptică sau nu, eu afirm un lucru.
— Care?
— Că regina, chiar după ce a refuzat colierul, a simţit o poftă nebună să-l aibă.
— Toate lucrurile acestea vi le-aţi închipuit, draga mea, dar mai întâi credeţi-mă, dincolo de nenumărate defecte, regina are o mare calitate.
— Care…?
— Este dezinteresată! Nu iubeşte nici aurul, nici argintul, nici nestematele. Cântăreşte mineralele la valoarea lor; pentru ea, o floare prinsă în piept valorează cât un diamant la ureche.
— Nu zic ba. Numai că, acum, în clipa de faţă, susţin că are chef să-şi pună diamantele la gât.
— Ah, contesă, demonstraţi-mi!
— Nimic mai uşor; adineauri am văzut colierul.
— Dumneavoastră?
— Da, eu; nu numai că l-am văzut, dar l-am şi atins.
— Unde?
— Tot la Versailles.
— La Versailles?

— Bijutierii au venit cu el acolo pentru a o ispiti pe regină pentru ultima dată.
— Şi e frumos?
— Superb!
— Atunci dumneavoastră, care sunteţi cu adevărat femeie, dumneavoastră înţelegeţi că te poţi gândi la un asemenea colier.
— Înţeleg chiar că poţi să-ţi pierzi şi pofta de mâncare şi somnul.
— Vai, de ce n-am un vas să-i dăruiesc regelui?!
— Un vas?
— Da, mi-ar dărui colierul şi, după ce l-aş avea, aţi putea să mâncaţi şi să dormiţi liniştită.
— Vă bateţi joc?
— Nu, vă jur!
— Ei bine, am să vă spun un lucru care poate vă va mira foarte mult.
— V-ascult.
— N-aş vrea acest colier!
— Cu atât mai mult, contesă, cu cât nici n-aş putea să vi-l ofer.
— Păcat! Nici domnia-voastră şi nimeni pe lume! Exact ceea ce simte şi regina şi iată de ce şi-l doreşte.
— Dar vă repet că regele i l-a oferit.
Jeanne fă cu un gest repezit, un gest aproape de plictiseală şi spuse:
— Şi eu vă spun că femeilor le plac aceste daruri când nu vin din partea unor oameni care le obligă să le accepte.
Cardinalul o privi pe Jeanne cu mai multă atenţie şi zise:
— Nu prea înţeleg.
— Cu atât mai bine; să lăsam lucrurile aşa cum sunt. De ce să mai vorbim despre acest colier, dacă tot nu putem să-l avem?
— Ah, dacă eu aş fi regele şi dumneavoastră aţi fi regina, v-aş sili să-l acceptaţi.

— Ei bine, fără să fiţi rege, obligaţi-o pe regină să-l primească şi veţi vedea dacă va fi chiar atât de supărata pe cât credeţi pentru atare constrângere.

Cardinalul o privi pe Jeanne încă o dată şi spuse:

— Sunteţi sigură că nu vă înşelaţi? Oare, într-adevăr, regina nutreşte această dorinţă?

— Mistuitoare! Ascultaţi, scumpul meu prinţ: parcă mi-aţi spus odată, sau am auzit spunându-se, că nu aţi fi deloc supărat dacă aţi fi numit ministru?

— E foarte posibil să fi spus acest lucru, contesă.

— Ei bine, vă asigur, scumpul meu prinţ…

— Ce?

— Că regina îl va face ministru pe cel care va fi capabil să-i trimită colierul de acum în opt zile.

— Oh, contesă!

— Ştiu ce spun… V-ar plăcea mai mult s-o gândesc numai în sinea mea?

— Nicidecum.

— De altfel, ceea ce spun nu vă priveşte deloc. Este limpede că nu veţi cheltui un milion şi jumătate pentru un capriciu regesc. Pe legea mea, ar însemna să plătiţi prea scump un portofoliu pe care l-aţi putea avea pentru o nimica toată şi care aproape vi se şi datorează. Luaţi deci tot ce v-am spus drept o conversaţie oarecare. Eu sunt ca şi papagalii: am fost orbită de soare şi iată-mă repetând într-una că e cald. Ah, monseniore, ce grea încercare este o zi norocoasă pentru o mică provincială! Trebuie să fii un vultur ca domnia-voastră pentru a putea privi în faţă strălucirea razelor. Cardinalul deveni visător. Vedeţi – continuă Jeanne – iată că mă şi judecaţi rău, că mă găsiţi atât de vulgară şi de păcătoasă, încât nici nu mai binevoiţi să-mi vorbiţi!

— Ei, asta-i!

— Când o judec astfel pe regină, mă judec şi pe mine.

— Contesă!

— Ce vreţi? Am crezut că doreşte diamantele pentru că a suspinat când le-a văzut; am crezut, pentru că, în locul ei şi eu le-aş fi dorit; iertaţi-mi slăbiciunea.

— Sunteţi o femeie adorabilă, contesă! Printr-o contopire de necrezut, în dumneavoastră se îmbină slăbiciunea inimii şi tăria minţii; sunteţi atât de puţin femeie în anumite clipe, încât mă sperii; sunteţi atât de minunată în altele, încât binecuvintez cerul, vă binecuvântez pe dumneavoastră… Şi galantul cardinal punctă această galanterie cu un sărut. Să nu mai vorbim despre asta – încheie el.

„Fie – murmură pentru sine Jeanne. Cred că a muşcat din momeală”…

Dar, cu toate că spusese: „Să nu mai vorbim despre asta”, cardinalul reluă:

— Şi ziceţi că Boehmer a revenit cu oferta?

— Da, împreună cu Bossange – răspunse cu naivitate doamna de La Motte.

— Bossange… Staţi puţin – rosti cardinalul, vrând parcă să-şi amintească. Bossange nu este asociatul său?

— Da, unul înalt şi uscăţiv.

— El este.

— Unde locuieşte?

— Trebuie să locuiască undeva pe Rue Ferraille sau de l'École, nu prea ştiu; în orice caz, în împrejurimile Pont-Neuf-ului.

— Da, pe lângă Pont-Neuf, aveţi dreptate; am citit, trecând cu trăsura, acest nume deasupra unei porţi. Haide, haide – murmură Jeanne – peştele muşcă din ce în ce mai tare…

Jeanne avea dreptate: cârligul undiţei se înfipsese adânc în pradă.

Aşa că, a doua zi, plecând din locuinţa sa din cartierul Saint-Antoine, cardinalul ceru să fie condus direct la Boehmer. Spera să-şi poată tăinui numele, dar Boehmer şi Bossange erau bijutierii curţii şi, de la primele cuvinte pe care le rosti, i se adresară cu „monseniore”.

— Ei bine, da, monseniore – zise cardinalul – dar fiindcă m-aţi recunoscut, încercaţi cel puţin ca alţii să nu o facă.
— Monseniorul poate fi liniştit. Aşteptăm ordinele monseniorului.
— Am venit să cumpăr colierul de diamante pe care l-aţi arătat reginei.
— Suntem într-adevăr deznădăjduiţi, dar monseniorul vine prea târziu.
— Cum aşa?
— S-a vândut.
— Imposibil, doar ieri l-aţi oferit din nou maiestăţii sale.
— Care l-a refuzat din nou, monseniore, iată de ce vechea tranzacţie se menţine.
— Şi cu cine s-a încheiat târgul? Întrebă cardinalul.
— Este un secret, monseniore.
— Prea multe secrete, domnule Boehmer.
Şi cardinalul se ridică.
— Monseniore!
— Credeam, domnule – continuă înaltul prelat – că un bijutier al coroanei Franţei ar trebui să fie fericit să vândă în Franţa inimoasele sale nestemate; dacă preferi Portugalia, fă cum îţi place, domnule Boehmer.
— Ah, monseniorul ştie totul! Strigă bijutierul.
— Ce ţi se pare uimitor în asta?
— Dacă monseniorul ştie totul, înseamnă că numai regina i-a putut spune?
— Şi dacă ar fi aşa! Răspunse cardinalul, fără a respinge această ipoteză măgulitoare pentru amorul său propriu.
— Oh, aceasta ar schimba mult lucrurile, monseniore!
— Nu înţeleg, explică-te.
— Îmi permite oare monseniorul să vorbesc în toată libertatea?
— Vorbeşte.
— Ei bine, regina îşi doreşte colierul.
— Crezi?
— Suntem siguri.

— Şi atunci de ce nu-l cumpără?
— Pentru că l-a refuzat pe rege şi, dacă ar reveni asupra acestei hotărâri, care i-a adus atâtea elogii din partea maiestăţii sale, ar însemna să se arate capricioasă.
— Regina este deasupra acestor lucruri.
— Da, când este vorba despre ce spune poporul, sau chiar despre ce spun curtenii; dar când este vorba despre ce spune regele…
— Regele, o ştii foarte bine, a vrut să-i dăruiască reginei colierul.
— Fără îndoială, dar s-a grăbit să-i mulţumească reginei când ea a refuzat.
— Şi ce concluzii trage domnul Boehmer?
— Că regina ar vrea să aibă colierul fără a părea că-l cumpără.
— Ei bine, te înşeli, domnule – replică prinţul de Rohan. Nu despre asta este vorba.
— Atunci ne pare rău, monseniore, pentru că ar fi fost singurul motiv hotărâtor care ne-ar fi determinat să ne călcăm cuvântul faţă de domnul ambasador al Portugaliei.
Cardinalul reflectă. Oricât de mare ar fi iscusinţa diplomaţilor, cea a negustorilor este mult superioară… Mai întâi ca diplomatul negociază aproape întotdeauna valori pe care nu le are; negustorul ţine şi strânge în gheară obiectul care atâta curiozitatea: chiar când îl cumperi, chiar când îl plăteşti scump, tot înseamnă aproape că îl jefuieşti. Domnul de Rohan, văzând că se afla la discreţia acestui om, spuse:
— Domnule, presupune, dacă vrei, că regina doreşte să aibă colierul.
— Asta schimbă totul, monseniore. Şi pentru a da întâietate reginei, putem rupe toate tranzacţiile.
— Cu cât vinzi colierul?
— Un milion cinci sute de mii de livre.
— Cum ţi se va plăti?
— Portugalia îmi plăteşte un aconto şi eu însumi mă voi duce să livrez colierul la Lisa-bona, unde voi primi restul.

— Noi nu vom putea plăti în felul acesta, domnule Boehmer, v-am putea da un aconto, dacă nu ar fi prea mare.
— O sută de mii de livre.
— Pot fi găsite. Restul?
— Eminenţa voastră are nevoie ele timp? Întrebă Boehmer. Dacă garantează eminenţa voastră, se poate face orice. Numai că întârzierea implica o pierdere; şi fiţi atent, monseniore: într-o afacere de o asemenea importanţă, cifrele se umflă singure. O dobândă de cinci la sută, pentru un milion şi cinci sute de mii, face şaptezeci şi cinci de mii de livre, iar o dobândă de cinci la sută este o adevărată mină pentru un negustor. Zece la sută este, în orice caz, singurul procent acceptabil.
— Ar însemna o sută cincizeci de mii de livre în contul dumitale?
— Da, monseniore.
— Domnule Boehmer, să zicem că vinzi colierul cu un milion şase sute de mii de livre şi împărţi plata celor un milion cinci sute de mii de livre care rămân la trei scadenţe, pe timp de un an. S-a făcut?
— Monseniore, dacă încheiem astfel târgul, pierdem cincizeci de mii de livre.
— Nu cred, domnule. Dacă ar trebui să încasezi mâine un milion cinci sute de mii de livre, ai fi cam stânjenit: un bijutier nu poate cumpăra o moşie la preţul ăsta.
— Suntem doi, monseniore, asociatul meu şi cu mine.
— Este adevărat, dar n-are importanţă; vă va fi mai la îndemână să încasaţi cinci sute de mii de livre la fiecare patru luni ale anului, decât câte două sute cincizeci de mii de livre fiecare.
— Monseniorul uită că diamantele nu ne aparţin. Ei, dacă ne-ar aparţine, am fi destul de bogaţi ca să nu ne neliniştim nici de plată, nici de plasamentul banilor.
— Cui aparţin pietrele?
— Cel puţin la zece creditori: pietrele le-am cumpărat una câte una. Una trebuie plătită la Hamburg, alta la Neapole,

una la Buenos-Aires, două la Moscova. Creditorii noştri aşteaptă vânzarea colierului pentru a-şi primi banii. Singura noastră proprietate este doar beneficiul pe care îl vom realiza; dar, vai, monseniore, de când acest nefericit colier este gata de vânzare, deci de doi ani, am şi pierdut două sute de mii dobânda! Judecaţi cât de mare este beneficiul nostru.

Domnul de Rohan îl întrerupse pe Boehmer:

— De fapt, eu nici n-am văzut colierul.

— Adevărat, monseniore, iată-l.

Şi Boehmer scoase la iveală, cu toate precauţiile posibile, preţioasa bijuterie.

— Superb! Exclamă cardinalul, atingând cu patimă încheietoarea care atinsese gâtul reginei. Când isprăvi şi când degetele sale se saturară să caute în neştire efluviile visate îndelung, spuse: Facem târgul?

— Da, monseniore; şi mă şi duc la ambasadă să-mi retrag cuvântul.

— Nu credeam că se află acum un ambasador al Portugaliei la Paris.

— Ba da, monseniore, este domnul de Souza; a venit incognito.

— Pentru a negocia afacerea – zise cardinalul, râzând.

— Da, monseniore.

— O, bietul Souza! Îl cunosc bine. Bietul Souza!

Şi se înveseli şi mai mult.

Domnul Boehmer crezu că trebuie să se asocieze şi el la veselia clientului său. Şi râseră astfel vreme îndelungată, pe seama Portugaliei. Domnul de Rohan vru să plece. Boehmer îl opri şi întrebă:

— Poate să-mi spună monseniorul cum se va încheia afacerea?

— Cât se poate de firesc.

— Prin intendentul monseniorului?

— Nu, absolut nimeni în afară de mine; nu vei avea de-a face decât cu mine.

— Când?
— Începând de mâine.
— Cele o sută de mii de livre...?
— Le voi aduce mâine.
— Bine, monseniore. Şi hârtiile?
— Le voi semna chiar aici, tot mâine.
— Aşa este cel mai bine, monseniore.
— Şi pentru că eşti un om care ştii să păstrezi un secret, domnule Boehmer, aminteşte-ţi că deţii unul dintre cele mai importante.
— Ştiu, monseniore şi voi merita încrederea domniei-voastre, ca şi pe cea a maiestăţii sale regina – adăugă el, cu tâlc.

Domnul de Rohan se împurpură la faţă şi plecă tulburat, dar fericit, ca orice om care se ruinează într-un acces de patimă. A doua zi, domnul 3oehmer se îndrepta, cu un aer important, către ambasada Portugaliei. Chiar în clipa când se pregătea să bată la poartă, domnul Ducorneau, primul secretar, îi prezenta conturile secretarului particular, domnul Beausire, în timp ce don Manuel y Souza, ambasadorul, îi explica un nou plan de campanie asociatului său, valetul.

De la ultima vizită a domnului Boehmer pe strada Jussienne, palatul suferise multe transformări. Întregul personal, sosit, după cum am văzut, în cele două trăsuri de poşta, se instalase cum putuse, având în vedere însă diversele atribuţii pe care trebuia să le îndeplinească în casa noului ambasador. Trebuie să spunem că, împărţindu-şi rolurile, pe care le jucau, de altfel, excelent şi fiind nevoiţi să se înlocuiască reciproc, asociaţii aveau prilejul să-şi supravegheze ei înşişi interesele, ceea ce dă mai multă siguranţă oricărei afaceri.

Domnul Ducorneau, încântat de inteligenţa tuturor valeţilor, era plin de admiraţie faţă de ambasador, care se arătase prea puţin preocupat de prejudecăţi naţionale şi nu şovăise să angajeze un personal în întregime francez, de la

secretarul particular până la cel de-al treilea valet Acest lucru îl îndemnă ca, în timp ce făcea socotelile cu domnul de Beausire, să înceapă cu acesta din urmă o conversaţie foarte elogioasă la adresa şefului ambasadei.

— După cum vezi, familia de Souza – spunea Beausire – nu face parte dintre acei portughezi închistaţi în idei preconcepute care trăiesc ca în secolul al XIV-lea, cum sunt atâţia nobili prin ţinuturile noastre. Nu, ei sunt gentilomi care călătoresc, cu o avere de milioane, care ar putea fi regi oriunde ar avea ei chef să se ducă.

— Numai ca un asemenea chef nu le vine – replică spiritual domnul Ducomeau.

— De ce ar face-o, domnule secretar? Când ai un oarecare număr de milioane şi un nume princiar, nu crezi că valorezi cât un rege?

— Ah, iată un punct de vedere filosofic, domnule secretar – spuse Ducomeau, surprins. Nu mă aşteptam să aud asemenea maxime despre egalitate din gura unui diplomat.

— Noi suntem nişte excepţii – răspunse Beausire, oarecum contrariat de anacronismul sau; fără a fi voltairian sau rousseau-ist, avea şi el ideile lui filosofice despre lume.

— Ştiţi, este o adevărata fericire că Portugalia e o ţară mică! Exclamă Ducomeau, entuziasmat.

— Ei şi de ce?

— Pentru ca, având asemenea oameni în fruntea sa, va prospera repede, domnule.

— Oh, ne flataţi, scumpul meu domn! Nu, noi facem o politică filosofică. Este atrăgător, dar nu se poate aplica. Acum însă hai s-o lăsăm baltă. Spuneaţi deci că sunt o sută opt mii de livre în casa de bani?

— Da, domnule secretar, o sută opt mii de livre.

— Şi nu sunt datorii?

— Nici un bănuţ.

— Demn de toată laudă. Daţi-mi, vă rog, borderoul.

— Iată-l. Când se vor face prezentările, domnule secretar? Trebuie să ştiţi că subiectul acesta dă naştere la curiozitate,

la nesfârşite comentarii, aş zice chiar la agitaţie în tot cartierul.

— Oho!

— Da, din când în când, sunt văzuţi dând târcoale în jurul palatului tot felul de indivizi care se pare că ar dori ca poarta să fie de sticlă.

— Indivizi…?! Repetă Beausire. Indivizi din cartier?

— Şi alţii. Ei bine, misiunea domnului ambasador fiind secretă, vă daţi şi dumneavoastră singur seama că poliţia se va strădui cât mai grabnic să descopere totul.

— La fel mi-am zis şi eu – încuviinţă Beausire, destul de neliniştit.

— Priviţi domnule secretar – îl îndemnă Ducorneau, ducându-l pe Beausire în dreptul unei ferestre prevăzută cu drugi de fier, care dădea spre unul din zidurile palatului. Priviţi, vedeţi în stradă un om cu un surtuc cafeniu-murdar?

— Da, îl văd.

— Vedeţi cum se uită încoace?

— Într-adevăr. Cine credeţi că este acest om?

— Eu? De unde să ştiu… Poate un spion al domnului de Crosne.

— Probabil.

— Între noi fie vorba, domnule secretar, domnul de Crosne nu este un magistrat de talia domnului de Sartine. L-aţi cunoscut pe domnul de Sartine?

— Nu, domnule, nu!

— Eh, acela ar fi ghicit până acum de zece ori cu ce vă ocupaţi. Este însă adevărat că sunteţi şi destul de precaut…

Se auzi clopoţelul.

— Mă cheamă domnul ambasador – zise foarte grăbit Beausire, pe care conversaţia începuse să-l cam stânjenească.

Şi, împingând uşa cu putere, îi răsturnă pe doi dintre asociaţi care, unul cu o pană la ureche, altul cu mătura în mână, unul într-un post de mâna a patra, altul simplu valet, găseau conversaţia prea lungă şi doreau să participe, chiar

dacă o făceau numai cu auzul. Beausire îşi zise că devenea suspect şi-şi făgădui să fie mai prevăzător. Urcă deci la ambasador, după ce strânsese în taină mâna celor doi prieteni şi asociaţi.

Capitolul XLIV În care domnul Ducorneau nu mai înţelege nimic din ceea ce se întâmplă

Don Manuel y Souza era mai puţin gălbejit ca de obicei, ceea ce vrea să spună că obrazul său oferea ochiului o vagă nuanţă purpurie. Tocmai avusese cu domnul comandor-valetul o explicaţie de-a dreptul penibilă. Şi explicaţia încă nu se terminase. Când sosi Beausire, cei doi cocoşi îşi mai smulgeau ultimele pene.

— Haide, domnule de Beausire, vino să ne pui de acord – zise comandorul.

— În ce privinţă? Întrebă secretarul, cu aerul unui arbitru, după ce schimbase iute o privire cu aliatul său firesc, ambasadorul.

— Precum ştii, domnul Boehmer trebuie să vină astăzi să încheiem afacerea cu colierul – începu valetul.

— Ştiu.

— Şi că va trebui să-i numărăm cele o sută de mii de livre.

— Ştiu şi asta.

— Aceste o sută de mii de livre sunt proprietatea asociaţiei, nu-i aşa?

— Se îndoieşte cineva?

— Poftim! Domnul de Beausire îmi dă dreptate – zise comandorul, întorcându-se spre don Manuel.

— Să aşteptam, să aşteptăm – replică portughezul, făcând cu mâna un semn care însemna că trebuie răbdare.

— Nu-ţi dau dreptate decât asupra acestui punct – preciza Beausire – şi anume că cele o sută de mii de Livre sunt ale asociaţilor.

— Asta e totul, nici nu cer mai mult.

— Păi dacă-i aşa, atunci caseta cu bani nu trebuie să stea în singurul birou ai ambasadei, care este vecin cu camera domnului ambasador.

— Şi de ce nu?! Replică Beausire.

— Iar domnul ambasador – continuă comandorul – nu trebuie să ne dea fiecăruia câte o cheie de la casetă?

— Ba deloc – interveni portughezul.

— Ce motive ai?

— Într-adevăr, ce motive ai? Întrebă Beausire, la rândul său.

— Dacă ei n-au încredere în mine – spuse portughezul, mângâindu-şi proaspăta bărbu-ţă – de ce eu să am în alţii? Mi se pare că, dacă eu pot fi acuzat că fur banii asociaţiei, la fel de bine pot şi eu să suspectez asociaţia că vrea să mă fure. Şi unii şi alţii facem tot atâtea parale.

— De acord – spuse valetul – dar tocmai de aceea avem aceleaşi drepturi, drepturi egale, adică.

— Atunci, scumpul meu domn, dacă doreai egalitate, trebuia de la început s-o facem fiecare pe ambasadorul prin rotaţie. Ar fi fost mult mai neverosimil în ochii publicului, dar asociaţii ar fi fost liniştiţi. Nu-i aşa, ce părere ai?

— Şi mai întâi – se amestecă Beausire – află, domnule comandor, că nu te porţi ca un bun camarad; oare seniorul don Manuel nu are un privilegiu incontestabil, al omului care a născocit tot planul?

— Ah, da – zise ambasadorul – şi domnul de Beausire împarte cu mine acest privilegiu.

— Eh, o dată ce o afacere este în curs de desfăşurare, nu se mai acorda atenţie privile-giilor – replică domnul comandor.

— De acord, dar se continuă a se da atenţie procedeelor – sublinie Beausire.

— Nu sunt singurul care ridic această obiecţie – murmură comandorul, întrucâtva ruşinat. Toţi ai noştri gândesc ca mine.

— Şi n-au dreptate – ripostă portughezul.

— Aşa e, n-au dreptate – repetă Beausire.

Comandorul înălţă capul.

— Nici eu n-am avut dreptate – spuse el, înciudat – când am vrut să aflu părerea domnului de Beausire. Secretarul nu putea să nu se înţeleagă cu ambasadorul!

Domnule comandor – răspunse Beausire, cu o uimitoare linişte – eşti un ticălos căruia îi voi rupe urechile, dacă mai ai cumva urechi; doar ţi-au mai fost scurtate o dată…

— Ia te rog! Se burzului comandorul, încruntându-se.

— Stăm liniştiţi aici, în cabinetul domnului ambasador şi putem discuta întreaga afacere ca în familie. Or, dumneata mă insulţi, pretinzând că vreau să mă înţeleg cu don Manuel.

— Şi pe mine m-ai insultat – rosti rece portughezul, venind în ajutorul lui Beausire.

— Aici este vorba să dăm socoteala, domnule comandor.

— Oh, nu sunt un spadasin de frunte! Strigă valetul.

— Văd prea bine – replică Beausire. Drept care vei fi cotonogit, domnule comandor!

— Ajutor! Strigă acesta, ţinut zdravăn de către iubitul domnişoarei Oliva şi aproape strangulat de portughez.

Dar în clipa în care cei doi şefi vroiau să-şi facă dreptate, clopoţelul de jos îi vestea că primesc o vizită.

— Să-l lăsăm acum – spuse don Manuel.

— Să-şi ia serviciul în primire – spuse şi Beausire.

— Am să povestesc totul şi celorlalţi asociaţi – răspunse comandorul, netezindu-şi hainele.

— N-ai decât să le spui ce vrei; ştim noi ce să le răspundem.

— Domnul Boehmer! Strigă de jos cel ce stătea de pază.

— Iată că totul ia sfârşit, scumpul meu comandor – îi spuse Beausire, plesnindu-l uşor peste ceafă.

— Nu vom mai avea nici o discuţie cu privire la cele o sută de mii de livre, pentru că aceste o sută de mii de livre vor dispare împreună cu domnul Boehmer. Aşadar, fă frumos, domnule valet!

Comandorul ieşi bombănind şi pe dată îşi reluă înfăţişarea umilă pentru a-i introduce, aşa cum se cuvine, pe bijutierii coroanei. În intervalul de timp dintre plecarea sa şi intrarea lui Boehmer, Beausire şi portughezul schimbară între ei o privire la fel de semnificativă ca şi prima. Boehmer intră urmat de Bossange. Amândoi aveau o atitudine umilă şi descumpănită, asupra căreia subtilii observatori ai ambasadei nu se puteau înşela. În timp ce luau loc pe scaunele oferite de Beausire, acesta continuă să observe, pândind în acelaşi timp privirea lui don Manuel, cu care vroia să se pună de acord. Manuel îşi păstra aerul său demn şi oficial.

Boehmer, omul căruia îi reveneau iniţiativele, luă cuvântul şi în această circumstanţă oficială. Explică cum putu, că înalte raţiuni politice de o mare importanţă îl împiedicau să dea urmare negocierilor începute. Manuel scăpă o exclamaţie. Beausire îşi drese vocea. Domnul Boehmer se încurcă din ce în ce mai rău. Don Manuel îl obligă să observe că tranzacţia era încheiată şi că banii pentru acont erau pregătiţi. Boehmer persistă în hotărârea sa. Ambasadorul, mereu prin intermediul lui Beausire, răspunse că guvernul său avea sau va avea foarte curând cunoştinţa asupra rezultatului tranzacţiei; ca a o rupe ar însemna că maiestatea sa regina Portugaliei să fie expusă unui afront.

Domnul Boehmer obiectă că şi el cântărise toate consecinţele acestei situaţii, dar că a reveni asupra hotărârii luate îi era cu neputinţă. Beausire nu se putea decide să accepte ruptura; el îi declară net lui Boehmer că a se dezice acum, înseamnă că-i un prost negustor şi un om fără cuvânt, Atunci se amestecă Bossange pentru a apăra comerţul reprezentat în persoana să şi a asociatului sau. Nu fu însă deloc convingător. Beausire îi închise gura cu o întrebare: „Nu cumva aţi găsit pe cineva care plăteşte mai mult?” Bijutierii, care nu erau prea tari în politică şi care aveau despre diplomaţie, în general şi despre diplomaţii

portughezi, în special, o părere foarte bună, se roşiră şi părură impresionaţi, crezând că au fost descoperiţi. Beausire văzu că ţintise bine; şi cum era foarte interesat să încheie o afacere din care presimţea că se va alege cu o avere, simula că-l consulta în portugheză pe ambasadorul său.

— Domnilor – se adresă el apoi bijutierilor – vi s-a oferit probabil un beneficiu mai mare; nimic mai firesc; aceasta dovedeşte că diamantele sunt valoroase. Ei bine, maiestatea sa regina Portugaliei nu doreşte să cumpere mai ieftin spre ruină unor negustori cinstiţi. Pot să vă ofer cincizeci de mii de livre?

Boehmer fă cu un semn negativ.

— O sută de mii, o sută cincizeci de mii de livre – continuă Beausire, hotărât ca, fără să se compromită, să ofere şi un milion în plus numai pentru a-şi câştiga partea sa din cele un milion cinci sute de mii de livre.

Bijutierii, înmărmuriţi, se codiră o clipă; apoi după ce se consultară, îi spuseră lui Beausire:

— Nu, domnule secretar, nu vă mai osteniţi să ne mai înduplecaţi; târgul este încheiat, o voinţă mai puternică decât a noastră ne determină să vindem colierul aici în ţară. Suntem siguri că ne înţelegeţi; scuzaţi-ne, nu noi suntem cei ce refuzăm, deci nu ne purtaţi pică; cineva mai sus ca noi, mai sus decât dumneavoastră se opune.

Beausire şi Manuel nu mai găsiră nimic de adăugat. Dimpotrivă, le adresară chiar complimente bijutierilor şi încercară să se arate indiferenţi. Ba o făcură cu o asemenea tragere de inimă, încât nici nu-l văzură în anticameră pe domnul comandor-valetul, foarte ocupat să asculte la uşă ca să ştie ce se întâmplă cu afacerea din care cei doi voiau să-l excludă. Domnul asociat fu însă destul de neîndemânatic şi, aplecându-se spre uşă, alunecă şi căzu cu zgomot. Beausire alergă în anticameră, unde îl găsi pe nefericit dârdâind de frică.

— Ce faci aici, nenorocitule?! Strigă Beausire.

— Aduceam poşta de dimineaţă, domnule – răspunse comandorul.

— Bine! Zise Beausire. Pleacă!

Şi luând depeşele, îl concedie pe comandor. Aceste depeşe alcătuiau întreaga corespondenţă a cancelariei: scrisori din Portugalia sau din Spania, majoritatea cu totul neînsemnate şi care reprezentau munca de fiece zi a domnului Ducorneau. Dar, trecând întotdeauna prin mâinile lui Beausire sau ale lui don Manuel, înainte de a merge la cancelarie, furnizaseră celor doi escroci informaţii folositoare asupra treburilor ambasadei. Când auziră cuvântul depeşe, bijutierii se ridicară uşuraţi, ca nişte oameni cărora li s-a îngăduit să plece, după o audienţă stânjenitoare. Fură lăsaţi să plece, iar valetul primi ordinul de a-i însoţi până în curte. Abia dispărură pe scară, că don Manuel şi Beausire se şi apropiară unul de celălalt, după ce se înţelesesem din priviri.

— Ei bine – zise don Manuel – afacerea a căzut în baltă.

— Nu încape îndoiala – încuviinţa şi Beausire.

— Dintr-o sută de mii de livre, un furt obişnuit, ne revin fiecăruia câte opt mii patru sute de livre.

— Nu merită osteneala – replică Beausire.

— Nu-i aşa? În vreme ce aici în casa de bani…

— Şi arătă spre casa de bani atât de mult râvnita de către comandor —… Aici, în casa de bani, sunt o sută opt mii de livre.

— Cincizeci şi patru de mii pentru fiecare.

— Ei bine, s-a făcut! Replică don Manuel. Să împărţim.

— Fie, dar comandorul nu se va mişca de lângă noi, acum când ştie că afacerea a dat greş.

— Voi căuta un mijloc – spuse don Manuel, cu un aer ciudat.

— Iar eu am şi găsit unul – spuse Beausire.

— Care?

— Iată-l. Comandorul se va întoarce.

— Da.

— Îşi va cere partea sa şi pe cea a asociaţilor, nu-i aşa?
— Da.
— Şi vom avea toată lumea pe cap?
— Da.
— Să-l chemăm pe comandor ca pentm a-i împărtăşi un secret şi atunci lasă-mă pe mi-ne să aranjez totul.
— Mi se pare că ghicesc – zise don Manuel. Să-i ieşim în întâmpinare.
— Tocmai voiam să-ţi spun să te duci chiar dumneata.
Niciunul, nici celălalt nu voia să-l lase pe amicul său singur cu casa de bani. Încrederea este un lucru rar. Don Manuel răspunse că, în calitate de ambasador, nu putea face un asemenea demers.
— Pentru el, nu eşti ambasador – ripostă Beausire. Dar, în sfârşit, n-are nici o importanţă.
— Te duci dumneata?
— Nu; îl strig pe fereastră.
Într-adevăr, Beausire îl strigă pe fereastră pe domnul comandor, care se şi pregătea să înceapă o discuţie cu cel ce făcea de pază.
Auzindu-se strigat, comandorul urcă. Îi găsi pe cei doi şefi în camera vecină celei unde se află casa de bani. Beausire i se adresă cu un aer zâmbitor:
— Pariez că ştiu ce îi spuneai paznicului.
— Eu?
— Da: îi povesteai ca afacerea cu Boehmer a căzut în baltă.
— Pe legea mea, nu!
— Minţi!
— Îţi jur că nu!
— Să fie într-un ceas bun; căci dacă ai fi vorbit, ai fi făcut o prostie cât capul tău de mare şi ai fi pierdut o sumă frumuşica de bani.
— Cum asta? Strigă comandorul, surprins. Ce sumă de bani?
— Doar pricepi bine ca numai noi trei ştim secretul.

— Este adevărat.

— Şi că doar noi trei, în consecinţă, avem cele opt sute de mii de livre, de vreme ce toţi cred că Boehmer şi Bossange au luat cu ei suma.

— Drace! Strigă comandorul, în culmea bucuriei. Este adevărat!

— Treizeci şi trei de mii trei sute treizeci şi trei de franci, şase soli {3} fiecare – spuse Manuel.

— Mai mult! Mai mult! Strigă comandorul. Mai rămân încă opt mii de livre.

— Ai dreptate – zise Beausire. Primeşti?

— Dacă primesc?! Bineînţeles că da. Să fie într-un ceas bun! Aşa mai zic şi eu…

— Răspunse valetul, frecându-şi palmele.

— Aşa un ticălos mai zic şi eu! Exclamă Beausire, cu o voce tunătoare. Când îţi spun că nu eşti decât un pungaş! Haide, don Manuel, dumneata, care eşti voinic, ia-l pe mişelul ăsta şi dă-l pe mâna asociaţilor noştri ca să ştie şi ei cu cine au de-a face.

— Îndurare! Îndurare! Strigă nefericitul. Am vrut să glumesc doar…

— Haide-haide! Continuă Beausire. Să-l închidem până la judecată.

— Îndurare! Mai strigă comandorul.

— Atenţie! Îi zise Beausire lui don Manuel, care îl înşfăcase pe perfidul comandor. Ai grijă să n-audă domnul Ducorneau!

— Dacă nu-mi daţi drumul, am să vă denunţ! Urlă comandorul.

— Iar eu am să te sugrum! Spuse don Manuel, cu o voce mânioasă, împingându-l pe valet spre un cabinet de toaleta alăturat. Fă-l să plece pe domnul Ducorneau – îi şopti el la urechea lui Beausire.

Acesta nu aşteptă să i se spună de două ori. Trecu iute în camera vecină cu cea a ambasadorului, în timp ce acesta

din urmă îl închidea pe comandor în tainica întunecime a ascunzătorii.

Se scurse un minut şi Beausire nu se întoarse. Pe don Manuel îl fulgeră un gând: era singur, casa de bani la zece paşi; a o deschide, a înhăţa cele o sută opt mii de livre în bilete de bancă, a sări pe fereastră şi a o şterge prin grădină cu prada era pentru orice hoţ iscusit o chestiune de două minute. Don Manuel chibzui ca Beausire, pentru a-l concedia pe Ducorneau şi a se întoarce în cameră, pierdea cel mult cinci minute. Se repezi spre uşa încăperii unde se află casa de bani. Uşa era închisa cu zăvorul, don Manuel era voinic, îndemânatic; putea să deschidă poarta unei cetăţi cu cheiţa unui ceas.

„Beausire s-a temut de mine – gândi el – deoarece doar eu singur am cheia; a tras zăvorul; e firesc.” Cu ajutorul săbiei, zăvorul sări cât colo. Ajungând în dreptul casei de bani, scoase un strigăt înfiorător: casa se casca asemenea unei uriaşe guri ştirbe. Absolut nimic în adâncurile sale larg deschise. Beausire. Care avea a doua cheie, intrase pe cealaltă uşa şi înhăţase banii. Don Manuel alergă ca un nebun până la loja paznicului, pe care îl găsi cântând. Beausire avea cinci minute avans.

Când portughezul, prin strigătele şi văicărelile sale, înştiinţa tot palatul de cele petrecute, când, pentru a se sprijini pe mărturia cuiva, îl puse în libertate pe comandor, fu întâmpinat numai de neîncredere şi furie. Fu acuzat că a urzit acest complot împreună cu Beausire, care o ştersese înainte şi îi păstra jumătate din suma furată.

Cu cât sunt mai multe măşti, cu atât este mai adânc misterul şi bunul domn Ducorneau nu mai pricepea deloc cu ce fel de oameni avea de-a face. Aproape că leşină când îi va zu pe diplomaţi pregătindu-se să-l spânzure sub o şura pe don Manuel, care nu mai era în stare să-i împiedice, dar…

— Să fie spânzurat domnul de Souza?! Strigă secretarul. Păi asta-i o crimă de lezmaiestate! Luaţi seama!

Se hotărâră să-l arunce într-o pivniţă, fiindcă urla prea tare. Chiar în acest moment, în poartă răsunară grav trei bătăi care-i făcură să tresară pe asociaţi. Îndată se aşternu tăcerea. Cele trei bătăi se repetară, apoi o voce ascuţită strigă în portugheză:

— Deschideţi! În numele domnului ambasador al Portugaliei!

— Ambasadorul! Murmurară tâlharii, împrăştiindu-se prin tot palatul şi, timp de câteva minute, prin grădina, peste ziduri, pe acoperiş, toţi fugeau de-a valma în dezordine.

Adevăratul ambasador, care tocmai sosise, nu putu să intre în propriul său palat decât cu ajutorul gărzilor poliţieneşti, care sparseră porţile în prezenţa unei mari mulţimi atrasă de acest spectacol deosebit. Scotociră apoi peste tot şi-l arestară pe domnul Ducorneau, care fu condus la Châtelet {4}, unde a şi rămas peste noapte.

Astfel luă sfârşit aventura falsei ambasade a Portugaliei.

Capitolul XLV Iluzie şi realitate

Dacă paznicul ambasadei ar fi putut să alerge după Beausire, cum îi ordonase don Manuel, trebuie să mărturisim c-ar fi avut de furcă. Beausire, abia scăpat din bârlogul fiarelor, ajunsese în goană în strada Saint-Honoré. Temându-se într-una să nu fie urmărit, el gonise în zigzag, strecurându-se pe străzile întortocheate şi construite fără noimă care înconjoară depozitele noastre de grâu. După câteva minute era aproape sigur că nimeni nu-l putuse urmări; şi, de asemenea, la fel de sigur că este mort de oboseală şi că nici chiar cel mai bun cal de curse n-ar fi putut face mai mult.

Beausire se aşeza pe un sac de grâu, pe strada Viarmes, care înconjoară de jur împrejur hala şi aici se prefăcu de minune că priveşte cu cel mai mare interes Columna Medicilor, pe care Bachaumont o cumpărase pentru a o scăpa de ciocanul celor ce dărâmau şi o dăruise primăriei.

De fapt însă, domnul de Beausire nu privea nici coloana domnului Philibert Dolorne, nici cadranul solar cu care domnul de Pingré o împodobise. Îşi trăgea anevoie din adâncul plămânilor respiraţia şuierătoare şi răguşită, de parcă ar fi fost scoasă de nişte foale vechi. Timp de mai multe minute mai-mai că nu reuşi să lase să i se scurgă din laringe cantitatea de aer al cărei surplus îl sufoca. În cele din urmă se linişti şi scoase un asemenea suspin, încât ar fi putut fi auzit de către locuitorii străzii Viarmes, dacă aceştia nu ar fi fost preocupaţi să-şi vândă sau să-şi cântărească grânele.

„Ah! Gândi Beausire. Iată, aşadar că mi s-a împlinit visul. Am tăcut avere!” Şi continuă să răsufle. „Voi putea deci să devin un om foarte cumsecade; simt că am şi început să mă îngraş.” De fapt, nu se îngrăşa, ci se umfla în pene. „Voi putea – îşi continuă el monologul interior – să fac din Oliva o femeie tot atât de onorabilă pe cât de onorabil voi fi eu însumi. Este atât de frumoasă, atât de copilăroasă!” Nefericitul! „Nu-i va displăcea o viaţă retrasă, de provincie, la o frumoasă fermă, pe care o vom arenda şi pe caic o vom numi moşia noastră, undeva lângă un orăşel unde vom fi cu uşurinţa luaţi drept nobili. Nicole este bună; n-are decât două defecte: lenevia şi orgoliul.” Nimic altceva! Bietul Beausire! Două păcate de moarte! „Şi cum aceste plăceri i le voi satisface, voi avea eu, dubiosul Beausire, o femeie desăvârşită.”

Nu merse mai departe; răsufla mai uşor. Îşi şterse fruntea de năduşea la, se încredinţa că cele o sută de mii de livre se aflau tot în buzunarul său şi, simţindu-se mult mai vioi la trup ca şi la suflet, începu să cumpănească lucrurile. Nu-l vor căuta în strada Viarmes, dar îl vor căuta. Domnii de la ambasada nu erau soiul acela de oameni care să piardă cu inima uşoara partea lor de pradă. Se vor împărţi în mai multe cete şi vor începe prin a explora domiciliul tâlharului. Aici era buba. În această locuinţa se afla Oliva. I se va spune totul, poate chiar o vor maltrata; cine ştie? Vor împinge

cruzimea până acolo, încât o vor lua ca ostatec. Adică de ce asemenea ipochimeni n-ar fi ştiut că domnişoara Oliva este pasiunea lui Beausire şi de ce, ştiind, n-ar specula această pasiune? Beausire mai-mai să-şi piardă minţile gândindu-se la aceste două primejdii de moarte. Dragostea însă birui. Dorea ca nimeni să nu se atingă de obiectul iubirii sale. Alerga ca o săgeată spre casa din strada Dauphine. De altfel, avea o încredere fără margini în iuţeala pasului său; duşmanii lui, oricât ar fi fost ei de iuţi, nu putuseră să i-o ia înainte. Se aruncă totuşi într-o trăsură şi, arătând vizitiului o piesă de şase livre, îi spuse:

— Spre Pont-Neuf!

Caii nu alergau, zburau. Se lăsa seara. Beausire ceru să fie dus până în spatele statuii lui Henric al IV-lea. Pe vremea aceea se obişnuia să acostezi femeile din trăsură; şi acela era un loc de întâlnire destul de trivial, dar des folosit. Apoi, încumetându-se să scoată capul pe fereastra portierei, iscodi cu privirea strada Dauphine. Beausire cunoştea destul de bine obiceiurile poliţiştilor: petrecuse zece ani încercând să le cunoască pentru a le putea evita la locul şi timpul potrivit. El observă acolo unde cobora podul, în partea dinspre strada Dauphine, doi indivizi la oarecare distanţa unul de celălalt care îşi întindeau gâtul spre această stradă, atenţi la o privelişte oarecare. Oamenii erau spioni. A vedea spioni pe Pont-Neuf nu era un lucru rar, deoarece chiar proverbul spune că, pe vremea aceea, dacă voiai să vezi un prelat, o prostituată şi un cal alb n-aveai decât să treci pe Pont-Neuf. Or, caii albi, hainele preoţeşti şi prostituatele au fost întotdeauna ţinta oamenilor poliţiei.

Beausire fu contrariat, stânjenit; se prefăcu îndată cocoşat şi începu să şchiopate ca să-şi ascundă mersul, apoi, croindu-şi drum prin mulţime, ajunse în strada Dauphine. Nici o urmă din ceea ce se temea el. Zări casa la ferestrele căreia se arătase adesea frumoasa Oliva, steaua lui. Ferestrele erau închise; fără îndoială că ea se odihnea pe sofa, citea cine ştie ce carte proastă sau ronţăia niscai

dulciuri. Deodată Beausire crezu că vede surtucul unui soldat la pândă, pe aleea din faţă. Ba mai mult, văzu unul apărând la geamul salonaşului. Se simţi scăldat de sudoare din creştet până-n tălpi; o sudoare rece, nesănătoasă. Nu putea să dea înapoi: trebuia să treacă prin faţa casei.

Beausire avu acest curaj; trecu şi privi casa. Ce spectacol! Aleea înţesată de infanteriştii gărzii Parisului, în mijlocul cărora se vedea un comisar de la Châtelet, îmbrăcat în negru Toţi aceşti oameni… O rapidă aruncătură de ochi îl convinse pe Beausire că sunt tulburaţi, speriaţi, descumpăniţi. Ai sau n-ai obişnuinţa de a citi pe feţele celor de la poliţie; când o ai, cum o avea Beausire, nu e nevoie să te uiţi de două ori pentru a ghici că lovitura acelor domni dăduse greş. Beausire îşi spusese că domnul de Crosne, prevenit, fără îndoială, cine ştie cum sau de către cine ştie cine, voise să-l prindă pe Beausire şi nu o găsise decât pe Oliva. Inde frae. De aici, dezamăgirea. Cu siguranţa că, dacă Beausire s-ar fi aflat în împrejurări normale, dacă nu ar fi avut cele o sută de mii de livre în buzunar, s-ar fi aruncat în mijlocul alguazililor {5}, urlând ca Nisus {6}: „Iată-mă! Iată-mă! Numai eu am săvârşit totul!”

Dar gândul că indivizii ăştia vor pune mâna pe cele o sută de mii de livre şi vor face haz pe socoteala lui toată viaţa, gândul că de lovitura atât de îndrăzneaţă şi de rafinată dată de el, Beausire, nu vor profita decât agenţii comandantului de poliţie, ei bine, acest gând triumfa asupra tuturor scrupulelor, trebuie s-o spunem, şi-i potoli toate chinurile amorului.

«Logic…

— Îşi spuse în gând. Mă vor prinde… Îmi vor lua cele o sută de mii. Nu o pot ajuta pe Oliva… Mă ruinez… Îi dovedesc că o iubesc ca un om fără minte… Merit să-mi spună: „Eşti o brută; trebuie să mă iubeşti mai puţin dar să mă salvezi!” Cel mai bun lucru e să ne luăm picioarele la spinare şi să punem în siguranţă banii care ne pot da totul: libertate, fericire, înţelepciune.»

Spunând acestea, Beausire îşi apăsă pe inimă biletele de bancă şi alergă spre grădina Luxemburg, căci de un ceas se lăsa călăuzit doar de instinct şi cum de o sută de ori o căutase pe Oliva în această grădină, îşi lăsă picioarele să-l ducă într-acolo. Pentru un om cu o logică atât de riguroasă era cam nechibzuit. Într-adevăr, poliţiştii, care cunoşteau obiceiurile hoţilor, tot aşa cum Beausire cunoştea obiceiurile poliţiştilor, fusesem, bineînţeles, să-l caute pe Beausire la Luxemburg. Dar fie cerul, fie iadul hotărâse ca domnul de Crosne să nu pună mâna pe Beausire de data aceasta.

De-abia o luase pe strada Saint-Germain-des-Près, când iubitul frumoasei Nicole fu cât pe-aci să fie răsturnat de o superbă trăsură ai cărei cai alergau în trap întins spre strada Dauphine. Beausire avu doar răgazul, mulţumită acelei îndemânări pariziene, cu totul străina celorlalţi europeni, de a se feri de oişte. E drept că nu se putu feri de înjurătura şi de biciul vizitiului; dar cel ce posedă o sută de mii de livre nu se împiedica în asemenea meschine socoteli de onoare, cu atât mai mult cu cât are pe urmele sale pe foştii săi tovarăşi şi poliţia din Paris. Deci Beausire se aruncă într-o parte, însă, răsucindu-se, o văzu în trăsură pe Oliva împreună cu un bărbat foarte frumos, discutând cu însufleţire. Scoase un mic ţipăt care nu făcu decât să sperie caii.

Ar fi urmărit el, fără îndoiala, trăsura, numai că aceasta mergea glonţ, spre strada Dauphine, singura stradă din Paris pe care, în clipa aceea, Beausire nu dorea să treacă. Şi-apoi, de ce să fie negreşit Oliva femeia în trăsură? Năluci, vedenii, absurdităţi, înseamnă să ai vederea înceţoşată, să vezi dublu, să vrei s-o vezi cu orice chip pe Oliva.

Îşi mai făcu şi o altă socoteală şi anume că Oliva nu putea fi în trăsură deoarece fusese arestată de poliţişti la ea acasă, în strada Dauphine.

Bietul Beausire, cu desăvârşire zdrobit atât sufleteşte cât şi fiziceşte, se repezi în strada Fossés-Monsieur-le-Prince, ajunse la Luxemburg, străbătu cartierul, pustiu la ora aceea şi se refugie dincolo de barieră, într-o cămăruţă a cărei gazdă se arătă cât se poate de grijulie cu el. Se instală deci în această cocioabă, ascunse biletele de bancă sub una din dalele pardoselii, trase piciorul patului deasupra şi se culcă, asudând şi înjurând, dar amestecându-şi blestemele cu mulţumiri aduse lui Mercur, iar greaţa şi fiorii ogoindu-le eu o infuzie de vin îndulcit cu scorţişoară, băutura cea mai potrivită să te facă să năduşeşti şi să-ţi redea încrederea. Era sigur că poliţia nu-l va mai găsi. Era sigur că nimeni nu-l va putea prăda. Era sigur că Nicole, chiar dacă fusese arestată, nu putea fi învinuita de nimic şi că trecuse timpul când puteai să fii întemniţat la nesfârşit fam motiv. Era, de asemenea, sigur că cele o sută de mii de livre îi vor sluji să o smulgă din închisoare pe Oliva, nepreţuita sa iubită, dacă ar fi fost arestată.

Rămâneau amicii de la ambasadă; cu ei, socotelile erau mai greu.de încheiat. Dar Beausire prevăzuse toate sâcâielile. Îi va lăsa pe toţi în Franţa, iar el va pleca în Elveţia, ţara liberă, morală, de îndată ce domnişoara Oliva va fi pusă în libertate.

Ei bine, nimic din tot ceea ce rumega Beausire, în timp ce-şi sorbea vinul cald, nu se întâmplă după cum îşi închipuia el: aşa era scris. Omul greşeşte aproape întotdeauna când îşi închipuie că vede lucrurile când, de fapt, nu le vede. Dar cu atât mai vârtos greşeşte atunci când îşi închipuie că nu le-a văzut şi când ele au existat în realitate.

Vom explica această glosă cititorilor.

Capitolul XLVI În care domnişoara Oliva începe să se întrebe ce vor de la ea

Dacă domnul Beausire s-ar fi încrezut mai mult în ochii săi atât de ageri, în loc să-şi frământe mintea, oarbă în acel

moment, şi-ar fi scutit multe necazuri şi deziluzii. Cea pe care o văzuse în trăsura alături de un bărbat pe care nu-l recunoscuse, deoarece nu-i aruncase decât o singură privire şi pe care, fără îndoiala, l-ar fi recunoscut dacă s-ar mai fi uitat o dată la el, era într-adevăr domnişoara Oliva; Oliva, care, ca de obicei, îşi făcuse plimbarea de dimineaţă în grădina Luxemburg şir în loc să se întoarcă acasă la ora două să mănânce, se întâlnise cu acel straniu personaj, pe care îl cunoscuse în ziua balului de la Operă şi care, acostând-o, o potopise cu tot soiul de întrebări.

Prin urmare, tocmai când îşi plătea scaunul şi se pregătea să plece surâzând cafegiului grădinii, a cărui clienta asiduă era, îl văzu ivindu-se la capătul unei alei pe Cagliostro; acesta alergă spre ea, prinzându-i braţul.

Oliva scoase un ţipăt slab.

— Unde te duci? Fu întrebată.

— Acasă, în strada Dauphine.

— Asta vor şi cei ce te-aşteaptă acolo – reluă seniorul necunoscut.

— Cei ce m-aşteaptă… Cum aşa? Nu m-aşteaptă nimeni.

— O, ba da; cel puţin o duzină de vizitatori.

— O duzină de vizitatori?! Exclamă Oliva, râzând. De ce nu un regiment?

— Pe legea mea, dacă s-ar fi putut trimite un regiment pe strada Dauphine, s-ar fi trimis.

— Mă uluiţi!

— Vei fi şi mai uluită dacă te las să mergi în strada Dauphine.

— De ce?

— Pentru că vei fi arestată; draga mea.

— Eu, arestată?

— Fără îndoială; cei doisprezece domni care te aşteaptă sunt poliţiştii trimişi de domnul Crosne.

Oliva tresări: anumiţi oameni se tem tot timpul să nu Îi se întâmple anumite lucruri. Cu toate astea, după ce îşi cercetă mai profund conştiinţa, îşi veni în fire şi spuse:

— N-am făcut nimic De ce să mă aresteze?
— De ce este arestată, în generai, o femeie? Din cauza unor încurcături, a tot felul de prostii.
— N-am încurcături.
— Poate ai avut?
— A, nu zic nu.
— Ce mai încoace şi-ncolo. De bună seamă că n-au nici un drept să te aresteze; cu toate astea vor să te aresteze, e clar. Mai vrei să mergem în strada Dauphine?
Oliva se opri, palidă şi tulburată.
— Vă jucaţi cu mine ca pisica cu bietul şoricel – zise ea. la să vedem; dacă ştiţi ceva, spuneţi-mi. Nu cumva este vorba despre Beausire?
Şi-l privi pe Cagliostro, cu un aer rugător.
— Se prea poate. Bănuiesc că are conştiinţa mai puţin curată decât a dumitale.
— Bietul băiat…!
— Poţi să-l plângi, dar dacă l-au luat, de ce să te laşi prinsă şi dumneata?
— Ce interes aveţi să mă ocrotiţi? Ce interes aveţi să vă ocupaţi de mine? Şi-apoi – rosti ea, cu îndrăzneală – nu este deloc firesc ca un om ca dumneavoastră…
— Mai bine nu mai continua, ai spune cu siguranţă o prostie; şi minutele sunt preţioase pentru ca agenţii domnului Crosne, văzând că nu te întorci, sunt în stare să vină să te caute aici.
— Aici?! Ştiu că sunt aici?
— Mare lucru să ştii! Eu cum ştiu?! Prin urmare, fiindcă mă interesează persoana dumitale şi îţi vreau binele, restul nu te priveşte. Repede s-ajungem în strada d'Enfer. Trăsura mea te aşteaptă acolo. Ah, încă te mai îndoieşti?
— Da.
— Ei bine, vom face un lucru destul de imprudent, dar care te va convinge, sper, odată pentru totdeauna. Vom trece cu trăsura prin faţa casei dumitale şi, după ce-i vei vedea, îndeajuns de departe, pe domnii de la poliţie ca să

nu te aresteze şi destul de aproape ca să-ţi dai seama în ce ape se scaldă, ei bine, atunci vei preţui intenţiile mele la justa lor valoare.

Şi, zicând acestea, o conduse pe Oliva până la grilajul străzii d'Enfer. Trăsura se apropie, îi luă şi îi duse pe Cagliostro şi pe Oliva în strada Dauphine, acolo unde îi zărise Beausire. Cu siguranţa că, dacă în acel moment Beausire ar fi strigat, dacă ar fi ajuns la trăsura, Oliva ar fi făcut orice ca să se apropie de el, să-l scape, dacă ar fi fost urmărit, sau să fugă împreuna cu el, dacă ar fi fost liber.

Însă Cagliostro îl zărise pe nefericit şi atrăsese atenţia Olivei asupra mulţimii care se strânsese, curioasă, în jurul străjii. În clipa când tânăra femeie văzu oamenii poliţiei năvălind în casa ei, se aruncă în braţele protectorului său, cu o disperare, care l-ar fi înduioşat pe oricare altul, numai pe acest om de fier nu. Aşa că el se mulţumi să strângă mâna fetei şi să o ascundă privirilor trăgând storul.

— Scăpaţi-mă! Scăpaţi-mă! Repetă în acest timp biata Oliva.

— Îţi făgăduiesc – zise el.

— Deoarece spuneţi că aceşti oameni de la poliţie ştiu totul, înseamnă că au să mă găsească oriunde m-aş duce.

— Nu, nu; acolo unde te voi duce, n-o să te găsească nimeni; căci dacă pot veni să te ia de la dumneata de acasă, n-o pot face şi de la mine de-acasă.

— Oh! Exclamă ea, înspăimântată. La dumneavoastră?… Mergem la dumneavoastră?

— Ţi-ai pierdut minţile! Replică el. S-ar zice că nu-ţi aminteşti de învoiala noastră. Nu sunt iubitul dumitale, frumoaso şi nici nu vreau să fiu.

— Aşadar, îmi oferiţi închisoarea?

— Dacă preferi azilul, eşti liberă.

— Bine – răspunse ea, înfiorată – mă las în seama dumneavoastră; faceţi ce vreţi cu mine.

El o conduse în strada Neuve-Saint-Gilles, în casa unde am văzut că-l primise pe Filip de Taverney. După ce o instală

departe de servitori şi de priviri iscoditoare, într-un mic apartament la etajul al doilea, îi spuse:

— Doresc să te simţi aici mai fericită decât ai fost.

— Fericită?! Cum? Murmură Oliva, cu inima grea. Fericită?! Fără libertate, fără plimbările mele! Este atât de trist aici! Nici măcar o grădină. Am să mor…

Şi aruncă o privire disperată afară.

— Ai dreptate – zise el – nu vreau să-ţi lipsească nimic; nu te vei simţi bine aici şi, în cele din urmă, servitorii or să te vadă şi or să te stingherească.

— Sau or să mă vândă – adăugă ea.

— În privinţa aceasta, nu te teme, servitorii mei nu vând decât ceea ce le cumpăr eu, scumpă copilă; dar ca să ai toată liniştea pe care i-o doreşti, mă voi ocupa să-ţi găsesc altă locuinţă.

Oliva se arătă mulţumită de aceste promisiuni. De altfel, noul său apartament îi plăcu. Era elegant mobilat şi se găseau acolo cărţi amuzante. Protectorul său o părăsi, spunându-i:

— Nu vreau să te silesc în nici un fel, copila mea. Dacă vrei să mă vezi, sună-mă, voi veni imediat, dacă sunt acasă, sau imediat ce mă întorc, dacă sunt plecat. Îi sărută mâna şi ieşi.

— Ah! Strigă ea. Aduceţi-mi, vă rog, veşti despre Beausire!

— Voi face tot posibilul – răspunse contele.

Şi o închise în cameră. Coborând scările, zise: Ar fi o profanare să o duc să locuiască în strada Saint-Claude. Însă nu trebuie s-o vadă nimeni şi numai în casa aceea nu o va vedea nimeni. Dacă, dimpotrivă, trebuie să fie văzută numai de către o singură persoană, acea persoană o va zări numai în casa din stradă Saint-Claude. Haide, încă un sacrificiu. Să stingem şi această ultimă scânteie care a mai rămas din torţa de altădată.

Contele îşi aruncă pe umeri o mantie, căută în biroul său mai multe chei dintre care alese câteva şi, privindu-le cu

înduioşare, plecă din palat singur, străbătând pe jos strada Saint-Louis-du-Marais.

Capitolul XLVII Casa părăsită

Domnul de Cagliostro ajunse singur în dreptul străvechei case din stradă Saint-Claude. Când se opri în faţa porţii, se înserase de-a binelea şi nu se mai zăreau decât cei câţiva trecători pe bulevard. Tropotul unui cal răsunând pe caldarâmul străzii Saint-Louis, o fereastră ce se închidea cu scrâşnet de fierărie ruginită, scârţiitul uriaşei porţi cu canaturi pe care o închidea majordomul palatului vecin, iată singurele zgomote care se mai auzeau în cartier în acel moment. Din curtea mănăstirii, un câine lătra sau mai curând urla, iar o boare de vânt călduţ trimitea până în strada Saint-Claude glasul melancolic al clopotului care bătea sferturile de ceas la Saint-Paul.

Era ora nouă fără un sfert.

Contele ajunse, după cum am spus, în faţa portalului dublu, scoase de sub uriaşa-i mantie îmblănită o cheie mare şi o vârî anevoie în broască, strivind gunoaiele adunate acolo, de-a lungul anilor: paie uscate, unul intrat chiar în deschizătura ogivala a broaştei; mici seminţe purtate spre miazăzi pentru a deveni ridiche sălbatică sau nalbă şi care se treziseră închise în această tainiţă întunecoasă; aşchii de piatră de la clădirea învecinată; muşte încartiruite cam de zece ani în acest azil de fier şi ale căror trupuri sfârşiseră prin a umple tot spaţiul; toată această lume scrâşni şi se prefăcu în pulbere* sub apăsarea cheii.

O dată ce cheia se răsuci în broască, nu mai rămase decât să se deschidă poarta. Timpul însă nu trece iară urme. Lemnul se umflase la încheieturi, rugina muşcase din balamale. Iarba crescuse printre pietrele pavajului, iar igrasia înverzise partea de jos a porţii; peste tot, un fel de muşchi asemănător celui din care îşi fac rândunelele cuibul căptuşea fiece locşor, în timp ce puternică colonie de

madrepori tereştri, suprapunându-şi braţele, mai că ascunsesem lemnul sub carnea vie a cotiledoanelor.

Cagliostro simţi că poarta îi opune rezistenţa; el apăsa întâi cu mâna, apoi cu cotul, apoi şi cu umărul, reuşind să învingă toate aceste piedici, care cedară una după alta, cu un scâncet înciudat. După ce deschise poarta, dinaintea lui Cagliostro se ivi curtea, în toată tristeţea ei, acoperită de muşchi ca un cimitir. Închise poarta şi paşii i se înfundară în măturică stufoasă, crescută la întâmplare, care năpădise chiar şi piatra. Nimeni nu-l văzuse intrând şi nici aici, la adăpostul acestor ziduri uriaşe, nu-l putea vedea nimeni.

Se opri o clipă şi simţi cum încetul cu încetul intra în trecut, aşa cum intrase şi în casă. Unul era trist şi pustiit, cealaltă ruinată şi părăsită. Din cele douăsprezece trepte de la intrare nu mai rămăseseră întregi decât trei. Celelalte, măcinate de ploi^ năpădite de parachermţă şi maci, întâi se rupseseră spânzurând pe la încheieturi, apoi se năruiseră cu totul. Pietrele se sfărâmaseră în cădere, iar întreagă această ruină era acum în stăpânirea ierburilor care fluturau pretutindeni asemenea unor stindarde ale distrugerii.

Cagliostro urcă scara care tremură sub paşii lui şi, cu ajutorul unei a doua chei, pătrunse în imensa anticameră. De-abia aici se folosi de felinarul cu care avusese grijă să se înarmeze; dar, oricât de atent aprinse lumânarea, suflul sinistru al casei o stinse imediat. Pala morţii se ridica violent împotriva vieţii: întunericul distrugea lumina.

Cagliostro aprinse din nou felinarul şi îşi continuă drumul. În sufragerie, bufetele mucegăiseră prin colţuri şi se surpaseră aproape cu totul, iar pe pardoseala mucedă iţi aluneca piciorul. Toate uşile dinăuntru erau deschise, lăsând închipuirea să pătrundă în voie, o dată cu privirea, în străfundurile sumbre unde moartea sălăşluia de mult.

Contele tresări şi îşi simţi pielea încreţindu-se când, la capătul salonului, acolo unde odinioară se afla scara, se auzi un zgomot. Un astfel de zgomot vestea o prezenţă scumpă

şi trezea în întreaga fiinţă a stăpânului casei viaţă, speranţă, fericire. Acum zgomotul nu mai însemna nimic altceva decât reînvierea trecutului.

Încruntat, abia respirând, cu mâinile reci, Cagliostro se îndreptă spre statuia lui Harpocrate lângă care se afla resortul ce punea în mişcare uşa comunicantă, mijloc de legătură tainică, de nedescoperit, care unea casa aceasta cu cea secretă. Resortul funcţiona cu uşurinţă, deşi lemnăria mâncată de carii dimprejur trosni. Dar de-abia puse contele piciorul pe scara secretă, că acel zgomot ciudat se auzi din nou. Cagliostro întinse mâna în care ţinea felinarul ca să vadă ce este; nu zări decât o uriaşă năpârca ce cobora încet scara, lovind cu coada fiece treaptă. Reptila îl aţinti liniştită pe Cagliostro, cu ochii săi negri, apoi se strecură în prima gaură a lemnăriei şi dispăru. Era, fără îndoială, duhul singurătăţii.

Contele îşi continuă drumul. Pretutindeni îl întâmpină o amintire sau, mai bine zis, o umbră; şi când pe pereţi lumina zugrăvi o siluetă mişcate re, contele tresări gândindu-se că însuşi umbra sa era o umbră străină ce revenise în acest loc tăinuit. Astfel, mergând şi visând, ajunse până la acea placă a şemineului ce slujea de trecere între camera de arme a lui Balsamo şi refugiul parfumat al Lorenzei Feliciani.

Zidurile erau goale, încăperile pustii. În căminul larg deschis zăcea un morman uriaş de cenuşă în care scânteiau câteva bucăţele de aur şi de argint. Cenuşa fină, albă şi înmiresmată era mobilierul Lorenzei, pe care Balsamo îl arsese până la ultima aşchie; erau dulapurile de baga, clavecinul şi coşuleţul din lemn de trandafir, frumosul pat smălţuit cu porţelanuri de Sévres, ale cărui resturi minerale semănau cu praful de marmură; erau ciubucele şi ornamentele de metal topit la căldura marelui foc ca într-un cuptor; erau perdelele şi cuverturile din brocart de mătase; erau cutiile de aloe şi de santal ale căror mirosuri pătrunzătoare, ieşind pe coşul şemineului după incendiu,

parfumaseră toată acea zonă a Parisului deasupra căreia se învălătucise fumul, aşa fel încât, timp de două zile, trecătorii ridicaseră capul pentru a inspira acele arome stranii amestecate cm aerul nostru parizian; aşa fel încât burghezii din cartierul halelor şi cochetele din cartierul Saint-Honoré trăiseră îmbătaţi de aceste miresme neobişnuite.

Aceste parfumuri, spuneam, le mai păstra încă încăperea pustie şi rece. Cagliostro se aplecă, luă câteva fire de cenuşă între degete şi trase în piept îndelung, cu o pasiune sălbatică, aroma suavă.

— Pot astfel – murmură el – să sorb o fărâmă din sufletul care altădată dădea viaţă acestei pulberi.

Văzu apoi drugii de fier, tristeţea curţii şi crăpăturile adânci pe care incendiul le făcuse acestei case căreia îi distrusese etajul superior.

Frumos dar sinistru spectacol!

Cagliostro se lăsă purtat de vise. Deodată, privirea îi fu atrasă de un obiect încă strălucitor în mijlocul acestui dezastru şi al tuturor acestor nenorociri. Se aplecă şi văzu în crăpătura parchetului, pe jumătate îngropată în praf, o mică săgeată de argint ce părea căzută de curând din părul unei femei. Era unul dintre acele ace italieneşti care plăceau atât de mult femeilor de odinioară şi cu ajutorul cărora îşi susţineau buclele, prea grele când erau pudrate. Atunci Cagliostro ateul, şarlatanul, scepticul batjocoritor, culese acul de păr, îl apropie de buze şi lăsă să se prelingă o lacrimă, sigur că nimeni nu o vede, murmurând:

— Lorenza!

Asta a fost tot. În omul acesta sălăşluia demonul. Îi plăcea lupta şi pentru a fi fericit trebuia să lupte, mereu. După ce sărută înfiorat această relicvă sacră, deschise fereastra, îşi trecu braţul printre drugii de fier şi aruncă gingaşa bucată de metal în curtea mănăstirii vecine, printre ramuri, în aer, în praf, cine ştie unde.

Se pedepsea astfel de a-şi fi ascultat inima.

— Adio! Şopti el obiectului neînsufleţit care dispărea poate pentru totdeauna. Adio, amintire care mi-ai apărut ca să mă înduioşezi, ca să mă faci să fiu slab, fără îndoială. De acum înainte nu mă voi mai gândi decât la cele pământeşti. „Da, casa aceasta va fi profanată. Ce tot spun?! A şi fost! Am deschis din nou uşile, am luminat zidurile, am privit înlăuntrul mormântului, am scormonit cenuşa morţii.

Deci casa este profanată! Atunci cel puţin să slujească la ceva bun. O altă femeie va traversa curtea, va pune piciorul său pe scară, o altă femeie va cânta, poate, sub această boltă unde mai tremură încă ultimul suspin ai Lorenzei! Fie! Toate aceste profanări vor fi făcute cu un scop, cu scopul de a servi cauza mea. Dacă Dumnezeu pierde, Satana va câştiga.”

Îşi puse felinarul pe scară.

„Întreagă această scară va dispare – îşi spuse. Toată casa interioară va dispare şi ea. Taina va pieri, palatul va rămâne numai o ascunzătoare şi va înceta de a mai fi un sanctuar.”

Scrise în grabă în carneţelul său:

„Domnului Lenoir, arhitectul meu: să fie curăţate curtea şi intrările; să fie restaurate şoproanele şi grajdurile; dărâmarea pavilionului interior; reducerea palatului la două etaje; opt zile.”

„Acum, să vedem dacă se zăreşte bine de aici fereastra micuţei contese.”

Se apropie de o fereastră situată la etajul al doilea al palatului. De aici, pe deasupra porţii duble, puteai cuprinde cu privirea toată partea cealaltă a străzii Saint-Claude.

În faţă, la cel mult şaizeci de picioare, se vedea locuinţa ocupată de Jeanne de La Motte.

— Este un truc ce nu poate da greş: cele două femei se vor vedea cu siguranţă – spuse Cagliostro. Bun!

Îşi luă din nou felinarul şi coborî scara. Cam la o oră după aceea se întorcea acasă şi trimitea arhitectului său

instrucţiunile.

Trebuie să spunem că chiar a doua zi, cincizeci de lucrători invadaseră palatul, unde ciocanele, ferăstraiele şi târnăcoapele răsunau pretutindeni, unde iarba strânsă în grămezi mari începea să fumege într-un colţ al curţii, iar seara, întorcându-se acasă, trecătorul, credincios obiceiului sau de a-şi vârî nasul peste tot, văzu în curte un şobolan uriaş spânzurat de o labă într-un cerc de butoi, iar în jurul lui zidarii stând roată şi zeflemisind cărunta mustaţă şi venerabila burticică a rozătoarei. Tăcutul locuitor al palatului rămăsese întemniţat în gaura lui din pricina unui bolovan ce căzuse şi-i astupase ieşirea. Pe jumătate mort când macaraua ridică piatra, el fu înhăţat de coadă şi sacrificat zburdălniciilor tinerelor calfe de zidari din Auvergne; a murit fie de ruşine, fie asfixiat. Trecătorul îi ţinu acest discurs funebru;

— Iată unul care a fost fericit vreme de zece ani.

Sic transit gloria mundi. {7}

În opt zile, casa fu restaurată aşa cum poruncise Cagliostro arhitectului.

Capitolul XLVIII Jeanne protectoare

Domnul cardinal de Rohan primi, două zile după vizita sa la Boehmer, un bilet care suna astfel:

„Eminenţa sa, domnul cardinal de Rohan, ştie fără îndoială unde va cina în astă-seară”.

— De la micuţa contesă – spuse el după ce mirosi scrisorica. Mă voi duce.

Iată motivele care o îndemnau pe doamna de La Motte să ceară cardinalului această întrevedere.

Dintre cei cinci lachei puşi în slujba ei de către eminenţa sa, alesese unul cu părul negru, cu ochii căprui şi cu o faţă

bucălată de sangvin şi cărnoasă de coleric. Pe acest chip, o observatoare atentă că ea desluşise semnele unui organism sănătos, inteligent şi tenace, îl chemă şi, într-un sfert de oră, obţinu de la supunerea şi perspicacitatea lui tot ce vroia. Omul acesta îl urmări pe cardinal şi raportă că văzuse pe eminenţa sa ducându-se de două ori în două zile la domnii Boehmer şi Bossange.

Jeanne ştia destul. Domnul de Rohan nu era omul care să se târguiască. Negustori pricepuţi ca Boehmer nu-l lasă pe client să plece. Colierul trebuie că era vândut Vândut de către Boehmer. Cumpărat de către domnul de Rohan! Şi acesta din urmă nu suflase o vorbă confidentei sale, iubitei sale!

Simptomul era grav. Fruntea Jeannei se încreţi, îşi muşcă buzele şi îi scrise cardinalului biletul pe care l-am citit.

Domnul de Rohan veni seara. Trimisese înainte un coş cu vinuri alese şi câteva trufandale, exact aşa cum făcea când cina la domnişoara Guimard sau la domnişoara Dangeville de la Comedia franceză. Jeanne observă nuanţa, aşa cum observase atâtea altele; nu îngădui să se servească la masă nimic din ceea ce trimisese cardinalul; apoi începu conversaţia îndată ce ramaseră singuri, zicând pe un ton afectuos:

— Ca să vă spun drept, un lucru mă mâhneşte grozav!

— Ce anume, contesă? Întrebă domnul de Rohan, nevrând să pară mai afectuos decât era.

— Ei bine, monseniore, nu sunt mâhnită pentru că nu mă mai iubiţi, de altfel nu m-aţi iubit niciodată…

— Oh, contesă, ce tot spuneţi!

— Nu vă scuzaţi, monseniore, vă pierdeţi vremea…

— Eu? Rosti galant cardinalul.

— Da, dumneavoastră – rosti răspicat doamna de La Motte. De altfel…

— Vai, contesă! Protestă cardinalul.

— Nu vă necăjiţi, monseniore, mi-e indiferent.

— Dacă vă iubesc sau nu?

— Exact.
— Şi de ce vă este indiferent?
— Pentru că nici eu nu vă iubesc.
— Contesă, vă daţi seama că ceea ce-mi spuneţi nu-i deloc măgulitor pentru mine?
— Într-adevăr, pare-se că nu începem cu vorbe dulci, dar asta-i realitatea, n-avem ce face…
— Care realitate?
— Că nu v-am iubit niciodată, monseniore, mai mult decât m-aţi iubit dumneavoastră pe mine.
— Oh, în ceea ce mă priveşte, nu trebuie să vorbiţi aşa! Strigă prinţul, aproape sincer. Am avut pentru dumneavoastră multă afecţiune, contesă. Poziţiile noastre nu sunt asemănătoare…
— Monseniore, cred că ne stimăm îndeajuns unul pe celălalt pentru a ne spune adevărul.
— Care adevăr?
— Între noi există o legătură mai puternică decât dragostea.
— Care?
— Interesul.
— Interesul? Vai, contesă…!
— Monseniore, nu voi spune ce spunea ţăranul normand fiului său despre spânzură-toare: „Dacă pe tine te scârbeşte, nu-i scârbi şi pe alţii”. Vai, da, interes, monseniore şi încă ce interes!
— Ei bine, hai să vedem, contesă: să presupunem că suntem interesaţi; cu ce vă pot fi eu de folos şi dumneavoastră mie?
— Mai întâi, monseniore şi înainte de orice, tare am un chef să vă fac un scandal.
— Faceţi-mi, contesă.
— N-aţi avut încredere în mine, deci nu mă respectaţi.
— Eu?! Şi când asta, vă rog?
— Când? Veţi tăgădui oare că, după ce mi-aţi smuls cu multă abilitate toate amănuntele pe care, de altfel, muream

să vi le dau…

— Asupra cărui fapt, contesă?

— Asupra dorinţei pe care o mare doamnă a arătat-o pentru un anumit lucru; aţi făcut totul ca să satisfaceri această dorinţă rară să-mi spuneţi.

— Să smulg amănunte, să ghicesc dorinţa unei oarecare doamne de a avea un oarecare lucru, să satisfac această dorinţă?! Contesă, sunteţi într-adevăr o enigmă, un sfinx. Ah, am văzut şi gâtul femeii, dar încă n-am văzut ghearele leului. S-ar părea că mi le veţi arăta. Fie.

— Ei, nu, nu vă voi arăta absolut nimic, monseniore, fiindcă văd că nu aveţi chef să vedeţi nimic. O să vă dau, pur şi simplu, cheia enigmei: amănuntele, adică ceea ce s-a petrecut la Versailles, dorinţa unei anumite doamne, adică regina şi împlinirea acestei dorinţe a reginei este târgul pe care l-aţi încheiat ieri cu domnii Boehmer şi Bossange, cumpărând faimosul lor colier.

— Contesă! Şopti cardinalul, palid şi clătinându-se pe scaun.

Jeanne îl fixă cu privirea sa cea mai calmă:

— Haide, monseniore, de ce mă priviţi atât de speriat? Nu aţi fost ieri să vă tocmiţi cu bijutierii de pe Quai de l'Ecole?

Un Rohan nu minte, nici chiar faţă de o femeie. Cardinalul tăcu. Şi cum era pe punctul de a roşi, neplăcere pe care un bărbat nu o iartă niciodată femeii care i-a pricinuit-o, Jeanne se grăbi să-i ia mâna, zicând:

— Îmi cer iertare, dragul meu prinţ şi mă grăbesc să vă spun care este greşeala pe care o faceţi în ce mă priveşte. M-aţi crezut proastă şi răutăcioasă, nu-i aşa?

— Oh, contesă…!

— În sfârşit…

— Nici un cuvânt mai mult! Îngăduiţi-mi să vorbesc şi eu. Poate vă voi convinge, pentru că, din clipa asta, văd cu cine am de-a face. Mă aşteptam să găsesc în dumneavoastră o femeie drăguţă, dar sunteţi mai mult decât atât. Ascultaţi. Jeanne se apropie de cardinal, lăsându-şi mâna în mâna lui.

Aţi fost de acord să fiţi prietena mea, fără să mă iubiţi. Mi-aţi spus-o chiar dumneavoastră înşivă – zise domnul de Rohan.

— Şi o repet – interveni doamna de La Motte.

— Aveţi deci un scop?

— Bineînţeles.

— Care anume, contesă?

— Mai este nevoie să-l spun?

— Nu, am pus degetul pe rană. Vreţi să mă vedeţi fericit. Şi oare nu este firesc ca atunci când voi fi fericit, prima mea grijă să fie de a vă asigura şi fericirea dumneavoastră? Despre asta este vorba, aşa-i că nu m-am înşelat?

— Nu v-aţi înşelat, monseniore, într-adevăr, despre asta este vorba. Numai că, vă rog să mă credeţi pe cuvânt, nu am urmărit scopul acesta, croindu-mi drum cu ură şi repulsie, drumul l-am făcut cu plăcere.

— Sunteţi o femeie desăvârşită, contesă şi este o adevărată plăcere să discute cineva afaceri cu dumneavoastră. Ziceam deci că aţi ghicit întocmai. Ştiţi că mă leagă de cineva o afecţiune plină de respect…

— Am văzut la balul Operei, dragul meu prinţ.

— Această afecţiune nu va fi niciodată împărţită cu nimeni. Ah, Dumnezeu să mă păzească de aşa ceva!

— Eh! Exclamă contesa. O femeie nu se simte tot timpul regină şi dumneavoastră valoraţi, desigur, tot atât cât domnul cardinal Mazarin.

— El era un bărbat foarte arătos – replică râzând domnul de Rohan.

— Şi un excelent prim-ministru – adăugă Jeanne, cu cel mai desăvârşit calm.

— Contesă, cu dumneavoastră omul nu trebuie să-şi mai frământe mintea şi să gândească; e prea de ajuns să deschidă gura şi să spună ce doreşte. Dumneavoastră gândiţi şi vorbiţi pentru prietenii dumneavoastră. Da, vreau să devin prim-ministru. Totul mă determina: obârşia, deprinderea cu treburile de stat, o oarecare bunăvoinţă pe

care mi-o arată guvernele străine, marea simpatie pe care mi-o acordă poporul francez.
— În fine, totul, cu excepţia unui singur lucru – interveni iar Jeanne.
— Cu excepţia unui dispreţ, vreţi să spuneţi?
— Întocmai: al reginei; şi acest dispreţ este adevăratul obstacol. Ceea ce îi place reginei, până la urmă sfârşeşte prin a-i place şi regelui; ceea ce urăşte ea, regele detestă dinainte.
— Şi ea mă urăşte?
— Oh…!
— Să fim cinstiţi! De vreme ce am hotărât să spunem totul, ar fi păcat să ne oprim la mijlocul drumului, contesa.
— Ei bine, monseniore, regina nu vă iubeşte.
— Atunci sunt pierdut! Nici colierul nu mă poate ajuta.
— Iată un lucru asupra căruia vă înşelaţi, dragul meu prinţ.
— Colierul este cumpărat!
— Cel puţin regina va vedea că, dacă ea nu vă iubeşte, dumneavoastră o iubiţi.
— Oh, contesă!
— Ştiţi, monseniore, că am convenit să spunem lucrurilor pe nume.
— Fie. Deci dumneavoastră n-aţi pierdut nădejdea că într-o zi să mă vedeţi prim-mini-stru?
— Sunt sigură de asta.
— Îmi reproşez că nu v-am întrebat care sunt ambiţiile dumneavoastră.
— Vi le voi spune, monseniore, când veţi fi în stare să mi le împliniţi.
— Rămâne hotărât, aştept acea zi.
— Mulţumesc, acum să stăm la masă.
Cardinalul lua mâna Jeannei şi i-o strânse în felul în care Jeanne dorise atât de mult să i-o strângă cu câteva zile mai înainte. Dar vremea aceea trecuse. Ea îşi retrase mâna.
— Ce este, contesă?

— Să mâncăm, vă rog, monseniore.
— Dar nu mai mi-e foame.
— Atunci să stăm de vorbă.
— Nu mai am nimic de spus.
— Atunci să ne despărţim.
— Iată ce numiţi dumneavoastră pactul nostru. Deci mă concediaţi?
— Pentru a fi cu adevărat unul al altuia, monseniore, să fim în primul rând şi unul şi altul stăpâni pe noi înşine.
— Aveţi dreptate, contesă. Iertaţi-mă că m-am înşelat încă o dată în privinţa dumneavoastră. Vă jur că este pentru ultima oară. Şi, luând din nou mâna contesei, o săruta atât de respectuos, încât nu văzu răutăciosul, diabolicul zâmbet al doamnei de La Motte în clipa când rosti: „Este pentru ultima dată când mă înşel asupra dumneavoastră”. Jeanne se ridică şi îl conduse pe prinţ până în anticameră. Aici el se opri şi-i şopti: Continuarea, contesă?
— E foarte simplu.
— Ce am de făcut?
— Nimic. Aşteptaţi-mă.
— Dumneavoastră unde vă duceţi?
— La Versailles.
— Când?
— Mâine.
— Şi eu când primesc răspunsul?
— Imediat.
— Mă las în grija dumneavoastră, dumneavoastră sunteţi protectoarea mea.
— Bine, am să aranjez totul.
Se întoarse în camera ei, se aşeza în pat şi, privind distrată spre frumosul Endemion de marmură care o aştepta pe Diana, murmură:
— Hotărât lucru, libertatea este mai de preţ.

Capitolul XLIX Jeanne favorită

Deţinătoarea unui asemenea secret, având perspectiva unui viitor măreţ, întemeindu-se pe două puncte de sprijin deosebit de importante, Jeanne se simţi nespus de puternică, în stare să răstoarne lumea. Îşi acordă un răgaz de cincisprezece zile înainte de a începe să se înfrupte cu toată ardoarea din ciorchinele mustos pe care norocul i-l întindea.

Să apară la curte nu ca o solicitantă, ca o biată cerşetoare susţinută de către doamna de Boulainvilliers, ci ca descendentă a familiei Valois, cu o rentă de o sută de mii de livre, să aibă drept soţ un duce şi pair al Franţei, să fie favorita reginei şi, în vremurile acestea când se urzeau comploturi şi răsturnări, să guverneze statul conducându-l pe rege prin Maria-Antoaneta, iată, în mare, panorama ce se desfăşura în nesecata imaginaţie a contesei de La Motte.

Când sosi ziua hotărâtă, ajunse dintr-un salt la Versailles. Nu, nu i se fixase nici o audienţă, dar încrederea în steaua ei devenise atât de mare, încât Jeanne nu se îndoia că voinţa să vă zdrobi până şi eticheta curţii. Şi avea dreptate. Toţi linguşitorii de la curte, atât de preocupaţi să ghicească dorinţele stăpânilor, observaseră cu câtă plăcere acceptă Maria-Antoaneta societatea drăgălaşei contese. A fost destul pentru ca, la sosirea ei, un uşier inteligent, hotărât să se facă remarcat, să se aşeze în drumul reginei, care se întorcea de la capelă şi să se adreseze, ca din întâmplare, cavalerului de serviciu:

— Domnule, cum să procedez cu doamna contesă de La Motte-Valois, care nu este pe lista audienţelor?

Regina vorbea în şoaptă cu doamna de Lamballe.

Numele Jeannei rostit cu abilitate de către uşier întrerupse conversaţia.

Regina se întoarse.

— Nu cumva doamna de La Motte-Valois se află aici? Întrebă ea.

— Cred că da, maiestate – replică gentilomul.

— Cine v-a spus?

— Uşierul acesta, doamnă.

Uşierul se înclină cu modestie.

— O voi primi pe doamna de La Motte-Valois – zise regina, continuându-şi drumul. Apoi, în drum spre apartamentele sale, mai adăugă: O veţi conduce în sala de baie.

Şi intră.

Jeanne, căreia omul îi poveşti cu simplitate ce făcuse, duse imediat mâna la pungă, dar uşierul o opri zâmbind:

— Binevoiască doamna contesă să amâne recompensa; veţi putea în curând să mă recompensaţi mult mai larg.

Jeanne puse banii înapoi în buzunar:

— Ai dreptate, prietene, îţi mulţumesc. „De ce n-aş ajuta un uşier care m-a ajutat la rândul său? Fac ceva asemănător pentru un cardinal.”

Curând, Jeanne se află în prezenţa reginei. Maria-Antoaneta era gravă, părând în aparenţă prost dispusă, poate tocmai pentru că îi acordase o prea mare favoare contesei, primind-o astfel. „În fond – gândi prietena domnului de Rohan – regina îşi imaginează că voi începe iar să cerşesc… Mai înainte de a apuca să rostesc douăzeci de cuvinte, se va însenina sau mă va da pe uşă afară.”

— Doamnă – încă nu am găsit prilejul de a vorbi regelui…

— Începu regina.

— Ah, doamnă, maiestatea voastră a fost mult prea bună cu mine şi nu aştept nimic mai mult. Am venit…

— Pentru ce? Întrebă regina, căreia nu-i scăpă nuanţa. Nu ai cerut audienţă. Este poate ceva urgent, pentru dumneata?

— Urgent este… Doamnă, însă nu… Pentru mine.

— Atunci este pentru mine… Haide, vorbeşte, contesă!

Şi regina o conduse pe Jeanne în sala de baie, unde o aşteptau cameristele. Văzând în jurul reginei atâta lume, contesa tăcu. Odată intrată în baie, regina îşi concedie cameristele.

— Doamnă – zise Jeanne – recunosc în faţa maiestăţii voastre că mă simt destul de încurcată…

— De ce? Poţi să-mi spui.
— Maiestatea voastră ştie, cred că i-am spus cât de mult se osteneşte domnul cardinal de Rohan ca să mă îndatoreze…
Regina se încruntă:
— Nu ştiu.
— Credeam…
— N-are a face… Vorbeşte.
— Ei bine, doamnă, eminenţa sa mi-a făcut alaltăieri cinstea de a mă vizita.
— Ah…!
— Venise pentru a mă ajuta la o operă de binefacere pe care o prezidez.
— Foarte bine, contesă, foarte bine. Voi da şi eu… Pentru opera dumitale de caritate.
— Maiestatea voastră se înşeală. Am mai avut cinstea de a vă spune că nu cer nimic pentru mine. Domnul cardinal, după obiceiul său, mi-a vorbit despre bunătatea reginei, despre farmecul său fără margini.
— Şi a cerut să-i protejez protejaţii?
— Mai întâi da, maiestate…
— O voi face, dar nu. Pentru domnul cardinal, ci pentru bieţii nenorociţi pentru care încerc mereu să fac câte ceva, indiferent cine îi trimite. Spune-i însă eminenţei sale că în acest moment nu prea am bani.
— Din păcate, doamnă, este exact ceea ce i-am spus şi eu şi de aici mi se trage încurcătura de care am amintit reginei.
— Oho…!
— Am vorbit domnului cardinal despre bunătatea şi dorinţa arzătoare a maiestăţii voastre de a veni în ajutor ori de câte ori aude despre o nenorocire, oricare ar fi ea, despre generozitatea care goleşte necontenit punga reginei, mereu prea neîncăpătoare.
— Bine! Bine!
— Iată, monseniore, i-am spus eu, spre exemplu. Maiestatea sa este sclava propriei sale bunătăţi. Se sacrifică

pentru săraci. Binele pe care îl face se întoarce împotriva sa şi m-am acuzat chiar şi pe mine.”

— Cum asta, contesă? O întrebă regina, care asculta fie pentru că Jeanne ştiuse să-i atingă coarda simţitoare, fie deoarece inteligenţa deosebită a Mariei-Antoaneta ghicise că sub tot acest preambul se ascunde ceva interesant pentru ea.

— Spun, doamnă, că maiestatea voastră mi-a dăruit o sumă mare cu câteva zile în urmă; că, de doi ani, acest lucru se întâmpla reginei pentru a mia oară, cel puţin şi că, dacă regina ar fi fost mai puţin sensibilă, mai puţin generoasă, ar fi avut două milioane şi nimic n-ar fi împiedicat-o să-şi ia acel frumos colier de diamante pe care atât de nobil, atât de curajos, da, îngăduiţi-mi să spun, doamnă, atât de pe nedrept, l-a refuzat.

Regina roşi, privind-o pătrunzător pe Jeanne. În mod neîndoielnic, concluzia era conţinută în ultima frază. Era o capcană? Era doar linguşire? Dacă punea problema în felul acesta, nu se putea să nu o pândească vreo primejdie pe regină. Dar maiestatea sa întâlni pe chipul Jeannei atâta blândeţe, atâta naivă bunăvoinţă, atâta adevăr, încât nimeni n-ar fi putut acuza această fizionomie de ipocrizie sau de linguşire. Maria-Antoaneta răspunse suspinând:

— Da, colierul este frumos… Era frumos, am vrut să spun, şi-mi pare bine că o femeie de gust mă laudă că l-am refuzat.

— Dacă aţi şti, doamnă – interveni Jeanne, tăindu-i vorba cu multă abilitate – cum ajungi să cunoşti sentimentele cuiva, după cum îl interesează ceea ce place acelora pe care-i iubeşte!

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun, doamnă, că auzind despre eroicul sacrificiu pe care l-aţi făcut în legătură cu colierul, l-am văzut pe domnul de Rohan pălind.

— Pălind…?!

— În clipa aceea, ochii îi înotau în lacrimi: Nu ştiu, doamnă, dacă este adevărat că domnul de Rohan este un bărbat frumos şi un senior desăvârşit, aşa cum pretind mulţi; ceea ce ştiu însă este că în acel moment chipul său luminat de focul inimii şi brăzdat de lacrimile pricinuite de generosul dumneavoastră dezinteres… Ce zic eu?… De sublima dumneavoastră renunţare, chipul acesta nu se va şterge niciodată din mintea mea.

Regina se opri o clipă, lăsând să curgă apă din ciocul lebedei aurite care se pleca spre baia ei de marmură.

— Dragă contesă – zise ea – dacă domnul de Rohan ţi s-a părut atât de frumos, atât de desăvârşit, cum spui, nu te sfătuiesc să i-o arăţi. Este un prelat monden, un preot care-şi păstoreşte oiţele atât pentru plăcerea lui cât şi pentru a lui Dumnezeu.

— Vai, doamnă!

— Ce este? Îl calomniez? Nu este oare asta faima lui? Nu-şi face el din asta o glorie? Nu-l vezi în zilele de sărbătoare fluturându-şi frumoasele sale mâini, ce e drept, sunt frumoase, pentru a le face să pară şi mai albe, iar asupra acestor mâini, pe care străluceşte inelul pastoral, drept credincioasele îşi aţintesc ochii, mai strălucitori decât diamantul cardinalului? Jeanne se înclină. Cuceririle cardinalului – continuă regina, iritată – sunt numeroase. Unele au iscat şi scandaluri. Prelatul se îndrăgosteşte la moment. Să-l laude cine vrea pentru asta, eu mă abţin.

— Ei bine, doamnă – reluă Jeanne, mai la largul ei, datorită tonului familiar al reginei, cât şi faptului că interlocutoarea să se afla în baie – nu ştiu dacă domnul cardinal se gândea la drept credincioasele lui când îmi vorbea cu atâta ardoare despre virtuţile maiestăţii voastre; tot ce ştiu este că, în loc să-şi fluture frumoasele sale mâini şi le dusese la inimă.

Regina clătină din cap, râzând cu poftă.

„Da, da! Îşi zise Jeanne, în sinea ei. Nu cumva lucrurile merg mai bine decât credeam? Nu cumva năduful ne va ajuta? Eh, atunci o să ne fie foarte uşor.”

Regina îşi reluă pe dată aerul său indiferent şi spuse:
— Continuaţi.
— Maiestatea voastră mă îngheaţă; modestia o face să respingă orice laudă…
— Din partea cardinalului? Ei bine, da.
— De ce, doamnă?
— Pentru că mi se pare suspect, contesă.
— Nu se cuvine – grăi Jeanne, cu cel mai adânc respect – să-l apăr pe cel ce a putut fi atât de nefericit, încât să cadă în dizgraţia maiestăţii voastre; nu mă îndoiesc nici o clipă că este vinovat, de vreme ce a displăcut reginei.
— Domnul de Rohan nu mi-a displăcut, ci m-a ofensat. Dar sunt regină şi creştină; şi această dublă calitate mă obligă, în consecinţă, să uit jignirile. Şi regina rosti aceste cuvinte cu multă bunăvoinţă.
Jeanne tăcu.
— Nu mai spuneţi nimic?
— Aş părea suspectă maiestăţii voastre, mi-aş atrage dizgraţia, oprobiul său, exprimând o părere care ar contrazice-o pe a sa.
— Dumneata ai altă părere decât mine despre cardinal?
— Diametral opusă, doamnă.
— N-ai să mai vorbeşti aşa în ziua când vei şti ce a făcut prinţul Louis împotriva mea.
— Ştiu numai ce l-am văzut făcând în slujba maiestăţii voastre.
— Galanterii?
Jeanne se înclină.
— Politeţe, urări, complimente…
— Continuă regina. Jeanne tăcu. Dumneata ai pentru domnul de Rohan o puternică prietenie, contesă; nu-l voi mai ataca în faţa dumitale. Şi regina începu să râdă.
— Doamnă – răspunse Jeanne – preferam să stârnesc mânia decât batjocura dumneavoastră. Ceea ce simte domnul cardinal pentru maiestatea voastră este un

sentiment atât de respectuos, încât sunt sigură că, dacă ar vedea-o pe regină râzând de el, ar muri.

— Oh, oh! Deci s-a schimbat mult.

— Dar maiestatea voastră mi-a făcut cinstea de a-mi spune zilele trecute că încă de acum zece ani domnul de Rohan era îndrăgostit pătimaş de…

— Glumeam, contesă – spuse cu severitate regina.

Jeanne, redusă la tăcere, păru reginei resemnată să mai continue lupta, dar Maria-Antoaneta se înşela amarnic. Pentru acest soi de femeie, amestec de tigru şi de şarpe, momentul retragerii este preludiul atacului: repausul concentrat precede saltul.

— Vorbeai despre diamante – reluă cu imprudenţă regina. Mărturiseşte că te-ai gândit la ele.

— Zi şi noapte, doamnă – zise Jeanne, cu bucuria unui general care îşi vede duşmanul făcând o greşeală decisivă pe câmpul de bătaie. Sunt atât de frumoase şi vor sta atât de bine maiestăţii voastre!

— Cum aşa?

— Da, doamnă, da, maiestăţii voastre.

— Dar au fost vândute!

— Da, au fost vândute.

— Ambasadorului Portugaliei?

Jeanne clătină cu drăgălăşenie din cap.

— Nu? Zise bucuroasă regina.

— Nu, doamnă.

— Cui, atunci?

— Domnul de Rohan le-a cumpărat.

Regina sări ca arsă, dar se stăpâni imediat, exclamând:

— Ah!

— Iată, doamnă – începu Jeanne, cu o elocinţă năvalnică – ceea ce face domnul de Rohan este superb: este un act de generozitate din toată inima, este un gest frumos; un suflet ca al maiestăţii voastre va fi, de bună seamă, mişcat de tot ce este bun şi simţitor. Domnul de Rohan de-abia a aflat, de la mine, mărturisesc, lipsurile momentane ale maiestăţii

voastre, că a şi strigat: „Cum?! Regina Franţei îşi refuză ceea ce nu ar îndrăzni să-şi refuze soţia unui perceptor general? Cum? Regină este expusă s-o vadă într-o bună zi pe doamna Necker, împodobită cu aceste diamante?!” Domnul de Rohan încă nu ştia că ambasadorul Portugaliei le cumpărase. I-am spus. Indignarea lui a fost şi mai violentă. „Nici nu se mai pune problema de a face o plăcere reginei, este o problemă de demnitate a coroanei. Cunosc felul de a gândi al curţilor străine: vanitate, ostentaţie… Vor râde de regină Franţei, care nu mai are bani să-şi îndeplinească o dorinţă legitimă; iar eu n-aş putea îngădui să fie batjocorită regina Franţei! Nu, niciodată!” Şi a plecat imediat. După un ceas am aflat că a cumpărat diamantele.

— Un milion cinci sute de mii de livre?

— Un milion şase sute de mii de livre.

— Şi cu ce intenţie le-a cumpărat?

— S-a gândit că, dacă nu pot fi ale maiestăţii voastre, să nu fie ale altei femei.

— Şi eşti sigură că domnul de Rohan nu a cumpărat colierul pentru a-l dărui cine ştie cărei iubite?

— Sunt sigură că mai curând l-ar fărâma decât să-l vadă strălucind la gâtul altcuiva decât al reginei.

Maria-Antoaneta se gândi şi chipul său lăsa să se vadă limpede tot ce se petrece în sufletul ei.

— Ceea ce a făcut domnul de Rohan e bine – zise ea – este un gest nobil şi de un devotament deosebit.

Jeanne îi sorbea cu nesaţ cuvintele.

— Îi vei mulţumi deci domnului de Rohan – continuă regina.

— Oh, da, doamnă!

— Vei adăuga că domnul de Rohan mi-a dovedit prietenia sa şi că eu, ca un om cinstit, cum spune Caterina, primesc orice când este din prietenie, cu condiţia să mă revanşez. Aşa că accept, nu darul domnului de Rohan…

— Atunci ce?

— Avansul pe care l-a dat… Domnul de Rohan a binevoit să avanseze banii sau creditul său ca să-mi facă plăcere. Îi voi înapoia banii. Boehmer a cerut bani lichizi, cred?

— Da, doamnă.

— Cât? Două sute de mii de livre?

— Două sute cincizeci de mii de livre.

— Este suma trimestrială a rentei pe care mi-o dă regele. Mi-a fost trimisă azi-dimineaţă, puţin înainte de termen, dar, în fine, mi-a fost trimisă.

Regina îşi sună imediat cameristele, care o îmbrăcară, după ce o înfăşuraseră bine în prosoape fine, încălzite. Rămasă singură cu Jeanne, în camera sa, i se adresă contesei:

— Deschide, te rog, sertarul acela.

— Primul?

— Nu, al doilea. Ai găsit un portofel?

— Iată-l, doamnă.

— Conţine două sute cincizeci de mii de livre. Numără-le.

Jeanne se supuse.

— Du-le cardinalului şi mulţumeşte încă o dată. Spune-i că voi face în aşa fel, ca să-i plătesc lunar. În felul acesta voi avea colierul care mi-a plăcut atât de mult şi chiar dacă plata lui va însemna o strâmtorare pentru mine, cel puţin nu va fi şi pentru rege. O clipă căzu pe gânduri. În plus, mă bucur că am aflat cu acest prilej că am un prieten delicat care m-a slujit… Făcu o pauză, apoi continuă: Şi o prietenă care mi-a ghicit gândurile – şi-i întinse Jeannei mâna, pe care contesa se grăbi s-o acopere de sărutări. Apoi, cum această se pregătea să plece, după un minut de ezitare, Maria-Antoaneta rosti foarte încet, ca şi când i-ar fi fost frică de ceea ce spunea: Contesă, îi vei comunica domnului de Rohan că va fi binevenit la Versailles şi că doresc să-i mulţumesc.

Jeanne se repezi afară din apartament, nu beată, ci aproape nebună de bucurie şi de orgoliu satisfăcut.

Strângea biletele de bancă cum strânge vulturul în gheare prada furată.

Capitolul L Portofelul reginei

Nimeni nu simţi mai bine, la propriu şi la figurat, importanţa averii pe care o purta cu sine Jeanne, decât caii care o aduceau de la Versailles. Dacă vreodată nişte armăsari puşi să câştige un premiu au zburat pe o pistă, au fost cu siguranţă aceşti doi bieţi cai de trăsura închiriată. La cererea contesei, birjarul îi făcu să se creadă că sunt sprintenele patrupede din ţara Elis şi că au de câştigat doi talanţi de aur pentru stăpân şi o raţie întreită de ovăz pentru ei.

Cardinalul încă nu plecase când doamna de La Motte îşi făcu intrarea la el la palat, unde-l găsi cu suita sa. Se anunţă mai ceremonioasă decât la regină.

— Veniţi de la Versailles? Întrebă el.

— Da, monseniore.

O privi, dar faţa ei era de nepătruns. Ea văzu tresărirea, tristeţea, tulburarea lui: nu avu nici un fel de milă.

— Ei bine? Întrebă el.

— Ei bine, să vedem, monseniore, ce doriţi? Vorbiţi, ca să nu am prea multe mustrări de cuget.

— Ah, contesă, mi-o spuneţi cu un aer…

— Întristător, s-ar zice?

— Ucigător.

— Doreaţi s-o văd pe regină?

— Da.

— Am văzut-o. Doreaţi să-mi îngăduie să-i vorbesc despre dumneavoastră, ea care de mai multe ori a mărturisit antipatia ce vi-o poarta, ba chiar aversiune numai auzind numele vostru.

— Dacă am avut această dorinţa, văd că trebuie să renunţ de a-mi fi vreodată îndeplinită.

— Nu, regina mi-a vorbit despre dumneavoastră.

— Sau, mai degrabă, dumneavoastră aţi fost atât de bună şi i-aţi vorbit despre mine?
— Este adevărat.
— Maiestatea sa a ascultat?
— Asta merită o lămurire.
— Nici un cuvânt mai mult, contesă, îmi dau seama ce neplăcere a pricinuit acest lucru maiestăţii sale.
— Nu, nu prea mare. Am îndrăznit să-i vorbesc despre colier.
— Aţi îndrăznit să spuneţi că m-am gândit…
— Să-l cumpăraţi pentru ea, da.
— Ah, contesă, e sublim! Şi ea a ascultat?
— Desigur.
— I-aţi spus că îi ofer aceste diamante?
— A refuzat categoric. Sunt pierdut.
— A refuzat să accepte darul, da, dar împrumutul…
— Împrumutul…?! Aţi prezentat cu atâta delicateţă darul?
— Cu atâta delicateţă, încât a acceptat.
— Eu s-o împrumut pe regină? Eu…?! Contesă, este cu putinţă?
— Este mai mult decât i l-aţi dărui, nu-i aşa?
— De o mie de ori.
— Aşa am gândit şi eu. Cu toate acestea, maiestatea sa acceptă.
Cardinalul se ridică şi se aşează din nou; se apropie de Jeanne şi, luându-i mâinile, spuse:
— Să nu mă înşelaţi, gândiţi-vă că puteţi, cu un cuvânt, să faceţi din mine ultimul dintre oameni.
— Nu ne jucam cu pasiunile, monseniore: asta se potriveşte saltimbancilor; oamenii de rangul şi cu meritele dumneavoastră nu pot fi niciodată ridicoli.
— Aşadar, este adevărat ceea ce îmi spui?
— Este purul adevăr.
— Am un secret cu regina?
— Un secret… Mortal.

Cardinalul alergă spre Jeanne şi îi strânse mâna cu duioşie.

— Îmi place strângerea aceasta de mână ca între bărbaţi.

— Nu, este a unui om fericit cu îngerul său protector.

— Monseniore, să nu exagerăm nimic.

— Ba da, ba da, bucuria, recunoştinţa mea… Niciodată…

— Dar dumneavoastră exageraţi şi una şi alta. Oaie vroiaţi să-i împrumutaţi reginei un milion şi jumătate, numai asta voiaţi?

Cardinalul suspină.

— Buckingham ar fi cerut altceva Anei de Austria, monseniore, după ce ar fi presărat cu perle parchetul camerei regale.

— Ceea ce a avut Buckingham, contesă, eu nu vreau să sper nici măcar în vis.

— Veţi explica toate acestea reginei, monseniore, deoarece mi-a poruncit să vă aduc la cunoştinţă că vă va vedea cu plăcere la Versailles.

Nici nu lăsase bine să-i scape aceste cuvinte şi cardinalul se albi la faţă, ca un adolescent la primul sărut de dragoste. Se aşeză în fotoliul pe care îl avea la îndemână, bâjbâind ca un om beat.

„Ah, ah! Se gândi Jeanne. Este mult mai grav decât credeam; am visat un ducat, un domeniu, o sută de mii de livre rentă, dar voi cere un principat, o jumătate de milion renta; căci domnul de Rohan nu este mânat nici de ambiţie, nici de lăcomie, este mânat de dragoste!”

Domnul de Rohan îşi reveni repede. Bucuria nu este o boală care durează mult timp şi cum prinţul avea o minte ageră, se gândi că era foarte potrivit să discute afaceri cu Jeanne spre a o face să uite că discutaseră despre dragoste. Ea nu-l opri.

— Dragă prietenă – începu el, strângând-o pe Jeanne în braţe – cum doreşte să proce-deze regina cu împrumutul pe care-l contractează?

— Mă întrebaţi fiindcă se ştie că regina nu are bani!

— Exact.
— Ei bine, vrea să vă plătească aşa cum i-ar plăti lui Boehmer, cu singura diferenţă că, dacă ar fi cumpărat de la Boehmer, ar fi ştiut tot Parisul, lucru imposibil de când ea a rostit faimosul cuvânt corabie, căci dacă regele s-ar supăra, Franţa ar sări în sus. Deci regina vrea să aibă şi să plătească diamantele în rate. Dumneavoastră îi veţi oferi acest prilej; sunteţi pentru ea un casier discret şi solvabil în cazul când s-ar afla în încurcătură, asta e tot; este fericită şi plăteşte, nu cereţi mai mult.
— Bine, bine, plăteşte. Dar cum?
— Regina, femeie care înţelege totul, ştie foarte bine că aveţi datorii, monseniore; şi apoi este şi mândră, nu este o prietenă care primeşte cadouri… Când i-am spus că aţi avansat două sute cincizeci de mii de livre…
— I-aţi spus?
— De ce nu?
— Aceasta face ca afacerea să devină imposibilă.
— Aceasta face ca regina să aibă un motiv de a accepta. Nimic pentru nimic, iată deviza reginei.
— Dumnezeule!
Jeanne scotoci liniştită în buzunar şi scoase portofelul maiestăţii sale.
— Ce este asta? Întrebă domnul de Rohan.
— Un portofel care conţine bilete de bancă în valoare de două sute cincizeci de mii de livre.
— Da, şi?
— Regina vi le trimite, cu multe mulţumiri.
— Oh!
— Este exact cât am spus. Am numărat.
— Nu despre asta e vorba.
— Dar la ce vă uitaţi?
— Mă uit la acest portofel pe care nu l-am mai văzut la dumneata.
— Vă place? Cu toate acestea nu este nici frumos şi nici scump.

— Nu ştiu de ce, dar îmi place.
— Aveţi gust.
— Vă bateţi joc de mine? Ce înţelegeţi când spuneţi că am gust?
— Fără îndoială, aveţi gust de vreme ce aveţi acelaşi gust cu regina.
— Portofelul…
— Era al reginei, monseniore…
— Ţineţi să-l păstraţi?
— Oh, mult!
Domnul de Rohan suspină şi zise:
— Se înţelege…
— Numai că, dacă vă face plăcere…
— Continuă contesa, cu unul din acele surâsuri care îi duc în ispită şi pe sfinţi.
— Sunteţi foarte amabilă, contesă, dar nu vreau să vă lipsesc de el.
— Luaţi-l.
— Contesă! Izbucni cardinalul, într-un elan de bucurie. Sunteţi prietena cea mai preţi-oasă, cea mai inteligentă, cea mai…
— Da, da.
— Şi mă leg…
— Pe viaţă şi pe moarte… Aşa se spune întotdeauna. Nu, eu nu am decât un merit.
— Care?
— Acela de a mă fi ocupat de treburile dumneavoastră cu destul noroc şi cu multă tragere de inimă.
— Dacă vorbim despre noroc, dragă prietenă, aş zice că aproape vă semăn, deoarece eu, în vreme ce vă duceaţi la Versailles, scumpa mea, am lucrat şi eu pentru dumneavoastră.
Jeanne îl privi pe cardinal, surprinsă.
— Da, nimica toată – zise el. A venit cineva din partea bancherului meu care-mi propunea acţiuni în legătură cu asanarea sau exploatarea unei mlaştini, cam aşa ceva…

— Ah!
— Era un profit sigur; am acceptat.
— Şi bine aţi făcut.
— O! Vă veţi convinge că ocupaţi întotdeauna primul loc în gândul meu.
— Al doilea este mai mult decât merit. Dar să vedem.
— Bancherul meu mi-a dat două sute de acţiuni. Eu am luat un sfert, celelalte sunt pentru dumneavoastră.
— Oh, monseniore!
— Lăsaţi-mă să sfârşesc. După două are s-a întors. Faptul că am plasat acţiunile la timp a determinat o creştere de sută la sută. Mi-au revenit o sută de mii de livre.
— Frumoasa speculaţiei.
— Din care iată partea dumneavoastră, scumpa contesă, vreau să spun, scumpa prietenă. Şi din teancul de două sute cincizeci de mii de livre date de regină, strecură în mâna Jeannei douăzeci şi cinci de mii de livre.
— Prea bine, monseniore, o mână spală pe alta; ceea ce mă măguleşte cel mai mult este că v-aţi gândit la mine.
— Aşa va fi întotdeauna – răspunse cardinalul, sărutându-i mâna.
— La fel va fi şi din partea mea – zise Jeanne. Pe curând, la Versailles, monseniore!
Şi plecă, după ce înmânase cardinalului lista scadenţelor fixate de regină şi dintre care prima, fixată peste o lună, era în valoare de cinci sute de mii de livre.

Capitolul LI În care îl întâlnim pe doctorul Louis

Poate că cititorii noştri, amintindu-şi în ce situaţie dificilă l-am lăsat pe domnul de Charny, ne-ar fi recunoscători dacă ne-am întoarce în acea anticameră a micului apartament de la Versailles, unde bravul marinar, pe care nu l-au intimidat niciodată nici oamenii, nici forţele naturii, fugise de teamă să nu leşine în faţa a trei femei; regina, Andreea, doamna de La Motte.

Ajuns în mijlocul anticamerei, domnul de Charny îşi dădu seama că îi va fi de-a dreptul imposibil meargă mai departe. Tot împleticindu-se, cu braţele întinse, atrase atenţia celor din preajmă, care, văzând că-l părăsesc puterile, îi săriră în ajutor. Tânărul ofiţer leşină, dar îşi reveni pe dată, fără să bănuiască o clipă că regina l-a văzut şi că poate ar fi alergat spre el în primul moment de nelinişte, dacă Andreea nu ar fi oprit-o, mai mult dintr-o aprigă gelozie decât dintr-un rece imbold al convenienţelor.

De altfel, bine a făcut regina ca, la sfatul Andreei, indiferent de sentimentul care-i dictase acest sfat, intrase în camera ei, întrucât de-abia se închise uşa după ea, că şi auzi uşierul strigând:

— Regele!

Era într-adevăr regele. Ieşind din apartamentele sale, el o luă spre terasă, vrând, înainte de consiliu, să-şi viziteze echipajele de vânătoare, care, de la un timp, i se păreau a nu fi destul de bine îngrijite.

Intrând în anticameră, regele, urmat de câţiva dintre ofiţerii săi, se opri; văzu un bărbat sprijinindu-se de arcadă unei ferestre, într-o poziţie ce-i îngrijora pe cei doi ostaşi de gardă care îi săriseră în ajutor şi care nu erau obişnuiţi să-i vadă pe ofiţeri leşinând cu una cu două. Astfel că, în timp ce-l susţineau pe domnul de Charny, îi strigau:

— Domnule, domnule! Ce aveţi?

Bolnavului însă îi pierise glasul şi nu putea răspunde. Regele, înţelegând din această tăcere că starea omului este gravă, grăbi pasul.

— Acolo este cineva care-şi pierde cunoştinţa – zise el.

Auzind glasul regelui, cei doi soldaţi de gardă se întoarseră şi, cu un gest maşinal, îi dădură drumul domnului de Charny, care, la capătul puterilor, căzu sau mai curând se lasă uşor, gemând, pe pardoseală.

— Domnilor, ce faceţi, domnilor? Strigă regele.

Se repeziră cu toţii, îl ridicară binişor pe domnul de Charny, care îşi pierduse cunoştinţa, şi-l întinseră pe un

fotoliu.

— Oh! Exclamă regele, recunoscându-l deodată pe tânărul ofiţer. Păi este domnul de Charny!

— Domnul de Charny?! Repetară cei de faţă.

— Da, nepotul domnului de Suffren.

Cuvintele avură un efect magic. Într-o clipă, Charny fu inundat cu tot felul de săruri mirositoare, nici mai mult nici mai puţin decât dacă s-ar fi aflat în mijlocul a zece femei. A fost chemat un doctor, care îl examină cu atenţie pe bolnav. Regele nu vru să se îndepărteze; el asistă la consultaţie. Prima grijă a doctorului a fost să descheie vesta şi cămaşa tânărului, astfel ca bolnavul să aibă mai mult aer; dar, făcând acest lucru, găsi ceea ce nu căuta.

— O rană! Exclamă regele şi mai curios, apropiindu-se în aşa fel încât să vadă cu ochii săi.

— Da, da – murmură domnul de Charny, încercând să se ridice şi plimbând jur împrejur o privire obosită – o rană veche care s-a redeschis. O nimica toată… Nimica toată…

Şi mâna sa strânse imperceptibil degetele doctorului. Un doctor înţelege şi trebuie să înţeleagă totul. Dar acela nu era un doctor de curte, ci un practician din comunele de pe lângă Versailles. Aşa că vru să-şi dea importanţă.

— Ce veche…?! Aşa vă place să spuneţi dumneavoastră, domnule; marginile sunt prea proaspete, iar sângele, sângele e prea roşu; rana asta nu are nici douăzeci şi patru de ore.

Charny, căruia faptul că era contrazis îi dădu puteri, se ridică în picioare şi spuse:

— Presupun că nu vreţi să-mi spuneţi mie când am fost rănit, domnule; v-am spus şi vă repet că este o rană veche.

Chiar în clipa aceea îl zări şi-l recunoscu pe rege. Se încheie la vestă, ruşinat de a fi avut un atât de ilustru spectator al slăbiciunii sale.

— Regele! Rosti el.

— Da, domnule de Charny, da, eu însumi şi binecuvintez cerul că am venit aici la timp ca să te pot ajuta.

— O zgârietură, sire…

— Se bâlbâi Charny. O rană veche, sire, asta e tot…

— Veche sau nouă – zise Ludovic al XVI-lea – datorită ei ţi-am văzut sângele, sânge preţios al unui brav gentilom.

— Căruia două ceasuri de odihnă la pat îi vor reda sănătatea – adăugă Charny, vrând din nou să se scoale; nu-şi cumpănise însă bine torţele. Cu mintea împăienjenită, împleticindu-se, el se ridică, dar se prăbuşi din nou în fotoliu.

— Ce să mai vorbim, este bolnav de-a binelea – spuse regele.

— Da, da – încuviinţă doctorul, cu diplomaţie, simţind că se apropie avansarea. Cu toate acestea îl putem salva.

Regele se arată discret; ghicise ca Charny ascunde ceva. Îi respectă secretul. Oricare altul l-ar fi smuls de pe buzele doctorului, care atât aştepta; dar Ludovic al XVI-lea preferă să lase taina în posesia proprietarului ei.

— Nu vreau ca domnul de Charny să înfrunte vreun risc întorcându-se acasă. Domnul de Charny va primi îngrijiri la Versailles; va fi chemat urgent unchiul său, domnul de Suffren şi după ce i se va fi mulţumit domnului pentru îngrijirile sale – şi făcu un semn către inimosul doctor – va fi căutat medicul nostru de casă, doctorul Louis. Cred că locuieşte prin apropiere.

Un ofiţer alergă să execute ordinele regelui. Alţi doi îl ridicară pe Charny şi-l transportară la capătul galeriei, în camera ofiţerului de gardă. Scena se petrecu mai repede decât cea dintre regina şi domnul de Crosne. Fu chemat domnul de Suffren şi, în locul celui ce dăduse primele îngrijiri, veni doctorul Louis, un om cinstit, înţelept şi modest, cu o inteligenţa mai puţin scânteietoare decât folositoare, curajos lucrător pe câmpul uriaş al ştiinţei.

În spatele doctorului, care se şi aplecase asupra bolnavului, se îndesa domnul de Suffren, căruia o ştafeta îi adusese vestea. Ilustrul marinar nu înţelegea în nici un chip

de unde sincopa, răul acesta subit. După ce lua mâna lui Charny şi îi văzu ochii cu privirea stinsă, spuse:

— Ciudat! Ciudat! Doctore, ştiţi că nepotul meu n-a fost bolnav niciodată?

— Asta nu dovedeşte nimic, domnule amiral – răspunse doctorul.

— Aerul de la Versailles este probabil prea încărcat, căci, vă repet, l-am văzut pe Oii vier, pe mare, timp de zece ani, întotdeauna zdravăn, drept ca un catarg.

— E din cauza rănii – zise unul dintre ofiţerii de faţă.

— Care rană?! Exclamă mirat amiralul. Olivier nu a fost niciodată rănit.

— Iertaţi-mă – rosti sfios ofiţerul, ară tind batista înroşită. Credeam că…

Domnul de Suffren văzu sângele.

— Bine, bine – îl întrerupse brusc doctorul, dar fără asprime, simţind că pulsul bolnavului se accelerează – n-o să discutăm acum de unde vine boala! Râul există, să ne mulţumim să-l vindecăm, dacă este posibil.

Amiralului îi plăceau lucrurile limpezi; nu-i obişnuise pe medicii echipajelor sale să vorbească pe ocolite.

— Există vreun pericol, doctore? Întrebă el, mult mai emoţionat decât ar fi vrut să pară.

— Aproape tot atâta ca atunci când îţi lunecă briciul pe bărbie.

— Bine. Mulţumiţi-i regelui din partea mea, domnilor. Olivier, o să mă întorc să te văd.

Olivier clipi din ochi şi mişcă din degete ca pentru a mulţumi în acelaşi timp unchiului său, care pleca şi doctorului, care îl Iasă să plece. Apoi, fericit că se află într-un pat, fericit că fusese lăsat în grija unui om inteligent şi blând, se prefăcu că doarme. Doctorul expedie toată lumea.

Adevărul este că Olivier adormi nu fără a mulţumi cerului pentru tot ce i se întâmplase sau, mai bine zis, că nu i se întâmplase nimic rău în împrejurări atât de grave. Febra puse stăpânire pe el, acea minunată febră regeneratoare,

eterna seva care musteşte în sângele omului, care face să încolţească sănătatea din boală sau curma viaţa, în plină sănătate.

După ce Olivier rumegă bine, în focul temperaturii, scena cu Filip, scena cu regina, scena cu regele, se prăbuşi în laţul înspăimântător pe care sângele mânios îl aruncă asupra inteligenţei. Aiura. Trei ceasuri mai târziu putea fi auzit din galeria unde se plimbau câţiva ofiţeri de gardă; văzând aceasta, doctorul îşi chemă lacheul, căruia îi porunci să-l ia pe Olivier în braţe. Olivier scânci de durere.

— Înfăşoară-i capul în cuvertură.

— Cu asta nu fac mare lucru – zise valetul. Este prea greu şi se zbate prea tare. Mă duc să cer ajutor unuia dintre domnii care fac de gardă.

— Eşti o curcă plouată dacă ţi-e teamă de un bolnav – se oţărî doctorul.

— Domnule…

— Şi dacă ţi se pare prea greu, înseamnă că nu eşti atât de puternic pe cât credeam. Am să te trimit înapoi în Auvergne.

Ameninţarea îşi făcu efectul. Charny, zbierând, urlând, delirând şi gesticulând, fu ridicat ca un fulg de către omul nostru din Auvergne, în văzul gărzilor. Aceştia îl înconjurară pe Louis, potopindu-l cu întrebări.

— Domnilor – le răspunse doctorul, strigând mai tare decât Charny pentru a-i acoperi glasul – pricepeţi că n-am să fac o leghe din oră în oră ca să văd un bolnav pe care mi l-a încredinţat regele. Galeria voastră este la capătul lumii.

— Şi unde îl duceţi, doctore?

— La mine, ca un leneş ce sunt. Am aici, după cum ştiţi, două camere; am să-l culc într-una dintre ele şi poimâine, dacă sunt lăsat în pace, am să vă dau socoteală despre ce am făcut.

— Dar, domnule doctor – interveni un ofiţer – vă asigur că aici bolnavul se simte foarte bine; noi toţi îl iubim pe domnul de Suffren, şi…

— Da, da, cunosc îngrijirile care se dau între camarazi. Rănitului îi este sete, ne este milă de el, îi dăm de băut şi moare. La naiba cu minunatele îngrijiri ale domnilor din gardă! Aşa mi-au fost omorâţi zece bolnavi! Doctorul mai vorbea încă, în vreme ce Olivier nu mai putu fi auzit. Da, da! Continuă bravul medic. Iată un lucru bine făcut, admirabil judecat. Nu se mai poate întâmpla decât o singură nenorocire şi anume ca regele să vrea să-l vadă pe bolnav… Şi dacă îl vede… O să-l şi audă… Drace, nu-i timp de stat pe gânduri. Trebuie s-o previn pe regină, ea îmi va da un sfat.

Luând această hotărâre cu promptitudinea omului căruia soarta îi număra secundele, bunul doctor spală cu apă proaspăta faţa rănitului şi-l aşeza în pat, în aşa fel încât să nu poată, mişcându-se sau căzând, să se lovească mortal. Ferecă apoi obloanele, încuie de două ori uşa camerei, puse cheia în buzunar şi se duse la regină, după ce mai întâi se asigură, ascultând de afară, ca niciunul din strigătele lui Olivier nu pot fi auzite sau desluşite. Se înţelege de la sine ca, pentru ca toate precauţiunile să fie luate, omul din Auvergne fu închis împreună cu bolnavul. În faţa uşii, doctorul tocmai o întâlni pe doamna de Misery, pe care regina o trimisese să afle veşti despre rănit. Ea stăruia să intre.

— Veniţi, veniţi cu mine, doamnă – spuse el – tocmai plec…

— Bine, doctore, dar regina aşteaptă!

— Merg la regină, doamnă.

— Regina doreşte…

— Regina va şti tot ce doreşte să ştie, vă asigur, doamnă. Să mergem.

Şi o luă la picior atât de repede, încât o sili pe doamna din suita Mariei-Arrtoaneta să alerge ca să poată ajunge în acelaşi timp cu el.

Capitolul LII Aegri somnia {8}

Regina aştepta răspunsul doamnei de Misery, nicidecum pe doctor. Acesta intră, cu familiaritatea lui obişnuită.

— Doamnă – spuse el, cu voce tare – bolnavul de care se interesează regele şi maiestatea voastră se simte bine atât cât te poţi simţi când ai febră.

Regina îl cunoştea pe doctor; ştia cât de mult îl supără cei care, spunea el, ţipa de două ori mai tare decât suferă. Îşi imagină că domnul de Charny îl cam supărase pe medic. Femeile ţări sunt dispuse să-i creadă slabi pe bărbaţii tari.

— Rănitul – zise ea – numai rănit nu este.

— Eh, eh!… Mormăi doctorul.

— O zgârietură…

— Ba nu, nu, doamnă; în fine, zgârietură sau rană, tot ce ştiu e că are febră.

— Bietul băiat! Are febră mare?

— Îngrozitoare.

— Hm! Făcu regina, înspăimântată. Nu credeam că aşa… Deodată… Febră.

Doctorul o privi o clipă.

— Sunt febre şi febre – rosti el.

— Scumpul meu Louis, mă înspăimânţi. Dumneata, care de obicei eşti atât de calm, nu-mi dau seama ce ai astă-seară.

— Nimic deosebit.

— Ah, într-adevăr! Te suceşti, te răsuceşti, priveşti în dreapta, priveşti în stânga, ai aerul unui om care vrea să-mi încredinţeze un mare secret.

— Eh! Cine zice că nu?

— Păi vezi! Un secret în legătură cu febra?!

— Chiar aşa…

— Cu febra domnului de Charny?

— Da, da, întocmai.

— Şi m-ai căutat ca să-mi spui acest secret?

— Aşa e.

— Hai, treci la subiect. Ştii că sunt curioasă. Să începem cu începutul.

— Ca Petit-Jean {9}, nu-i aşa?

— Da, scumpul meu doctor.
— Ei bine, doamnă…
— Ei bine, aştept, doctore.
— Nu, eu sunt cel care aşteaptă.
— Ce-aştepţi?
— Să fiu întrebat, doamnă. Nu ştiu să povestesc, dar dacă mă întrebaţi, răspund ca din carte.
— Ei bine, te-am întrebat ce se-aude cu febra domnului de Charny.
— Nu, aţi început-o prost. Întrebaţi-mă mai întâi cum se face că domnul de Charny se află la mine, într-una dintre cele două cămăruţe, în loc să se afle în galerie sau la postul ofiţerului de gardă.
— Fie, te-ntreb. Într-adevăr, e curios.
— Doamnă, n-am vrut să-l las pe domnul de Charny în galerie sau la post, după cum era firesc, pentru că domnul de Charny nu are febră ca toată lumea.
Regina păru surprinsă.
— Ce vrei să spui?
— Domnul de Charny, când are febră, începe să delireze.
— Oh! Exclamă regina, împreunându-şi mâinile.
— Şi – continuă Louis, apropiindu-se de regină – în timp ce deliează, bietul băiat spune o groază de lucruri foarte delicate pentru urechile domnilor din garda regelui sau pentru oricare altă persoană.
— Doctore!
— Ah, drace! Nu trebuia să mă întrebaţi dacă nu vroiaţi să vă răspund.
— Totuşi, spune, dragă doctore. Şi regina îi luă mâna bunului om. Tânărul este, poate, ateu şi când deliează, huleşte numele Domnului?
— Nici pomeneală! Dimpotrivă, are un sentiment religios foarte adânc.
— Este, poate, Un exaltat?
— Exaltat! Ăsta-i cuvântul.
Chipul reginei căpătă o expresie de nepătruns.

— Domnul de Charny mi-a fost recomandat – zise ea. El este nepotul domnului de Sufjfren, eroul nostru. Mi-a făcut servicii; vreau să mă port faţă de el ca o rudă, ca o prietenă. Spune-mi deci adevărul; trebuie şi vreau să-l aud.

— Eu însă nu vă pot spune – replică Louis – şi deoarece maiestatea voastră ţine atât de mult să afle, nu cunosc decât un mijloc; acela ca maiestatea voastră să audă ea însăşi. În felul acesta, dacă tânărul spune ceva nelalocul lui, regina nu se va putea supăra nici pe indiscretul care a dezvăluit secretul, nici pe neprevăzătorul care l-ar înăbuşi.

— Mă bucură prietenia dumitale şi, din acest moment, încep să cred că domnul de Charny, în delirul său, spune lucruri ciudate.

— Lucruri pe care trebuie cât mai degrabă să le audă şi maiestatea voastră ca să-şi poată face o părere – preciza bunul doctor. Şi atinse cu gingăşie mâna tremurătoare a reginei.

— Dar mai întâi, ia seama – zise regina – ştii că nu pot să fac nici măcar un pas fără a avea pe urme un spion devotat.

— Astă-seară nu mă veţi avea decât pe mine. Trebuie să străbatem coridorul, care are o uşă la fiecare capăt. Am să încui uşa pe care vom intra şi în felul acesta nimeni nu se va afla în apropierea noastră, doamnă.

— Mă las în grija scumpului meu doctor – se învoi regina.

Şi luând braţul lui Louis, se strecură afară din apartament, fremătând de curiozitate.

Doctorul îşi ţinu promisiunea. Niciodată un rege mergând la luptă sau făcând o inspecţie în plin război, niciodată o regină însoţită într-o plimbare tainică nu a fost mai bine escortată, în adevăratul înţeles al acestui cuvânt, de către un căpitan de gardă sau un ofiţer al palatului. Doctorul încuie prima uşă şi se apropie de a doua de care îşi lipi urechea.

— Aşadar, aici este bolnavul dumitale? Zise regina.

— Nu, doamnă, este în cealaltă cameră. Dacă ar fi fost în camera asta, l-aţi fi auzit încă din capătul coridorului.

Ascultaţi puţin la uşă.

Într-adevăr, se auzea un murmur nearticulat, scâncete.

— Geme, suferă, doctore!

— Nu, nu, nu geme deloc. Pur şi simplu vorbeşte. Iată, voi deschide uşa.

— Dar nu vreau să intru la el! Exclamă regina, trăgându-se îndărăt.

— Nici nu vă propun aşa ceva – o linişti doctorul. Vă spun doar să intraţi în prima încăpere şi de acolo, fără să vă temeţi că veţi fi văzută sau că veţi vedea ce se petrece dincolo, veţi auzi ce va vorbi rănitul în odaia lui.

— Tot acest mister, toate aceste măsuri mă înspăimânta – murmură regina.

— Doamne, ce se va întâmpla după ce veţi auzi? Replică doctorul.

Şi intră singură la Charny.

Îmbrăcat în uniforma sa, cu braţele întinse şi ţepene ca ale unui cadavru, în mânecile mototolite, Charny încerca să-şi ridice de pe pernă capul mai greu ca plumbul. O sudoare fierbinte îi îmbrobona fruntea, lipindu-i pe tâmple buclele răvăşite. Abătut, zdrobit, nemişcat, nu mai era decât un gând, o simţire, o licărire; trupul său trăia animat de o singură flacără care se aprindea, învolburându-i mintea asemenea opaiţului în lampa de alabastru.

Charny tocmai îşi povestea lui însuşi întâlnirea cu doamna de origine germană din trăsura cu care străbătuse drumul de la Paris la Versailles.

— Germană! Germană! Repeta el într-una.

— Da, germană, asta o ştiu – spuse doctorul – drumul Paris-Versailles…

— Regină a Franţei! Ţipă el deodată.

— Oho! Exclamă Louis, privind în camera unde se afla regina. Poftim? Ce spuneţi, doam-nă?

— Iată ceva înspăimântător! Murmură Charny. Să iubeşti un înger, o femeie, s-o iubeşti nebuneşte, să-ţi dai şi viaţa pentru ea şi să nu mai ai în faţă, când te apropii, decât o

regină de catifea şi aur, un metal sau o stofă lipsită de suflet!

— Oho! Exclamă din nou doctorul, cu un râs forţat Charny nici nu băgă de seamă întreruperea.

— Aşadar, iubesc – continuă el – o femeie măritată. Aşadar, iubesc cu acea dragoste sălbatică care te face să uiţi totul. Ei bine… Îi voi spune acelei femei: „Ne mai rămân câteva zile fericite pe pământ; cele ce ne-aşteaptă în afara dragostei noastre nu merită să fie trăite. Vino, iubita mea! Atâta timp cât mă iubeşti şi te iubesc, suntem deasupra tuturor. După aceea… După aceea… va fi moartea, cu nimic deosebită de viaţa pe care o trăim acum. Să profităm deci de dragoste”.

— Nu gândeşte prea rău pentru un om care are febră mare – murmură doctorul – cu toate ca morală nu e deloc riguroasă.

— Dar copiii!… Urlă deodată ca turbat Charny. Nu-i va părăsi pe cei doi copii ai ei…

— Iată obstacolul, hic nodus {10} – comentă Louis, ştergând sudoarea de pe fruntea lui Charny, cu un amestec sublim de ironie şi milă.

— Oh! Reîncepu tânărul, fără să-şi dea seama de nimic. Copiii… Copiii pot fi foarte bine luaţi în poalele mantalei. Hai, Charny, deoarece o iei pe mama, pe ea, mai uşoară decât un fulg, în braţele tale, deoarece o ridici fără să-i simţi povara, cuprins de fiorii dragostei, vei putea lua şi copiii Mariei… Ah!… Şi scoase un ţipat înfiorător.

Louis îl părăsi pe bolnav şi se apropie de regină. O găsi în picioare, rece, tulburată; îi luă mâna, care tremura.

— Ai dreptate – zise ea. Este mai mult decât un delir, tânărul se afla în pericol dacă cineva aude ce spune.

— Ascultaţi! Ascultaţi! O rugă doctorul.

— Nu, nici un cuvânt mai mult.

— Se mai îmblânzeşte. Iată-l că se roagă.

Într-adevăr, Charny se ridicase în capul oaselor şi, cu mâinile împreunate, privea uimit, cu ochii lui mari, spre zări

necunoscute.

— Maria – zicea el, cu o voce vibrantă şi afectuoasă – Maria, am simţit că mă iubeşti. A, nu voi spune nimic! Piciorul tău, Maria, s-a lipit de al meu în trăsură şi atunci am simţit că mor. Mâna ta a atins-o pe a mea… Nu… N-am să suflu un cuvânt, este taina inimii mele. Oricât sânge îmi curge din rană, Maria, secretul nu va ieşi o dată cu el. Duşmanul şi-a muiat spada în sângele meu, dar dacă a ghicit cât de cât taina mea, nu ştie nimic despre a dumitale. Nu te teme de nimic, Maria; nu-mi spune nici măcar că mă iubeşti: este de prisos; după cum roşeşti, nu mai am nimic de aflat.

— Oho! Exclamă doctorul. Nu este deci numai febră de vină; vedeţi că e foarte calm… Este…

— Este, ce?… Întrebă regina, neliniştită.

— Este o stare de extaz, doamnă: extazul seamănă cu memoria. Este ca o memorie a sufletului care îşi aminteşte de paradis.

— Am auzit destul – murmură regina, atât de tulburată, încât vru să fugă.

Doctorul o opri, luând-o de mână.

— Doamnă, doamnă – zise el – ce vreţi să faceţi?

— Nimic, doctore, nimic.

— Dar dacă regele vrea să-şi vadă protejatul?

— Ah, da, ai dreptate. Ar fi o nenorocire!

— Ce să-i spun?

— Doctore, n-am nici o idee, nu-mi vine nimic în minte; spectacolul acesta îngrozitor m-a copleşit.

— Şi v-aţi molipsit, văd. Aveţi febră ca şi bolnavul meu căzut în extaz. Pulsul dumneavoastră are cel puţin 100 de bătăi pe minut.

Regina nu răspunse, îşi retrase mâna şi dispăru.

Capitolul LIII În care se demonstrează că autopsia sufletului este mai grea decât cea a trupului

Doctorul rămase gânditor, privind-o pe regină cum se îndepărtează. Apoi îşi zise, clătinând din cap: „Aici, în palat, există taine ce nu pot fi dezlegate de ştiinţă. Împotriva unora mă înarmez cu bisturiul ca să pătrund până-n vine şi să-i vindec pe bolnavii mei; împotriva altora mă înarmez cu mustrări şi pătrund în suflet; îi voi tămădui oare?” Apoi, cum criza se potolise, îi închise ochii lui Charny, căci tânărul rămăsese cu privirile rătăcite, îi răcori tâmplele cu apă şi oţet şi-i dădu acele îngrijiri ce schimbă atmosfera înăbuşitoare din jurul pacientului într-un paradis desfătător.

După ce se încredinţă că asupra bolnavului a coborât din nou liniştea, după ce văzu că hohotele se transformau în suspine, că în locul cuvintelor mânioase îi scăpau pe buze şoapte fără şir, doctorul zise:

— Da, da, nu era numai simpatie, era ca şi când ar fi suferit o înrâurire; delirul ăsta părea că vine în întâmpinarea vizitei pe care a primit-o bolnavul; da, atomii omului se schimbă, aşa cum se întâmpla în regnul vegetal cu pulberea fecundatoare; da, gândirea are căile ei de comunicare invizibile, inimile au legături tainice.

Deodată tresări şi se întoarse pe jumătate, ascultând în acelaşi timp şi cu urechea şi cu ochiul.

— Să vedem, oare cine o mai fi acolo? Şopti el.

Auzise, într-adevăr, un fel de murmur şi un foşnet de rochie la capătul coridorului.

— Cu neputinţă să fie regina – continuă Louis, tot în şoaptă. Ea nu va reveni asupra unei hotărâri probabil nestrămutate. Să vedem.

Se duse tiptil să deschidă o altă uşă ce dădea tot pe coridor şi, scoţând capul fără zgomot, văzu la zece paşi de el o femeie îmbrăcată într-o rochie lungă, cu falduri nemişcate, semănând cu o rece şi neclintită statuie a disperării. Era noapte, lumina slabă de pe coridor nu izbutea să-l lumineze de la un capăt la celălalt; dar pe fereastră intra o rază de lună care, căzând asupra necunoscutei, îi dădu în vileag trăsăturile până în clipa când

trecu un nor. Doctorul se-ntoarse încetişor, străbătu spaţiul ce despărţea o uşă de alta, apoi iute şi fără zgomot, o deschise pe cea în spatele căreia se ascundea femeia. Aceasta scoase un strigăt, întinse mâinile şi întâlni mâinile doctorului Louis.

— Cine este? Întrebă medicul, cu un glas mai degrabă plin de milă decât ameninţător, căci ghicise, după imobilitatea umbrei, că ea asculta mai mult cu inima decât cu urechea.

— Eu, doctore, eu sunt – răspunse o voce dulce şi tristă. Dar cu toate că nu-i era necunoscută doctorului, vocea nu trezi în el decât o vagă şi îndepărtată amintire., Eu, Andreea de Taverney, doctore.

— Ah, Dumnezeule! Ce s-a mai întâmplat? Strigă Louis. Nu cumva ea se simte rău?

— Ea?! Repetă Andreea. Ea! Care Ea?

Doctorul îşi dădu seama că săvârşise o imprudenţă.

— Iartă-mă, dar am văzut adineauri o femeie îndepărtându-se. Nu erai dumneata?

— Aşa este – răspunse Andreea. A fost o femeie înaintea mea aici, nu-i aşa?

Andreea rosti aceste cuvinte cu atâta mistuitoare curiozitate, încât nu-i lăsă nici o îndoială doctorului asupra sentimentelor care le dictaseră.

— Scumpă copilă – zise doctorul – mi se pare că ne jucăm de-a v-aţi-ascunselea. Despre cine vorbeşti? Ce vrei de la mine? Explică-mi!

— Doctore – începu Andreea, cu un un glas atât de trist, încât pătrunse până în adâncul inimii celui cu care vorbea – bunul meu doctor, nu încerca să mă înşeli, dumneata care ai obiceiul să spui adevărul; mărturiseşte că a fost o femeie aici adineauri, mărturiseşte fiindcă am văzut-o foarte bine.

— Eh, cine spune că n-a fost nimeni?

— Da, dar o femeie, b femeie, doctore.

— Fără îndoială, o femeie; numai dacă nu vrei să susţii cumva că o femeie nu e femeie decât până la patruzeci de ani.

— Cea care a venit avea patruzeci de ani, doctore?! Strigă Andreea, respirând pentru prima dată. Ah…!

— Când zic patruzeci de ani, o scutesc încă de cinci sau şase, însă trebuie să fii curtenitor cu prietenele şi doamna de Misery este una dintre prietenele mele, ba chiar una foarte bună.

— Doamna de Misery?

— Desigur.

— Ea a fost?

— Ei, fir-ar să fie! Nu ţi-aş spune dacă ar fi fost altă?

— Oh, credeam…

— De fapt, femeile sunt toate la fel: de neînţeles. Credeam că pe dumneata totuşi te cunosc. Ei bine, nu, nu te cunosc mai bine decât pe celelalte. Să mă bată Dumnezeu!

— Doctorul meu drag şi bun!

— Destul! Să trecem la subiect. Andreea îl privi neliniştită. Oare s-a simţit mai rău? Întrebă el.

— Cine?

— Ei, cine?! Regina.

— Regina?!

— Da, regina, pentru care doamna de Misery a venit să mă caute adineauri; regina, care are din nou sufocaţiile, palpitaţiile sale obişnuite. O boală deprimantă, scumpă domnişoară, incurabilă. Spune-mi cum se simte, dacă vii din partea ei şi să mergem la ea.

Şi doctorul Louis făcu un gest, ca şi cum ar fi vrut să părăsească încăperea. Andreea însă îl opri cu blândeţe şi respiră mai în voie.

— Nu, scumpul meu doctor – spuse ea – nu vin din partea reginei. Nici nu ştiam că este bolnavă. Biata regină! Dacă aş fi ştiut… Ah, iartă-mă, doctore, nu mai ştiu ce vorbesc.

— Văd şi eu.

— Nu numai că nu mai ştiu ce spun, dar nici nu mai ştiu ce fac.

— Ei, ce faci, văd eu: nu te simţi bine.

Şi, într-adevăr, Andreea lăsase braţul doctorului; mâna rece îi căzuse de-a lungul trupului; se clătină, palidă şi doctorul o sprijini, o readuse la viaţă, o încuraja. Andreea făcu un efort nemaipomenit spre a-şi veni în fire. Acest suflet tare, care nu se lăsase niciodată doborât nici de durerea fizică, nici de suferinţe morale, îşi încorda resorturile de oţel.

— Doctore – se justifică ea – ştii că sunt nervoasă şi că întunericul îmi provoacă spaime cumplite. M-am rătăcit în întuneric şi de aceea sunt într-o stare atât de ciudată.

— Păi de ce naiba umbli prin întuneric? Cine te sileşte, dacă nu te-a trimis nimeni, dacă nimic nu te-a făcut să vii încoace?

— N-am spus nimic, doctore, am spus nimeni.

— Ah, ah, câte subtilităţi, scumpa mea bolnăvioară! Nu stăm prea bine aici pentru o discuţie ca asta. Să mergem în altă parte, mai ales dacă ai să-mi spui mai multe.

— Zece minute, doctore, asta e tot ce-ţi cer.

— Zece minute, fie, dar nu în picioare, căci ele refuză categoric acest fel de a întreţine un dialog. Să ne aşezăm.

— Unde?

— Pe bancheta de pe coridor dacă vrei.

— Şi crezi că de acolo n-o să ne-audă nimeni, doctore? Întrebă Andreea, cu teamă.

— Nimeni.

— Nici chiar rănitul din odaie? Continuă ea, pe acelaşi ton, arătând doctorului spre camera de unde venea o lumină blândă, albăstruie, spre care îşi îndreptase privirea.

— Nu – o încredinţa doctorul – nici chiar acest biet băiat şi mai adaug că şi dacă ne-ar auzi cineva, în orice caz nu ar fi el acela.

Andreea îşi împreună mâinile şi spuse:

— O, Doamne, îi este deci atât de rău?

— Adevărul e că nu-i merge bine deloc. Dar să vorbim despre ceea ce te-aduce la mine; repede, copila mea, repede; ştii că regina m-aşteaptă.

— Ei bine, doctore – zise Andreea, oftând – după câte mi se pare, chiar despre asta vorbim.

— Cum? Domnul de Charny?

— Despre el este vorba, doctore şi am venit să te întreb ce face.

Doctorul Louis ascultă aceste cuvinte, la care, de altfel, trebuia să se aştepte, într-o tăcere de gheaţă. În realitate, doctorul făcea acum legătura dintre demersurile reginei şi cele ale Andreei; vedea că cele două femei sunt tulburate de acelaşi sentiment şi, după simptome, i se păru că recunoaşte în acest sentiment o iubire pătimaşă. Andreea, care nu ştia nimic despre vizita reginei şi nu putea citi în sufletul doctorului toată trista bunăvoinţă şi mila pe care acesta le resimţea, luă tăcerea lui drept o mustrare cam aspră şi pe loc se oţeli, ca de obicei, sub povară grea a mustrării nerostite.

— Pare-mi-se că poţi să-mi ierţi intervenţia mea, doctore – spuse ea – deoarece domnul de Charny s-a îmbolnăvit în urma unei răni primite în duel, iar rana i-a fost făcută de fratele meu.

— Fratele dumitale?! Strigă doctorul Louis. Deci domnul Filip de Taverney l-a rănit pe domnul de Charny?

— Desigur.

— Ah, nu ştiam!

— Acum însă, că ştii, înţelegi că sunt datoare să mă interesez de starea în care se află?

— Da, ai dreptate, copila mea – spuse bunul doctor, încântat de a avea ocazia să fie îngăduitor. Nu ştiam, nu puteam ghici adevărata cauză. Şi accentua ultimele cuvinte, în aşa fel încât să arate Andreei că mai avea rezerve.

— Haide, doctore haide, spune tot ce gândeşti – se rugă Andreea, agăţându-se cu amândouă mâinile de braţul interlocutorului ei şi privindu-l drept în faţă.

— Păi am spus. De ce mi-aş ascunde gândurile?

— Un duel între gentilomi este ceva banal, un eveniment de fiece zi.

— Singurul lucru care ar putea să-i confere importanţă ar fi dacă tinerii s-ar fi bătut pentru o femeie.
— Pentru o femeie, doctore?
— Da, pentru dumneata, de pildă.
— Pentru mine?!
Şi Andreea scoase un suspin adânc.
— Nu, doctore, domnul de Charny nu s-a bătut pentru mine.
Doctorul păru că se mulţumeşte cu acest răspuns, dar într-un fel sau altul vru să se lămurească asupra suspinului.
— Acum înţeleg – zise el – te-a trimis fratele dumitale, care a vrut să aibă un buletin exact al sănătăţii rănitului.
— Da, da, doctore, fratele meu m-a trimis! Izbucni Andreea.
Doctorul o privi drept în ochi.
„Ah, voi şti numaidecât ce ascunzi tu, suflet neînduplecat” – îşi zise în sinea lui. Apoi cu o voce tare:
— Ei bine, atunci am să-ţi spun întregul adevăr, aşa cum trebuie să-l ştie cine are dreptul. Transmite-i fratelui dumitale să-şi toate măsurile deoarece… Cred că înţelegi…
— Nu, doctore, încerc să înţeleg ce vrei să spui prin cuvintele: să-şi ia toate măsurile.
— Iată… Un duel nu este nici astăzi ceva care să-i placă regelui. Regele, este adevărat, nu cere o aplicare strictă a decretelor, dar dacă un duel iscă un scandal, maiestatea sa ori te surghiuneşte, ori te aruncă în închisoare.
— Ai dreptate, doctore.
— Şi când, din nenorocire, a murit un om, oh, atunci regele este necruţător. Aşa că sfătuieşte-l pe scumpul dumitale frate să se pună la adăpost pentru un timp oarecare.
— Doctore! Ţipă Andreea. Doctore, domnului de Charny îi merge atât de rău?
— Ascultă, dragă domnişoară, ţi-am făgăduit adevărul, iată-l, îl vezi pe bietul băiat care doarme sau, mai bine zis, horcăie acolo în cameră?

— Da, doctore – bâigui Andreea, cu glas sugrumat Da… Şi?

— Dacă nu scapă până mâine la ora asta, dacă febra care s-a ivit şi care îl mistuie nu dispare, domnul de Charny, mâine, pe vremea asta, va fi mort.

Andreea simţi că îi vine să urle, îşi apăsă mâna pe gât, îşi înfipse unghiile în carne ca să astâmpere cât de cât printr-o durere fizică spaima ce-i sfâşia sufletul. Louis nu citi pe faţa ei nimic din înfricoşătoarele ravagii ale luptei lăuntrice. Andreea se stăpâni ca o spartană şi spuse:

— Fratele meu nu va fugi: s-a bătut cu domnul de Charny ca un om de onoare; dacă a avut nenorocirea să-l lovească, a făcut-o în legitimă apărare; dacă a ucis, Dumnezeu îl va judeca.

„Deci n-a venit din îndemnul inimii ei – îşi spuse doctorul – atunci a făcut-o pentru regină. Să vedem dacă maiestatea sa a împins uşurinţa până acolo”.

— Ce părere a avut regina despre duel? Întrebă el.

— Regina? Nu ştiu – răspunse Andreea. De ce să o intereseze pe regină?

— Totuşi îl simpatizează pe domnul de Taverney, presupun?

— Domnul de Taverney este teafăr; să sperăm că maiestatea să îl va apăra ea însăşi pe fratele meu, dacă va fi acuzat.

Louis, bătut pe cele două fronturi ale ipotezelor sale, abandonă partida zicându-şi: „Nu sunt psiholog, nu sunt decât medic. Ce naiba, când mă pricep atât de bine la jocul muşchilor şi al nervilor, o să mă amestec acuma în jocul capriciilor şi al pasiunilor unor femei?”

— Domnişoară, ai aflat ceea ce doreai să ştii. Îl convingi sau nu să fugă pe domnul de Taverney, asta te priveşte. Cât despre mine, datoria mea este să încerc să-l salvez pe rănit… În noaptea asta, altfel moartea, care îşi vede liniştită de drum, mi-l va răpi în următoarele douăzeci şi patru de ore. Rămâi cu bine!

Şi îi închise încet, dar hotărât, uşa în nas. Andreea îşi trecu mâna tremurătoare peste frunte; se văzu singură, singură cu acea tristă realitate. I se păru că moartea, despre care doctorul vorbise cu atâta nepăsare, coborî se în încăpere şi trecea înfăşurată într-un giulgiu alb de-a lungul coridorului întunecat. Adierea sumbrei apariţii îi îngheţă sângele în vine şi fata alergă până în apartamentul său, încuie uşa de două ori şi, căzând în genunchi pe covorul de lângă pat strigă sălbatic în timp ce vărsa şiroaie de lacrimi fierbinţi:

— Doamne! Sfinte Dumnezeule! Tu nu eşti nici nedrept, nici fără minte, nici nemilos! Doamne, tu poţi să faci totul, n-ai să laşi să moară pe acest tânăr, care n-a făcut nici un rău şi care este iubit pe această lume. Doamne, noi, ceilalţi, bieţi oameni, nu credem cu adevărat decât în puterea bunătăţii tale şi tremurăm în faţa mâniei tale. Dar eu… Eu… Care te implor, am fost destul de încercată până acum, am suferit fără să fi făcut nici o fărădelege. Ei bine, nu m-am plâns niciodată, nici măcar ţie, nu m-am îndoit niciodată de tine. Dacă astăzi, când te rog, când îţi cer viaţa acestui tânăr… Dacă astăzi nu-mi îndeplineşti ruga, o, Doamne, voi spune că ai ridicat împotriva mea toată puterea ta şi că eşti Dumnezeul negrelor mânii, al răzbunărilor fără pricină, voi spune… Ah, hulesc, iertare! Hulesc!… Şi tu nu mă loveşti! Iartă-mă, iartă-mă…!

Andreea simţi că i se întunecă vederea, că puterile o părăsesc; căzu fără viaţă, cu părul despletit şi rămase astfel ca moartă pe podea. Când se trezi din acest somn îngheţat, îşi aminti de toate, fantome şi dureri şi murmură cu glas înfricoşat:

— O, Doamne! Ai fost neîndurător; m-ai pedepsit, îl iubesc!… Ei da, îl iubesc! Este destul, nu? Acum o să mi-l omori?

Capitolul LIV Delirul

Dumnezeu a auzit, fără îndoială, rugăciunea Andreei. Domnul de Charny nu a murit din pricina febrei. A doua zi, în timp ce sorbea cu lăcomie toate veştile venite de la bolnav, acesta, graţie îngrijirilor bunului doctor Louis, trecea de la moarte la viaţă. Infecţia cedase vitalităţii şi leacurilor. Începea vindecarea. Charny, odată salvat, doctorul Louis nu se mai ocupă de el decât pe jumătate; încetase să mai fie un caz interesant. Pentru un medic, un om viu nu este mare lucru, mai ales dacă-i convalescent sau se simte bine.

Numai că, după opt zile, vreme în care Andreea se linişti cu totul, Louis, amintindu-şi de toate manifestările bolnavului în criză, se gândi că e mai bine să-l transporte pe Charny într-un loc mai îndepărtat: doctorul vroia să stârpească rădăcinile delirului. Însă, la primele încercări făcute, Charny se revoltă. Îl privi pe doctor cu ochii plini de mânie, îi spuse că el a fost găzduit de rege şi că nimeni nu are dreptul să alunge un om căruia maiestatea să îi oferă un adăpost. Doctorul, care nu prea avea răbdare cu convalescenţii încăpăţânaţi, aduse pur şi simplu patru valeţi, poruncindu-le să-l ridice pe rănit. Charny se agăţa însă de lemnul patului, îl lovi zdravăn pe unul din ei şi-i ameninţă pe ceilalţi.

Doctorul Louis încercă să-l convingă. La început Charny se arată destui de înţelegător, dar cum valeţii stăruiră, făcu un asemenea efort, încât rana se deschise şi, o dată cu sângele, se scurse şi luciditatea sa. Intră într-un acces de delir mai violent decât primul. Strigă în gura mare că vor să-l îndepărteze pentru a-l lipsi de vedeniile avute în somn, dar că totul e zadarnic, fiindcă vedeniile acelea îi vor zâmbi mereu, că este iubit şi i se vor arăta mereu chiar împotriva voinţei doctorului: cea care îl iubea avea un asemenea ranga încât nimeni nu-i putea refuza nimic.

La aceste cuvinte, doctorul începu să tremure, se grăbi să dea drumul valeţilor, se apucă să lecuiască din nou rana şi, hotărât să se ocupe de minte, după ce va isprăvi cu trupul,

îl îngriji cât putu mai bine. Din păcate, nu reuşi să stăvilească delirul, ceea ce avu darul să-l sperie pe bietul doctor, deoarece, de la simple rătăciri, bolnavul putea să ajungă la nebunie.

Totul se înrăutăţi într-o singură zi în aşa fel, încât doctorul Louis se gândi să apeleze la mijloace de şoc. Bolnavul nu numai că se distrugea pe sine, dar o distrugea şi pe regină; sforţându-se să vorbească, zbieră, sforţându-se să-şi amintească, născocea; mai rău era că în momentele de luciditate – destul de multe la număr – Charny se dovedea şi mai nebun decât în momentele de nebunie.

Încurcat la culme, Louis, neputând să se prevaleze de autoritatea regelui, deoarece bolnavul însuşi se prevala de ea, hotărî să se ducă la regină şi profită de faptul că Charny adormi, obosit să tot îşi povestească visele, să tot îşi cheme nălucile.

O găsi pe Maria-Antoaneta gânditoare dar voioasă, deoarece presupunea că. Doctorul îi va spune lucruri îmbucurătoare despre bolnav. Dar o aştepta o surpriză; de la prima întrebare, doctorul îi răspunse răspicat că bolnavul se simte mai rău.

— Cum? Exclamă regina. Ieri îi mergea foarte bine.

— Nu, doamna.

— Cu toate astea am trimis-o pe Misery şi i-ai spus că totul merge bine.

— Mă amăgeam şi doream să vă amăgesc şi pe dumneavoastră.

— Cum adică? Replică regina, devenind foarte palidă. Dacă e rău, de ce să-mi ascunzi? Nu mă pot teme, doctore, decât de o nenorocire care ne pândeşte pe toţi, din păcate!

— Doamna…

— Iar dacă se simte bine, de ce să-mi provoci o nelinişte, firească atunci când e vorba de un slujitor al regelui? Aşa că, răspunde deschis prin da sau nu. Ce este cu boala? Ce este cu bolnavul? Care-i primejdia?

— Mai mică pentru el decât pentru alţii, doamna.

— Iată că au început misterele, doctore – zise regina, pierzându-şi răbdarea. Lămureşte-mă!

— Mi-e foarte neplăcut, doamnă – răspunse doctorul. Ajunge dacă vă spun că boala contelui de Charny este de natura sufletească. Nu rana este adevărata cauză a suferinţelor lui, rana e doar un pretext pentru delir.

— De natură sufletească… Boala domnului de Charny?

— Da, doamnă; şi numesc suflet tot ce nu poate fi analizat cu scalpelul. Cruţaţi-mă, maiestate, nu vă pot spune mai mult!

— Crezi despre conte că…

— Insistă regina.

— Vreţi neapărat s-o spun? Făcu doctorul.

— Fără îndoială că vreau.

— Ei bine, cred despre conte că este îndrăgostit, iată ce cred. Maiestatea voastră a vrut o lămurire, i-am dat-o.

Regina ridică din umeri, ceea ce însemna: „Şi ce dacă!”

— Şi credeţi că te vindeci în felul acesta de o rană, doamnă? Reluă doctorul. Nu, răul se înteţeşte şi, de la un delir trecător, domnul de Charny va cădea într-o monomanie mortală. Aşa că…

— Aşa că, doctore?

— Îl veţi distruge pe acest tânăr, doamnă.

— Într-adevăr, doctore, felul dumitale de a vorbi este nemaipomenit. II voi distruge pe acest tânăr! Eu sunt de vină dacă e nebun?

— Fără îndoială.

— Mă revolţi, doctore.

— Dacă nu sunteţi dumneavoastră cauză în acest moment – continuă inflexibil doctorul, ridicând din umeri – veţi fi mai târziu.

— Atunci dă-mi un sfat, doar e meseria dumitale – spuse regina, ceva mai blând.

— Adică să prescriu un remediu?

— Dacă vrei.

— Iată-l: tânărul trebuie să fie vindecat fie cu binele, fie cu răul; femeia al cărei nume îl invocă în fiece clipă să-l ucidă sau să-l lecuiască.

— Dumneata nu cunoşti decât extremele – îl întrerupse regina, pierzându-şi din nou răbdarea. Să omori… Să vindeci… Cuvinte mari! Poţi să omori un om cu o vorbă aspră? Poţi să vindeci un biet nebun cu un zâmbet?

— Ah, dacă nici dumneavoastră nu mă credeţi – zise doctorul – nu mai îmi rămâne altceva de făcut decât să prezint respectele mele maiestăţii voastre.

— Stai puţin! Dar mai întâi de toate, e vorba despre mine?

— Nu ştiu nimic şi nici nu vreau să ştiu; vă repet numai că domnul de Charny este un nebun raţional, că raţiunea poate la fel de bine să te ducă la nebunie şi să te omoare, după cum nebunia poate să te cuminţească şi să te vindece. Aşa că, atunci când veţi dori să scăpaţi palatul de urlete, vise şi scandal, veţi lua o hotărâre.

— Care?

— Ah, da, care? Eu nu scriu decât reţete, nu dau sfaturi. Sunt sigur numai de ceea ce am auzit, de ceea ce am văzut!

— Atunci, presupunând că pricep ce vrei să spui, ce va ieşi din toate astea?

— Există două căi; una, cea mai bună pentru dumneavoastră şi pentru noi toţi şi anume ca bolnavul, lovit în inimă de stiletul fără greş care se numeşte raţiune, să vadă sfârşindu-se agonia începută; cealaltă… Ei bine cealaltă… Ah, doamnă, iertaţi-mă, nu trebuia să văd două ieşiri din labirint. Nu este decât una pentru Maria-Antoaneta, pentru regina Franţei.

— Te-nţeleg, doctore, mi-ai vorbit deschis. Trebuie ca femeia pentru care domnul de Charny şi-a pierdut minţile să-l facă să-şi vină în fire, de voie sau de nevoie.

— Foarte bine! Asta-i!

— Trebuie să aibă curajul să-l smulgă din visările lui, cu alte cuvinte să gonească şarpe-le care-l roade şi care trăieşte ascuns în fundul inimii lui.

— Da, maiestate.
— Anunţă pe cineva; pe domnişoara de Taverney, de pildă.
— Pe domnişoara de Taverney?! Se miră doctorul.
— Da, vei lua toate măsurile ca rănitul să ne primească aşa cum se cuvine.
— Desigur, doamnă.
— O să fim necruţătoare.
— Trebuie negreşit.
— Dar este mult mai trist decât crezi să te duci aşa să dai viaţă sau moarte unui om – şopti regina.
— Asta fac de fiecare dată când am de-a face cu o boală necunoscută. O atac cu un leac care ucide răul sau cu unul care ucide bolnavul.
— Dumneata, doctore, eşti absolut sigur că poţi ucide bolnavul, nu-i aşa? Rosti regina, înfiorându-se.
— Eh! Zise doctorul, posomorându-se. Şi ce dacă ar muri un om pentru onoarea unei regine? Câţi nu mor zilnic din toana unui rege? Haideţi, doamnă, haideţi!
Regina oftă şi-l urmă pe bătrânul doctor, fără s-o fi putut găsi pe Andreea.
Erau ceasurile unsprezece dimineaţa; Charny, îmbrăcat, dormea pe un fotoliu, după ce se zbuciumase cumplit toată noaptea. Obloanele camerei, închise cu grijă, nu lăsau să pătrundă decât o lumină slabă. Totul îi menaja bolnavului acea sensibilitate nervoasă care era cauza principală a suferinţelor sale. Nici un zgomot, nici o vizită, nici o privelişte. Doctorul Louis evita cu abilitate orice ar fi putut să-i înrăutăţească starea şi totuşi, hotărât să aplice lovitura de graţie, nu dădea înapoi în faţa unei crize care-l putea ucide pe bolnav. Este adevărat însă că aceeaşi lovitură putea să-l şi salveze.
Regina, îmbrăcată cu o rochie de dimineaţă, pieptănată cu o eleganţă sobră, intră pe nepregătite în coridorul ce ducea la camera lui Charny. Doctorul îi recomandase să nu şovăie, să nu facă mai multe încercări, ci să apară brusc, cu hotărâre, spre a produce un efect puternic. Ea răsuci deci

atât de violent ivărul cizelat al uşii anticamerei, încât o persoană rezemată de uşa camerei lui Charny, o femeie înfăşurată în mantie, de-abia avu timp să se îndrepte şi să încerce a-şi redobândi cumpătul pe care faţa răvăşită şi mâinile tremurătoare arătau că şi-l pierduse.

— Andreea! Strigă regina, surprinsă. Dumneata aici?

— Eu! Replică Andreea, palidă şi tulburată… Eu, da, maiestate. Eu! Maiestatea voastră însăşi nu se află oare aici?

— Oh, oh! Complicaţii…

— Murmură doctorul.

— Te-am căutat peste tot – zise regina. Unde ai fost?

În glasul Mariei-Antoaneta se simţea asprimea. Suna ca preludiul unui interogatoriu, era indiciul unei bănuieli. Pe Andreea o cuprinse spaima, se temea, mai ales, ca intervenţia ei nesăbuită să nu dea în vileag sentimentele care o înfiorau pe ea însăşi. Astfel că, deşi era foarte mândră, se hotărî să mintă pentru a doua oară.

— Aici, după cum vedeţi.

— Bine, dar ce făceai aici?

— Doamnă, mi s-a spus că maiestatea voastră mă caută şi am venit – răspunse ea.

Regina, îndoindu-se încă, insistă:

— Cum de-ai ghicit unde mă duceam?

— Foarte uşor, doamnă: eraţi cu domnul doctor Louis şi aţi fost văzută trecând prin apartamentele mici; de acolo nu puteaţi ajunge decât în acest pavilion.

— Ai ghicit perfect – reluă regina, încă nehotărâtă, dar mai puţin aspră – ai ghicit perfect…

Andreea făcu un ultim efort.

— Doamnă – zise ea, zâmbitoare – dacă maiestatea voastră a avut intenţia să se ascundă, nu trebuia să se arate pe galeriile descoperite, cum a făcut adineauri, ca să vină aici. Când regina traversează terasă, domnişoara de Taverney o vede din apartamentul său şi nu este prea greu să urmezi sau să i-o iei înainte celui pe care l-ai văzut de departe.

„Are dreptate – îşi zise regina – de o sută de ori dreptate. Am un obicei nenorocit: acela de a nu fi în stare să ghicesc niciodată: fiindcă eu nu mă gândesc prea mult, cred că nici alţii nu o fac”

Regina îşi dădea seama că ea însăşi va avea nevoie de înţelegere, de vreme ce avea nevoie de o confidentă. De altfel, ea nefiind un amestec de cochetărie şi suspiciuni, avea încredere în prietenie, ea însăşi ştiind să iubească. Femeile care n-au încredere în ele însele, cu atât mai mult nu au în celelalte. Marea nefericire cu care sunt pedepsite cochetele este că ele nu se cred niciodată iubite de cei pe care ele îi iubesc.

Maria-Antoaneta uită deci repede impresia pe care i-o făcuse domnişoara de Taverney când o văzuse în faţa uşii domnului de Charny. Luă mâna Andreei, o puse să răsucească cheia în broască şi, repezindu-se primă cu iuţeala fulgerului, intră în camera bolnavului, în timp ce doctorul rămase afară cu Andreea. Aceasta de-abia o văzu dis-părând pe regină, că ridică spre cer o privire plină de mânie şi durere, a cărei expresie semăna cu un blestem. Bunul doctor o luă de braţ şi făcu împreună cu ea câţiva paşi pe coridor, spunându-i:

— Crezi că va reuşi?

— Să reuşească? Ce anume? Doamne! Murmură Andreea.

— Să-l facă să plece de aici pe acest biet nebun, care va muri, dacă febra mai durează.

— Se va vindeca deci în altă parte? Ţipă Andreea.

Doctorul o privi surprins, neliniştit.

— Cred că da – spuse el.

— Ah, atunci doresc să reuşească! Zise biata fată.

Capitolul LV Convalescenţa

În acest timp, regina se duse drept la fotoliul pe care stătea Charny. La auzul zgomotului pe care îl făceau pantofii ei pe parchet, tânărul ridică fruntea.

— Regina, murmură el, încercând să se scoale.

— Da, domnule, regina – se grăbi să spună Maria-Antoaneta – regina, care a aflat cum te zbuciumi vrând să-ţi pierzi mintea şi viaţa, regina, pe care o insulţi în vise şi când eşti treaz, regina, care are grijă de onoarea sa şi de sănătatea dumitale! Iată de ce vine la dumneata şi n-ar trebui să o primeşti astfel.

Charny se ridicase, clătinându-se, pierdut, apoi, la ultimele cuvinte, se lăsase în genunchi, atât de strivit de durere fizică şi de durere morală, încât rămase încovoiat sub povara vinovăţiei lui, neputând şi nedorind să se ridice de jos.

— Este oare cu putinţă – continuă regina, mişcată de atâta respect şi tăcere – este oare cu putinţă ca un gentilom, recunoscut altă dată pentru credinţa lui, să atace ca un duşman reputaţia unei femei? Căci, te fac atent, domnule de Charny, de la prima noastră întrevedere, nu ai văzut-o şi nici eu nu ţi-am arătat-o pe regină, ci pe femeie, o femeie oarecare şi dumneata n-ar fi trebuit să uiţi asta niciodată. Charny, emoţionat la auzul acestor cuvinte pornite din inimă, încercă să spună ceva în apărarea lui; Maria-Antoaneta nu-i dădu răgazul, adăugind: Ce vor face duşmanii mei, dacă şi dumneata mă trădezi?

— Eu să vă trădez...?! Se bâlbâi Charny.

— Domnule, vrei să alegi? Ori eşti un om care ţi-ai pierdut minţile şi am să încerc să te fac nepericulos; ori eşti un trădător şi atunci te voi pedepsi.

— Doamnă, vă rog, nu-mi spuneţi că sunt un trădător. Rostită de regi, această acuzaţie precede condamnarea la moarte, rostită de o femeie, îl dezonorează pe cel asupra căruia se abate. Regina mă poate ucide; femeii îi cer îndurare.

— Eşti în toate minţile, domnule de Charny? Rosti regina, cu vocea schimbată.

— Da, doamnă.

— Îţi dai seama că ai greşit faţă de mine, că ai săvârşit o crimă faţă de… Rege?

— Dumnezeule! Murmură nefericitul.

— Căci uitaţi cu prea multă uşurinţă, domnilor gentilomi, că regele este soţul acestei femei pe care o insultaţi cu toţii, ridicându-vă privirea spre ea; regele este tatăl viitorului vostru rege, prinţul moştenitor, în ochii mei, regele este un om mai bun decât voi toţi, un om pe care-l respect şi pe care-l iubesc.

— Oh! Şopti Charny, scoţând un geamăt surd şi, ca să nu cadă, trebui să se sprijine cu o mână de parchet.

Strigătul său străpunse inima reginei. Ea citi în privirea stinsă a tânărului că fusese lovit de moarte dacă ea nu va scoate cât mai repede săgeata pe care o înfipse în rană. De aceea fu cuprinsă de milă şi de spaimă totodată, văzând paloarea şi slăbiciunea vinovatului, astfel că o clipă se gândi să strige după ajutor. Îşi zise însă că doctorul şi Andreea vor interpreta greşit starea de slăbiciune a bolnavului, dacă îl vor găsi îngenuncheat în faţa ei. Îl ajută să se ridice de jos cu propriile sale mâini.

— Să stăm de vorbă – spuse ea – eu ca regină, dumneata ca bărbat. Doctorul Louis a încercat să te vindece; rană pe care o ai este neînsemnată, cu toate acestea se înrăutăţeşte din cauza ciudăţeniilor ce se petrec în mintea dumitale. Când ţi se va vindeca rana? Când ai să încetezi de a-i mai oferi bunului doctor un spectacol revoltător, al unei nebunii care-i pricinuieşte atâtea griji? Când ai de gând să pleci de la palat?

— Doamnă – îngăimă Charny – maiestatea voastră mă alungă… Plec, plec!

Şi făcu atât de brusc gestul de a pleca, încât, pierzându-şi echilibrul, căzu în braţele reginei, care îi tăiase calea. De-abia simţi atingerea pieptului fierbinte, de-abia se adăposti în strânsoarea involuntară a braţelor ce-l susţineau, că raţiunea îl părăsi cu totul, buzele se întredeschiseră într-un suflu înfocat care nu era cuvânt, dar nu îndrăznea să fie nici

sărut. Regina însăşi tresări la această atingere, se înduioşa văzându-i slăbiciunea, dar avu timp să împingă trupul fără viaţă în fotoliul său şi vru să fugă; capul lui Charny căzu pe spate şi se lovi de speteaza de lemn a fotoliului. O spumă roz îi colora buzele, o picătură caldă şi trandafirie căzuse de pe fruntea sa pe mâna Mariei-Antoaneta.

— Ah, cu atât mai bine – bolborosi el – cu atât mai bine! Mor ucis de dumneavoastră…

Regina uită totul. Se întoarse, îl luă pe Charny în braţe, îl ridică, îi strânse fruntea de mort la piept şi-i puse mâna ei îngheţată pe inimă. Dragostea face minuni, Charny învie. Deschise ochii, vedenia dispăru. Femeia se înspăimântă, dându-şi seama că lăsase o amintire celui de la care voise să-şi ia un ultim rămas bus. Făcu trei paşi spre uşă, atât de grăbită, încât Charny de-abia avu răgazul să se agaţe de poalele rochiei sale, strigând:

— Doamnă, în numele respectului pe care îl am pentru Dumnezeu, mult mai mic decât cel pe care vi-l port…

— Adio, adio! Spuse regina.

— Doamnă, oh, iertaţi-mă!

— Te iert, domnule de Charny.

— Doamnă, o ultimă privire!

— Domnule de Charny – rosti regina, tremurând de emoţie şi de mânie – dacă nu eşti ultimul dintre oameni, astă-seară sau mâine vei fi ori mort, ori vei pleca de la palat.

Împreunându-şi mâinile, Charny căzu în genunchi. Maria-Antoaneta se grăbi să iasă din odaie.

Andreea, care, de la începutul întrevederii, sorbea uşa din ochi îl văzu pe tânăr îngenuncheat, pe regină, foarte tulburată; văzu ochii tânărului strălucind de speranţă şi mândrie, ai ei stinşi, aţintiţi în pământ. Lovită în inimă, disperată, înfiorată de ură şi dispreţ, nu plecă însă capul. Când o văzu pe regină întorcându-se, i se păru că soarta fusese prea darnică cu această femeie dacă, pe lângă tron şi frumuseţe, îi mai dăruise şi această jumătate de oră cu domnul de Charny. Doctorul văzuse prea multe lucruri în

viaţa lui pentru a da importanţă vreunuia. Preocupat exclusiv de succesul negocierilor întreprinse de regină, el se mulţumi să spună:

— Ce se-aude, doamnă?

Reginei îi trebui un minut ca să-şi vină în fire şi să-şi regăsească vocea, gâtuită de bătăile inimii.

— Ce va face bolnavul? Repetă doctorul.

— Va pleca – murmură regina.

Şi, fără a se uita nici la Andreea, care se încruntase, nici la Louis, care îşi freca mâinile, ea străbătu grăbită coridorul, se înfăşură maşinal în mantia-i cu volan de dantelă şi intră în apartamentele sale.

Andreea strânse mâna doctorului, care alergă la bolnavul său; apoi, păşind rar, ca o fantomă, se întoarse în camera ei, cu capul în piept, cu privirea fixă şi minţile duse. Nici nu se gândise să întrebe care sunt poruncile reginei. Pentru o fire ca a Andreei, o regină nu înseamnă nimic; o rivală, totul.

Charny, rămas în grija doctorului, părea alt om decât cel din ajun. Mai mult decât în depline puteri, îndrăzneţ până la fanfaronadă, îi puse bunului doctor întrebări atât de grăbite şi de precise asupra apropiatei sale convalescenţe, asupra regimului pe care trebuia să-l urmeze, asupra mijloacelor de transport, încât Louis crezu că boala i-a revenit într-o formă şi mai primejdioasă, caracterizată printr-o manie de altă natură. Charny îi demonstra repede că se înşeală; el semăna cu un fier înroşit în foc a cărui culoare se stinge pe măsura ce dispare fierbinţeala; fierul îşi recapătă culoarea neagră şi nu se mai vede nimic, dar este încă destul de fierbinte pentru a arde tot ce atinge. Louis îl văzu pe tânăr redobândindu-şi calmul şi logica de altădată. Charny se dovedi atât de rezonabil, încât se crezu dator să-i explice medicului de ce îşi schimbase atât de brusc hotărârea:

— Regina – spuse el – m-a ajutat să mă vindec făcându-mă să-mi fie ruşine, mult mai bine decât întreaga dumitale ştiinţa, cu minunatele ei leacuri, dragă doctore; a face apel

la amorul meu propriu, vezi dumneata, înseamnă să mă struneşti, aşa cum struneşti un cal când îi pui zăbala.

— Foarte bine, foarte bine – murmură doctorul.

— Da, mi-aduc aminte că un spaniol lăudăros îmi spunea odată, ca să-mi arate cita voinţa are, că i-a fost de ajuns ca într-un duel în care fusese rănit să vrea să-şi oprească sângele, pentru ca, într-adevăr, sângele să nu mai curgă şi adversarul său să nu se mai bucure. Am râs atunci, cu toate astea văd că semăn cu acel spaniol; dacă febră sau delirul, care te-au supărat atâta, ar avea chef să reapară, pun rămăşag că le-aş goni spunând doar atât: „Delir şi febră, pieriţi!”

— Am mai avut asemenea cazuri – rosti cu gravitate doctorul. În orice caz, permite-mi să te felicit Crezi că mintea dumitale s-a însănătoşit într-adevăr?

— O, da!

— Ei bine, nu vei întârzia să vezi legătura dintre mintea şi trupul omului. Este o superbă teorie din care ar ieşi o carte, dacă aş avea timp. Dacă ai mintea sănătoasa şi trupul se va însănătoşi în opt zile.

— Scumpul meu doctor, îţi mulţumesc!

— Şi ca să obţii această, vei pleca?

— Când vei dori. Chiar acum.

— Să aşteptăm să vină seara. Să nu ne pripim. A cădea în cealaltă extremă, înseamnă să rişti totul.

— Atunci să aşteptăm seara, doctore.

— Vei pleca departe?

— Până la capătul lumii, dacă trebuie.

— Pentru început, este prea departe – replică doctorul flegmatic. Să ne mulţumim cu Versailles-ul, deocamdată, ce zici?

— Fie şi Versailles-ul, dacă ţii neapărat.

— Aş zice că nu trebuie chiar să te expatriezi ca să te vindeci de rana dumitale.

Atâta sânge rece sfârşi prin a-l pune în gardă pe Charny.

— Ai dreptate, doctore, am o casă la Versailles.

— Ei bine, este exact ce ne trebuia: vei fi transportat acolo astă-seară.

— Dar nu m-ai înţeles, doctore; doresc să plec să-mi vizitez moşule!

— A, păi de ce nu spui aşa? La naiba, va să zică moşiile? Păi moşiile astea nu pot fi la capătul lumii!

— Sunt la hotarele Picardiei, la cincisprezece sau douăzeci de leghe de aici.

— Ei vezi…!

Charny îi strânse doctorului mâna în semn că-i mulţumeşte pentru toate amabilităţile lui. Seara, cei patru valeţi, pe care îi îndepărtase cu atâta asprime prima oară, îl transportară pe Charny până la trăsura care-l aştepta la poartă. Regele, deoarece vânase toată ziua, mâncase şi dormea. Charny, oarecum nemulţumit că pleacă fără să-şi ia rămas bun, fu liniştit de către doctor, care-i făgădui să-l scuze arătând maiestăţii sale că pacientul a avut nevoie de o schimbare. Înainte de a se sui în trăsură, Charny îşi oferi trista satisfacţie de a privi îndelung ferestrele apartamentului reginei. Nimeni nu-l vedea. Unul dintre lachei lumina cu o torţă drumul fără a-i lumina însă faţa. Pe scări, Charny întâlni numai câţiva ofiţeri, prieteni de-ai săi, care fuseseră anunţaţi din timp, aşa fel încât plecarea să nu aibă aerul unei fugi. Escortat până la trăsură de către aceşti tovarăşi veseli, Charny îşi lăsă privirea să-i zboare spre ferestre: cele ale reginei scânteiau. Maiestatea sa, niţel cam suferindă, le primise pe doamnele de onoare în dormitorul său. Cele ale Andreei, posomorite şi negre, ascundeau după faldurii perdelelor de damasc o femeie neliniştită, care tremura, care urmărea, fără să fie văzută, toate mişcările bolnavului şi ale escortei sale. În sfârşit, trăsura se urni din loc atât de încet, încât se auzea fiecare lovitură de potcoavă pe caldarâmul răsunător.

— Dacă nu este al meu – murmură Andreea – cel puţin nu mai este al nimănui.

— Dacă îi mai vine chef să moară – spuse doctorul, întorcându-se acasă – cel puţin nu va muri nici la mine, nici în braţele mele. La naiba cu bolile sufletului!

Charny ajunse teafăr acasă la el. Ducându-se seara să-l vadă, doctorul îl găsi atât de bine, încât se grăbi să-l anunţe că este ultima vizită pe care i-o face. Bolnavul ceru la cină un piept de pui şi o linguriţă de dulceaţă. A doua zi primi vizita unchiului său, domnul de Suffren, a domnului Lafayette şi pe cea a unui trimis al regelui. Cam la fel se întâmpla şi a treia zi, apoi nu se mai ocupă nimeni de el. Se sculă din pat şi începu să se plimbe prin grădină.

Opt zile mai târziu putea să încalece cu destulă uşurinţă; puterile îi reveniră. Ceru medicului unchiului său şi trimise, de asemenea să fie întrebat şi doctorul Louis, permisiunea să plece la moşiile sale. Louis răspunse fără şovăire că schimbarea era ultimul stadiu al tratamentului, că domnul de Charny să aibă grijă să călătorească în condiţii bune şi că drumul spre Picardia, fiind neted ca oglinda, ar fi o nebunie să rămână la Versailles când putea călători.

Charny porunci să i se încarce bagajele într-o trăsură încăpătoare, îşi luă rămas bun de la rege, care fu nespus de generos cu el, îl rugă pe domnul de Suffren să prezinte respectete sale reginei, care fiind bolnavă, nu primea. Apoi, urcându-se în trăsură, chiar la poarta palatului regal, plecă spre orăşelul Villers-Cotterêts de unde trebuia să ajungă la castelul Boursonnes, aflat la o leghe de micul oraş pe care începuse, în acea vreme, să-l descrie Dumoustier, în primele sale poezii.

Capitolul LVI Două inimi care sângerează

A doua zi, următoare celei în care regina fusese văzută de Andreea în timp ce fugea de Charny, îngenuncheat la picioarele ei, domnişoara de Taverney intră, conform obiceiului său, în camera reginei, la ora când aceasta se îmbrăca pentru a merge la slujba religioasă. Regina nu

primise încă nici o vizită. Citise doar un bilet trimis de doamna de La Motte şi era foarte voioasă.

Andreea şi mai palidă încă decât în ajun, avea în întreaga sa fiinţă acea răceală şi severitate care atrage atenţia şi care-i obligă pe cei mari să ţină seama de cei mici. Simplă, austeră în îmbrăcăminte, Andreea semăna cu un sol al nenorocirii, fie că vestea nenorocirea pentru sine sau pentru alţii.

Regina era într-una dintre zilele sale de bună dispoziţie, astfel încât nu dădu atenţie mersului încet şi grav al Andreei, ochilor săi roşii, palorii frunţii şi mâinilor sale. Întoarse doar capul cât să audă salutul prietenesc.

— Bună dimineaţa, scumpa mea…

Andreea aşteptă ca regina să-i dea un prilej de a vorbi. Aşteptă, convinsă că tăcerea şi nemişcarea ei vor sfârşi prin a atrage privirea Mariei-Antoaneta. Aşa se şi întâmpla. Neprimind alt răspuns decât o reverenţă adâncă, regina întoarse capul spre tânără fată şi-i văzu chipul împietrit de durere.

— Dumnezeule, ce s-a întâmplat, Andreea? Întrebă ea, întorcându-se cu totul. Ţi s-a întâmplat vreo nenorocire?

— Da, o mare nenorocire, doamnă – răspunse tânăra femeie.

— Ce nenorocire?

— Trebuie s-o părăsesc pe maiestatea voastră.

— Să mă părăseşti?! Pleci?

— Da, doamnă.

— Unde te duci? Şi care-i motivul acestei plecări precipitate?

— Doamnă, sunt nefericită în dragoste…

Regina o privi atent.

— În dragostea faţă de familia mea – adăugă Andreea, roşind.

Regina roşi la rândul său şi privirile lor se încrucişară scânteind ca două spade. Regina îşi recapătă prima calmul şi spuse:

— Nu te înţeleg prea bine; ieri, pare-mi-se, erai fericită?

— Nu, doamnă – răspunse fără şovăire Andreea. Ieri a fost încă una dintre zilele neno-rocite ale vieţii mele.

— A! Exclamă regina, rămânând pe gânduri. Şi adăugă: Ai putea să-mi explici?

— Ar trebui s-o obosesc pe maiestatea voastră cu amănunte care sunt mai prejos de urechile sale. N-am nici o bucurie din partea familiei mele, nu m-aştept la nimic pe acest pământ şi cer maiestăţii voastre îngăduinţa să plec pentru a mă ocupa de mântuirea sufletului meu.

Regina se ridică şi, deşi cererea Andreei părea să-i zgândăre orgoliul, luă totuşi mâna fetei, spunând:

— Ce înseamnă această hotărâre nesăbuită? Oare ieri nu aveai un frate şi un tată, tot ca şi azi? Te stânjeneau mai puţin, îţi făceau mai puţine necazuri decât azi? Crezi că pot să te las când ai neplăceri şi că nu mai sunt mama care ţine loc de familie celor care n-o mai au?

Andreea începu să tremure ca o vinovată şi, înclinându-se dinaintea reginei, grăi:

— Doamnă, sunt mişcată de bunătatea dumneavoastră, dar rămân neclintită în hotărârea mea. M-am decis să părăsesc curtea, simt nevoia de a-mi relua singurătatea şi nu vreau să ajung să trădez îndatoririle faţă de dumneavoastră prin lipsa de vocaţie pe care o am.

— Doar de ieri?

— Binevoiască maiestatea voastră să nu-mi ordone să vorbesc despre acest subiect.

— Reia-ţi libertatea – încuviinţă regina, cu amărăciune. Vreau să ştii însă că am avut atâta încredere în tine, încât s-ar fi cuvenit ca şi tu să ai în mine. Numai că ar fi o nebunie să ceri unui om să vorbească atunci când nu vrea s-o facă. Păstrează-ţi taina, domnişoară! Fii mai fericită departe de locul unde n-ai putut să fii. Aminteşte-ţi însă un singur lucru şi anume că eu nu-i părăsesc pe oameni chiar când au unele capricii şi că nu vei înceta să fii o prietenă pentru mine. Acum du-te, Andreea, eşti liberă. Andreea făcu o reverenţă

protocolară şi ieşi. Când ajunse la uşă, regina îi strigă: Unde te duci, Andreea?

— La mănăstirea Saint-Denis, doamnă – răspunse domnişoara de Taverney.

— La mănăstire?! Oh, foarte bine, domnişoară. Poate că nu ai nici o mustrare de cuget, dar dacă te vei căi pentru nerecunoştinţa şi uitare, tot va fi de ajuns! Eşti destul de vinovată faţă de mine! Du-te, domnişoară de Taverney, du-te!

Rezultatul a fost că, fără să mai dea alte explicaţii pe care inima reginei le aşteptase, fără să se umilească sau să se înduioşeze, Andreea luă de bună permisiunea obţinută şi dispăru. Maria-Antoaneta putu să vadă şi văzu într-adevăr ca domnişoara de Taverney părăsi pe dată castelul.

Ea se duse acasă la tatăl său, unde, după cum se aştepta, îl găsi pe Filip în grădină. Fratele visa; sora acţiona. La apariţia Andreei, care, la acea oră, ar fi trebuit să fie la palat, în slujba reginei, Filip înainta surprins, aproape înspăimântat; înspăimântat mai ales de chipul ei posomorât, caci sora lui obişnuia să-l întâmpine întotdeauna cu un zâmbet cald şi prietenos; de aceea Filip începu ca şi regina: puse întrebări. Andreea îl anunţă că o părăsise pe regină, plecând din serviciul ei, că plecarea sa fusese acceptată şi că ea urma să intre la mănăstire.

Filip îşi plesni palmele una de cealaltă, ca un om care primeşte o lovitură neaşteptată.

— Cum?! Spuse el. Şi tu, soră dragă?

— Cum şi eu? Ce vrei să zici?

— Aşadar, orice legătură a familiei noastre cu Bourbonii este blestemată?! Strigă el. Crezi că trebuie să te călugăreşti? Tu?! Tu, credincioasă din fire, prin simţămintele tale? Tu, cea mai puţin mondenă dintre femei şi totuşi cea mai puţin capabilă să se supună legilor veşnice ale ascetismului?! Spune, cu ce ţi-a greşit regina?

— Regina nu mi-a greşit cu nimic, Filip – răspunse rece fata. Tu care ai contat atâta pe favorurile curţii, tu care mai

mult ca oricine trebuia să contezi pe ele, de ce n-ai putut rămâne? De ce n-ai rămas nici trei zile? Eu am rămas trei ani!

— Regină este uneori capricioasa, Andreea.

— Dacă este aşa, Filip, tu puteai să rabzi, tu, un bărbat; eu, care sunt femeie, nici nu trebuie, nici nu vreau; dacă are capricii, ei bine, are servitori pentru asta.

— Tot ce-mi spui, soră dragă – zise tânărul, stânjenit – nu-mi explică cum de te-ai certat cu regina.

— Dar nu m-am certat, îţi jur; tu te-ai certat cu ea, Filip, tu care ai părăsit-o? Oh, ce ingrată este această femeie!

— Trebuie s-o ierţi, Andreea. Linguşeala a deprins-o rău, dar în fond este bună.

— Dovadă ce ţi-a făcut ţie, Filip.

— Ce mi-a făcut?

— Cum, ai şi uitat? Eu însă am o memorie mai bună. Aşa că, în aceeaşi zi, luând o singură hotărâre, plătesc şi pentru tine şi pentru mine, Filip.

— Mi se pare prea scump, Andreea; nu se poate că la vârsta ta, cu frumuseţea ta, să renunţi la bucuriile vieţii. Fii atentă, scumpă prietenă, acum, când părăseşti lumea, eşti încă tânără, dar mai târziu, când vei fi bătrâna, vei regreta şi te vei întoarce când va fi prea târziu, nemulţumindu-ţi prietenii de care această nebunie te va despărţi pentru totdeauna.

— Nu gândeai aşa, tu, un viteaz ofiţer acoperit de glorie şi cu inima caldă, atât de nepăsător în ce priveşte propria faimă şi avere, încât, acolo unde o sută alţii au adunat titluri şi aur, tu ai rămas cu mâna goală, pierzând şi ce aveai; nu gândeai aşa când mi-ai spus: „Este capricioasă, Andreea, este cochetă, este perfidă; nu mai vreau să rămân în slujba ei”. Iar ca să pui în practică această teorie, dintre noi doi, acela care se află mai aproape de legământul sacru nu sunt eu, care urmează să-l fac, ci tu, care l-ai şi făcut.

— Ai dreptate, soră şi dacă nu ar fi tatăl nostru…

— Tatăl nostru! Ah, Filip, nu vorbi astfel – zise Andreea, cu amărăciune. Un tată nu trebuie să fie oare sprijinul copiilor săi sau să caute un sprijin la aceştia? Numai în aceste condiţii le poate fi părinte. Ce face al nostru, te întreb? Ţi-a trecut vreodată prin minte să-i încredinţezi un secret domnului de Taverney? Sau îl crezi în stare să te cheme ca să-ţi spună o taină a lui? Nu – continuă Andreea, îndurerată – nu, domnul de Taverney este făcut să trăiască singur pe lume.

— S-ar putea, Andreea, dar nu-i făcut să moară singur.

Aceste cuvinte, rostite cu o tandră severitate, îi amintiră tinerei fete că lăsase un loc prea mare în inima ei mâniei, amărăciunii şi dispreţului faţă de lume.

— Nu vreau să mă crezi o fiică fără suflet – răspunse ea. Tu ştii că sunt o soră iubitoare; dar aici, pe pământ, fiecare a vrut să ucidă în mine sentimentul care mi se potrivea cel mai bine. Dumnezeu mi-a dat, când m-am născut, ca oricărei făpturi, o inimă şi un trup; de acea inimă şi de acel trup orice fiinţă omenească poate să dispună pentru a-şi atinge fericirea aici, pe pământ, sau în ceruri. Un bărbat pe care nu-l cunoşteam mi-a răpit inima: Balsamo. Un bărbat pe care de-abia îl cunoşteam şi care nu mi se potrivea mi-a avut trupul: Gilbert. Îţi repet, Filip, că pentru a fi o frică drăgăstoasă şi respectuoasa nu-mi lipseşte decât un tată. Să trecem la tine şi să vedem cu ce te-ai ales slujindu-i pe mai-marii lumii, tu care îi iubeai.

Filip plecă fruntea şi spuse:

— Cruţă-mă, mai-marii lumii nu erau pentru mine decât făpturi asemănătoare mie; îi iubeam; scriptura ne-a poruncit să ne iubim unii pe alţii…

— Ah, Filip – îl întrerupse ea – niciodată n-o să se întâmple pe pământ ca o inimă iubitoare să răspundă celei care o iubeşte; cei pe care îi dorim noi se dăruiesc, la rândul lor, altora.

Filip îşi înălţă fruntea palidă privindu-şi îndelung şi mirat sora.

— De ce-mi spui asta? Ce urmăreşti? Întrebă el.

— Nimic, nimic – răspunse Andreea, nevrând să ajungă la mărturisiri şi la comparaţii. Sunt abătută, frate. Cred că aiurez nu da atenţie vorbelor mele…

— Cu toate astea…

Andreea se apropie de Filip şi îi luă mâna:

— Am vorbit destul despre asta, scumpul meu frate. Am venit să te rog să mă conduci la o mănăstire: am ales mănăstirea Saint-Denis; nu vreau să mă călugăresc, fii liniştit. Dacă va fi nevoie, o voi face mai târziu. În loc să caut într-un loc retras ceea ce vor să găsească majoritatea femeilor, adică uitarea, eu, dimpotrivă, voi chema aducerea aminte. Singurătatea, frate, numai singurătatea ne poate duce la împăcare pentru totdeauna…!

Cu un gest, Filip o opri pe Andreea şi-i spuse:

— Să nu uiţi că mă împotrivesc acestei hotărâri nefericite: nu m-ai făcut judecătorul cauzei disperării tale.

— Disperare! Repetă ea, cu un suveran dispreţ. Spui disperare! Ah, slavă Domnului, nu plec disperată! Nu mă uit în urmă cu disperare! Nu, nu, de o mie de ori nu!

Şi cu un gest plin de o sălbatică mândrie, îşi aruncă pe umeri mantia de mătase, pe care o azvârlise alături de ea pe un fotoliu.

— Chiar acest dispreţ exagerat pe care îl manifeşti arată că eşti într-o stare ce nu poate dura – zise Filip. Nu-ţi place cuvântul disperare, Andreea, să-i zicem atunci ciudă.

— Ciudă! Replică tânăra fată şi zâmbetul sardonic de până atunci se schimbă într-un zâmbet plin de mândrie. Doar nu crezi, frate, că domnişoara de Taverney este atât de lipsită de forţă, încât îşi cedează locul ei în lume numai de ciudă. Ciuda este slăbiciunea cochetelor şi a proastelor. Ochii care s-au aprins de ciudă se umplu curând de lacrimi şi focul se stinge. Nu mi-e ciudă, Filip. Vreau să mă crezi şi pentru asta n-ai decât să te-ntrebi pe tine însuţi, dacă nu ai dreptul să dai glas supărării. Răspunde, Filip: dacă mâine te-ai

retrage la Trappe {11} şi te-ai călugări, cum ai numi cauza care te-ar împinge să iei o asemenea hotărâre?

— Aş numi-o o durere fără leac, soră – rosti Filip, cu glasul grav şi blând al unei adânci suferinţe.

— În sfârşit, ai înţeles, Filip. Iată cuvenita lămurire pe care mi-o însuşesc. Fie, deci, o durere fără leac mă împinge spre singurătate.

— Vai – răspunse Filip – fratele şi sora au vieţi asemănătoare! La fel de fericiţi cândva, nenorocirea i-a atins mereu în aceeaşi măsură pe amândoi. Aşa se întâmpla în familiile strâns unite, Andreea.

Andreea crezu că Filip, tulburat cum era, îi va pune o nouă întrebare şi poate că sufletul ei neînduplecat s-ar fi frânt la căldura dragostei de frate. Filip însă ştia din experienţă că sufletele mari îşi ajung lor însele: nu încercă să o scoată pe Andreea din rezerva pe care ea şi-o impusese.

— La ce oră şi în ce zi te gândeşti să pleci? O întrebă el.

— Mâine… Sau chiar astăzi, dacă mai am timp.

— Nu vrei să faci o ultimă plimbare cu mine prin parc?

— Nu, răspunse ea.

Şi strângerea de mână care însoţi refuzul îl făcu să înţeleagă că fata vrea să evite orice prilej de a se înduioşa.

— Voi fi gata îndată ce-mi vei da de ştire – mai zise el şi îi sărută mâna, fără a mai adăuga vreun cuvânt care ar fi făcut să li se reverse amărăciunea din suflet.

După unele pregătiri, Andreea se retrase în camera ei, unde primi următorul bilet de la Filip.

„Poţi să-l vezi pe tatăl nostru astă-seară la ora cinci. Este cu neputinţă să pleci fără a-ţi lua rămas bun. Domnul de Taverney s-ar plânge că îl părăseşti şi că te porţi urât cu el”.

Răspunse:

„La orele cinci voi fi la domnul de Taverney, gata îmbrăcată de drum. La orele şapte am putea ajunge la Saint-Denis. Ai

vrea să petreci această seară cu mine?”

Drept orice răspuns, Filip strigă pe fereastră, care era destul de aproape de apartamentul Andreei, pentru ca aceasta să audă:

— La cinci, caii vor fi înhămaţi la trăsură.

Capitolul LVII Un ministru de finanţe

Am văzut că regina, înainte de a o primi pe Andreea, citise biletul doamnei de la Motte şi zâmbise. Biletul conţinea numai aceste cuvinte, cu toate cuvenitele formule protocolare:

„. Şi maiestatea voastră poate fi sigură că i se va acorda creditul şi că marfa îi va fi livrată fără întârziere”.

Deci regina zâmbise şi-apoi arsese bileţelul Jeannei.

Stătea, mâhnită după întrevederea cu domnişoara de Taverney, când doamna de Misery intră să o anunţe că domnul de Calonne aşteaptă să i se facă cinstea de a fi primit.

Nu este lipsit de rost să vorbim cititorului despre acest nou personaj. Istoria l-a făcut destul de cunoscut, dar romanul, care descrie mai puţin exact perspectivele şi marile evenimente, dă poate imaginaţiei amănunte mai semnificative.

Domnul de Calonne era un om inteligent, chiar foarte inteligent, care, făcând parte din acea generaţie din a doua jumătate a secolului, neobişnuită să se înduioşeze şi învăţată să se gândească, se resemnase în ce priveşte nefericirea care stătea suspendată deasupra Franţei. Amestecându-şi interesele sale cu cele generale, spunea, ca şi Ludovic al XV-lea: „După noi, potopul” şi căuta într-una flori cu care să-şi împodobească ultima sa zi.

Era un cunoscător în materie de afaceri, era un curtean perfect. Cultivase toate femeile care se remarcaseră prin inteligenţa, bogăţia şi frumuseţea lor, aducându-le omagii asemănătoare cu cele pe care le aduce albina plantelor încărcate de arome şi sevă. Era, prin urmare, un fel de rezumat al conversaţiei a şapte sau opt bărbaţi şi zece până la douăsprezece femei. Domnul de Calonne putea să socotească împreună cu d'Alembert, să raţioneze alături de Diderot, să ironizeze cu Voltaire, să viseze cu Rousseau. În fine, a fost destul de tare ca să-şi permită să râdă de popularitatea domnului Necker.

Pe domnul Necker, înţeleptul greu de înţeles, al cărui raport păruse a lămuri întreaga Franţă, Calonne, după ce îl studiase bine pe toate feţele, sfârşise prin a-l face ridicol în ochii acelora pe care îi înspăimântase cel mai tare. Regele şi regina, care tresăreau la auzul acestui nume, nu se obişnuiseră decât înfiorându-se să-l audă batjocorit de către un om de stat elegant, bine dispus care, pentru a răspunde atâtor cifre clare, se mulţumea să spună: „La ce bun să dovedeşti că nu poţi dovedi nimic?” într-adevăr, Necker nu dovedise decât un lucru şi anume imposibilitatea în care se afla de a continua să gireze finanţele. Domnul de Calonne le acceptă ca pe o povară prea uşoară pentru umerii săi şi chiar din primul moment, se poate spune, se frânse sub ea.

Ce vroia domnul Necker? Reforme. Acele reforme parţiale care înspăimântau pe toată lumea. Puţini câştigau şi chiar cei care câştigau, câştigau prea puţin; mulţi, dimpotrivă, pierdeau şi pierdeau mult Când Necker vru să facă o mai judicioasă împărţire a impozitului, când înţelese că trebuie să lovească în moşiile nobililor şi în veniturile clerului, părea să indice cu brutalitate o revoluţie ce nu era de conceput. El fracţiona naţiunea şi o slăbea de la bun început, când, de fapt, ar fi trebuit să-i concentreze toate forţele spre a o duce la o stare generală de înviorare. Necker arătă pe faţă acest scop, care devenea imposibil de atins tocmai pentru că nu se sfia să-l arate. Să vorbeşti despre reprimarea

abuzurilor celor care nu vor ca aceste abuzuri să fie reprimate, nu înseamnă oare să te expui opoziţiei celor interesaţi? Oare trebuie să-ţi previi adversarul asupra orei la care vei da asaltul?

Iată ce înţelesese Calonne, mult mai ataşat intereselor naţiunii în această privinţă, decât genovezul Necker; mult mai ataşat, spunem, gândindu-ne la faptele întârrrplate, deoarece, în loc să prevină un rău inevitabil, Calonne, dimpotrivă, a făcut tot ce-a putut ca prăpădul să vină cât mai repede.

Planul său era îndrăzneţ, uriaş, perfect realizabil: trebuia să împingă, timp de doi ani, pe rege şi nobilime spre un faliment, pe care, altfel, ei l-ar fi prelungit până la zece ani; apoi falimentul, o dată declarat, să spună:

— Cei bogaţi sunt datori să plătească pentru cei săraci fiindcă acestora le este foame şi altfel îi vor înghiţi pe cei ce nu-i hrănesc.

Cum de n-a văzut regele de la început consecinţele acestui plan sau nu şi-a dat seama de însăşi existenţa lui? Cum de el, care a turbat de furie când a citit raportul, nu a tresărit şi nu a ghicit ce vroia ministrul său? Cum de nu a ales între cele două sisteme şi a preferat să se lase rirât la întâmplare? Dar ca regele să se fi lăsat treptat legat la ochi, ca regină, având un spirit de observaţie atât de dezvoltat, să fie la fel de orbită ca şi soţul ei asupra purtării ministrului, romanul va dă unele amănunte revelatoare, foarte binevenite în această împrejurare.

Domnul de Calonne intră la regină. Era frumos, înalt şi plin de eleganţă în purtări; ştia să le facă să râdă pe regine şi să plângă pe iubitele sale. Convins că Maria-Antoaneta îl chemase având nevoie urgentă de el, sosi cu zâmbetul pe buze. Atâţia alţii ar fi venit posomorâţi la faţă, ca să poată face apoi şi mai plin de merite consimţământul lor. Regina, de asemenea, fu încântătoare, îl pofti pe ministru să ia loc şi vorbi mai întâi despre o mie de lucruri neînsemnate.

— Avem bani, scumpe domnule de Calonne? Întrebă ea la un moment dat.

— Bani? Repetă domnul de Calonne. Bineînţeles că avem, doamnă, noi totdeauna avem bani.

— Minunat! Răspunse regina. N-am cunoscut pe nimeni care să răspundă în felul acesta la cereri de bani; eşti un bancher incomparabil.

— Care este suma de care are nevoie maiestatea voastră? Întrebă Calonne.

— Explică-mi întâi cum ai făcut să găseşti bani, când domnul Necker spunea tot timpul că nu sunt?

— Domnul Necker avea dreptate, doamnă, casa de bani era goală şi acest lucru este atât de adevărat, încât în ziua când am preluat ministerul, la 5 noiembrie 1783 – sunt date pe care nu le poţi uita, doamnă – cercetând vistieria statului, nu am găsit în tezaur decât două pungi cu câte o mie două sute de livre. Nici un ban mai mult.

Regina izbucni în râs.

— Ei bine?… Zise ea.

— Ei bine, doamnă, dacă domnul Necker, în loc să spună: „Nu mai sunt bani”, ar fi început să împrumute, cum am făcut eu, o sută de milioane în primul an şi o sută douăzeci şi cinci în anul următor, dacă s-ar fi asigurat, cum am făcut eu, de un nou împrumut de optzeci de milioane în al treilea, domnul Necker ar fi fost un adevărat om de afaceri; oricine poate spune: „Nu am bani”, dar nu oricine poate răspunde: „Sunt”.

— Exact ceea ce spuneam şi eu; de aceea te şi felicit, domnule. Cum vom plăti însă? Iată unde cred eu că este dificultatea.

— Oh, doamnă – răspunse Calonne, cu un zâmbet căruia nici o privire omenească nu-i putea pătrunde adâncă, înspăimântătoarea semnificaţie – vă asigur că vom plăti, vom plăti…

— Mă încred în dumneata – zise regina. Dar să continuăm să discutăm operaţiuni financiare; cu dumneata este o

ştiinţă extrem de interesantă; o chestiune spinoasă, pentru alţii, este un arbore încărcat de fructe pentru dumneata. Calonne se înclină. Ai vreo idee nouă? Întrebă regina. Te rog să-mi acorzi întâietate în a o afla.

— Am o idee, doamnă, care va aduce douăzeci de milioane în pungile francezilor şi şapte sau opt milioane în a dumneavoastră… Iertare, în casa de bani a maiestăţii sale.

— Milioanele acestea vor fi binevenite şi aici şi acolo. Pe ce cale le vom primi?

— Maiestatea voastră ştie, desigur, că monedele de aur nu mai au aceeaşi valoare în toate statele Europei.

— Ştiu. În Spania, aurul este mai scump decât în Franţa.

— Maiestatea voastră are perfectă dreptate şi este o adevărată plăcere să discut cu dânsa treburi financiare. Aurul valorează în Spania, încă de acum cinci sau şase ani, cu optsprezece uncii mai mult per marcă decât în Franţa. Rezultă de aici că exportatorii câştiga la o marcă de aur pe care o trimit din Spania în Franţa cam cât valorează patruzeci de unicii de argint.

— O sumă considerabilă! Spuse regina.

— Atât de considerabilă, încât, într-un an – continuă ministrul – dacă oamenii de afaceri ar şti ceea ce ştiu eu, nu s-ar mai găsi la noi nici un singur ludovic de aur.

— Vei încerca să împiedici asta?

— Cât mai neîntârziat, doamnă; voi ridica valoarea aurului la cincisprezece mărci patru uncii, deci cincisprezece la sută beneficiu. Maiestatea voastră înţelege că nimeni nu va mai păstra în casa de bani nici măcar un ludovic atunci când se va afla că la Monetărie cei ce aduc aur câştiga atât Vom retopi deci monedele şi, la o marcă de aur care azi valorează treizeci de ludovici, vom avea treizeci şi doi.

— Câştigam şi în prezent, câştigam şi în viitor! Se entuziasmă regina. Este o idee încântătoare care va avea un succes extraordinar.

— Aşa cred şi eu, doamnă şi sunt de-a dreptul fericit că o aprobaţi întru totul.

— Dacă vei avea întotdeauna soluţii asemănătoare, sunt sigură că vei putea să achiţi toate datoriile.

— Permiteţi-mi, doamnă – reluă ministrul – să revin la ceea ce doreaţi de la mine.

— Domnule, ar fi oare posibil să am chiar acum…
— Ce sumă?
— Oh! Poate prea mare…
Colonne zâmbi într-un fel care o încuraja pe regină.
— Cinci sute de mii de livre – spuse ea.
— Vai, doamnă! Exclamă el. Maiestatea voastră mă înfricoşase de-a binelea! Credeam că-i vorba de o sumă serioasă.
— Deci se poate?
— Bineînţeles.
— Fără ca regele…
— Ah, doamnă, iată ceva cu adevărat imposibil; în fiecare lună prezint regelui toate conturile; până acum însă nu s-a întâmplat să le şi citească şi acest lucru îmi face cinste.
— Când voi putea avea această sumă?
— În ce zi are maiestatea voastră nevoie de ea?
— Nu mai devreme de cinci ale lunii viitoare.
— Ordonanţa va fi emisă în ziua de două; veţi avea banii în ziua de trei, doamnă.
— Domnule de Calonne, îţi mulţumesc.
— Cea mai mare fericire a mea este să fiu pe placul maiestăţii voastre şi o implor să nu se sfiască niciodată când e vorba de bani. Va fi o adevărată măgulire pentru amorul-propriu al ministrului său de finanţe.
Se sculă şi salută cu graţie; regina îi dădu mâna să i-o sărute.
— Încă un cuvânt – adăugă ea.
— Ascult, doamnă.
— Banii aceştia mă fac să am remuşcări.
— Remuşcări?… Zise el.
— Da. Îmi satisfac cu ei un capriciu.
— Cu atât mai bine, cu atât mai bine… În felul acesta, cel puţin jumătate din sumă va fi un beneficiu pentru industria, comerţul său plăcerile noastre.
— În fond, este adevărat – murmură regina – şi dumneata, domnule, ai un fel încântător de a mă consola.

— Domnul fie lăudat, doamnă! Să n-avem niciodată astfel de remuşcări decât cele ale maiestăţii voastre şi vom ajunge cu toţii drept în paradis!

— Numai că, vezi dumneata, domnule de Calonne, ar fi prea trist pentru mine să ştiu că sărmanul popor plăteşte capriciile mele…

— Rosti ea, zâmbitoare.

— Ei bine, doamnă – replică ministrul, subliniind cu zâmbetul său sinistru fiecare cuvânt – nu merită să avem scrupule, pentru că, vă jur, nu sărmanul popor va fi cel care va plăti.

— De ce? Întrebă regina, surprinsă.

— Pentru că sărmanul popor nu mai are nimic – răspunse imperturbabil ministrul – şi că acolo unde nu mai există nimic, regele îşi pierde drepturile.

Şi după ce salută, părăsi încăperea.

Capitolul LVIII Iluzii regăsite – secret pierdut

Doar ce străbătuse domnul de Calonne coridorul spre a se întoarce acasă la el, că unghia unei mâini nerăbdătoare zgârie la uşa iatacului reginei. Jeanne se ivi în prag şi spuse:

— Doamnă, el este aici.

— Cardinalul? Întrebă regina, mirată întrucâtva de cuvântul el, care, rostit de o femeie, înseamnă atâtea lucruri.

Nu avu însă timp să se gândească: Jeanne îl şi introduse pe domnul de Rohan şi plecase, strângând pe furiş mâna protectorului protejat. Prinţul se află singur, la trei paşi de regină, pe care o salută cu tot respectul. Regina, văzând această rezervă plină de tact, fu mişcată şi-i întinse cardinalului, care nici nu îndrăznise să-şi ridice ochii spre dânsa, mâna.

— Domnule – spuse ea – mi s-a adus la cunoştinţă un gest al dumneavoastră care şterge multe greşeli.

— Permiteţi-mi – rosti prinţul, tremurând, cuprins de o emoţie deloc prefăcută – permiteţi-mi, doamnă, să afirm că greşelile despre care vorbeşte maiestatea voastră ar fi mult atenuate de unele explicaţii pe care le-aş putea da.

— Nu vă interzic să vă apăraţi – răspunse cu demnitate regina – dar ceea ce îmi veţi spune va arunca o umbră asupra dragostei şi respectului pe care îl port ţarii şi familiei mele. Nu vă puteţi dezvinovăţi decât jignindu-mă, domnule cardinal. Mai bine să nu ne atingem de acest foc a cărui cenuşă mai este caldă, poate şi care ne va arde iarăşi degetele, pe ale dumneavoastră sau pe ale mele; lăsaţi-mă să vă privesc în felul în care vă arătaţi ochilor mei astăzi: îndatoritor, respectuos, devotat…

— Devotat până la moarte – interveni cardinalul.

— Să fie într-un ceas bun! Dar – continuă Maria-Antoaneta, zâmbind – deocamdată nu e vorba decât de ruină. Îmi veţi fi devotat până la a vă ruina, domnule cardinal? E prea frumos, într-adevăr prea frumos. Din fericire, voi încerca să nu fie aşa. Veţi trăi şi nu vă veţi ruina, numai dacă, aşa cum se spune, nu o veţi face singur.

— Doamnă…

— Este treaba dumneavoastră. Cu toate acestea, ca prietenă, fiindcă iată-ne prieteni buni, v-aş da un sfat: fiţi cumpătat, este o virtute preoţească; regelui o să-i plăceţi mai mult dacă sunteţi cumpătat decât risipitor.

— Voi deveni avar ca să fiu pe placul maiestăţii voastre.

— Regele – reluă cu subtilitate regina – nu-i iubeşte prea mult nici pe avari.

— Voi deveni tot ce va dori maiestatea voastră – o întrerupse cardinalul, cu o pasiune rău ascunsă.

— Vă spuneam deci – i-o reteză brusc regina – că nu vă veţi ruina din vina mea. Aţi garantat pentru mine, vă mulţumesc, dar am cu ce să-mi onorez angajamentele, nu vă mai ocupaţi deci de aceste treburi care, începând de la prima scadenţă, nu mă vor mai privi decât pe mine.

— Pentru ca tranzacţia să fie încheiată, doamnă – spuse atunci cardinalul, înclinându-se – nu-mi rămâne decât să ofer maiestăţii voastre colierul.

Şi-n vreme ce rostea aceste cuvinte, scoase din buzunar sipetul, pe care-l puse în faţa reginei. Aceasta nici măcar nu îl privi, ceea ce însemna la ea că arde de dorinţa de a-l vedea, şi, tremurând de bucurie, îl aşează pe o comodă la îndemână. După câteva fraze politicoase, care fură bine primite, cardinalul reveni asupra celor spuse de regină privitor la împăcarea lor. Dar cum ea îşi jurase să nu se uite la diamante în prezenţa lui şi cum ardea de dorinţa să le vadă, îl asculta distrată. Tot pentru că era distrată, îi lăsă mâna, pe care el o sărută simţindu-se în al şaptelea cer. Apoi cardinalul se retrase, dându-şi seama că o stinghereşte, ceea ce îl umplu de bucurie. Un simplu prieten nu te stinghereşte niciodată, o persoană oarecare, cu atât mai puţin.

Aşa se desfăşură această întrevedere care cicatriza toate rănile din sufletul prinţului de Rohan. Ieşi de la regină entuziasmat, îmbătat de speranţe şi gata să dovedească doamnei de La Motte o recunoştinţă fără margini pentru negocierile pe care ea le dusese la un sfârşit atât de fericit. Jeanne îl aştepta în trăsură, o sută de paşi înaintea barierei; primi asigurări arzătoare de prietenie.

— Ei bine! Zise ea, după prima explozie de recunoştinţă. Veţi fi Richeliu sau Mazarin? Gura austriacă v-a încurajat ambiţia sau sentimentele? V-aţi lansat în politică sau la curte?

— Nu râdeţi, scumpă contesă – spuse prinţul. Sunt nebun de fericire.

— Numai dintr-atât?

— Fiţi alături de mine şi, în trei săptămâni, voi avea un minister.

— Drace! Trei săptămâni! E cam mult; scadenţa primei plăţi este fixată peste cincisprezece zile.

— O, toate bucuriile vin în acelaşi timp; regina are bani şi va plăti; voi avea faţă de ea doar meritul intenţiei. Este prea puţin, contesă, pe onoarea mea, prea puţin! Dumnezeu mi-e martor că aş fi plătit bucuros această împăcare la preţul de cinci sute de mii de livre.

— Fiţi liniştit – îl întrerupse contesa, zâmbind – veţi avea şi acest merit alături de altele. Ţineţi aşa de mult?

— Mărturisesc că aş prefera; regina să-mi fie obligata mie…

— Monseniore, ceva îmi spune că veţi avea această satisfacţie. Sunteţi pregătit?

— Mi-am vândut ultimele bunuri şi am negociat veniturile şi beneficiile mele pe anul viitor.

— Deci aveţi cele cinci sute de mii de livre?

— Le am, numai că, după ce voi plăti, nu ştiu ce voi face.

— După ce veţi plăti – zise Jeanne – vom fi liniştiţi un trimestru întreg. În trei luni, câte nu se pot întâmpla, Dumnezeule…!

— Aveţi dreptate; regele însă nu-mi permite să mai fac datorii.

— Un popas de două luni la minister o să vă netezească toate conturile.

— Oh, contesă…

— N-are rost să vă revoltaţi. Chiar dacă n-o veţi face dumneavoastră, o vor face verii dumneavoastră.

— Aveţi întotdeauna dreptate. Unde vă duceţi acum?

— La regină, vreau să ştiu ce impresie i-a făcut vizita dumneavoastră.

— Perfect Eu mă întorc la Paris.

— De ce? Mai bine aţi reveni aici astă-seară. Este o tactică bună; nu trebuie abandonat terenul.

— Din păcate, am o întâlnire care mi-a fost cerută azi dimineaţă înainte de a pleca.

— O întâlnire?

— Ceva serios, dacă judec după conţinutul biletului care mi-a fost trimis. Vedeţi…

— Un scris de bărbat! Spuse contesa şi citi:

„Monseniore, cineva doreşte să discute cu dumneavoastră recuperarea unei sume importante. Persoana se va prezenta în seara asta la dumneavoastră, la Paris şi speră să-i faceţi cinstea unei audienţe. Anonimă… Un cerşetor.”

— Nu, contesă, nu te expui cu bucurie să fii ciomăgit de servitorii mei ca să mă păcăleşti.

— Credeţi?

— Nu ştiu de ce, dar mi se pare cunoscut scrisul.

— Dacă-i aşa, duceţi-vă, monseniore; de altfel, nimeni nu riscă prea mult când este vorba despre oameni care promit bani. Tot ce poate fi mai rău, este că ei să nu se ţină de cuvânt. Adio, monseniore.

— Sper că am fericirea să vă revăd, contesa.

— Fiindcă veni vorba, monseniore, încă două chestiuni.

— Care…?

— Dacă, din întâmplare, veţi încasa pe negândite o sumă mare…

— Ei, da, contesă…?

— Ceva pierdut, ceva de mult uitat, o comoară…

— Ah, vă înţeleg, vicleano! Sigur, împărţim pe din două, asta vreţi să spuneţi, nu?

— Pe legea mea, monseniore…

— Îmi purtaţi noroc, contesa; de ce să nu ţiu seama de dumneavoastră?… E ca şi tăcut Ce mai doreaţi să-mi spuneţi?

— Iată: să nu v-atingeţi de cele cinci sute de mii de livre.

— A, nu vă temeţi!

Şi se despărţiră. Cardinalul se înapoie la Paris, într-al nouălea cer. Într-adevăr, de două ore viaţa lui se schimbase. Dacă n-ar fi fost decât îndrăgostit, regina îi dăduse mai mult decât îndrăznise el să spere; dacă era un ambiţios, îl lăsase să spere încă şi mai şi. Regele, condus cu îndemânare de către soţia sa, devenea instrumentul unei reuşite pe care nimic nu o mai putea împiedica. Prinţului Louis îi veniră în

cap o mulţime de idei; avea mai mult geniu politic decât oricare dintre rivalii săi, se pricepea la problema îmbunătăţirilor, de asemenea să realizeze alianţa clerului cu poporul pentru a forma una dintre acele solide majorităţi care guvernează vreme îndelungată atât prin forţă cât şi prin lege. Să pună în fruntea acestor reforme pe regină, pe care o adora şi să schimbe lipsa de simpatie mereu crescândă faţă de ea într-o popularitate fără seamăn: acesta era visul prelatului şi acest vis, un singur cuvânt afectuos al reginei Maria-Antoaneta putea să-l transforme în realitate.

Astfel, nestatornicul renunţa la cuceririle uşoare, mondenul devenea filosof, leneşul un muncitor neobosit Domnul de Rohan ar fi ajuns departe, tras de acei armăsari focoşi numiţi iubire şi ambiţie.

Se puse pe lucru imediat după întoarcerea la Paris, arse un teanc de scrisori de dragoste, îşi chemă intendentul şi îi ordonă tot felul de schimbări, ceru să i se ascută pene pentru a-şi scrie memoriile asupra politicii Angliei, pe care o înţelegea de minune şi când, după o oră de muncă, începuse să se regăsească pe sine, clopoţelul îl anunţă că va primi o vizită importantă.

Se ivi un uşier.

— Cine este? Întrebă prelatul.

— Persoana care a scris azi-dimineaţă monseniorului.

— Fără să iscălească?

— Da, monseniore.

— Dar persoana aceasta are un nume. Întreabă-l.

Uşierul se înapoie după un minut.

— Domnul conte de Cagliostro – spuse el.

Prinţul tresări:

— Să intre!

Contele intră, uşile se închiseră în urma lui.

— Dumnezeule! Strigă cardinalul. Ce văd…?

— Nu-i aşa, monseniore – vorbi contele – că nu m-am schimbat deloc?

— Este oare cu putinţă? Murmură domnul de Rohan. Joseph Balsamo trăieşte, el despre care se zicea că a murit în timpul incendiului… Joseph Balsamo…

— Conte de Foenix, da, monseniore, sunt viu, ba chiar mai viu ca niciodată.

— Dar, domnule, sub ce nume vă prezentaţi, în acest caz şi de ce nu vi l-aţi păstrat pe cel vechi?

— Tocmai fiindcă este vechi şi aminteşte, mie, în primul rând, apoi şi altora, prea multe întâmplări triste sau neplăcute. Să vă luăm, de pildă, pe dumneavoastră, monseniore… Spuneţi, nu-i aşa, că nu l-aţi fi primit pe Joseph Balsamo?

— Ei, ba da, domnule, ba da.

Şi cardinalul, uluit, nu-l pofti pe Cagliostro nici măcar să ia loc.

— Atunci – urmă acesta – eminenţa voastră înseamnă că nu uită şi este mult mai cinstită decât toţi ceilalţi oameni la un loc.

— Domnule, mi-aţi făcut odinioară un mare, un foarte mare serviciu.

— Nu-i aşa, domnule, că am aceeaşi vârstă şi că sunt o minunată mostră a rezultatelor care se pot obţine cu ajutorul picăturilor mele de viaţă lungă? Îl întrerupse abilul şarlatan.

— Sunt obligat să-ţi recunosc acest merit, domnule, dumitale, care împarţi de bună voie aur şi sănătate tuturor.

— Sănătate, nu zic ba, monseniore, dar aur… Nu, o, asta nu…

— Nu mai faci aur?

— Nu, monseniore.

— Şi de ce?

— Pentru că am pierdut ultima bucăţică dintr-un ingredient indispensabil pe care maestrul meu, înţeleptul Althotas, mi-l dăduse când a plecat din Egipt Era singura reţetă pe care nu o aveam eu personal.

— A păstrat-o pentru el?

— Nu… Adică, da, a păstrat-o sau a dus-o cu sine în mormânt, cum vreţi.

— A murit?

— L-am pierdut.

— Cum de n-ai prelungit viaţa acestui om, nepreţuitul păstrător al nepreţuitei reţete, dumneata care ţi-ai păstrat viaţa şi tinereţea de secole, aşa cum pretinzi?

— Pentru că pot să fac totul împotriva bolii, împotriva rănilor, dar n-am nici o putere împotriva accidentelor care ucid înainte să fiu chemat.

— Şi Althotas şi-a sfârşit zilele într-un accident?

— Ar fi trebuit să ştiţi, deoarece aţi aflat de moartea mea.

— Acel incendiu de pe strada Saint-Claude, în care ai dispărut?

— Incendiul l-a ucis numai pe Althotas singur sau, mai bine-zis, înţeleptul, obosit de viaţă, a vrut să moară.

— Ciudat…

— Nu, e firesc. Eu însumi m-am gândit de o sută de ori să termin cu viaţa.

— Da, însă cu toate acestea ai continuat.

— Pentru că eu am ales o vârstă la care eşti încă tânăr şi te bucuri de sănătate şi de iubire; Althotas, dimpotrivă, a ales vârsta bătrâneţii.

— Ar fi trebuit ca Althotas să facă şi el ca dumneata.

— Ba nu, el era un om profund şi superior; dintre toate lucrurile de pe lume, el a ales ştiinţa. Şi tinereţea, cu impetuozitatea, pasiunile, plăcerile ei, i-ar ţi tulburat contemplaţia veşnică; este important, monseniore, să fii ferit de agitaţie; ca să gândeşti bine, trebuie să te cufunzi într-o linişte desăvârşită. Bătrânul este mai meditativ decât tânărul, astfel ca atunci când îl cuprinde tristeţea, nimic nu-l poate lecui. Althotas a murit, victimă a devotamentului său pentru ştiinţă. Eu trăiesc ca un monden, îmi pierd timpul şi nu fac absolut nimic. Sunt o plantă… Nu îndrăznesc să spun o floare; eu nu trăiesc, eu respir.

— Ah…

— Murmură cardinalul —… Dumneata, domnule, îmi aminteşti cele două vise ale tinereţii mele. Ştii că sunt zece ani de când ne-am întâlnit pentru prima oară.

— Ştiu, monseniore, ne-am schimbat mult amândoi, eu nu mai sunt un înţelept ci un savant. Dumneavoastră nu mai sunteţi un tânăr frumos, ci un prinţ chipeş. Vă amintiţi, monseniore, ziua când, în cabinetul meu, astăzi împrospătat cu o alta tapiserie, v-am prezis dragostea unei femei cu părul blond?

Cardinalul păli, apoi roşi brusc. Spaima şi bucuria îi opreau pe rând bătăile inimii.

— Mi-aduc aminte, dar destul de vag…

— Răspunse el.

— Să vedem – zise Cagliostro, zâmbind – să vedem dacă mai pot trece drept magician. Aşteptaţi să mă concentrez asupra acestei idei.

Şi căzu pe gânduri.

— Blonda copilă a viselor dumneavoastră de dragoste – începu el să înşire, după o clipă de tăcere —… Unde este? Ce face? Ah, drace! O văd, da… Şi dumneavoastră aţi văzut-o azi. Ba chiar mai mult, veniţi de la dânsa.

Cardinalul îşi apăsa mâna îngheţata pe inima care bătea să-i spargă pieptul.

— Domnule – vorbi el, atât de încet, încât Cagliostro de-abia îl auzea – te implor…

— Vreţi să vorbim despre altceva? Rosti politicos abilul prezicător. Sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră, monseniore, vă rog să dispuneţi de mine.

Şi se tolăni nestingherit pe canapeaua pe care cardinalul uitase să-l invite să ia loc la începutul acestei interesante convorbiri.

Capitolul LIX Datornicul şi creditorul

Văzându-l cum se aşază, cardinalul îşi privi buimăcit oaspetele.

— Ei şi acum că am reînnoit cunoştinţa, dacă vreţi să discutăm, monseniore – începu Cagliostro.

— Da – spuse prelatul, venindu-şi încetul cu încetul în fire – da, să vorbim despre acea recuperare, asupra căreia…

— Asupra căreia vă atrăgeam atenţia în scrisoare, nu-i aşa? Eminenţa voastră este grăbită să afle…

— Era doar un pretext, presupun.

— Nu, monseniore, nici vorbă, era pura realitate şi chiar ceva foarte serios, vă asigur. Recuperarea merită din plin să fie efectuată, mai ales că este vorba despre cinci sute de mii de livre şi că cinci sute de mii de livre înseamnă o sumă.

— Este chiar suma pe care ai avut gentileţea să mi-o împrumuţi! Rosti cardinalul, îngălbenindu-se.

— Da, monseniore, pe care v-am împrumutat-o – sublinie Balsamo. Mă bucur să constat că un mare prinţ ca dumneavoastră are o memorie atât de bună.

Cardinalul primise o lovitură şi simţi cum sudoarea i se prelinge de-a lungul tâmplelor pe obraji.

— Am crezut la un moment dat – zise el, încercând să surâdă – că Joseph Balsamo, omul miraculos, a luat cu sine în mormânt poliţa, căci a aruncat în foc chitanţa mea.

— Monseniore – răspunse cu gravitate contele – viaţa lui Joseph Balsamo nu poate fi nimicită, ca şi această foaie de hârtie pe care o credeaţi mistuită de flăcări. Moartea n-are nici o putere asupra elixirului meu, focul nici o putere asupra azbestului.

— Nu înţeleg – îngâna cardinalul, năucit.

— Veţi înţelege, monseniore, sunt absolut sigur – repetă şarlatanul.

— Cum aşa?

— Recunoscându-vă semnătura.

Şi îi întinse o hârtie păturită prinţului, care, chiar înainte de a o desface, exclamă:

— Chitanţa mea!

— Da, monseniore, chitanţa dumneavoastră – răspunse Cagliostro, cu un zâmbet uşor, însoţit de o reverenţă

glacială.
— Şi cu toate astea ai ars-o, domnule, am văzut flacăra.
— Am aruncat hârtia în foc, este adevărat – încuviinţă contele – dar, după cum v-am spus, monseniore, hazardul a vrut să scrieţi pe o hârtie de azbest şi nu pe o foaie obişnuită, astfel încât am găsit chitanţa neatinsă între tăciunii stinşi.
— Domnule – spuse cardinalul, cu trufie, părându-i-se că prezentarea chitanţei era o dovadă de neîncredere – domnule, fii sigur că n-aş fi tăgăduit datoria, chiar fără această hârtie, aşa cum nu tăgăduiesc nici acum; prin urmare, degeaba m-ai înşelat.
— Eu să vă înşel, monseniore, n-am avut nici o clipă intenţia, vă jur!
Cardinalul schiţă un gest elocvent.
— Domnule, m-ai făcut să cred că ai distrus dovada – zise el.
— Pentru a vă lăsa să vă bucuraţi în linişte şi fericire de cele cinci sute de mii de livre – răspunse la rândul său Balsamo, ridicând din umeri.
— Dar, în sfârşit, domnule – continuă cardinalul – cum se face că, vreme de zece ani, n-ai întreprins nimic ca să recapeţi banii?
— Monseniore, ştiam cui îi dădusem. Întâmplarea, jocurile de noroc, hoţii m-au prădat unii după alţii de tot ce aveam. Ştiind însă că aceşti bani ai mei sunt în siguranţă, am răbdat şi am aşteptat până în ultima clipă.
— Şi ultima clipă a sosit?
— Din păcate, da, monseniore.
— În aşa fel încât nu mai poţi avea răbdare să aştepţi.
— Nu, acest lucru îmi este cu neputinţă – răspunse Cagliostro.
— Drept care acum îmi ceri banii?
— Da, monseniore.
— Chiar astăzi?
— Vă rog.

Cardinalul rămase tăcut, copleşit de disperare. Apoi, zise cu o voce schimbată:

— Domnule conte, nefericiţii prinţi ai pământului nu pot improviza averi tot atât de repede ca voi, vrăjitorii, care porunciţi forţelor întunericului şi luminii.

— Oh, monseniore, credeţi-mă că nu v-aş fi cerut banii dacă n-aş fi ştiut dinainte că-i aveţi – îl întrerupse Cagliostro.

— Am cinci sute de mii de livre? Eu?! Strigă cardinalul.

— Treizeci de mii de livre în aur, zece mii în argint şi restul în bonuri.

Cardinalul păli.

— Şi se află aici, în acest dulap făcut de Boule {12} – continuă Cagliostro.

— Oh, ştii şi asta, domnule?

— Da, monseniore şi mai ştiu şi câte sacrificii a trebuit să faceţi ca să vă procuraţi banii. Am auzit chiar că aţi dat pentru această sumă de două ori valoarea ei.

— Da, absolut adevărat.

— Dar…

— Dar…?! Exclamă nefericitul prinţ.

— Dar eu, monseniore – turui mai departe contele – timp de zece ani era de multe ori să mor de foame, sau m-am înglodat în datorii, având în mână această hârtie care însemna o jumătate de milion pentru mine; şi cu toate astea, ca. Să nu vă tulbur, am aşteptat. Cred deci că suntem chit, monseniore.

— Chit, domnule?! Strigă prinţul. A, să nu spui că suntem chit, deoarece îţi rămâne avantajul de a-mi fi împrumutat cu atâta generozitate o sumă atât de importantă. Chit?! Oh, nu, nu! Sunt şi îţi voi rămâne veşnic îndatorat.

Un singur lucru te întreb, domnule conte: de ce dumneata, care de zece ani puteai să-mi ceri banii, ai tăcut? De-a lungul celor zece ani aş fi găsit douăzeci de ocazii să-ţi înapoiez suma, fără să fiu câtuşi de puţin strâmtorat…

— Pe când azi?… Întrebă Cagliostro.

— Ah, astăzi, nu-ţi ascund că restituirea lor, deoarece îmi ceri să ţi-i restitui, nu…?

— Din păcate, da, monseniore.

— Ei bine, restituirea lor mă pune în mare încurcătură.

Cagliostro clătină din cap şi ridică din umeri, de parc-ar fi vrut să spună: „Ce vrei, monseniore, asta este şi nu se poate face nimic”.

— Dar dumneata, care ghiceşti totul – se aprinse prinţul – dumneata care ştii să citeşti în fundul inimilor şi chiar în fundul dulapurilor, ceea ce este uneori mult mai rău, ai aliat probabil şi de ce ţin atât de mult la aceşti bani şi cărui scop tainic şi sacru i-am destinat?

— Vă înşelaţi, monseniore – replică glacial Cagliostro – nu, nu bănuiesc şi propriile mele secrete mi-au adus destule necazuri, decepţii şi sărăcie, ca să mă mai ocup şi de secretele altora, dacă ele nu mă interesează. Vroiam să ştiu dacă aveţi sau nu banii, întrucât banii vroiam să vi-i cer. Ştiind că-i aveţi, puţin îmi pasă în ce scop voiaţi să-i folosiţi. De altfel, monseniore, dac-aş şti în clipa ăsta motivul încurcăturii în care vă aflaţi, el mi s-ar părea poate foarte serios şi atât de demn de luat în seamă, încât aş avea slăbiciunea să mai amin restituirea, ceea ce, în împrejurările de faţă, vă repet, mi-ar prilejui cele mai mari neplăceri. Prefer deci să nu ştiu.

— Oh, domnule! Exclamă cardinalul, căruia ultimele cuvinte îi treziseră orgoliul şi susceptibilitatea. Crede-mă că nu vreau să-ţi stârnesc milă cu necazurile mele personale; dumneata ai interesele dumitale; ele sunt demonstrate şi susţinute de acest bilet; acest bilet este semnat de mâna mea şi este destul. Vei avea cele cinci sute de mii de livre.

Cagliostro se înclină.

— Ştiu foarte bine – continuă cardinalul, ros de durerea de a pierde într-un minut toţi aceşti bani strânşi cu atâta trudă – ştiu, domnule, că hârtia nu înseamnă decât o recunoaştere a datoriei şi nu fixează nici un termen de plată.

— Rog pe eminenţa voastră să mă ierte – răspunse contele – mă refer însă la ceea ce scrie pe chitanţă şi citesc:

„Recunosc că am primit de la domnul Joseph Balsamo suma de 500 000 de livre, pe care mă oblig s-o plătesc imediat ce mi-o va cere.
Semnat, Louis de Rohan.”

Cardinalul simţi că se-nfioară din creştet până-n tălpi: uitase nu numai de datorie, dar şi de termenii în care o recunoştea. Vedeţi, dar, monseniore – continuă Balsamo – că eu nu cer imposibilul. Fie, nu puteţi. Regret numai că eminenţa voastră pare să uite că sumă a fost dată spontan de către Joseph Balsamo, într-un moment de mare cumpănă. Şi cui? Domnului de Rohan, pe care nici nu-l cunoştea. Iată ce mi se pare a fi gestul unui mare senior, pe care domnul de Rohan, atât de mare senior în orice împrejurare, l-ar fi putut imita cu prilejul restituirii. Dacă v-aţi decis să nu procedaţi astfel, să nu mai vorbim; îmi iau biletul şi plec. Adio, monseniore.
Şi Cagliostro, distant, pături hârtia şi se pregăti s-o pună în buzunar. Cardinalul îl opri spunându-i:
— Domnule conte, un Rohan nu suportă ca nimeni pe lume să-i dea lecţii de generozitate. De altfel, în acest caz ar fi o simplă lecţie de probitate. Dă-mi te rog biletul, domnule, vreau să plătesc.
Fu rândul lui Cagliostro acum să şovăie. Faţa palidă, ochii umflaţi, mâinile tremurătoare ale cardinalului părură să stâmească în el o vie compasiune. Oricât de mândru ar fi fost, cardinalul ghici gândul bun al lui Cagliostro. O clipă, speră să fie urmat de un rezultat favorabil. Deodată însă, privirea contelui se întunecă, un nor trecu peste fruntea sa încruntată şi el întinse mâna în care ţinea biletul cardinalului. Lovit drept în inimă, domnul de Rohan nu mai aşteptă nici o clipă; se îndreptă către dulapul pomenit de Cagliostro şi scoase un teanc de bonuri ale Casei

administraţiei apelor şi pădurilor, apoi arătă cu mâna mai mulţi saci cu argint şi trase un sertar plin cu aur.

— Iată, domnule conte – zise ei – cele cinci sute de mii de livre ale dumitale; îţi mai datorez însă încă două sute cincizeci de mii de livre dobânda, admiţând că vei refuza dobânda progresivă care ar alcătui o sumă mult mai însemnată. Voi da dispoziţii intendentului meu să facă socoteala şi-ţi voi da garanţii asupra plăţii, rugându-te să binevoieşti a-mi acorda un răgaz.

— Monseniore – răspunse Cagliostro – am împrumutat cinci sute de mii de livre domnului de Rohan. Domnul de Rohan îmi datorează cinci sute de mii de livre, nimic mai mult. Dacă aş fi vrut să primesc dobânda, aş fi stipulat în chitanţă. Ca mandatar sau moştenitor al lui Joseph Balsamo, cum vă place să mă numiţi, căci Joseph Balsamo este mort, nu pot primi decât sumele trecute în poliţa; mi le plătiţi, le primesc şi vă mulţumesc, rugându-vă să acceptaţi respectuoasele mele plecăciuni. Iau deci bonurile, monseniore şi cum am nevoie urgentă de întreaga sumă chiar astăzi, voi trimite să ridice aurul şi argintul, pe care vă rog să mi le ţineţi la dispoziţie.

După aceste cuvinte la care cardinalul nu putu răspunde nimic, Cagliostro puse teancul de bonuri în buzunar, îl salută respectuos pe prinţ, în mâinile căruia lăsă chitanţa şi ieşi.

— Nenorocirea se abate numai asupra mea – suspină domnul de Rohan, după plecarea lui Cagliostro – deoarece regina poate plăti şi cel puţin ei un nepoftit ca Joseph Balsamo nu va veni să-i ceară înapoi o datorie uitată de cinci sute de mii de livre.

Capitolul LX Socoteli în familie

Era cu o seară înainte de data primului termen de plată fixat de regină. Domnul de Calonne încă nu-şi ţinuse promisiunea. Conturile sale nu fuseseră semnate de către

rege. Ministrul avusese multe de tăcut. Cam uitase niţel de regină. La rândul său, aceasta nu crezu de demnitatea ei să împrospăteze memoria controlorului general al finanţelor. Având promisiunea lui, aştepta. Cu toate astea începu să se neliniştească şi să se intereseze cum ar găsi mijlocul de a vorbi domnului de Calonne fără a o compromite pe regină, când tocmai primi un bilet de la ministru.

„Afacerea – scria el – cu care maiestatea voastră mi-a făcut cinstea să mă însărcineze, va fi semnată astăzi în consiliu şi fondurile vor fi în posesia reginei mâine dimineaţă.”

Pe buzele Mariei-Antoaneta înflori din nou zâmbetul. Nu se mai gândi la nimic, nici măcar la acel apăsător mâine. Fu văzută chiar cum caută, în plimbările sale, aleile cele mai tainice, ca pentru a-şi feri gândurile de orice contact material şi monden. Se mai plimba încă împreună cu doamna de Lamballe şi cu contele d'Artois, care veniseră s-o întovărăşească, când regele intra în consiliu după ce luase dejunul.

Regele era posomorit. Ştirile din Rusia erau proaste. Un vas pierise în golful Leului. Câteva provincii refuzaseră să plătească impozitul. Un frumos glob pământesc colorat şi lustruit de către însăşi regele crăpase la căldură în aşa fel, încât Europa se tăiase tocmai la întâlnirea a 30 de grade latitudine cu 55 de grade longitudine. Maiestatea să se arată bosumflat faţă de toată lumea, chiar şi faţă de domnul de Calonne. Degeaba îi oferi acesta mapă înmiresmată, cu o faţă surâzătoare. Regele începu, tăcut şi morocănos, să mâzgălească pe o bucată de hârtie linioare, care însemnau Furtună, aşa cum omuleţii şi caii însemnau Timp frumos.

Regele avea mania să deseneze în timpul consiliului. Lui Ludovic al XVI-lea nu-i plăcea să privească oamenii drept în faţă, era un timid; o pană în mâna îi dădea siguranţă şi ţinuta. În timp ce-şi făcea astfel de lucru, vorbitorul putea să-şi dezvolte teoria; regele, ridicând ochii pe furiş, cerceta

atât cât trebuie omul spre a-i putea judeca mai bine ideea. Când vorbea chiar el şi vorbea foarte bine, desenul făcea că discursul să fie lipsit de preţiozitate şi-l scutea să gesticuleze; putea să se întrerupă sau să se înfierbânte pe îndelete, semnele de pe hârtie înlocuiau la nevoie înfloriturile de stil.

Deci regele luă pana, după obiceiul său şi miniştrii începură să citească diversele proiecte sau note diplomatice. El nu scoase nici un cuvânt, lăsând să treacă corespondenţa străină, ca şi cum n-ar fi înţeles nimic din toate astea. Se ajunse la amănuntele cheltuielilor lunare; regele ridică fruntea. Domnul de Calonne tocmai începuse să citească un memoriu relativ la împrumutul proiectat pentru anul următor. Regele începu să haşureze cu furie.

— Împrumutăm mereu – spuse el – fără să ştim cum vom restitui; şi totuşi aceasta este o problemă serioasă, domnule de Calonne.

— Sire, un împrumut este ca şi când ai seca un izvor: apa dispare aici pentru ca să ţâşnească în altă parte. Ba chiar mai mult, este alimentată de izvoare subterane. Şi mai întâi, în loc să zicem: cum vom plăti? Ar trebui să zicem: cum şi cu ce girăm împrumutul? Deoarece problema despre care vorbea maiestatea voastră nu este: cu ce vom plăti? Ci: vom găsi cine să ne crediteze?

Regele haşură până la negru ca smoala; dar nu mai adăugă un cuvânt: chipul său vorbea de la sine. Cum domnul de Calonne îşi expusese planul, având aprobarea colegilor săi, regele, deşi oftând, îl semnă.

— Acum că avem bani – spuse domnul de Calonne, râzând – să cheltuim.

Regele îl fulgeră cu privirea pe ministru, se strâmba şi mâzgăli desenul, transformându-l într-o pata de cerneală uriaşă. Domnul de Calonne îi arătă o listă de pensii, gratificaţii, încurajări, donaţii şi solde. Lucrarea era scurtă, dar amănunţită. Regele dădu repede paginile ca să ajungă la total.

— Un milion o sută de mii de livre pentru nimica toată?! Cum se face?

Şi puse pana alături.

— Citiţi, sire, citiţi şi binevoiţi să observaţi că din toată suma numai un singur punct ne ia cinci sute de mii de livre.

— Care punct, domnule controlor general?

— Avansul către maiestatea sa regina, sire.

— Către regină?! Strigă Ludovic al XVI-lea. Cinci sute de mii de livre reginei?! Ei, domnule, este imposibil!

— Iertare, sire, cifra este exactă.

— Cinci sute de mii de livre reginei! Repetă regele. Trebuie să fie o greşeală. Acum o săptămână… ba nu, acum două săptămâni i-am plătit maiestăţii sale pentru tot trimestrul.

— Sire, dacă regina a avut nevoie de bani şi ştim pe ce cheltuieşte maiestatea sa, nu este deloc extraordinar…

— Nu, nu! Zise regele, care simţi nevoia să vorbească despre cât este de econoamă şi să-i asigure niscaiva aplauze reginei pentru când se va duce la Operă. Regina nu vrea această sumă, domnule de Calonne. Regina m-a asigurat că o corabie face mai mult decât nişte bijuterii. Deci dacă regina are nevoie de bani, meritul sau va fi şi mai mare dacă va aştepta; şi vă garantez eu că va aştepta.

Miniştrii aplaudară zgomotos elanul patriotic al regelui, pe care divinul Horaţiu nu-l putea numi Uxorius în clipa aceea; singur domnul de Calonne, care cunoştea încurcătura în care se afla regina, insistă să i se dea alocaţia.

— Într-adevăr.

— Spuse regele – dumneata eşti mai interesat în ce ne priveşte decât suntem noi înşine. Calmează-te, domnule de Calonne.

— Regina, sire, mă va acuza că n-am slujito cu destul zel.

— Am să-ţi pledez eu cauză în faţa ei.

— Sire, regina nu cere niciodată fără să aibă absolută nevoie.

— Nevoile reginei nu sunt, sper, atât de imperioase şi ea va încuviinţa prima să mai aştepte.

— Sire…

— Să trecem peste acest punct – rosti hotărât regele. Şi luă până cu care mâzgălea.

— Tăiaţi suma, sire? Întrebă domnul de Calonne, consternat.

— O tai – răspunse ţanţoş Ludovic al XVI-lea. Şi mi se pare că aud de-aici vocea generoasă a reginei mulţumindu-mi că am înţeles-o atât de bine.

Domnul de Calonne îşi muşcă buzele. Ludovic, mulţumit de acest eroic sacrificiu personal, semna tot restul, cu o încredere oarbă. Şi desenă o frumoasă zebră înconjurată de zerouri, repetând:

— Am câştigat astăzi cinci sute de mii de livre: o minunată zi pentru un rege, Calonne! Dumneata vei duce reginei această veste bună; vei vedea, vei vedea!

— Ah, Dumnezeule, sire! Murmură ministrul. Aş fi mâhnit să vă răpesc bucuria acestei mărturisiri. Fiecăruia după meritele sale.

— Fie – replică regele. Să ridicăm şedinţa. Când munceşti bine, nu trebuie să munceşti mult. Ah, iată că vine şi regina. Să mergem în întâmpinarea ei, Calonne!

— Sire, cer iertare maiestăţii voastre, dar mai am de lucru. Şi dispăru cu cea mai mare iuţeală pe coridor.

Regele merse vitejeşte şi cu voioşie înaintea Mariei-Antoaneta, care fredona în vestibul, sprijinindu-se de braţul contelui d'Artois.

— Doamnă – spuse el – aţi făcut o plimbare plăcută?

— Minunată, sire; dar dumneavoastră aţi lucrat bine?

— Judecaţi singură: am câştigat pentru dumneavoastră cinci sute de mii de livre.

„Calonne şi-a ţinut cuvântul” – se gândi regina.

— Închipuiţi-vă – adăugă Ludovic al XVI-lea – ca domnul de Calonne voia să mă facă să cred că cereţi un credit de o jumătate de milion.

— Oh! Exclamă Maria-Antoaneta, zâmbind.
— Şi eu… Eu am tăiat această sumă. Iată cinci sute de mii de livre câştigate dintr-un condei.
— Cum… Tăiat? Îngăima regina, pălind.
— Foarte simplu; asta vă va prinde foarte bine. Bună seara, doamnă, bună seara!
— Sire! Sire!
— Mi-e o foame îngrozitoare. Vă las. Nu-i aşa că mi-am câştigat cina?
— Sire, vă rog să ascultaţi…!
Ludovic al XVI-lea ţopăi însă încântat de glumă lui şi dispăru, lăsând-o pe regină înmărmurită, mută şi consternată.
— Frate dragă, trimiteţi pe cineva să-l caute pe domnul de Calonne – spuse ea, în sfârşit, contelui d'Artois. Trebuie să fie vorba de o farsă de prost gust.
În momentul acesta, reginei i se aduse următorul bilet din partea ministrului:

„Maiestatea voastră a aflat desigur că regele a refuzat cererea. Este de neînţeles, doamnă şi am plecat de la consiliu bolnav şi zdrobit de durere.”
— Citiţi – zise ea, întinzând biletul contelui d'Artois.
— Şi mai sunt oameni care spun că delapidării finanţele, scumpă soră! Strigă prinţul. Ce procedeu…
— De soţ…
— Murmură regina. Adio, frate!
— Primiţi condoleanţele mele, scumpă soră! Mâine voiam să cer şi eu, acum sunt avertizat.
— Aduceţi-mi-o pe doamna de La Motte – spuse regina doamnei de Misery, după ce chibzui îndelung – cât mai repede, de oriunde ar fi!

Capitolul LXI Maria-Antoaneta regină, Jeanne de La Motte femeie

Curierul trimis la Paris, la doamna de La Motte, o găsi pe contesă, sau mai curând nu o găsi la cardinalul de Rohan. Jeanne se dusese în vizită la excelenţa sa; luase masa de prânz, iar acum cina şi discutau despre nefasta restituire a banilor, când curierul întrebă dacă nu cumva contesa se află la domnul de Rohan. Portarul palatului Rohan, ca un om abil ce era, răspunse că eminenţa sa ieşise şi că doamna de La Motte nu se află acolo, dar că nimic nu era mai uşor decât să-i comunice mesajul reginei, întrucât contesa va veni probabil seara.

— Să vină la Versailles, cât mai repede cu putinţă – spuse curierul şi plecă lăsând pretutindeni acelaşi cuvânt de ordine la toate presupusele domicilii ale nomadei contese. De-abia plecă însă mesagerul şi portarul îşi îndeplini comisionul fără să se ducă prea departe, trimiţându-şi soţia să o prevină pe doamna de La Motte la domnul de Rohan, unde cei doi asociaţi filosofau pe îndelete asupra instabilităţii marilor sume de bani. Vestea aceasta o convinse pe contesă că trebuie să plece cât mai degrabă. Ceru cardinalului doi cai buni, iar acesta o instală el însuşi într-o berlină fără blazon şi, în timp ce el făcea diverse presupuneri în legătură cu mesajul, contesa merse aşa de repede, încât într-o oră ajunse în faţa palatului regal. O aştepta cineva care o introduse fără întârziere la Maria-Antoaneta. Regina se retrăsese în camera ei. Serviciul de seară luase sfârşit: în apartament nu se mai afla niciuna dintre cameristele sale, afară de doamna de Misery, care citea în micul iatac.

Maria-Antoaneta broda sau se făcea că brodează trăgând cu urechea la zgomotele de afară, când Jeanne năvăli în cameră.

— Ah, iată-te! Strigă regina. Cu atât mai bine. Am o noutate… Contesă.

— Bună, doamnă?

— Judecă singură. Regele a refuzat să aprobe cele cinci sute de mii de livre.

— Domnului de Calonne?
— Tuturor. Regele nu mai vrea să-mi dea bani. Numai mie mi se poate întâmpla aşa ceva.
— Dumnezeule! Murmură contesa.
— Este de necrezut, nu-i aşa, contesă? A refuzat, a tăiat creditul după ce ordinul de plată era gata. În fine, să nu mai vorbim despre ceva ce nu mai poate fi schimbat. Te vei întoarce imediat la Paris.
— Da, doamnă.
— Şi-i vei spune cardinalului, fiindcă s-a arătat atât de devotat în dorinţa sa de a-mi face o plăcere, că accept cele cinci sute de mii de livre până la trimestrul următor. Sunt egoistă, contesă, dar trebuie… Ştiu, e un abuz.
— Ah, doamnă – murmură Jeanne – suntem pierdute, domnul cardinal nu mai are banii!
Regina sări în sus, ca şi când ar fi fost jignită sau insultată.
— Nu mai are… Banii.
— Îngăimă ea.
— Doamnă, o datorie de care domnul de Rohan a uitat, a trebuit restituită. Era o datorie de onoare şi a plătit.
— Cinci sute de mii de livre?
— Da, doamnă.
— Dar…
— Erau ultimii săi bani… Este cu desăvârşire lipsit de resurse!
Regina se opri, buimăcită de această nenorocire.
— Sunt oare trează? Zise ea. Mie mi se întâmplă toate aceste încurcături? Cum de ştii, contesa, ca domnul de Rohan nu mai are bani?
— Tocmai îmi povestea dezastrul acum o oră şi jumătate, doamnă. Acest dezastru nu se poate îndrepta în nici un fel, cu atât mai mult cu cât cele cinci sute de mii de livre erau ceea ce se cheamă ultima lui lăscaie.
Regina îşi sprijini fruntea în mâini.
— Trebuie să luăm o hotărâre – spuse ea.
„Ce va face regina?” gândi Jeanne.

— Vezi, contesă, primesc o lecţie îngrozitoare drept pedeapsă că m-am ascuns de rege ca să făptuiesc ceva lipsit de importanţa, ceva dictat de o cochetărie meschină, de o ambiţie nedemnă. N-aveam nici o nevoie de colier, recunoaşte.

— Este adevărat, doamnă, dar o regină nu sta să asculte numai de nevoi şi gusturi.

— Înainte de orice, vreau să ascult de liniştea mea şi de fericirea pentru familia mea. Nimic nu a fost mai pilduitor decât această primă înfrângere pentru a-mi arăta la câte necazuri m-aş fi expus, cât de periculos era drumul pe care-l alesesem: renunţ. Să trăim cinstit, sincer, simplu.

— Doamnă!

— Şi pentru început, să ne sacrificăm vanitatea pe altarul datoriei, cum ar spune domnul Dorat, poetul nostru. Apoi murmură suspinând: Ah şi totuşi colierul era minunat!

— Mai este, doamnă şi pe urma colierul înseamnă şi o mare investiţie.

— Din acest moment, nu mai este pentru mine decât o grămadă de pietre. Cu pietrele faci, după ce te-ai jucat cu ele, ceea ce fac copiii: le arunca, le uită.

— Ce vrea să spună regina?

— Regina vrea să spună, scumpă contesă, că vei lua înapoi sipetul adus de… de domnul de Rohan… Şi îl vei duce bijutierilor Boehmer şi Bossange.

— Să-l dau înapoi?

— Exact.

— Dar bine, doamnă, maiestatea voastră a dat două sute cincizeci de mii de livre acont.

— Câştig însă două sute cincizeci de mii de livre, contesă; în felul acesta nu-l voi mai supăra pe rege.

— Doamnă, doamnă! Strigă contesa. Să pierdeţi în felul acesta un sfert de milion?! Deoarece este foarte posibil ca bijutierii să facă dificultăţi în ce priveşte restituirea unor bani pe care, poate, i-au cheltuit.

— Accept şi nu am nici o pretenţie asupra acontului, cu condiţia să rupem târgul. De când am luat această hotărâre, mă simt mult mai uşurată, contesă. O dată cu colierul au apărut şi grijile, supărările, temerile, bănuielile. Niciodată aceste diamante nu vor avea destule flăcări ca să usuce toate lacrimile care ameninţă să se reverse că norii negri ai furtunii. Contesă, du sipetul imediat! În felul acesta, bijutierii fac o afacere strălucită. Două sute cincizeci de mii de livre bacşiş este un beneficiu frumos; este exact cât ar fi câştigat de la mine, dar, în plus, au colierul. Cred că nu se vor plânge şi nimeni nu va şti nimic. Cardinalul a făcut totul numai ca să-mi facă plăcere. Spune-i că plăcerea mea este de a nu avea colierul şi dacă este un om inteligent, mă va înţelege; dacă este un preot bun, mă va aproba şi mă va încuraja să fac acest sacrificiu.

Spunând acestea, regina întinse sipetul închis Jeannei. Aceasta îl îndepărta încet.

— Doamnă – spuse ea – de ce să nu încercăm să obţinem o amânare?

— Să cerem… A, nu!

— Am spus să obţinem, doamna.

— Să ceri înseamnă să te umileşti, contesa, să obţii înseamnă că ai şi fost umilit. Aş concepe poate să te umileşti pentru o fiinţă iubită, pentru a salva o făptură vie, fie şi un câine, dar pentru a putea păstra nişte pietre care ard ca jarul fără a străluci mai tare şi fiind la fel de trecătoare, ah, contesa, iată un sfat pe care niciodată nu mă voi decide să-l urmez. Niciodată! Du sipetul, draga mea, du-l!

— Gândiţi-vă însă, doamnă, la toată zarva pe care o vor face bijutierii, cel puţin din politeţe şi pentru a vă compătimi. Refuzul dumneavoastră va fi tot atât de compromiţător ca şi acceptarea. Toată lumea va şti că aţi putut dispune de diamante.

— Nimeni nu va şti nimic. Nu le mai datorez nimic acestor bijutieri; de altfel, nici nu-i voi mai primi; cel puţin să tacă, dacă tot le-am dat două sute cincizeci de mii de livre; şi

duşmanii mei, în loc să spună că-mi cumpăr diamante valorând un milion şi jumătate de livre, vor spune numai că-mi arunc banii pe tejghelele negustorilor. Este, oricum, mai puţin neplăcut, ia-l cu dumneata, contesă, ia-l cu dumneata şi mulţumeşte-i din tot sufletul domnului de Rohan pentru amabilitatea şi bunăvoinţa sa. Şi, cu un gest poruncitor, îi dădu sipetul Jeannei, care îl luă cu mare emoţie. Nu ai nici un moment de pierdut – continuă regina – cu cât bijutierii vor fi mai puţin nelinişti ţi, cu atât vom fi mai sigure, că vor păstra taina; pleacă repede şi nimeni să nu vadă sipetul. Du-te întâi la dumneata acasă, căci mă tem că o vizită la Boehmer, la această oră, să nu trezească bănuielile poliţiei, care cu siguranţă se interesează de tot ce se întâmpla în jurul meu; apoi, după ce, ducându-te acasă, spionii îţi vor pierde urma, porneşte-o degrabă la giuvaergii şi adu-mi o chitanţa din partea lor.

— Da, doamnă, aşa voi face dacă doriţi.

Ascunse sipetul sub pelerină, având grijă să nu se vadă mărimea cutiei şi se urcă în trăsură, cu, toată râvna pe care i-o ceruse augusta să complice. Mai întâi, ascultătoare, ea se întoarse acasă şi expedie domnului de Rohan trăsura, astfel încât vizitiul să nu poată ghici nimic. Apoi se schimbă, îmbrăca un costum mai puţin elegant şi mai potrivit cu această cursă nocturnă.

Camerista să o îmbrăcă repede, observând că stăpână ei este gânditoare şi distrată în timpul acestei operaţii căreia, de obicei, îi dădea toată atenţia, ca o doamnă de la curte.

Jeanne se lăsă îmbrăcată fără a se preocupa de toaleta sa, toate gândurile fiindu-i concentrate în jurul unei idei ciudate care tocmai îi venise în minte. Se întrebă dacă nu cumva cardinalul săvârşeşte o greşeală gravă lăsând-o pe regină să restituie podoaba şi dacă această greşeală nu se va răsfrânge în mod defavorabil asupra viitorului la care domnul de Rohan visa şi pe care se lăuda că-l va atinge luând parte la micile secrete ale reginei. Să îndeplinească ordinul Mariei-Antoaneta, fără să-l consulte pe domnul de

Rohan, nu însemna oare să trădeze îndatoririle elementare de asociată? Chiar fiind lipsit de orice mijloace, cardinalul n-ar prefera să se vândă pe el însuşi decât s-o lase pe regină să renunţe la un obiect la care râvnise? „Nu pot face altfel, trebuie să-l consult pe cardinal. Un milion patru sute de mii de livre! Adăugă ea în gând.

El nu va avea niciodată un milion patru sute de mii de livre!” Apoi, întorcându-se spre cameristă, îi spuse:

— Poţi pleca, Rose.

Camerista ascultă poruncă şi doamna de La Motte îşi continuă în gând monologul: „Ce sumă! O avere! Ce viaţă strălucitoare, cita fericire, ce renume pot aduce banii reprezentaţi de acest mic şarpe sclipitor care stă în cutia lui!” Deschise sipetul şi privirea îi fu arsă de şuvoiul de flăcări. Scoase colierul din culcuşul său de satin, îl încolăci după degete, îl strânse în palmele sale mici, spunând: „Un milion patru sute de mii de livre sunt aici… Colierul merită un milion patru sute de mii de livre bani gheaţă şi chiar şi astăzi giuvaergiii ar da pe el tot atât. Ciudăţenia sorţii îi îngăduia micuţei Jeanne de Valois, cerşetoare şi necunoscută, să atingă cu mâna, mâna unei regine, cea mai mare din lume şi să ţină în pumn, numai o oră, e drept, un milion patru sute de mii de livre, o sumă care nu umblă niciodată singură prin lume şi care este, de obicei, escortată de gărzi înarmate sau de garanţii care, în Franţa, nu pot fi mai mici decât un cardinal şi o regină. Toate astea în palmele mele!… Cât de greu şi totuşi ce uşor este! Pentru a transporta în aur, metal preţios, echivalentul conţinutului acestei cutii, aş avea nevoie de doi cai; ca să-i transport în bonuri de casă… Dar bonurile sunt oare plătite întotdeauna?… Nu trebuie să semnezi, să controlezi? Şi-apoi, bonurile sunt de hârtie: focul, aerul, apa o distrug. Un bon de casă nu are valoare în toată ţara; îşi trădează originea, dezvăluie numele autorului său, numele purtătorului său. Un bon de casă, după un timp oarecare, îşi pierde o parte din valoare sau chiar toată valoarea.

Diamantele, dimpotrivă, sunt materie dură care rezistă veşnic şi pe care orice om o cunoaşte, o apreciază, o admiră şi o cumpără la Londra, la Berlin, la Madrid şi chiar în Brazilia. Oricine ştie ce este un diamant, mai ales diamante de mărimea şi strălucirea acestora! Cât sunt de frumoase, de extra-ordinare! Ce îmbinare reuşită şi ce splendide sunt fiecare în parte! Fiece piatră face aproape mai mult, păstrând proporţiile, decât toate laolaltă!

Dar cum de-am ajuns să mă gândesc la aşa ceva? Spuse ea deodată. Trebuie să mă hotărăsc repede, fie să-l caut pe cardinal, fie să dau colierul înapoi lui Boehmer, aşa cum m-a însărcinat regina."

Se ridică, ţinând în căuşul palmelor diamantele care ardeau şi scânteiau.

„Se vor duce deci înapoi la bijutier, care le va examina şi le va lustrui cu periile sale. Ele, care ar fi putut să strălucească la pieptul Mariei-Antoaneta… La început, Boehmer va protesta, apoi se va consola gândindu-se că păstrează şi acontul şi marfa. Ah, am uitat! Oare cum trebuie să redactez chitanţa giuvaergiului? Este foarte important; da, trebuie făcută cu toată diplomaţia. Trebuie ca nici Boehmer, nici regina, nici cardinalul, nici eu să nu fim implicaţi. Niciodată nu voi putea redacta un astfel de act. Am nevoie de un sfat. Cardinalul… A, nu! Dacă prinţul de Rohan m-ar iubi mai mult sau dacă ar fi mai bogat şi mi-ar dărui diamantele…"

Se aşează pe canapea, cu diamantele încolăcite în jurul mâinii, cu capul înfierbântat, plin de gânduri nedesluşite care uneori o îngrozeau şi pe care le alunga cu o energie înfrigurată. Deodată privirea îi deveni mai calmă, mai fixă, oprindu-se asupra unei imagini mai clare; nu-şi dădea seama că, clipă de clipă, ea devenea tot mai îndrăzneaţă, o îndrăzneală de neclintit; că, asemenea înotătorilor care au intrat cu piciorul în mâlul de pe fundul fluviilor, fiece mişcare pe care o făcea ca să se desprindă o cufunda şi mai mult în adânc Se scurse astfel o oră în această contemplare

mută şi profundă a unui scop misterios. După aceea se ridică încet, palida ca o preoteasă asupra căreia pogorâse harul şi îşi sună camerista.

Era ora două noaptea.

— Caută-mi o trăsura mare sau mică – zise ea.

Camerista îi găsi o trăsură mare, staţionând în strada Temple. Doamna de La Motte urcă singura, fără cameristă. Zece minute mai târziu trăsura se oprea la poarta pamfletarului Reteau de Villette.

Capitolul LXII Chitanţa lui Boehmer şi actul de recunoaştere al reginei

Rezultatul acestei vizite nocturne făcută pamfletarului Reteau de Villette se văzu numai a doua zi şi iată în ce fel.

La ora şapte dimineaţa, doamna de La Motte îi trimise reginei o scrisoare care conţinea chitanţa giuvaergiilor.

Această piesă importantă suna astfel:

„Subsemnaţii recunoaştem că ni s-a înapoiat colierul de diamante pe care îl vândusem iniţial reginei cu suma de un milion şase sute de mii de livre, diamantele nefiindu-i pe plac maiestăţii sale, care ne-a despăgubit de osteneala şi cheltuielile avute, lăsându-ne suma de două sute cincizeci de mii de livre, pe care am primit-o.

Semnat: Boehmer şi Bossange.”

Liniştită în privinţa afacerii care o frământase atâta vreme, regina închise chitanţa într-un scrin şi nici nu se mai gândi la ea. Dar printr-o stranie contradicţie cu acest bilet, bijutierii Boehmer şi Bossange primiră, două zile mai târziu, vizita cardinalului de Rohan, care era neliniştit asupra plăţii primei rate stabilite între vânzători şi regina. Domnul de Rohan îl găsi pe Boehmer acasă la el, pe Quai de l'Ecole. Dacă scadenţa primului termen ar fi trecut, plata fiind în întârziere sau nefiind onorata deloc, chiar de dimineaţă ar

fi trebuit să se dea alarma în tabăra bijutierilor. Dar, contrar tuturor aşteptărilor, în casa Boehmer totul respira calmul şi domnul de Rohan fu fericit să observe că valeţii îl introduc cu surâsul pe buze, iar câinele îl întâmpină dând din coadă. Boehmer îşi primi ilustrul client, plin de mulţumire.

— Ei bine – deschise vorba primul – astăzi era termenul de plată. Deci regina a plătit?

— Nu, monseniore – răspunse Boehmer. Maiestatea să nu a putut da banii. Ştiţi că domnul de Calonne a fost refuzat de rege. Toată lumea vorbeşte.

— Da, toată lumea vorbeşte, Boehmer şi chiar acest refuz mă aduce aici.

— Da – continuă bijutierul – maiestatea sa este extraordinară şi are toată bunăvoinţa. Neputând plaţi, a garantat datoria şi noi nu cerem mai mult.

— Ah, cu atât mai bine! Exclamă cardinalul. A garantat datoria, zici? A, foarte bine, dar… Cum?…

— În felul cel mai simplu şi mai delicat – replică bijutierul – într-un fel cu totul regal.

— Prin intermediul acelei spirituale contese, poate?

— Nu, monseniore, nu. Doamna de La Motte nici măcar n-a apărut, iată ceva ce ne^a măgulit în mod deosebit pe domnul Bossange şi pe mine!

— N-a apărut?! Contesa n-a apărut?… Totuşi, te rog să crezi, domnule Boehmer, că este amestecata şi ea. Orice idee bună trebuie să vină de la contesă. Nu vreau, desigur, să răpesc nici un merit maiestăţii sale.

— Monseniorul va judeca singur cât de amabilă şi delicată a fost maiestatea sa cu noi. Circulau zvonuri despre refuzul regelui de a aproba cele cinci sute de mii de livre; am scris doamnei de La Motte.

— Când asta?

— Ieri, monseniore.

— Şi ce-a răspuns?

— Eminenţa voastră nu ştie nimic? Întrebă Boehmer, cu o imperceptibilă nuanţă de respectuoasă familiaritate.

— Nu, sunt trei zile de când n-am avut cinstea de a o vedea pe doamna contesă – răspunse prinţul.

— Ei bine, monseniore, doamna de La Motte a răspuns cu un singur cuvânt: Aşteptaţi!

— În scris?

— Nu, monseniore, prin viu grai. Scrisoarea noastră o ruga pe doamna de La Motte să vă ceară o audienţa şi s-o prevină pe regină că se apropie termenul de plată.

— Cuvântul Aşteptaţi era foarte potrivit – spuse cardinalul.

— Deci am aşteptat, monseniore şi aseară am primit de la regină, printr-un curier secret, o scrisoare.

— O scrisoare? Adresată dumitale, Boehmer?

— Sau mai curând un act de recunoaştere a datoriei în toată regula, monseniore.

— Să vedem! Ceru cardinalul.

— Ah, vi l-aş arăta dacă n-am fi jurat, asociatul meu şi cu mine, să nu-l arătăm nimănui.

— De ce?

— Pentru că aceasta a fost condiţia pe care ne-a impus-o însăşi regina, monseniore; vedeţi şi dumneavoastră, maiestatea să ne recomandă să păstrăm secretul.

— Ei, asta schimbă lucrurile şi sunteţi nişte oameni fericiţi, domnilor bijutieri, dacă aveţi scrisori de la regină.

— Pentru un milion trei sute cincizeci de mii de livre, monseniore – replică ironic giuvaergiul – putem avea…

— Nici cu zece, nici chiar cu o sută de milioane nu poţi avea unele lucruri, domnule – rosti cu severitate prelatul. În sfârşit, aveţi deci o garanţie sigură?

— Cât se poate de sigură, monseniore.

— Regina îşi recunoaşte datoria?

— Clar şi cu forme în regulă.

— Şi se angajează să plătească…

— Peste trei luni, cinci sute de mii de livre; restul în decursul semestrului.

— Şi… Dobânzile?

— Oh, monseniore, un cuvânt al maiestăţii sale le garantează: Să facem, adăugă cu generozitate maiestatea sa, să facem afacerea între noi; excelenţa voastră înţelege perfect recomandarea: nu veţi avea de ce să vă plângeţi. Şi semnează! Vedeţi dar, monseniore, că din acest moment, atât pentru mine cât şi pentru asociatul meu, este o chestiune de onoare.

— Sunt deci chit faţă de dumneata, domnule Boehmer – spuse cardinalul, încântat. Pe curând, o altă afacere!

— Oricând va binevoi excelenţa voastră să ne onoreze cu încrederea sa.

— Observaţi însă că aici a fost mâna scumpei noastre contese…

— Suntem profund recunoscători doamnei de La Motte, monseniore şi domnul Bossange şi cu mine am căzut de acord să-i recunoaştem meritele în clipa când colierul va fi achitat în întregime şi vom primi banii în numerar.

— Sst, sst! Făcu cardinalul. Nu m-ai înţeles.

Şi se urcă în trăsură, însoţit de ploconelile respectuoase ale întregii case.

Şi acum putem să scoatem masca. Pentru nimeni statuia n-a rămas nedezvelită. Ceea ce-a făcut Jeanne de La Motte împotriva binefăcătoarei sale, a înţeles toată lumea văzând-o că se serveşte de pana pamfletarului Reteau de Villette. Bijutierii sunt liniştiţi, regina nu e roasă de scrupule, cardinalul nu bănuieşte nimic. Se câştiga trei luni pentru înfăptuirea furtului şi crimei; în aceste trei luni, fructele otrăvitoare se vor coace îndeajuns pentru ca mâna nelegiuită să le poată culege.

Jeanne se întoarse la domnul de Rohan, care o întrebă cum a procedat regina pentru a potoli astfel pretenţiile bijutierilor. Doamna de La Motte răspunse că regina făcuse giuvaergiilor o confidenţă, că le recomandase să păstreze secretul, că o regină, chiar când plăteşte, e nevoită să o facă în taină, cu atât mai mult trebuie să se ascundă atunci când cere credit. Cardinalul conveni că are dreptate şi

întrebă în acelaşi timp dacă suverana îşi amintea de bunele sale intenţii. Jeanne îi prezentă în asemenea termeni recunoştinţa reginei, încât domnul de Rohan fu mult mai entuziasmat ca bărbat galant decât ca supus; îi fu stimulat mai mult orgoliul decât devotamentul.

După ce duse la bun sfârşit convorbirea, Jeanne se hotărî să se întoarcă liniştită acasă, să intre în contact cu un negustor de pietre scumpe, să vândă diamante în valoare de o sută de mii de scuzi şi să plece în Anglia sau aiurea, unde ar putea să trăiască pe picior mare cu această sumă timp de cinci sau şase ani, după care, fără să se mai teamă de ceva, ar începe să vândă în mod avantajos restul diamantelor, bucată cu bucata. Dar nu merge totul cum vrei. După primele diamante pe care le arătă la doi experţi, uimirea acestor arguşi şi rezerva lor băgară spaima în posesoare. Unul oferi o sumă neînsemnată, altul se extazie când se uita la pietre, spunând că n-a văzut în viaţa lui altele mai frumoase decât poate în colierul făcut de Boehmer.

Jeanne se opri. Încă un pas şi s-ar fi trădat. Înţelese că imprudenţa, într-un asemenea caz, însemna ruina, ca ruina însemna stâlpul infamiei şi închisoare pe viaţă. Băgând diamantele în cea mai ascunsă dintre tainiţe, hotărî să-şi făurească arme de apărare atât de solide, arme de atac atât de ascuţite, încât, în caz de război, toţi cei ce vor dori să lupte cu ea să fie învinşi dinainte. Să fie mereu înghesuita între dorinţele cardinalului, care va căuta neîncetat să ştie şi lipsa de discreţie a reginei, care se va lăuda mereu ca a refuzat, era o primejdie de moarte. Un singur cuvânt schimbat între regină şi cardinal şi totul ar fi ieşit la iveală. Jeanne se liniştea gândindu-se că, îndrăgostit de regină, cardinalul era, ca toţi îndrăgostiţii, legat la ochi şi, în consecinţă, va cădea în toate capcanele pe care i le va întinde viclenia purtând masca amorului. Dar capcana va trebui pusă de o mână abilă şi prezentată astfel, încât ambii interesaţi să cadă în ea. Trebuia ca regină, în cazul când ar

fi descoperit furtul, să nu îndrăznească să se plângă, iar cardinalul, descoperind înşelătoria, să se simtă fără apărare, pierdut.

Era o lovitură de maestru pregătită unor adversari care aveau de la început aplauzele galeriei asigurate.

Jeanne nu dădu înapoi. Era dintre acele firi cutezătoare care împing răul până la limita extremă. Un singur gând o preocupa din acest moment: acela de a împiedica o întrevedere între cardinal şi regina. Atâta timp cât ea, Jeanne, se va afla între ei, nimic nu era pierdut; dacă în spatele ei vor schimba, fie şi un singur cuvânt, acel cuvânt îi va nărui Jeannei toate şansele de viitor, şanse clădite pe un trecut fără pată.

„Nu se vor mai vedea – hotărî doamna de La Motte. Niciodată! Şi totuşi – îşi obiectă singură – cardinalul va dori s-o revadă pe regina, va încerca. Să nu aşteptăm să încerce – gândi vicleană. Să-i inoculăm ideea, să vrea s-o vadă, să i-o ceară insistent, să se compromită cerând. Da, dar dacă se compromite numai el?”

Gândul acesta îi pricinui o dureroasă nedumerire; Dacă se compromitea numai cardinalul, regina se putea dezvinovăţi; ea, regina, ştie să vorbească răspicat; ştie atât de bine să smulgă masca de pe feţele ipocrite!

Ce este de făcut? Că regina să nu poată acuza, trebuie să nu poată deschide gura; ca să închidă gura, trebuie să existe conştiinţa unei vinovaţii.

Numai acela nu îndrăzneşte să-l acuze de hoţie, în faţa tribunalului, pe valetul său, care, la rându-i, a fost împins de acest valet să făptuiască el însuşi o crimă la fel de dezonorantă ca şi hoţia. Domnul de Rohan să fie compromis în legătură cu regina şi este aproape sigur că în viitor şi regina va fi compromisă de către domnul de Rohan. Numai hazardul să nu-i apropie pe cei doi interesaţi să descopere secretul. La început, Jeanne se înspăimântă în faţa stâncii uriaşe pe care singură şi-o suspenda deasupra capului. Să trăieşti zi de zi, gâfâind îngrozita, sub ameninţarea unei

astfel de căderi. Da, dar cum să scapi de spaimă? Fugind, exilându-te, transportând într-o ţară străină diamantele din colierul reginei.

Să fugă! Lucru destul de uşor. O trăsură bună se procură în zece ore; atât cât durează un somn bun al Mariei-Antoaneta; atât cât îi trebuie cardinalului să cineze cu prietenii şi până când se trezeşte dimineaţa. Doar să vrea şi şoseaua se desfăşoară în faţa Jeannei; doar să vrea şi caldarâmul se aşterne nesfârşit sub picioarele înaripate ale cailor. Jeanne va fi liberă, sănătoasă şi teafără în zece ore.

Dar ce scandal! Ce ruşine! Dispărută, deşi liberă; în siguranţă, dar proscrisă. Jeanne nu mai este o femeie din lumea bună, este o hoaţă condamnată în lipsă, pe care justiţia nu o poate atinge, dar o arată cu degetul, care nu-i stigmatizată cu fierul roşu al călăului, fiindcă este prea departe, însă opinia publică o prinde în gheare şi o face fărâme. Nu, nu va fugi. Jeanne hotărî să aibă cutezanţa de a rămâne. Hotărî aceasta mai ales când întrevăzu posibilitatea de a crea, între cardinal şi regină, o solidaritate născută din spaimă pentru ziua când unul sau celălalt ar vrea să bage de seamă că s-a săvârşit un furt în imediata lor apropiere.

Jeanne se întrebă ce profituri va realiza în doi ani de pe urma favorurilor reginei şi a dragostei cardinalului; evaluase câştigul acestor două reuşite la cinci sau şase sute de mii de livre, după care dezgustul, dizgraţia şi uitarea vor pune capăt favorurilor, importanţei şi influenţei sale.

„Câştig, faţă de planul meu, între şapte şi opt sute de mii de livre” – îşi spuse contesa.

Vom vedea cum acest suflet întunecat îşi va croi întortocheatul drum care trebuia să sfârşească prin a o acoperi de ruşine pe ea, prin a-i aduce la disperare pe alţii.

„Trebuie să rămân la Paris, să supraveghez cu atenţie jocul celor doi actori; să nu-i las să joace decât rolul care convine cel mai bine intereselor mele; să aleg momentul cel mai propice ca să fug; fie când voi fi trimisă cu vreun

comision de regină, fie când voi simţi că mă pândeşte dizgraţia.”

Să-l împiedice pe cardinal să aibă orice legătura cu Maria-Antoaneta. Iată prima dificultate, deoarece domnul de Rohan este îndrăgostit, este prinţ, are dreptul să intre la maiestatea sa de mai multe ori pe an şi pentru că regina, o cochetă dornică de complimente, de altfel, recunoscătoare cardinalului, nu se va feri dacă va fi căutată. Mijlocul de a despărţi cele două ilustre personaje îl vor furniza evenimentele. N-aveai decât să contribui la desfăşurarea lor.

Nimic nu va fi mai potrivit, mai abil, decât să-i aţâţe reginei orgoliul. Fără doar şi poate că unele avansuri mai îndrăzneţe din partea cardinalului vor jigni o femeie susceptibilă. Firilor asemănătoare cu a reginei le plac omagiile, dar se tem de atacuri şi le resping.

Da, metoda nu putea da greş. Sfătuindu-l pe domnul de Rohan să facă declaraţii nestăvilite, acest lucru îi va produce Mariei-Antoaneta dezgust şi antipatie care vor îndepărta pentru totdeauna nu pe prinţ de prinţesa, ci pe bărbat de femeie. În felul acesta, Jeanne va avea împotriva cardinalului arma cu care îi va paraliza toate mişcările în marea zi a bătăliei.

Fie. Dar iată din nou aceeaşi problemă; în cazul când cardinalul devine antipatic reginei, este scos din lupta doar cardinalul; virtutea reginei continuă să strălucească, cu alte cuvinte poziţia acestei prinţese este întărită şi ea dobândeşte acea libertate a cuvântului care face mai uşoara orice acuzaţie şi da greutate autorităţii. Este nevoie deci de o dovadă atât împotriva domnului de Rohan, cât şi a reginei; este nevoie de o sabie cu două tăişuri care răneşte şi în dreapta şi în stânga, care răneşte ieşind din teacă, care răneşte sfărâmând însăşi teaca. Este nevoie deci de o acuzaţie care s-o facă pe regină să se îngălbenească, iar pe cardinal să-l facă să roşească, o acuzaţie care, când va fi rostită, să o spele de orice altă bănuială pe Jeanne,

confidenta celor doi principali vinovaţi. Este nevoie deci de o uneltire, la adăpostul căreia Jeanne să se poată retrage la timpul şi locul potrivit, spunând: „Nu mă acuzaţi dacă nu vreţi să vă acuz şi eu, nu mă distrugeţi dacă vreţi să nu vă distrug şi eu. Lăsaţi-mi banii şi vă las onoarea”.

„Merită să caut soluţia şi o voi căuta – îşi zise perfida contesă. Voi începe chiar de azi.”

Şi într-adevăr, doamna de La Motte se lăsă pe perne, se trase mai spre fereastră, încălzindu-se la soarele blând şi, în prezenţa lui Dumnezeu şi a făcliei sale, începu să caute.

Capitolul LXIII Prizoniera

În timp ce contesa se frământă astfel, în timp ce ea visa, în strada Saint-Claude, chiar în faţa casei locuită de Jeanne se petrecea o scenă cu totul diferită. Domnul de Cagliostro, vă amintiţi, o adăpostise în vechiul palat al lui Balsamo pe fugara Oliva, urmărită de poliţia domnului de Crosne. Îngrijorată, domnişoara Oliva acceptase cu bucurie prilejul de a scăpa în acelaşi timp de poliţie şi de Beausire; trăia deci retrasă, ascunsă şi înspăimântată, în această locuinţă misterioasă. Cagliostro o copleşise cu atenţiile lui; îi era plăcut tinerei femei să fie ocrotită de către acest mare senior, care nu cerea nimic, dar care părea că aşteaptă foarte mult. Numai că, ce aştepta oare? Iată ce se întrebă în van biata singuratică.

Pentru domnişoara Oliva, domnul de Cagliostro, care îl îmblânzise pe Beausire şi îi trăsese pe sfoară pe agenţii poliţiei, era un fel de Dumnezeu salvator. Era şt un adevărat îndrăgostit, deoarece o respecta. Amorul-propriu al Olivei nu-i îngăduia să creadă despre Cagliostro că ar avea alte planuri în privinţa ei decât să o facă metresa lui. Este virtutea femeilor tară virtute să creadă că sunt iubite şi respectate. Trebuie să ai o inimă prea veştejită, prea stearpă şi moartă ca să nu te mai aştepţi la dragoste şi la respectul care urmează dragostei.

Oliva începu deci să-şi construiască minunate castele în Spania din fundul palatului său de pe strada Saint-Claude, castele himerice în care bietul Beausire, trebuie s-o mărturisim, îşi găsea rareori locul. Astfel, dimineaţa, înconjurata de toate podoabele cu care Cagliostro îi mobilase cabinetul de toaletă, ea juca rolul doamnei din lumea mare şi nu trăia decât pentru acea oră a zilei când Cagliostro venea, de două ori pe săptămână, să se informeze dacă viaţa i se pare mai uşoară. Atunci, în frumosul său salon, în mijlocul unui lux real, al unui lux rafinat, micuţa creatură, năucită, îşi spunea că totul în viaţa sa dinainte fusese deziluzie, greşeală, că, în pofida afirmaţiei moraliştilor: „Virtutea aduce fericirea”, dimpotrivă, fericirea aduce întotdeauna virtutea.

Din păcate, în împlinirea acestei fericiri lipsea un element indispensabil pentru ca fericirea să dureze. Oliva era fericită, dar se plictisea. Cărţi, tablouri, instrumente muzicale nu o amuzau îndeajuns. Cărţile nu erau destul de uşoare, iar cele care îi plăcuseră le citise prea repede. Tablourile sunt mereu aceleaşi o dată ce le-ai privit – aşa judecă Oliva, nu noi – iar instrumentele muzicale nu scot decât strigăte, niciodată o melodie, în mâna neştiutoare care le atinge.

Trebuie s-o spunem deschis: Oliva nu întârzie să, se plictisească crunt de fericirea sa şi adesea regreta până la lacrimi acele minunate dimineţi petrecute la fereastra din stradă Dauphine când, cu privirea sa ca un magnet, îi făcea pe trecători să-şi înalţe toţi capetele. Şi ce dulci plimbări în cartierul Saint-Germain, când sandala cocheta, ridicând pe tocul de două şchioape piciorul cambrat şi voluptos, făcea că fiece pas al frumoasei femei să fie o victorie şi smulgea admiratorilor un mic strigăt fie de spaimă, când ea aluneca, fie dorinţă, când i se zărea, nu numai picioruşul, ci şi glezna.

Iată care erau gândurile întemniţatei Nicole. Este adevărat că agenţii domnului comandant al poliţiei erau

oameni de temut, este adevărat că azilul în care femeile se sting într-o sordidă captivitate nu se compara cu prizonieratul trecător şi plin de farmec din stradă Saint-Claude. Dar de ce mai eşti femeie şi de ce mai ai dreptul de a fi capricioasă dacă nu ca să te revolţi împotriva binelui şi să-l schimbi în rău, cel puţin în vis? Şi-apoi, cel ce se plictiseşte vede totul în negru. Nicole îl regreta pe Beausire, după ce regretase libertatea pierdută.

Ne aflăm într-o zi neagră şi enervantă, în care Oliva, lipsită de orice tovărăşie şi distracţie de mai bine de două săptămâni, intra în cea mai nesuferită faza a plictiselii. Săturându-se de toate, neîndrăznind nici să se arate la fereastră, nici să iasă, începu să-şi piardă pofta de mâncare, dar nu şi pofta de a visa care, dimpotrivă, sporea pe măsură ce cealaltă scădea. În acest moment de zbucium moral primi, cu totul pe neaşteptate, vizita lui Cagliostro.

El intră, după obiceiul său, pe portiţa din dos a palatului şi veni prin grădiniţa de curând amenajata să bată la obloanele apartamentului ocupat de Oliva. Patru lovituri date la intervale stabilite era semnalul convenit dinainte pentru ca tânăra femeie să tragă zăvorul, pe care ea ceruse să i-l pună ca să se simtă în siguranţa faţa de orice vizitator înarmat cu chei. Olivei nici nu-i trecea prin cap ce inutile erau masurile menite să-i apere virtutea, pe care de multe ori o găsea apăsătoare.

La semnalul dat de Cagliostro, deschise cu o iuţeala care dovedea cât de mare nevoie avea de cineva. Vioaie ca o mică pariziană, se repezi în calea nobilului temnicer ca să-l îmbră-ţişeze şi, cu o voce iritată, spartă, sacadată, strigă:

— Aflaţi că mă plictisesc, domnule!

Cagliostro o privi clătinând uşor capul.

— Te plictiseşti…

— Spuse el, închizând uşa. Păcat, scumpa mea copilă, iată o pacoste cumplită!

— Nu-mi place aici. Mă sting.

— Adevărat?!

— Da, am gânduri negre.

— Lasă, lasă! Zise contele, mângâind-o cum ar fi mângâiat un prepelicar. Dacă nu te simţi bine aici, nu fi prea rău supărata pe mine. Păstrează-ţi mânia pentru domnul comandant al poliţiei, el este duşmanul dumitale.

Mă exasperaţi cu calmul dumneavoastră, domnule – se răţoi Oliva. Îmi place mai mult o ceartă zdravănă decât asemenea dulcegării; totdeauna găsiţi mijlocul de a mă linişti şi asta mă face să turbez de furie.

— Mărturiseşte că eşti nedreaptă, domnişoară – ripostă Cagliostro, aşezându-se departe de ea, cu acea afectare a respectului sau a indiferenţei care avea un efect atât de mare asupra Olivei.

— Păi dumneavoastră va da mâna să vorbiţi – zise ea. Plecaţi, veniţi, respiraţi; viaţa dumneavoastră se compune dintr-o serie de plăceri la libera alegere, pe când eu vegetez în spaţiul în care m-aţi închis; nu respir, ci tremur. Vă previn, domnule, că sprijinul dumneavoastră este de prisos dacă nu m-ajuta să nu mor.

— Să mori?! Dumneata?! Rosti contele, zâmbind. Haida-de!

— Vă atrag atenţia că va purtaţi foarte rău cu mine, uitaţi că iubesc profund, cu pasiune pe cineva.

— Pe domnul Beausire?

— Da, pe Beausire. Vă spun sus şi tare că-l iubesc. De altfel, nu v-am ascuns-o niciodată. Doar nu v-aţi închipuit că-l voi uita pe scumpul meu Beausire?

— Atât de puţin mi-am închipuit acest lucru, încât m-am făcut luntre şi punte ca să am ştiri din partea lui pe câte să ţi le-aduc.

— Ah!

— Domnul de Beausire – continuă Cagliostro – este un băiat fermecător.

— Fireşte! Îl aprobă Oliva, care nu vedea unde bate contele.

— Tânăr şi drăguţ…

— Nu-i aşa?
— Plin de imaginaţie…
— Înflăcărat… Puţin cam prea brutal pentru mine, dar… Cum ştie să iubească, ştie şi să pedepsească.
— Vorbe de aur. Ai tot atâta suflet cită minte şi tot atâta minte cita frumuseţe; şi eu care ştiu asta, eu care ocrotesc tot ce este iubire pe lume – mânia mea – m-am gândit să te apropii de domnul de Beausire.
— Nu aveaţi această părere acum o lună – zise Oliva, cu un zâmbet silit.
— Dragă copilă, e firesc ca orice bărbat galant, care vede o fiinţa drăgălaşă, să încerce să-i placă, mai ales dacă este liber cum sunt eu. Cu toate astea trebuie să recunoşti că, dacă ţi-am făcut un pic de curte, n-a fost de lungă durată, nu?
— E adevărat – replică Oliva, cu acelaşi ton. Cel mult un sfert de oră.
— Era firesc să mă retrag, văzând cât de mult îl iubeşti pe domnul de Beausire.
— Ei, nu vă mai bateţi joc de mine!
— Nu, pe onoarea mea, mi-ai rezistat straşnic.
— Ah, nu-i aşa? Strigă Oliva, încântată că fusese prinsă în flagrant delict de rezistenţă. Da, recunoaşteţi că am rezistat.
— Era efectul firesc al dragostei pe care o porţi în suflet – rosti flegmatic Cagliostro.
— Dar nici n-aţi perseverat în dragostea dumneavoastră – ripostă Oliva.
— Domnişoară, nu sunt nici destul de bătrân, nici destul de urât, nici destul de prost, nici destul de sărac pentru ca să îndur să fiu refuzat sau înfrânt; l-ai preferat întotdeauna pe domnul de Beausire mie, am simţit asta şi m-am resemnat.
— O, nicidecum, nicidecum! Îl asigură cochetă. Această faimoasă asociaţie pe care mi-aţi propus-o, ştiţi foarte bine, dreptul de a-mi oferi braţul, de a mă vizita, de a-mi face curte pe faţă, nu lăsau oare loc nici unei speranţe?

Şi zicând aceste cuvinte, infama îşi aţinti ochii arzători, care leneviseră prea îndelung, asupra vizitatorului ce părea gata să cadă în cursă.

— Mărturisesc că nimic nu-ţi poate scăpa – răspunse Cagliostro.

Şi se prefăcu că-şi pleacă ochii pentru a nu fi mistuit de flăcările ce ţâşneau din privirile Olivei.

— Să revenim la Beausire – spuse ea, jignită de indiferenţa contelui. Ce face? Unde este scumpul meu prieten?

Atunci Cagliostro continuă, privind-o cu o urmă de timiditate:

— Spuneam că aş vrea să te-ajut să-l întâlneşti.

— Nu, nu despre asta vorbeaţi – murmură ea, dispreţuitoare – însă, deoarece mi-o spuneţi, o iau ca şi când ar fi aşa. Continuaţi. De ce nu l-aţi adus cu dumneavoastră? Ar fi fost un gest caritabil. El e liber.

— Pentru că – răspunde Cagliostro, fără să ia în seamă ironia – domnul de Beausire, care ca şi dumneata e înzestrat cu prea multă imaginaţie, are şi el o mică încurcătura cu poliţia.

— Şi el? Ţipă Oliva, pălind; de data asta desluşise un sâmbure de adevăr.

— Ce-a făcut? Bâigui tânăra femeie.

— O încântătoare şmecherie, o scamatorie absolut ingenioasă, o festă, cum o numesc eu, dar nu şi indivizii ursuzi ai domnului de Crosne… Ştii doar că domnul de Crosne nu înţelege de glumă; ei bine, dumnealor numesc asta un furt.

— Un furt?! Exclamă Oliva, speriată. Dumnezeule…!

— Un furt bunicel însă: asta dovedeşte că bietul Beausire are un gust foarte ales.

— Domnule… Domnule… Şi l-au arestat?

— Nu, dar îl caută.

— Juraţi-mi că nu este arestat, că nu-l ameninţa nici o primejdie!

— Pot să jur că încă nu este arestat; în privinţa punctului doi însă, nu pot să-mi dau cuvântul. Ştii şi dumneata, copilă dragă, ca atunci când eşti căutat, urmărit, când eşti ţinta unor cercetări, cu chipul, statură şi toate celelalte binecunoscute semnalmente ale sale, dacă domnul de Beausire se va arăta, copoii îl vor mirosi numaidecât. Gândeşte-te ce lovitură măiastră ar fi pentru domnul de Crosne să te prindă pe dumneata datorită domnului de Beausire şi pe domnul de Beausire datorită dumitale.

— Ah, da, da, trebuie negreşit să se ascundă! Bietul băiat! Am să m-ascund şi eu. Lăsaţi-mă să fug din Franţa, domnule. Faceţi-mi acest serviciu; pentru că aici, vedeţi dumneavoastră, închisa, mă înăbuş şi nu mai rezist, aşa că într-o bună zi am să fac vreo imprudenţă.

— Ce numeşti dumneata imprudenţă, scumpa domnişoară?

— Să ies… Să iau puţin aer.

— Dar bine, draga prietenă, nu trebuie să exagerezi; eşti palidă şi vei sfârşi prin a-ţi pierde înfloritoarea-ţi sănătate. Domnul de Beausire nu te va mai iubi. Nu! Ia oricât aer vrei, distrează-te privind trecătorii…

— Aşa!… Ţipă Oliva. Văd că v-am dezamăgit şi că vreţi să mă lăsaţi în plata Domnului. Vă încurc, poate?

— Pe mine? Eşti nebună! De ce să mă încurci? Întrebă el, pe un ton de gheaţă.

— Pentru ca… Un bărbat care are chef de o femeie, un bărbat atât de important ca dumneavoastră, un senior atât de frumos cum sunteţi, are dreptul să se înfurie şi chiar să se simtă dezgustat dacă o fiinţă fără minte ca mine îl respinge. Ah, nu mă părăsiţi, nu mă duceţi la pierzanie, nu mă priviţi cu ura, domnule!

Şi tânăra, tot atât de îngrozită pe cât fusese de cochetă, îşi încolăci braţul în jurul gâtului lui Cagliostro.

— Biata micuţă! Spuse acesta, depunând un sărut cast pe fruntea Olivei. Ce frică îi este! Nu trebuie să ai o părere atât de proastă despre mine, fata mea! Te pândeşte o

primejdie, am vrut să-ţi vin în ajutor; plănuisem unele lucruri în legătura cu dumneata; m-am răzgândit, asta e tot. Nu te urăsc câtuşi de puţin, după cum nici dumneata nu-mi datorezi câtuşi de puţin recunoştinţă. Eu am lucrat în folosul meu, dumneata în folosul dumitale; suntem chit.

— Oh, domnule, ce bun sunteţi, cât de generos!

Şi Oliva încolăci cu amândouă braţele, în loc de unul singur, umerii lui Cagliostro. Acesta însă spuse, privind-o cu liniştea sa obişnuita:

— Vezi bine, Oliva, acum, dacă mi-ai oferi iubirea dumitale…

— Ei, ei?… Făcu ea, roşie ca focul.

— Dacă mi-ai oferi fermecătoarea dumitale făptura, aş refuza, într-atât îmi place să inspir doar sentimente adevărate, pure şi lipsite de orice interes. M-ai crezut interesat, ai căzut în puterea mea, te socoteai obligată; de aceea aş bănui că eşti mai mult recunoscătoare decât tandră, mai mult înspăimântata decât îndrăgostită: să rămânem aşa cum suntem. Îţi îndeplinesc astfel dorinţa, îţi înlătur toate complicaţiile.

Oliva lăsă să-i cadă frumoasele sale braţe şi se îndepărta ruşinată, umilită, înşelată de generozitatea lui Cagliostro, pe care nu contase.

— În felul acesta – continuă contele – scumpa mea Oliva, rămânem înţeleşi: mă vei păstra ca prieten, vei avea o totală încredere în mine, te vei putea folosi de casă, averea şi creditul meu, şi…

— Şi îmi voi spune – îl întrerupse Oliva – că sunt pe lume oameni mult superiori celor pe care i-am cunoscut.

Şi rosti aceste cuvinte, cu un farmec şi o demnitate ce să pară o urmă în acea inimă de bronz al cărui trup se numise altădată Balsamo.

„Orice femeie este bună, cu condiţia să-i atingi acea coardă care îi mişca inima” – îşi zise el în sinea lui. Apoi, apropiindu-se de Nicole:

— Începând de astă-seară vei locui la ultimul etaj al palatului. Este un apartament compus din trei camere, aşezate ca un observator deasupra bulevardului şi a străzii Saint-Claude. Ferestrele dau spre Menilmontant şi spre Belleville. Unele persoane vor putea să te vadă. Sunt vecini liniştiţi, să nu-ţi fie teamă. Oameni cumsecade, fără relaţii, incapabili să bănuiască cine eşti. Poţi să te laşi văzută de ei, dar fără să exagerezi, bineînţeles, mai ales să nu te araţi trecătorilor, căci strada Saint-Claude este uneori cercetată de agenţii domnului de Crosne; cel puţin acolo vei avea soare.

Oliva bătu veselă din palme.

— Vrei să te conduc acolo? Spuse Cagliostro.

— Astă-seară?

— Astă-seară, desigur. Te deranjează?

Oliva îl privi lung pe Cagliostro. O vagă speranţă reveni în inimă sau, mai precis, în capul ei uşuratic şi pervertit.

— Să mergem! Hotărî ea.

Contele luă un felinar din anticameră, deschise el însăşi mai multe uşi şi, urcând o scară, ajunse, urmat de Oliva, la etajul al treilea, în apartamentul despre care îi vorbise. Ea găsi casa complet mobilată, împodobită cu flori, gata de locuit.

— S-ar zice că eram aşteptată aici – se bucură fata.

— Nu dumneata, ci eu – spuse contele – căci mie îmi place vederea din acest pavilion şi uneori dorm aici.

În privirea Olivei se aprinseră scântei sălbatice ca în ochii pisicilor. Buzele i se mişcară, gata să rostească un cuvânt, dar Cagliostro o opri spunând:

— N-o să-ţi lipsească nimic, camerista va fi aici într-un sfert de oră. Bună seara, domnişoară!

Şi dispăru, după ce făcu o plecăciune adâncă, însoţită de un surâs graţios. Biata prizonieră căzu, consternată, zdrobită, pe patul făcut pentru noapte, care aştepta în elegantul alcov.

— Nu mai pricep absolut nimic din tot ce mi se întâmplă – murmură ea, urmărindu-l cu privirea pe acel om cu adevărat de neînţeles pentru ea.

Capitolul LXIV Observatorul

După plecarea cameristei trimisă de Cagliostro, Oliva se băgă în pat. Dormi puţin, căci gânduri de tot felul îi încolţiseră în minte după convorbirea cu contele şi o făceau să viseze trează şi să se zbuciume când aţipea; nu poţi fi fericit multă vreme când eşti prea bogat sau prea liniştit, după ce ai fost prea sărac sau prea neastâmpărat.

Oliva îl plângea pe Beausire, îl admira pe conte, pe care nu-l înţelegea, nu-l mai credea timid, nu mai bănuia că este insensibil, li era foarte teamă să nu ţie tulburată de vreun spiriduş în timpul somnului şi cele mai mici trosnete ale parchetului o făceau să tresară.

O dată cu zorile, zburară şi spaimele care, de altfel, aveau farmecul lor. Spre ziuă, ea îşi îngădui să adoarmă, savurând voluptatea de a simţi intrând în camera sa plină cu flori razele împurpurate ale soarelui ce se înalţă pe cer, apoi de a vedea pasarelele zburând pe pervazul ferestrei şi atingându-şi aripile, cu un foşnet mătăsos, de frunzele trandafirilor şi ale florilor de iasomie de Spania. Aşa că se trezi târziu, foarte târziu, după ce două sau trei ore de somn uşor îi mângâiaseră pleoapele, după ce dormise când legănată de zgomotele străzii, când toropită de o odihnă molatica. Se simţi destul de în putere ca să vrea să se mişte, prea în putere ca să mai lenevească.

Scotoci prin toate colţurile noului apartament în care acel spiriduş de neînţeles nu găsise, prostuţul de el, nici o trapă pe unde să intre şi să se strecoare lângă pat, bătând din aripi, cu toate ca pe vremea aceea spiriduşii, mulţumită contelui de Gabalis, nu pierduseră încă nimic din inocenta lor reputaţie.

Locuinţa Olivei era bogat împodobită în simplitatea ei neaşteptată. Acest interior de femeie fusese la început un interior de bărbat. Puteai găsi aici tot ce face deliciul vieţii, mai ales multă lumină şi mult aer, care ar schimba temniţele în grădini dacă vreodată aerul şi lumina ar pătrunde într-o închisoare.

Să vorbim despre bucuria copilăroasă, cu alte cuvinte desăvârşită, cu care Oliva alergă pe terasă, se întinse pe dale în mijlocul florilor şi verdeţii, întocmai ca o şopârlă ieşită din cuib, am face-o, desigur, dacă n-ar fi greu de zugrăvit exclamaţiile ce însoţeau descoperirea fiecărui lucru nou.

Mai întâi, culcată, cum am spus, pe dale, ca să nu poată fi văzuţii de afară, ea privi printre drugii balconului coroanele arborilor, bulevardele, casele cartierului Popincourt, coşurile, un ocean înceţoşat ale cărui valuri inegale se-nvolburau la dreapta.

Scăldată în soare, cu urechea aţintită la zgomotul trăsurilor ce treceau destul de rar, e drept, dar oricum treceau pe bulevard, ea zăbovi acolo, fericită, timp de două ceasuri. Îşi bău ciocolata adusă de cameristă şi citi o gazetă înainte de a se gândi să se uite pe stradă. Era o plăcere periculoasă. Copoii domnului de Crosne, aceşti dulăi omeneşti care vânează adulmecând aerul, ar fi putut s-o vadă. Ce cumplită trezire, după un somn atât de dulce!

Dar poziţia aceasta orizontală nu putea să dureze, oricât de plăcută ar fi fost. Nicole se sprijini într-un cot. Atunci văzu nucii de la Menilmontant, uriaşii arbori ai cimitirului, puzde-ria de case pestriţe ce se înşirau pe coastele dealului de la Charonne până la colinele Chaumont, boschetele de verdeaţă sau şanţurile argiloase ale falezelor acoperite cu arbuşti şi scaieţi. Ici şi colo de-a lungul drumurilor – panglici subţiri şerpuind pe versantele acestor dealuri şi printre vii – pe cărările albite, se zăreau minuscule fiinţe vii: ţărani călare pe catâri, copii plivind, aplecaţi deasupra gliei, podgorence dezgropând via. Toată această viaţă rustică o

fermecă pe Nicole, care suspinase neîncetat după frumoasa moşie de Taverney, de când o părăsise pentru Parisul atât de mult râvnit.

Dar, în cele din urmă, ea sfârşi prin a se sătura de priveliştea de ţară şi cum stătea tolănită fără teamă printre flori, cum ştia să se uite fără a fi văzută, îşi coborî privirea de pe creasta muntelui în vale, din zonă îndepărtată la casa din faţă.

Pretutindeni, mai bine zis în spaţiul pe care-l ocupau trei case, Oliva nu zări decât ferestre închise şi nu prea îmbietoare. Aici, trei etaje locuite de bătrâni rentieri, unii care-şi ţineau coliviile agăţate afară, alţii care-şi hrăneau pisicile înăuntru; colo, etajul patru, unde locuia unul din Auvergne, singurul care putea fi zărit, ceilalţi locuitori părând a fi plecaţi undeva la ţară. În sfârşit, puţin mai la stânga, în cea de-a treia casă, perdele de mătase galbenă, flori şi, ca o dovadă de bunăstare, lângă fereastră, un fotoliu moale care parcă îşi aştepta pe visătorul sau visătoarea-i stăpâna. Oliva avu impresia că zăreşte în camera de unde soarele izgonise întunericul un fel de umbră umblând de colo-colo, cu mişcări regulate.

Îşi mărgini doar la atâta curiozitatea, apoi se ascunse şi mai bine decât o făcuse până atunci şi, chemându-şi camerista, începu să discute cu ea pentru a amesteca plăcerile singurătăţii cu cele ale tovărăşiei unei fiinţe gânditoare, dar mai ales vorbitoare. Însă, contrar tuturor tradiţiilor, camerista era foarte rezervată. Binevoi să-i vorbească stăpânei sale despre Belleville, Charonne şi Père-Lachaise, rosti numele bisericilor Saint-Ambroise şi Saint-Laurent, arăta curba pe care o făcea bulevardul şi panta spre malul drept, al Senei, dar când veni vorba despre vecini, camerista ta cu mâlc: nu ştia mai mult decât stăpâna ei. Despre apartamentul cufundat în semiîntuneric, cu perdele de mătase galbenă, nu i se sufla un cuvânt Olivei. Nimic despre umbra care se mişca, nimic despre fotoliu. Dacă mai înainte Oliva nu avusese plăcerea s-o cunoască pe

vecina ei, acum îşi făgădui să facă ea însăşi cunoştinţă cu dânsa. O trimise în casa pe mult prea discretă servantă şi se dedică, fără nici un martor, cercetărilor sale.

Prilejul nu întârzie să se arate. Vecinii începură să-şi descuie uşile, să-şi facă siesta de după-masă, să se îmbrace pentru plimbarea în Place Royale sau de Chemin Vert. Oliva îi numără. Erau şase, destul de potriviţi în nepotrivirea lor, cum se cuvine unor oameni care au hotărât să se stabilească în strada Saint-Claude. Oliva petrecu o parte din zi privindu-le gesturile, studiindu-le obiceiurile. Îi trecu pe toţi în revistă, cu excepţia acelei umbre agitate care, fără să-şi arate chipul, se cuibărise în fotoliul de lângă fereastra şi se cufundase într-o adâncă visare. Era o femeie. Îşi lăsase părul în seama coaforului, iar acesta, în răstimp de o oră şi jumătate, îi construise în vârful chipului şi pe tâmple unui din acele edificii babiloniene în alcătuirea căruia intrau minerale şi vegetale, în care ar fi intrat şi animale, dacă Leonard, coaforul Mariei-Antoaneta, s-ar fi amestecat şi el, sau dacă vreo femeie din vremea aceea ar fi consimţit să poarte pe cap o arcă a lui Noe cu toţi pasagerii săi.

După aceea, femeia, pieptănată, pudrată, învăluita în albeaţa podoabelor şi a dantelelor, se aşează din nou în fotoliu, cu gâtul sprijinit pa câteva perniţe destui de tari pentru ca această parte a trupului să ţină în echilibru tot restul corpului şi să îngăduie monumentalei pieptănături să rămână intactă indiferent de cutremurele care ar fi zdruncinat temelia.

Femeia nemişcată semăna cu un zeu indian stând pe tronul său, cu privirea fixă, pe care i-o dădea fixitatea gândirii. După nevoile trupului său capriciile spiritului, paznici şi slujitori neobosiţi, ei singuri trăiau pe chipul idolului.

Oliva băgă de seamă cât de drăgălaşă era doamna proaspăt coafată. Cât de delicat şi graţios era piciorul pe care îl sprijinea de marginea ferestrei, legănându-l uşor, într-un mic papuc de satin roz. Admiră rotunjimea braţului

şi a pieptului care se ghicea sub corset şi rochia de casă. Dar ceea ce-o izbi mai mult decât orice fu atitudinea ei vădind o concentrare a gândurilor spre un ţel nevăzut şi îndepărtat, un gând atât de poruncitor, încât îi osândise întregul trup la nemişcare şi îi acaparase cu desăvârşire voinţa.

Femeia, pe care noi am recunoscut-o, dar pe care Oliva nu avea cum s-o recunoască, nu bănuia că poate fi văzută. Niciodată nu se deschisese vreo fereastră în faţa ferestrelor sale. Palatul domnului de Cagliostro nu-şi dezvăluise nimănui tainele, în ciuda florilor pe care le găsise Nicole şi a pasarelelor pe care le văzuse zburând şi în afară de zugravii care îl restauraseră, nici un om nu se arătase pe la geamuri.

Pentru a explica acest fenomen contrazis de Cagliostro, care afirmase că a locuit acolo, în apartament va fi de ajuns un cuvânt. Seara, în ajun, contele dăduse dispoziţii să se amenajeze locuinţa pentru. Oliva, ca şi când ar fi făcut-o pentru el însuşi. Se minţise deci singur, într-atât de bine îi fuseseră îndeplinite poruncile.

Doamna cu pieptănătura ei minunată rămase deci cufundată în gândurile sale. Oliva îşi închipui ca frumoasa făptura visătoare îşi trece în revista iubirile.

Simpatia ce se naşte datorită frumuseţii, solitudinii, vârstei, plictiselii, iată câte motive pot lega una de alta două inimi care poate că se caut.au, după voia combinaţiilor tainice, irezistibile şi inexplicabile ale hazardului.

Din clipa când o văzu pe singuratica gânditoare. Oliva nu-şi mai lua ochii de la ea. Era un fel de puritate morală în această atracţie a unei femei către o altă femeie. Asemenea gingaşii sunt mai des întâlnite decât s-ar crede la aceste nefericite făpturi care-şi duc viaţa numai prin frumuseţea trupului. Biete exilate din paradisul spiritului, Olivei i se păru că găseşte o soră în frumoasa solitară. Construi un roman asemănător cu al ei, închipuindu-şi, biata copilă naivă, că nu poţi fi frumoasă, elegantă şi să locuieşti,

pierdută, în strada Saint-Claude, fără a avea o gravă nelinişte în adâncul inimii.

După ce făuri din bronz şi diamant o poveste romantică, Oliva, ca toate firile deosebite, se lasă furată de propria-i feerie; ea zbură în întâmpinarea vecinei sale, căreia, plină de nerăbdare, ar fi vrut să vadă cum îi cresc aripi ca ale ei. Doamna cu monumentul în creştetul capului nu făcu însă nici o mişcare, părând că a aţipit pe locul său. Trecură două ore fără să se clintească. Oliva era disperată. N-ar fi făcut, pentru Adonis sau pentru Beausire nici măcar un sfert din avansurile pe care le făcu pentru necunoscută.

Obosită de luptă şi trecând de la tandreţe la ură, deschise şi închise de zece ori fereastra; de zece ori înspăimânta pasarelele din frunziş şi făcu gesturi telegrafice atât de compromiţătoare, încât cel mai prost dintre oamenii domnului de Crosne, dac-ar fi trecut pe bulevard sau pe la capătul străzii Saint-Claude, n-ar fi putut să nu le zărească şi să nu se întrebe ce se întâmplă.

În sfârşit, Nicole ajunse să se convingă că doamna cu frumosul pâr împletit văzuse toate gesturile sale, înţelesese toate semnele, dar că le dispreţuia; că era sau încrezută, sau idioată. Idioată? Cu nişte ochi atât de pătrunzători şi de inteligenţi, cu un picior atât de fin şi o mână atât de nervoasă! Cu neputinţă. Îngâmfată, da; îngâmfată cum putea fi pe vremea aceea o femeie din înalta aristocraţie faţa de o burghezii. Desluşind în trăsăturile tinerei femei toate caracteristicile aristocratei, Oliva trase concluzia că necunoscută era orgolioasa şi că nu te puteai împrieteni cu ea. Renunţă.

Întorcându-i spatele, fermecător de bosumflată, ea se întinse din nou la soare, de data asta un soare în asfinţit şi se înapoie în mijlocul florilor tovarăşe inimoase care, la fel de mobile, de elegante, de pudrat, de cochete ca cele mai nobile doamne, se lăsau atinse, mirosite şi răspundeau cu parfumul, prospeţimea şi mângâierea lor fremătătoare unui sărut prietenesc sau unui sărut drăgăstos.

Nicole nici nu bănuia că pretinsa orgolioasa era Jeanne de Valois contesă de La Motte, care încă din ajun caută o soluţie; ca această soluţie avea drept scop s-o împiedice pe Maria-Antoaneta şi pe cardinalul de Rohan să se întâlnească; ca un interes şi mai mare cerea ca prelatul, fără s-o mai vadă, de fapt, pe regină în intimitate, să creadă cu tărie ca o vede ca mai înainte şi, mulţumindu-se cu această viziune, să înceteze, în consecinţă, de a mai cere s-o întâlnească în realitate.

Gânduri grave, deci scuze foarte legitime pentru faptul că o tânără femeie nu a întors nici măcar o dată capul timp de două ore infernale.

Dacă Nicole ar fi ştiut toate astea, nu s-ar fi refugiat de furie în mijlocul florilor. Şi n-ar fi împins de pe balcon un ghiveci cu frăsinele, care căzu în strada pustie cu un zgomot asurzitor.

Înspăimântată, Oliva privi repede ce stricăciune făcuse, îngândurata doamnă se trezi auzind zgomotul, văzu ghiveciul pe caldarâm, ajunse de la efect la cauză, cu alte cuvinte îşi ridică privirea de la pavajul străzii la terasa palatului. În clipa aceea o văzu pe Oliva. Văzând-o, scoase un ţipat sălbatic, un ţipat plin de groază, un ţipăt care se sfârşi printr-o înfiorare a întregului trup, atât de rece şi de nemişcat până atunci. Privirea Olivei şi cea a doamnei se încrucişară, în sfârşit, cufundându-se întrebătoare una în cealaltă.

În primul moment, Jeanne strigă:

— Regina! Apoi, dintr-o dată, împreunându-şi mâinile şi încruntându-se, fără a îndrăzni să se mişte de teama de a nu face să dispară ciudata apariţie, murmură: Ah, căutam o soluţie, iat-o!

În clipa aceea, Oliva auzi paşi în spatele său şi se întoarse iute. Contele se afla în camera ei; surprinsese schimbul de priviri. „S-au văzut!” îşi zise el.

Oliva părăsi brusc terasa.

Capitolul LXV Vecinele

Din clipa când cele două femei se văzură, Oliva, fascinată de drăgălăşenia vecinei sale, nu se mai prefăcu nepăsătoare şi, întorcându-se cu precauţie în mijlocul florilor sale, răspun-se zâmbind zâmbetelor ce i se trimiteau. Vizitând-o, Cagliostro nu uitase să-i recomande cea mai mare prudenţă.

— Mai ales – zise el – nu trebuie să ai de-a face cu vecinii. Cuvântul căzuse ca o grindină nimicitoare peste capul Olivei, care începuse să-şi facă o plăcere din semnele şi saluturile pe care le schimba cu stăpâna casei de alături. Să nu aibă de-a face cu vecinii însemna să întoarcă spatele acestei femei încântătoare al cărei ochi erau atât de strălucitori şi de calzi, ale cărei gesturi erau atât de seducătoare, însemna să renunţe să comunice prin semne ba despre una, ba despre alta, însemna să părăsească o prietenă. Căci imaginaţia Olivei ajunsese atât de departe, încât Jeanne devenise pentru ea un obiect ciudat şi scump. Făţarnica îi răspunse protectorului sau că se va feri să nu-i dea ascultare şi că nu va stabili nici o legătura cu vecinii. Dar nici nu plecă el bine, ca Oliva se şi instala pe terasă, în aşa fel încât să atragă cât mai mult atenţia vecinei sale. Aceasta, putem fi siguri, nici nu vroia altceva, astfel ca la primele semne amicale, răspunse cu fluturări de mână şi sărutări din vârful degetelor. Oliva făcu faţa cât putu mai bine acestor avansuri prieteneşti; observă că necunoscută nu se mai dezlipea de fereastră şi ca, mereu atentă. Să trimită ba un semn de rămas bun, când plecă, ba o salutare, când se întorcea, părea că-şi concentrase toată afecţiunea ei asupra balconului Olivei.

Lucrurile ajungând în acest punct, trebuia să urmeze rapide tentative de apropiere.

Iată ce se întâmplă.

Peste două zile, venind s-o vadă pe Oliva, Cagliostro se plânse că o doamnă necunoscută sosise în vizita la palatul

lor.

— Cum se poate?! Se miră Oliva, roşind.

— Da – răspunse contele – o doamnă frumoasă, tânără, elegantă a venit şi a vorbit cu un valet, care i-a deschis datorită insistenţei cu care a sunat. Ea l-a întrebat cine este tânără persoană care locuieşte la etajul trei, în apartamentul tău, scumpa mea. Nu încape îndoiala că femeia aceea se referea la tine. Voia să te vadă, deci te cunoaşte şi are unele intenţii cu tine; a descoperit cine eşti? Fii atentă, poliţia are spioni femei, ca şi bărbaţi şi te previn că nu voi putea refuza să te predau dacă domnul de Crosne mi te cere.

Olivia, în loc să se sperie, recunoscu numaidecât portretul vecinei sale; îi făcu o plăcere nespusa politeţea acesteia şi, foarte hotărâtă să-i mulţumească prin orice mijloc care îi stătea la îndemână, îi ascunse totul contelui.

— Nu ţi-e teamă? Întrebă Cagliostro.

— Nimeni nu m-a văzut – replică Nicole.

— Aşadar, nu pe tine vroia să te vadă?

— Nu cred.

— Cu toate astea, să ghiceşti ca acolo sus se afla o femeie… Ah, fii atentă, fii atenta!

— O, domnule conte – spuse Oliva – de ce m-aş teme? Dacă am fost văzută, ceea ce nu cred, nu voi mai fi, iar dacă m-ar mai vedea, ar fi de la distanţă, deoarece în această casă nu poate pătrunde nimeni, nu-i aşa?

— Nimeni, într-adevăr – răspunse contele – numai dacă nu sare peste zid, ceea ce nu-i tocmai uşor, sau nu deschide portiţa din dos cu o cheie ca a mea, ceea ce ar ţi la fel de greu, având în vedere că o port neîncetat la mine…

Şi spunând acestea, îi arătă cheia cu care deschidea portiţa din dos.

— Aşadar – continuă el – cum n-am nici un interes să te dau pe mâna lor, nu voi împrumuta nimănui cheia; şi cum tu n-ai nici un interes să cazi în ghearele domnului de Crosne,

nu vei lăsa pe nimeni să sară peste zid. Aşa că, scumpă copilă, te-am prevenit, aranjează-ţi treburile cum vrei.

Oliva protestă în toate felurile şi se grăbi să-l conducă pe conte, care, de altfel, nici nu insista prea mult să rămână. A doua zi, la şase dimineaţa, ea se şi instalase pe terasă, trăgând în plămâni aerul curat ce venea dinspre colinele învecinate şi fixând, plină de curiozitate, ferestrele închise ale curtenitoarei sale prietene. Aceasta, care de obicei se trezea de-abia pe la unsprezece, se şi arătă imediat ce apăru Oliva. S-ar fi zis că şi ea pândea de după perdele prilejul, de a se face remarcată. Cele două femei se salutară şi Jeanne, aplecându-se peste fereastra, privi de jur împrejur să vadă dacă ar putea s-o audă cineva, Nu se zărea nimeni. Nu numai strada, dar şi ferestrele celorlalte case erau pustii. Îşi duse mâinile pâlnie la gură şi, cu acel accent vibrant şi stăruitor care nu este un strigăt, dar care se aude mai departe decât un glas puternic, îi spuse Olivei:

— Am vrut să vin să te văd, doamnă.

— Sst! Făcu Oliva, trăgându-se înapoi cu spaimă.

Şi îşi puse un deget pe buze.

La rândul său, Jeanne sări în spatele draperiilor, crezând că s-a ivit vreun indiscret; reapăru însă aproape imediat, liniştită de zâmbetul Nicolei.

— Deci nu pot veni să te văd? Reluă ea.

— Vai, nu! Îi răspunse printr-un gest fata.

— Stai puţin – i se adresă din nou Jeanne – dar poţi să primeşti scrisori?

— Ah, nu! Strigă îngrozită Oliva.

Jeanne se gândi câteva clipe. Ca să-i mulţumească pentru caldă ei prietenie, Oliva îi trimise un fermecător sărut, sărut pe care Jeanne îl înapoie de două ori; după care, închizând fereastra, desluşise asta în privirea-i scăpărătoare când necunoscută o părăsise. Într-adevăr, după două ceasuri, Jeanne se întoarse; soarele ardea cu toată puterea; pavajul străzii se înfierbântase ca nisipul Spaniei pe vreme de arşiţă. Oliva o văzu pe vecina ei apărând la fereastră, cu o

arbaletă. Râzând, Jeanne îi făcu semn Olivei să se dea la o parte. Fata ascultă, râzând şi ea şi se adăposti în spatele oblonului. Ţintind cu grijă, Jeanne lansa un mic proiectil de plumb, care din nenorocire însă, în loc să treacă peste parapetul balconului, se lovi de unul din drugii de fier şi căzu în stradă. Oliva scoase un strigăt de dezamăgire. Ridicând mânioasă din umeri, Jeanne caută din ochi proiectilul, apoi dispăru câteva clipe. Oliva, aplecată, privea în jos de la balcon; trecu un gunoier, căutând în stânga şi în dreapta; oare văzuse proiectilul din rigolă? Oliva nu-şi dădu seama; se ascunse spre a nu fi văzută ea însăşi. Cea de-a doua încercare a Jeannei fu mai fericită. Arbaleta arunca cu precizie peste balcon, chiar în odaia Nicolei, un al doilea glonţ în jurul căruia era înfăşurat un bilet în care scria:

„M-ai fermecat, prea frumoasă doamnă. Te găsesc încântătoare şi îmi place nespus chiar numai să te privesc. Deci eşti prizonieră? Ştii că am încercat zadarnic să te vizitez? Mă va lăsa oare vreodată vrăjitorul, care te ţine astfel numai pentru el. Să mă apropii de dumneata pentru a-ţi spune ce multă simpatie am pentru o biată victimă a tiraniei bărbaţilor?

După cum vezi, am multă imaginaţie, când este vorba să-mi servesc prietenii. Vrei să fii prietena mea? Se pare că dumneata nu poţi ieşi; dar fără îndoială, că poţi să scrii şi cum eu pot să ies când vreau, aşteaptă să trec pe sub balconul dumitale şi aruncă-mi răspunsul.

Dacă se întâmplă ca jocul de-a arbaleta să fie periculos şi să fie descoperit, să adoptăm un mijloc de corespondenţă mai uşor. Lasă să atârne de la înălţimea balconului dumitale pe înserat, un ghem de aţă; leagă de el biletul, după aceea eu îl voi lega pe al meu şi-l vei putea trage fără a fi văzută.

Gândeşte-te că, dacă ochii dumitale nu mint, contez pe un pic din prietenia pe care dumneata mi-ai inspirato şi că împreună putem să înfrângem lumea.

A dumitale prietenă.

P. S. Ai văzut pe cineva luând primul meu bilet?”

Jeanne nu se iscălise: ba chiar îşi schimbase cu desăvârşire sensul.

Oliva fremăta de bucurie primind biletul. Răspunse cu următoarele rânduri:

„Şi dumneata îmi placi la fel de mult, cum ţi-am plăcut şi eu. Dumitale. Sunt. Într-adevăr, victima răutăţii oamenilor. Dar cel ce mă ţine aici este cineva care mă ocroteşte, nu un tiran. Vine să mă vadă pe ascuns o dată pe zi. Am să-ţi explic totul mai târziu. Prefer biletul tras de un capăt de aţa, arbaletei.

Din nenorocire nu pot ieşi; sunt ţinuta sub zăvor: spre binele meu însă. Ah, câte lucruri aş putea să-ţi spun dacă aş avea fericirea să stau de vorbă cu dumneata! Sunt atâtea amănunte pe care e greu să le scrii!

Primul dumitale bilet n-a fost luat de nimeni, poate cel mult de un gunoier care tocmai trecea pe-acolo; dar aceşti amărâţi nu ştiu să citească şi pentru ei plumbul e plumb.

Prietena dumitale Oliva Legay.”

Oliva iscăli apăsat. Făcu către contesă gestul de a desfăşura un fir, apoi, când se înseră, desfăşură ghemul. Jeanne se afla sub balcon, prinse firul şi luă biletul, mişcări pe care cea cu care coresponda le simţi prin fir, apoi se întoarse acasă ca să citească.

După o jumătate de oră, lega de binecuvântatul şnur un bilet cu aceste cuvinte:

„Putem face tot ce vrem. Nu eşti păzită de nimeni, de vreme ce te văd mereu singură. Ar trebui deci să ai toată libertatea de a primi vizite sau chiar de a ieşi dumneata însuti. Cum se încuie casa? Cu cheia? La cine se află cheia? La cel ce vine să te vadă, nu-i aşa? Oare a ascuns-o atât de

bine. Încât nu poţi s-o iei pe furiş sau să-i scoţi tiparul? Nu-i vorba să faci ceva rău; ci doar să ai câteva ore de libertate, de plimbări plăcute la braţul unei prietene care te va consola de toate nefericirile şi-ţi va dărui mai mult decât ai pierdut. E vorba chiar, dacă ai să vrei cu orice preţ, de întreaga libertate. Vom dezbate amănunţit subiectul la prima întâlnire.”

Oliva sorbi cu nesaţ biletul. Simţi cum îi ard obrajii de febră libertăţii şi inimă de voluptatea de a muşca din fructul oprit. Băgase de seamă că, după ce intra în casă. Contele, care îi aducea fie o carte, fie un giuvaer, îşi punea micul felinar ce ardea mocnit, pe o comodă, iar cheia pe felinar. Oliva pregăti clin vreme o bucată de ceară pe care întipări forma cheii, la prima vizită a lui Cagliostro. Acesta nu întoarse capul nici măcar o singură dată şi, în timp ce ea îndeplinea această operaţie, el privi pe balcon florile ce se deschiseseră de curând. Oliva putu deci să-şi ducă la bun sfârşit planul, fără a se teme de nimic.

Contele plecă. Oliva coborî într-o cutie tiparul cheii, pe care Jeanne îi primi împreuna cu un bilet. Şi chiar a doua zi, pe la amiază, arbaleta, mijloc extraordinar de expeditiv, care era, faţa de corespondenţă cu ajutorul firului, ceea ce este telegraful faţă de curierul călare, arbaleta lansă un bilet astfel conceput:

„Scumpa mea, astă-seară la unsprezece, după ce va pleca tiranul, vei coborî, vei trage zăvorul şi te vei afla în braţele celei care se numeşte a dumitale afectuoasă prietenă.”

Oliva tresări de bucurie mai tare decât o tăcuse vreodată la cele mai tandre bilete ale lui Gilbert, în primăvara primei iubiri şi a primelor întâlniri.

Coborî la unsprezece, fără să fi observat nici un fel de bănuială la conte. O găsi jos pe Jeanne, care o strânse cu drag în braţe, o urcă într-o trăsura ce aştepta pe bulevard

şi, buimăcita, emoţionată şi tulburată, tăcu împreuna cu prietena ei o plimbare de două ore în timpul căreia se urziră planuri, se schimbară sărutări şi se destăinuiră secrete.

Jeanne fu prima care îşi sfătui prietena să se întoarcă pentru a nu trezi nici o bănuiala protectorului sau. Atlase ca acest protector este Cagliostro. Se temea de forţa acestui om şi nu-şi vedea planurile îndeplinindu-se decât în cea mai desăvârşită taină. Oliva se destăinui se fără rezerve: Beausire, poliţia, mărturisise totul. Jeanne se dădu drept o persoană de rang mare, având un iubit, împotriva voinţei familiei ei. Una dintre ele ştia totul, cealaltă nu ştia nimic; aşa arăta prietenia pe care şi-o juraseră cele două femei.

Începând din acea zi, nu mai aveau nevoie de arbaleta, nici chiar de fir, Jeanne avea cheie. O tăcea pe Oliva să coboare ori de câte ori avea chef. O cină aleasă, o plimbare pe ascuns erau capcane în care Oliva se lăsa întotdeauna prinsă.

— Domnul de Cagliostro n-a descoperit nimic? Întrebă uneori neliniştită Jeanne.

— El?! Chiar dacă i-aş spune, tot n-ar crede – răspundea Oliva.

După opt zile de asemenea escapade nocturne, ele deveniră un obicei, o necesitate, o plăcere. După opt zile, numele Jeannei se afla pe buzele Olivei mult mai des decât se aflase vreodată cel al lui Gilbert sau Beausire.

Capitolul LXVI Întâlnirea

De-abia ajunse domnul de Charny la moşia sa, că după primele vizite se şi închise în casă, doctorul recomandându-i să nu primească pe nimeni şi nici să iasă, ordonanţa pe care tânărul o aduse la îndeplinire cu atâta străşnicie, încât nici un locuitor din district nu-l zări pe eroul bătăliei navale care făcuse atâta vâlvă în întreaga Franţa şi pe care toate fetele

încercau să-l vadă, deoarece se ştia că este viteaz şi se spunea că este şi frumos.

Charny nu era însă atât de bolnav la trup pe cât se zicea. Răul nu se afla decât în inimă şi la cap şi ce rău, Dumnezeule! O durere ascuţită, permanentă, nemiloasă, durerea pricinuită de o amintire care arde, de o părere de rău sfâşietoare.

Dragostea nu este decât nostalgie: cel ce lipseşte plânge un paradis ideal, deşi trebuie să admitem, oricât de dornici de poezie am fi, ca femeia iubită este un paradis mult mai material decât cel ai îngerilor.

Domnul de Charny nu rezistă nici trei zile. Furios că toate visele sale fusesem năruite de imposibilitate, distruse de depărtare, dădu zvon în tot districtul ca medicul îi interzice să iasă, după cum ştim; apoi, lăsând de pază la poartă un servitor de încredere, Olivier plecă de la castel într-o noapte, încălecând un cal pe cât de blând pe atât de iute. După opt ore era la Versailles şi închiria o căsuţă din spatele parcului, prin intermediul valetului său.

Casa, părăsita de la moartea tragică a unuia dintre gentilomi, care, la o vânătoare de lupi, îşi tăiase beregata, îi convenea de minune lui Charny, care vroia să se ascundă aici mai bine decât la moşia lui.

Găsise căsuţa gata mobilată şi pusă la punct. Avea două uşi, una care dădea pe o stradă pustie, alta pe aleea ce înconjura parcul; şi, de la ferestrele dinspre miazăzi, Charny putea să privească pe aleile carpenilor, caci ferestrele, deschizându-şi obloanele acoperite de viţa şi iedera, erau ca nişte uşi la înălţimea unui parter destul de jos pentru oricine ar fi vrut să sară în parcul regal.

Aceasta vecinătate, lucru rar pe vremea aceea, era privilegiul acordat unui inspector de vânătoare pentru ca, fără să se obosească prea mult, să poată supraveghea cerbii şi fazanii maiestăţii sale.

Şi-acum, privind ferestrele vesel încadrate de verdeaţa bogată, să ni-l închipuim pe vânătorul de lupi stând

melancolic, sprijinit în coate, la geamul din mijloc, într-o seară de toamna, în timp ce căprioarele, fă când să foşnească sub picioarele lor gingaşe frunzele uscate, se zbenguiau prin poieni sub razele însângerate ale asfinţitului. Singurătatea îi plăcu lui Charny mai mult decât orice. Oare iubea atât de mult natura? O să vedem numaidecât.

Odată instalat, după ce toate uşile fură închise, după ce valetul său potolise politicoasa curiozitate a vecinilor, Charny, fiind dat uitării, după cum el însuşi uitase totul, începu o viaţa, ca doar gândindu-se la ea, cel care în trecerea sa pe pământ a iubit sau a auzit vorbindu-se despre iubire, ar tresări înfiorat.

În mai puţin de cincisprezece zile, află toate obiceiurile palatului, ale gărzilor, orele la care veneau păsărelele să bea apă din bălţi, orele la care treceau antilopele, cu gâtul lungit de spaimă. Află care sunt ceasurile de linişte, cele în care se plimba regina sau doamnele sale de onoare, clipa în care trecea rondul; într-un cuvânt, trăi din depărtare viaţa pe care o duceau cei de la Trianon, templul iubirii sale nebuneşti.

Vremea, frumoasă şi nopţile calme şi înmiresmate ofereau ochilor săi putinţa de a răzbate departe, iar sufletului său posibilitatea unei dulci visări; astfel, Olivier îşi petrecea o parte din noapte sub iasomia de la fereastră, pândind zgomotele îndepărtate ce veneau dinspre palat, urmărind prin răritura frunzişului jocurile de lumini până la ceasul când toţi se duceau la culcare.

Curând, fereastra nu-i mai fu de ajuns. Se simţea prea departe de acel zgomot, de acele lumini. Sări din casă, jos pe iarbă, sigur că la ceasul acela nu va întâlni nici câini, nici gărzi şi încercă delicioasa, primejdioasa voluptate de a merge până la liziera crângului, hotar ce separa umbra deasă de strălucirea clarului de lună, ca să privească întrebător din locul acela siluetele negre şi nedesluşite ce se mişcau neîncetat în spatele perdelelor albe ale reginei.

În felul acesta el o vedea în fiecare zi fără ca ea să ştie. O recunoştea de la un sfert de leghe, când, mergând însoţită de doamnele sale sau de unul dintre prietenii ei gentilomi, se juca cu umbrela chinezească ce adăpostea uriaşa-i pălărie împodobita cu flori. Era cu neputinţa să-i confunde mersul său gesturile… Ştia pe dinafară toate rochiile reginei şi desluşea, în mijlocul frunzişului, fusta largă, verde cu dungi negre, lucioase ce unduia la orice nevinovată legănare a trupului. Şi când viziunea dispărea, când seara, alungându-i pe plimbăreţi, îi îngăduia să se aşeze la pândă lângă statuile din peristil ca să urmărească ultimele mişcări ale umbrei adorate, Charny se înapoia la fereastră şi privea de departe, printr-un fel de spărtura pe care şi-o croise prin frunzişul codrului, lumina scânteietoare de la geamurile reginei, apoi dispariţia luminii: şi atunci trăia din amintire şi speranţa, cum trăise din urmărire şi admiraţie.

Într-o seară, după ce se înapoiase la el acasă, după ce trecuseră două ceasuri de când îi trimisese ultimul sau rămas bun umbrei care dispăruse, iar roua căzând din stele începuse să presare perle albe pe frunzele de iederă, Charny tocmai vroia să plece de la fereastră şi să se culce, când urechea lui desluşi scârţâitul uşor al unei porţi; se întoarse la postul său de observaţie şi ascultă. Era târziu, bătuse miezul nopţii chiar şi în parohiile cele mai îndepărtate de Versailles şi Charny se miră de acest zgomot neobişnuit. Broasca neas-cultătoare era a uneia din porţile parcului aflată la vreo douăzeci şi cinci de paşi de casa lui Olivier şi care nu se deschidea niciodată decât poate în zilele marilor vânători ca să poată trece coşurile pentru vânat.

Charny observa că cei ce deschideau poarta nu vorbeau; traseră zăvoarele la loc şi o luam pe aleea ce trecea pe sub fereastra casei.

Desişul arborilor, viţa de vie care atârna ascundeau obloanele şi zidurile atât cât să nu fie zărite. De altfel, oaspeţii nocturni îşi ţineau capul plecat şi se grăbeau.

Charny îi vedea anevoie prin întuneric. Auzind Însă un foşnet de fuste, recunoscu două femei ale căror pelerine de mătase foşneau la atingerea crengilor tăiate. Dând colţul aleii mari aflate în faţa ferestrei lui Charny, femeile fură scăldate de razele lunii şi Olivier aproape ca scoase un strigăt de mirare plină de bucurie, recunoscând ţinuta şi pieptănătura Mariei-Antoaneta, ca şi jumătate din obraz, luminat, cu toată umbra pălăriei. Ţinea în mână un minunat trandafir.

Cu inima bătând, Charny se lăsă să alunece în parc de la înălţimea ferestrei, apoi alergă pe iarbă ca să nu fă ca zgomot, se ascunse în spatele arborilor mai mari şi le urmări cu privirea pe cele două femei, care îşi măreau pasul pe măsura ce înaintau.

Ce trebuia să facă? Regina era însoţită, nu o pândea nici o primejdie. Ah, de ce nu era singura! Ar fi îndurat orice chin ca să se apropie şi să-i spună în genunchi: „Te iubesc!” Ah, de ce nu era ameninţată de un mare pericol! Şi-ar fi dat viaţa ca să salveze această preţioasa viaţa! Cum se gândea la toate astea, visând la mii de nebunii ale dragostei, cele două doamne se opriră deodată; cea mai scundă şopti ceva însoţitoarei sale şi o paraşi. Regina rămase singură; cealaltă iuţea pasul spre o ţinta pe care Charny nu putea s-o ghicească. Bătătorind nisipul cu piciorul ei micuţ, regina se sprijini de un copac şi se înfăşură în pelerină în aşa fel, încât aproape că-şi ascunse şi capul sub glugă care, puţin mai înainte, căzuse în largi falduri mătăsoase pe umerii săi.

Când Charny o văzu singura şi visătoare, făcu un salt, ca şi când ar fi vrut să i se arunce la picioare. Se gândi însă că se afla la cel puţin treizeci de paşi de ea; că înainte de a străbate această distanţa, ea îl va vedea, nu-l va recunoaşte şi o va cuprinde spaima; va striga sau va fugi, ca ţipetele ei vor atrage atenţia însoţitoarei sale, în primul rând, apoi a gărzilor; că parcul va fi răscolit, ca indiscretul va fi descoperit, ba, poate, chiar şi ascunzătoarea lui şi s-ar alege praful din taina, fericirea şi dragostea lui.

Izbuti să se stăpânească şi făcu foarte bine, căci de-abia îşi înfrână elanul înflăcărat, că însoţitoarea reginei se întoarse; şi nu era singură. Charny văzu mergând în spatele ei, la doi paşi, un bărbat înalt şi impunător, înfăşurat într-o mantie uriaşă, ascuns sub o pălărie largă.

Bărbatul, a cărui înfăţişare îl făcu să tremure de ură şi de gelozie pe domnul de Charny, nu înainta ca un învingător. Clătinându-se, cu pasul şovăielnic, el părea că merge prin noapte pe dibuite, ca şi când n-ar fi fost condus de tovarăşa reginei, ca şi când n-ar fi văzut-o pe regina însăşi, aibă şi dreapta, sub copac. De cum o zări pe Maria-Antoaneta, tulburarea necunoscutului, remarcată şi de Charny, spori şi mai mult. El îşi scoase pălăria şi aproape că mătură pământul cu ea. Continuă să înainteze. Charny îl văzu intrând într-o pată de umbră deasă, salută adânc şi de mai multe ori.

Tânărul ofiţer nu mai era surprins, era uluit De la uimire avea să treacă în curând la o emoţie mult mai dureroasă. Ce căuta regină în parc la o oră atât de înaintată? Ce căuta bărbatul acela? De ce aşteptase ascuns? De ce regina o trimisese pe tovarăşa ei să-l caute, în loc să se ducă ea la el?

Charny simţea că-şi pierde capul. Cu toate astea îşi aminti că regina se ocupa în secret de politică şi că ţesea unele intrigi la curtea germană, că întreţinerea relaţii ce stârneau gelozia regelui şi pe care acesta le interzicea cu severitate. Poate cavalerul misterios era un curier de la Schoenbrunn sau de la Berlin, vreun gentilom aducând un mesaj secret, una dintre acele figuri germane pe care Ludovic al XVI-lea nu mai voia să le vadă la Versailles de când împăratul Iosif al II-lea îşi permisese să vină în Franţa să ţină un curs de filosofie şi de politică critică pentru cumnatul său, regele preacreştin.

Gândul acesta asemănător cu punga de gheaţă pe care medicul o pune pe o frunte înfierbântată îl înviora pe bietul Olivier, făcu să-i vină mintea la cap şi-i potoli prima pornire

de furie. De altfel, regina rămase într-o atitudine plină de decenţă şi demnitate.

Însoţitoarea, trei paşi mai departe, neliniştită, atentă, stând la pândă că acele prietene sau bătrâne dame de companie din serbările galante ale lui Watteau, năruia, prin teama ei complice, ipotezele pline de candoare ale domnului de Charny. Este însă tot atât de periculos să fii descoperit la o întâlnire politică, pe cât este de ruşinos să fii surprins la o întâlnire amoroasă. Şi nimic nu seamănă mai mult cu un conspirator decât un îndrăgostit. Amândoi au aceleaşi pelerine, aceeaşi ureche ciulită ca să prindă orice zgomot, acelaşi pas nesigur.

Charny nu prea avea mult timp să chibzuiască mai adânc la toate astea; însoţitoarea care urmărea scena, întrerupse convorbirea Cavalerul făcu o reverenţă adâncă, aproape prosternându-se; fusese, desigur, concediat, audienţa se sfârşise.

Charny se ascunse în dosul unui copac uriaş. De bună seamă că grupul, despărţindu-se, avea să treacă pe rând prin faţa lui. Să-şi ţină respiraţia, să implore spiriduşii să oprească toate ecourile pământului şi cerului, iată singurul lucru care îi rămânea de făcut în acea clipă i se păru că vede un obiect de culoare deschisă alunecând de-a lungul mantiei regale; gentilomul se aplecă iute căutând în iarbă, apoi se ridică şi, salutând respectuos, o luă la fugă, căci ar fi cu neputinţă să numim altfel iuţeala cu care plecă.

Fu însă oprit în fugă sa de către însoţitoarea reginei, care-l strigă încet şi când el se opri, ea îi spuse cu glas scăzut:

— Aşteptaţi!

Era un cavaler foarte ascultător, fiindcă se opri chiar în aceeaşi clipă şi aşteptă. Charny le văzu pe cele două femei trecând braţ la braţ, la doi paşi de ascunzătoarea lui; rochia reginei ştimi o adiere şi firele de iarba unduiră până sub palmele lui Charny. El simţi parfumul pe care se obişnuise să-l adore, parfumul reginei; verbina amestecam cu rezedă; dublă beţie a simţurilor şi a amintirii.

Femeile trecură mai departe şi dispărură în noapte. Apoi, după câteva minute, se ivi, necunoscutul, pe care tânărul II lăsase în plata Domnului în timp ce regina se îndrepta spre portiţă; acesta săruta cu patimă, cuprins de nebunie, un trandafir proaspăt, parfumat, care, cu siguranţă era acel a cărui frumuseţe o admirase Charny când regina intrase în parc şi pe care îI văzuse căzând din mâinile suveranei.

Un trandafir, o sărutare data acestui trandafir! Să fie oare vorba despre o ambasadă şi secrete de stat…?

Charny simţi că înnebuneşte. Vroia să se repeadă la acel bărbat şi să-i smulgă floarea, când însoţitoarea reginei se ivi strigând:

— Veniţi, monseniore!

Charny înţelese că este vorba de un prinţ de sânge şi se sprijini de un arbore ca să nu cadă în iarbă, mai mult mort decât viu. Necunoscutul se îndreptă spre locul de unde venise glasul şi dispăru împreună cu doamna.

Capitolul LXVII Mâna reginei

Când Charny se înapoie, zdrobit de cumplita lovitură, se simţi cu desăvârşire sleit de puteri în faţa ultimei nenorociri ce se abătuse asupra lui. Aşadar, providenţa îl adusese la Versailles, îi pusese la îndemână aceasta ascunzătoare preţioasă numai ca să-i stârnească gelozia şi să-i dezvăluie crima săvârşită de regină împotriva probităţii conjugale, a demnităţii regale şi a credinţei în dragoste. Fără îndoială, omul primit astfel în parc era un nou iubit. În zadar încerca Charny să se convingă, înfierbântat cum era, delirând de deznădejde, ca bărbatul căruia îi fusese dăruit trandafirul era un ambasador şi că floarea nu însemna nimic altceva decât semnul unei convenţii secrete menite să înlocuiască o misivă compromiţătoare. Nimic nu fu mai tare decât bănuiala.

Nefericitului Olivier nu-i mai rămase decât să-şi cerceteze purtarea şi să se întrebe de ce nu întreprinsese nimic fiind

martor la o asemenea nenorocire. Gândindu-se puţin. Îşi dă du lesne seama că instinctul îi ordonase să stea liniştit.

În clipa marilor încercări din viaţă, hotărârea de a acţiona ţâşneşte într-o clipă din străfundurile firii şi instinctul, care comandă acţiunea, nu este altceva, la oamenii echilibraţi decât o combinaţie a obişnuinţei şi gândirii, laolaltă, împinsă la cel mai înalt grad de repeziciune şi necesitate.

Dacă Charny nu acţionase, era pentru că treburile reginei nu-l priveau; fiindcă, arătân-du-şi curiozitatea, şi-ar fi dezvăluit iubirea; fiindcă, dacă ar fi compromis-o pe regină, s-ar fi trădat şi nu e prea convingătoare mărturia privitor la o trădare depusă de un trădător. Dacă nu acţionase, era pentru că a te repezi la un om pe care îl onora încrederea regală, însemna să rişti un scandal odios, de prost gust, să cazi într-un fel de capcană, ceea ce regina nu i-ar fi iertat niciodată.

În sfârşit, cuvântul „monseniore”, aruncat la sfârşit de către politicoasa însoţitoare, fusese un avertisment, salutar, deşi sosea cam târziu, care îl salvase pe Charny, deschizându-i ochii, dincolo de furia sa. Ce s-ar fi întâmplat, dacă, cu sabia în mână, s-ar fi repezit la acel necunoscut în clipa când era strigat „monseniore”? Şi cât greu ar fi atârnat greşeala să căzând de la o asemenea înălţime!

Aceste gânduri îl frământară pe Charny toată noaptea şi în prima jumătate a zilei următoare. Când bătu ora douăsprezece, îşi şterse din minte seara din ajun. Nu-i mai rămânea decât să aştepte înfrigurat, hărţuit de îndoieli, sosirea nopţii, când putea face alte descoperiri. Cu câtă nelinişte se aşeza bietul Charny la fereastra devenită singurul loc unde trăia cu adevărat. Dacă l-ai fi văzut sub viţa de vie în spatele găurilor făcute în obloane, căci se temea să lase să se vadă ca acea casă este locuită, dacă l-ai fi văzut, ziceam, încadrat de frunze de stejar şi de verdeaţă, ai fi zis că e unul din acele portrete vechi, ascunse după draperii, portrete ale strămoşilor, care în castelele de demult sunt aruncate de către pioasa grijă a familiei.

Veni seara, aducând înflăcăratului ce stă de veghe dorinţe sumbre şi gânduri nesăbuite. Zgomotele obişnuite i se păreau a avea alte semnificaţii. În depărtare, o văzu pe regină mergând în spatele câtorva purtători de torţe. Îi făcu impresia că regină este gânditoare, nesigură pe ea, tulburată de cele ce se petreceau. Treptat-treptat, se stinseră toate luminile; parcul tăcut se cufundă în linişte şi răcoare. S-ar putea spune că arborii şi florile, care ziua îşi dau osteneala să înflorească pentru a place privirilor şi a-i mângâia pe trecători, noaptea, când nimeni nu le vede şi nu le atinge, se străduiesc să-şi refacă prospeţimea, mireasmă şi supleţea De aceea pădurile şi plantele dorm ca şi noi.

Charny îşi fixase bine în minte ceasul când avusese loc întâlnirea reginei. Bătu miezul nopţii. Inima lui Charny mai-mai să se spargă în piept. El se rezemă de pervazul ferestrei pentru a-i înăbuşi bătăile răsunătoare. În curând îşi spunea, poarta se va deschide, zăvoarele vor scârţâi. Nimic nu tulbură pacea pădurii.

Charny îşi dădu seama că este cu neputinţă ca două zile la rând să se întâmple aceleaşi lucruri, că nimic nu era obligatoriu în dragoste decât dragostea însăşi şi că îndrăgostiţii ar fi de-a dreptul imprudenţi, dacă, alegând asemenea căi primejdioase, n-ar lăsa să treacă nici măcar două zile fără să se vadă.

„Când te-apucă nebunia, se duce de râpă taina” – îşi zise Charny.

Da, era un adevăr de netăgăduit, regina nu va repeta a doua zi imprudenţa din ajun.

Deodată zăvorul icni şi portiţa se deschise. Olivier se făcu galben ca ceară zărindu-le pe cele două femei, îmbrăcate la fel ca şi noaptea trecută.

— Trebuie că e tare îndrăgostită! Murmură el.

Cele două femei făcură aceeaşi manevră ca şi în ajun şi trecură grăbite pe sub fereastra lui Charny. El, tot ca şi în ajun, sări în parc îndată ce vizitatoarele fură destul de departe pentru a nu-l auzi; şi mergând aşa în spatele

copacilor mai groşi, îşi jură să fie prudent, tare, nepăsător; să nu uite că el este un supus, iar ea regină; că este bărbat, deci obligat la respect; că ea este femeie, deci are dreptul să pretindă să fie menajată; şi cum se temea de firea lui înflăcărată, năvalnică, îşi aruncă spada într-o tufă de nalbă, la rădăcina unui castan.

Între timp, cele două doamne ajunseră în acelaşi loc ca şi noaptea trecută. Ca şi atunci, Charny o recunoscu pe regină; aceasta îşi ascunsese fruntea sub glugă, iar mult prea îndatoritoarea prietenă se duse să-l caute în ascunzătoare pe necunoscutul căruia i se adresa cu titlul de monseniore.

Unde se află ascunzătoarea? Iată întrebarea pe care şi-o punea Charny. Ah, da, mieroasa însoţitoare se ducea glonţ spre băile lui Apolo, care nu puteau fi zărite din pricina carpenilor înalţi şi a umbrei proiectate de pilaştrii de marmură; dar cum de se putea ascunde acolo străinul? Pe unde intră? Charny îşi aminti că şi în partea aceea a parcului se afla o portiţă asemănătoare celei pe care doamnele o deschideau spre a veni la întâlnire. Fără îndoială, necunoscutul avea o cheie a portiţei. El se strecură pe acolo până sub acoperişul băilor lui Apolo, unde aştepta să vină însoţitoarea şi să-l cheme.

Totul era pus la cale felul acesta; apoi pe aceeaşi portiţă, monseniorul o ştergea după întrevederea cu regina.

După câteva minute, Charny zări pelerina şi pălăria pe care le văzuse în ajun. De data aceasta, necunoscutul nu mai înainta spre regină, reţinut şi respectuos că în ajun; el mergea cu paşi mari, neîndrăznind chiar să alerge; mergând ceva mai iute, ar fi alergat.

Regina, care la început stătuse sprijinită cu spatele de uriaşul copac, se aşează pe mantia pe care noul Raleigh {13} o întinsese pe jos şi în timp ce vigilenta amică stătea de veghe, ca şi în ajun, îndrăgostitul senior, îngenunchind pe muşchiul de pădure, începu să vorbească iute şi pătimaş. Regina plecă fruntea, pradă unei melancolii specifice

îndrăgostiţilor. Charny nu desluşea vorbele cavalerului, dar ele respirau o patimă arzătoare. Regina nu răspundea nimic. Cu toate acestea necunoscutul continuă s-o alinte cu vorbele lui, mereu mai tandre, încât uneori, lui Charny, nenorocitului Charny, i se părea că vorbele învăluite într-o asemenea tulburătoare vrajă vor ajunge desluşit până la el şi că f în clipa aceea el va muri de furie şi de gelozie. Nimic însă, nimic. Când cavalerul ridica glasul, un gest semnificativ din partea celei ce stă la pândă îl silea pe pătimaşul orator să coboare diapazonul elegiilor sale.

Regina se încăpăţâna să tacă. Celălalt, implorând mereu, ceea ce Charny ghicea după melodia vibrantă a inflexiunilor, nu obţinea decât consimţământul gingaş al tăcerii, favoare neîndestulătoare pentru buzele arzătoare care încep să soarbă din iubire. Deodată însă regina lăsă să-i scape câteva cuvinte. Cel puţin aşa se părea. Cuvinte înăbuşite, stinse, deoarece numai necunoscutul le putu auzi; dar de-abia le auzi, că, nebun de fericire, exclamă ca şi când ar fi dorit să se audă pe el însuşi:

— Mulţumesc, o, mulţumesc, gingaşa mea regină! Deci pe mâine!

Regina îşi acoperi în întregime faţa şi aşa destul de bine ascunsă.

Charny simţi o sudoare rece, sudoarea morţii curgându-i încet, pe tâmple în broboane grele. Necunoscutul văzu amândouă mâinile reginei întinzându-se spre el. Le strânse într-ale sale, depunând pe fiecare un sărut atât de lung şi atât de pătimaş încât Charny trecu în a st răstimp prin toate chinurile iadului. După ce primi sărutul, regina se scula sprintena şi luă braţul însoţitoarei sale. Amândouă trecură fugind, ca şi în ajun, pe lângă Charny.

Necunoscutul fugi şi el, iar Charny, care nu-şi putuse paraşi locul, unde îl ţinea ţintuit o durere năuca de nedescris, auzi ca prin vis zgomotul a două porţi ce se închideau în aceeaşi clipă.

Nu vom încerca să zugrăvim starea în care se afla Charny după această descoperire înfiorătoare. El îşi petrecu noaptea alergând mânios pe aleile parcului, pe care le învinuia cu disperare de criminala lor complicitate. Nebun câteva ceasuri în şir, el îşi veni în fire doar când se împiedica, în rătăcirea-i oarbă, de spada pe care o aruncase spre a nu fi ispitit s-o folosească. Lamă de care se izbi şi din pricina căreia căzu la pământ îi dădu dintr-o dată sentimentul forţei sale, ca şi pe cel al demnităţii. Un bărbat care ţine o spadă în mână nu mai poate, dacă este cuprins de nebunie, decât să se străpungă cu acea spadă sau să-l străpungă pe cel ce l-a jignit; nu mai are dreptul nici să fie slab, nici s; i se teamă.

Charny deveni ceea ce fusese întotdeauna: o minte sănătoasă, un trup viguros. Încetă să mai alerge nebuneşte lovindu-se de copaci şi o porni liniştit pe aleea pe care se mai puteau vedea încă urmele paşilor celor două femei şi ale necunoscutului. Se duse până la locul unde se aşezase regina. Ierburile încă strivite îi amintiră lui Charny nenorocirea să şi fericirea altuia! În loc să geamă, în loc să lase clocotul, mâniei să-l ameţească din nou, Olivier începu să se gândească la acea dragoste tăinuiţii şi la calitatea persoanei care o inspiră. Cercetă paşii seniorului, cu aceeaşi atenţie rece cu care ar fi examinat trecerea unui animal sălbatic. Recunoscu poarta din spatele băilor lui Apolo. Văzu, căţărându-se pe coama zidului, urme de copite de cal şi iarba răvăşită.

„Pe aici vine! Deci nu vine de la Versailles, ci de la Paris – chibzui Olivier. Vine singur şi mâine va veni din nou, deoarece i s-a spus: „Pe mâine!” Până mâine să înduram în tăcere, nu lacrimile care îmi curg din ochi, ci sângele care curge în valuri din inima mea. Mâine va fi ultima zi din viaţa mea, iar dacă nu, înseamnă că sunt un laş şi n-am iubit niciodată. Haide-haide – îşi spuse el, lovindu-se uşurel peste piept, aşa cum călăreţul îşi bate pe grumaz armăsarul în spume – haide, calm, forţă, încercarea încă nu s-a sfârşit.”

Zicându-şi acestea, arunca o ultimă privire jur-împrejur, privi spre palat, unde se temea că va vedea lumină la ferestrele perfidei regine; lumina ar fi fost o minciună, o pată mai mult.

De fapt, o fereastră luminată nu înseamnă o cameră locuită? Şi de ce să minţi astfel când ai dreptul de a fi neruşinat şi necinstit, când este atât de mică distanţa între ruşinea ascunsă şi scandalul public?

Fereastra reginei era luminată.

— Vrea să ne facă să credem că este acasă în timp ce hoinăreşte prin parc împreună cu iubitul ei! Într-adevăr, păcat de toată demonstraţia asta de cuminţenie! Zise Charny, vorbind sacadat şi cu o amară ironie. O, e prea bună regină noastră, ca să se străduie să ne tragă în felul ăsta pe sfoară! Ce-i drept însă, poate că se teme să nu-şi supere soţul…!

Şi Charny, înfigându-şi unghiile în carne, îşi reluă cu paşi măsuraţi drumul spre casă. Au spus „Pe mâine” – adăugă el, după ce încalecă pervazul. Da, pe mâine… Pentru toată lumea, căci mâine vom fi patru la întâlnire, doamnă!

Capitolul LXVIII Femeie şi regină

Ziua următoare aduse aceleaşi peripeţii. Poarta se deschise la ultima bătaie a miezului de noapte. Cele două femei apărură. Era ca în basmele arabe: zânele şi vrăjitorii veneau la ore fixe, dând ascultare talismanelor. Charny se hotărâse; vroia să-l identifice în astă-seară pe fericitul personaj aflat în graţiile reginei. Credincios obiceiurilor sale de curând dobândite, o porni, ascunzându-se în desiş, dar când ajunse la jocul unde de două zile se întâlneau îndrăgostiţii, nu găsi pe nimeni. Însoţitoarea reginei o ducea pe maiestatea sa spre băile lui Apolo. O nelinişte cumplită, o suferinţă cu totul nouă îl doborî pe Charny. În inocenţa lui neîntinată nu-şi închipuise că se va merge până la asemenea mârşăvie.

Regina, zâmbind şi şuşotind, se îndrepta spre sumbrul adăpost, în pragul căruia o aştepta, cu braţele deschise, gentilomul necunoscut.

Intră întinzând şi ea braţele. Grilajul de fier se închise în urma ei. Complicea rămase afară, sprijinită de o piatră funerară tocită de vreme şi îngropată sub frunziş.

Charny se-ncrezuse prea mult în forţele sale. Şocul era prea violent. În clipa când, cuprins de turbare, vru să se năpustească asupra confidentei reginei că să-i smulgă masca, s-o recunoască, s-o insulte, ba poate chiar s-o sugrume, sângele i se urcă la cap ca un torent învingător, îi năvăli în gâtlej şi-l sufocă. El se prăvăli pe muşchiul moale, gemând uşor, suspin ce tulbură o secundă, liniştea santinelei care stă de pază la porţile băilor lui Apolo. O hemoragie pricinuită de rana sa care se redeschisese îl înăbuşea.

Charny fu readus la viaţa de rouă îngheţată, de umezeală pământului şi de durerea-i vie. Se sculă clătinându-se, recunoscu locurile, îşi aminti totul şi începu să caute. Santinela dispăruse, nu se auzea nici un zgomot. Un orologiu bătând ceasurile doua la Versailles îl făcu să-şi dea seama că leşinul durase foarte mult. Fără îndoială, înfiorătoarea privelişte dispăruse: regină, amant, însoţitoare avuseseră timp să fugă. Charny se încredinţă privind peste coama zidului urmele proaspete ale plecării cavalerului. Aceste semne şi câteva crengi rupte în preajma grilajului băilor lui Apolo erau tot atâtea dovezi pentru bietul Charny.

Noaptea fu un lung delir. Dimineaţa încă nu se liniştise. Palid ca un mort, îmbătrânit cu zece ani, el îşi chemă vaietul şi-i porunci să-l îmbrace în catifea neagră, ca pe un bogătaş din starea a treia. Întunecat, mut, stăpânindu-şi durerea, se îndreptă spre palatul Trianon în clipa când se schimba garda, deci către ora zece. Regina tocmai ieşea din capelă, unde ascultase slujba. La trecerea ei, capete şi spade se plecau cu respect.

Charny văzu câteva femei roşind de ciudă, ca regina este atât de frumoasă. Frumoasă, într-adevăr, cu părul sau minunat ridicat pe tâmple. Chipul său delicat, gura surâzătoare, ochii obosiţi, dar strălucind de o dulce lumină. Deodată îl zări pe Charny la capătului şirului. Se împurpură toată şi scoase o exclamaţie de uimire. Charny nu-şi plecă fruntea. Continuă s-o privească pe regina, care citi în privirile lui o nouă nenorocire. Se apropie de el.

— Te credeam la moşia dumitale, domnule de Charny – zise ea, severă.

— M-am întors, doamnă – răspunse el scurt şi aproape nepoliticos.

Regina se opri, uluită, ea, căreia nu-i scapă nici o nuanţă. După acest schimb de priviri şi de cuvinte aproape duşmănos, Maria-Antoaneta se întoarse spre doamnele de onoare.

— Bună dimineaţa, contesă – i se adresă, prietenoasă, doamnei de La Motte.

Şi clipi din ochi cu familiaritate. Charny tresări şi o privi lung pe contesă. Jeanne, neliniştită de atenţia cu care o cerceta tânărul conte întoarse capul. Charny o urmări ca un nebun, vrând să-i mai vadă o dată faţa. Apoi se învârti în jurul ei, examinându-i mersul. Regina, salutând în dreapta şi în stânga, urmărea totuşi manevra celor doi.

„Oare şi-a pierdut minţile? Gândi ea. Bietul băiat!”

Şi veni din nou spre el.

— Cum te simţi, domnule Charny? Îl întrebă cu o voce dulce.

— Foarte bine. Doamnă, dar, mulţumesc lui Dumnezeu nu atât de bine ca maiestatea voastră. Şi salută în aşa fel, încât s-o înspăimânte pe regină, după ce mai înainte o uluise.

„Se întâmplă ceva” – îşi zise Jeanne, atentă.

— Unde locuieşti acum? Reluă regina.

— La Versailles, doamnă.

— De când?

— De trei nopţi – răspunse tânărul, întărind cu gestul, privirea şi cuvântul aceasta mărturisire.

Regina nu se arătă tulburată; Jeanne însă tresări.

— Nu mai ai nimic să-mi spui? Îl întrebă regina pe Charny, cu blândeţe.

— Ah, doamnă – replică acesta – aş avea prea multe de spus maiestăţii voastre.

— Vino! Îi porunci ea brusc.

„Să veghem” – îşi zise Jeanne.

Regina se îndrepta cu paşi mari spre apartamentele sale. Unii o urmară, la fel de tulburaţi ca şi ea. Ceea ce îi păru providenţial doamnei de La Motte fu faptul că Maria-Antoaneta, pentru a evita să rămână între patru ochi cu cineva anume, pofti câteva persoane s-o însoţească. În rândul acestora se strecura şi Jeanne. Regina ajunse în apartamentele sale şi o concedie pe doamna de Misery, precum şi pe celelalte cameriste.

Vremea, era plăcută, uşor înnegurată, soarele nu străpungea norii, dar îşi lăsă căldura şi lumina să se strecoare prin blănurile lor dese, albe şi vineţii. Regina deschise fereastra ce dădea spre o mică terasă, se aşeză în faţa măsuţei sale de scris ticsită de scrisori şi aştepta. Încetul cu încetul, persoanele care o urmaseră îşi dă dura seama că ea doreşte să rămână singură şi se îndepărtară.

Charny, nerăbdător şi clocotind de mânie, îşi mototolea pălăria în mâini.

— Vorbeşte! Vorbeşte! Îi porunci regina. Pari foarte tulburat, domnule.

— Cum să încep? Rosti Charny, gândind cu glas tare. Cum să îndrăznesc să acuz cinstea, să acuz credinţa, să acuz maiestatea?

— Ce-ai spus? Strigă Maria-Antoaneta, răsucindu-se brusc şi cu ochii în flăcări.

— Şi cu toate astea, n-am să spun ce-am văzut! Continuă Charny.

Regina se ridică.

— Domnule – rosti ea, cu răceală – este prea devreme ca să te cred beat; totuşi ai o atitudine nepotrivită cu un gentilom treaz.

Se aştepta să-l vadă zdrobit de această insultă dispreţuitoare; ei însă, nemişcat, vorbi astfel:

— De fapt, ce este o regină? O femeie. Şi eu ce sunt? Un bărbat şi un supus în acelaşi timp.

— Domnule!

— Doamnă, să nu complicăm ceea ce vreau să spun, cu o furie care mă poate duce la nebunie. Cred că v-am dovedit îndeajuns că am tot respectul pentru maiestatea sa regală; mă tem chiar că am dovedit o dragoste nebunească pentru persoana reginei. Aşa că alegeţi: căreia dintre amândouă, reginei sau femeii, vreţi ca adoratorul să-i arunce acuzaţia de infamie şi necinste?

— Domnule de Charny! Strigă regina, pălind şi îndreptându-se spre tânăr. Dacă nu pleci imediat, voi chema gărzile să te alunge!

— Mai înainte însă de a fi alungat, va voi spune de ce cred că sunteţi o regină nedemnă şi o femeie fără cinste! Urlă Charny, beat de furie. De trei nopţi vă urmăresc în parc…!

În loc s-o facă pe regină să sară în sus, cum spera după o asemenea lovitură cumplită, Charny o văzu ridicând fruntea şi apropiindu-se de el.

— Domnule de Charny – zise ea, luându-i mâna – eşti într-o stare care mă umple de milă. Fii atent, ochii îţi scapără, mâna îţi tremură, obrajii îţi sunt palizi, sângele ţi-a năvălit la inimă. Cred că eşti bolnav, vrei să chem pe cineva?

— V-am văzut, v-am văzut! Repetă el, rece. V-am văzut cu acel bărbat, v-am văzut când i-aţi dat trandafirul, v-am văzut când v-a sărutat mâna, v-am văzut când aţi intrat cu el în băile lui Apolo.

Regina îşi trecu mâna peste frunte, vrând parcă să se încredinţeze că nu visează.

— Haide – zise ea, cu blândeţe – haide, aşează-te, căci dacă nu te ţin eu, ai să cazi. Aşează-te, îţi spun!

Charny se prăbuşi într-un fotoliu, regina se aşează lângă el pe un taburet, apoi luându-i ambele mâini şi privindu-l lung, îi spuse:

— Stai liniştit, limpezeşte-ţi mintea şi inima şi repetă-mi ceea ce mi-ai spus adineauri.

— Ah, vreţi să mă ucideţi! Şopti nefericitul.

— Lasă-mă să te întreb eu. De când te-ai întors de la moşie?

— De cincisprezece zile.

— Unde locuieşti?

— În casa vânătorului de lupi, pe care am închiriat-o special.

— A, da, casa sinucigaşului din capătul parcului?

Charny încuviinţă din cap.

— Pomeneai de cineva pe care l-ai văzut cu mine…?

— În primul rând spun că v-am văzut pe dumneavoastră.

— Unde?

— În parc.

— La ce om şi în ce zi?

— La miezul nopţii, marţi, pentru prima dată.

— M-ai văzut?

— Cum vă văd acum şi am văzut-o şi pe însoţitoarea dumneavoastră.

— Mă însoţea cineva? Ai recunoaşte-o pe acea persoană?

— Adineauri mi s-a părut c-o văd aici, dar n-aş îndrăzni să susţin cu tărie. Numai ţinuta seamănă; faţa însă ţi-o ascunzi când săvârşeşti asemenea ticăloşii.

— Bine! Rosti regina, calmă. Nu ai recunoscut-o pe însoţitoarea mea, dar pe mine…?

— O, pe dumneavoastră, doamnă, v-am văzut… Iată… Acum, nu vă văd…?

Ea bătu din picior cu mânie, curmându-i vorba:

— Şi… Cel ce mă întovărăşea, cel căruia i-am dat trandafirul… Căci m-ai văzut dăruind un trandafir, nu?

— Da, însă pe cavalerul acela n-am putut niciodată să-l văd de aproape.

— Cel puţin ştii cum îl cheamă?

— I se spune monseniore; e tot ce ştiu.

Regina se lovi peste frunte, cu o furie nemărginită.

— Continuă – porunci ea. Aşadar, marţi i-am dat un trandafir… Şi miercuri…?

— Miercuri i-aţi îngăduit să vă sărute amândouă mâinile.

— Oh! Murmură ea, frângându-şi mâinile. În sfârşit, joi, ieri?

— Ieri aţi stat o oră şi jumătate în grota lui Apolo cu bărbatul acela, iar însoţitoarea dumneavoastră v-a lăsat singuri.

Regina sări ca arsă.

— Şi… Dumneata… M-ai văzut? Întrebă ea, accentuând fiecare silabă.

Charny ridică mâna spre cer ca să jure.

— Ah! Scrâşni regina, înfuriată de-a binelea. Uite că şi jură!

Charny repetă solemn gestul acuzator.

— Pe mine? Pe mine? Insista regina, izbindu-şi cu pumnii în piept. Zici că pe mine m-ai văzut?

— Da, pe dumneavoastră. Marţi purtaţi rochia verde cu dungi lucioase aurii, miercuri, rochia înfloratã, albastru cu ruginiu, ieri… Ieri, rochia de mătase galben-închis, pe care o purtaţi în ziua când v-am sărutat mâna pentru prima dată! Dumneavoastră eraţi, chiar dumneavoastră! Mor de durere şi de ruşine spunându-vă: „Jur pe viaţa mea! Jur pe onoarea mea! Jur pe Dumnezeu! Dumneavoastră eraţi, doamnă, dumneavoastră!”

Regina începu să se plimbe cu paşi mari pe terasă, fără să-i pese că toţi îi văd tulburarea, ciudată pentru spectatorii care, de jos, o priveau cu curiozitate lacomă.

— Dacă, la rândul meu şi eu aş jura… Dacă aş jura pe fiul meu, pe Dumnezeu… Am, ca şi dumneata, un Dumnezeu… Nu, nu mă crede!… Nu mă crede…!

Charny plecă fruntea.

— Nebuniile! Strigă regina, zgâlţâindu-l cu putere de mână; apoi îl duse de pe terasă în cameră. Ascultă – zise ea. Aşadar, este o voluptate rara să acuzi o femeie nevinovată, a cărei purtare este fără pată; este deci o cinste neobişnuita să dezonorezi o regină… Mă crezi când îţi spun că nu pe mine m-ai văzut? Mă crezi când îţi jur pe Cristos ca de trei zile n-am ieşit din casa după ora patru după-amiaza? Vrei să-ţi dovedesc cu mărturia cameristelor, cu mărturia regelui, care m-a văzut aici, că nu puteam fi în alţii parte? Nu… Nu… Nu mă crede, nu mă crede!

— Am văzut! Replică glacial Charny.

— Ah! Strigă deodată regina. Ştiu, acum ştiu! N-am mai fost oare calomniata şi altă dată? N-am fost oare văzută la balul Operei scandalizând curtea? N-am fost oare văzută la Mesmer, căzând în extaz, intrigându-i pe curioşi şi pe curtezane?… Dumneata ştii foarte bine, dumneata care te-ai bătut pentru mine!

— Pe vremea aceea doamnă, m-am bătut pentru că nu credeam. Astăzi m-aş bate deoarece cred.

Regina îşi ridică braţele spre cer cu disperare şi doua lacrimi fierbinţi îi alunecară de pe obraji pe piept.

— Dumnezeule! Rosti ea. Trimite-mi un gând care să mă salveze! Nu vreau, Doamne, ca omul acesta să mă dispreţuiască!

Charny fu zguduit până în adâncul sufletului de rugăciunea ei atât de simplă, de convingătoare. Îşi ascunse faţa în palme.

Regina tăcea, apoi i se adresă, după ce chibzui o clipă:

— Domnule trebuie să-mi dai satisfacţie. Iată ce-ţi cer. Trei nopţi la rând m-ai văzut noaptea în parc, întovărăşită de un bărbat. Cu toate astea, ştii că s-a vorbit despre o asemănare: o femeie, nu ştiu cine este, seamănă la chip şi la mers cu mine. Cu mine, nefericita regină; dar pentru că-ţi place mai mult să crezi că eu sunt aceea care hoinăreşte noaptea, pentru că susţii că eu eram, să mergem în parc la aceeaşi oră, vino împreuna cu mine. Dacă pe mine m-ai văzut ieri,

cu siguranţa nu mă vei vedea şi astăzi, fiindcă voi ţi lângă dumneata. Dacă este o alta, de ce nu am vedea-o împreuna? Şi dacă o vedem… Ah, domnule, vei regreta oare că m-ai tăcut să sufăr atâta?

Charny, cu mâna pe inimă, zise:

— Faceţi prea mult pentru mine, doamna. Merit să mor; nu mă striviţi cu bunătatea dumneavoastră.

— Te voi strivi cu dovezi – spuse regina. Nu sufla un cuvânt nimănui. Astă-seară, la zece, aşteaptă singur la uşa căsuţei de vânătoare, aici am hotărât să te conving. Du-te domnule şi nu lăsa să se observe nimic.

Charny îngenunche fără să rostească un cuvânt şi ieşi. Străbătând cel de-al doilea salon, trecu fără să vrea prin faţa Jeannei, care-l sorbea din ochi şi care la prima chemare a reginei, se pregăti să intre la maiestatea sa împreună cu toată lumea.

Capitolul LXIX Femeie şi demon

Jeanne observase tulburarea lui Charny, interesul reginei, graba amândurora de a sta de vorbă. Pentru o femeie ca ea era mai mult decât îi trebuia ca să ghicească o mulţime de lucruri; este de prisos să mai adăugăm ceva la ceea ce a înţeles de mult toată lumea. După întâlnirea dintre doamna de La Motte şi Oliva, pusă la cale, de fapt de Cagliostro, comedia ultimelor trei nopţi se poate lipsi de comentarii.

Intrând la regină, Jeanne asculta, observa, încerca să descifreze pe chipul Mariei-Antoaneta dovada bănuielilor sale. Dar de la un timp încoace, regina învăţase să se ferească de oricine. Ea nu lăsă să se vadă nimic. Jeanne fu deci nevoită să se mulţumească doar cu presupuneri, îi şi poruncise unuia dintre lachei să-l urmărească pe domnul de Charny. Valetul se întoarse, anunţând-o ca domnul conte dispăruse într-o casă la capătul parcului lângă lizieră de carpeni.

Nu mai încăpea nici o îndoială: tânărul era un îndrăgostit, care văzuse totul. O auzi pe regină spunând doamnei de Misery:

— Mă simt cam slăbită, dragă Misery, aşa că astă-seară mă voi culca la opt. Cum doamna de onoare insistă, regina adaugă: Nu voi primi pe nimeni.

— E limpede – îşi zise Jeanne. Trebuie să fii nebun ca să nu înţelegi!”

Regina, prada încă emoţiilor prin care trecuse după scena cu Charny, nu întârzie să-şi concedieze suita. Jeanne se felicită pentru prima dată de la venirea ei la curte.

„Cărţile sunt măsluite – îşi zise ea. La Paris! E timpul să desfac ce am făcut.”

Şi părăsi imediat Versailles-ul.

Ajunsă acasă, în strada Saint-Claude, găsi un splendid dar de argint, trimis din partea cardinalului chiar în dimineaţa aceea. După ce-şi arunca ochii indiferentă asupra cadoului, cu toate că era de preţ, privi, ascunsă după perdele, spre locuinţa Olivei, ale cărei ferestre nu se deschiseseră încă. Oliva dormea, obosiţi desigur; era foarte caid în acea zi. Jeanne se duse la cardinal, pe care îl găsi radios, somnoros, mândru şi vesel până la insolenţa; aşezat în faţa preţiosului său birou, operă a lui Boule, rupea şi scria din nou neobosit o scrisoare care începea mereu la fel şi nu se sfârşea niciodată. Când valetul anunţă vizita, domnul cardinal strigă:

— Scumpă contesă!

Şi alergă în întâmpinarea ei.

Jeanne primi sărutările cu care prelatul îi acoperea braţele şi mâinile, apoi se aşează comod pe o canapea, gândind să susţină cât mai bine discuţia ce avea să urmeze.

Monseniorul începu cu exclamaţii de recunoştinţă, nu lipsite de o grăitoare sinceritate. Jeanne îl întrerupse din efuziunile sale.

— Ştiţi că sunteţi un prieten foarte delicat, monseniore şi că vă mulţumesc!

— Pentru ce?
— Pentru încântătorul dar pe care mi l-aţi trimis azi-dimineaţă; pentru grija pe care aţi avut-o de a mi-l expedia acasă. Într-adevăr, foarte delicat. Dumneavoastră nu va drămuiţi inima, o daţi în întregime.
— Cine altul a dovedit vreodată mai multă delicateţe, dacă nu dumneavoastră! Răspunse cardinalul.
— Nu sunteţi numai un om fericit, sunteţi un zeu triumfător – replică Jeanne.
— Vă mărturisesc că aşa este şi fericirea mă sperie, mă stânjeneşte, îmi face de nesuportat prezenţa celorlalţi oameni. Îmi vine în minte fabula aceea păgână cu Iupiter, obosit de propria sa strălucire.
Jeanne zâmbi.
— Veniţi de la Versailles? Întrebă el, lacom.
— Da.
— Aţi… Văzut-o?
— Tocmai… Ne-am despărţit.
— N-a spus… Nimic?
— Eh, ce voiaţi să spună…?
— Iertaţi-mă, n-am întrebat din curiozitate, ci din disperare.
— Nu mă mai întrebaţi nimic.
— Ah, contesa…!
— Nu, vă rog.
— Vai, cum rostiţi aceste cuvinte! S-ar crede, după chipul dumneavoastră, că-mi aduceţi o veste rea.
— Monseniore, nu mă faceţi să vorbesc.
— Contesă, contesă… Şi cardinalul păli. O prea mare fericire – zise el – seamănă, în momentul culminant, cu roata norocului: lângă apogeu se afla începutul declinului. Nu mă cruţaţi însă, dacă trebuie să aflu că s-a întâmplat vreo nenorocire… Dar nu s-a întâmplat… Nu-i aşa?
— Aş numi-o, dimpotrivă, monseniore, o mare bucurie – replică Jeanne.

— Cum?… Despre ce-i vorba?… Ce vreţi să spuneţi?… Ce bucurie…?

— De a nu fi fost descoperit – zise răspicat Jeanne.

— Oh!… Şi cardinalul zâmbi. Cu toate măsurile de precauţie, cu inteligenţa a două inimi şi a unei minţi…

— O minte şi două inimi, monseniore, nu pot împiedica doi ochi să vadă prin frunziş.

— Am fost văzuţi?! Strigă îngrozit domnul de Rohan.

— Am toate motivele să cred că da.

— Atunci… Dacă am fost văzuţi, am fost şi recunoscuţi?

— Asta nu, monseniore, nici gând; dacă aţi fi fost recunoscuţi, dacă taina ar fi în puterea cuiva, Jeanne de Valois s-ar afla acum la capătul lumii, iar dumneavoastră, dumneavoastră ar trebui să fiţi mort.

— Aveţi dreptate. Toate şovăielile dumneavoastră, contesă, mă fac să mă perpelesc, însă la foc mic. Am fost văzuţi, bun. Au fost văzuţi însă nişte oameni care se plimbau prin parc. Este interzis oare?

— Întrebaţi-l pe rege.

— Regele ştie!

— E la mintea cocoşului ca, dacă regele ar şti, dumneavoastră aţi fi la Bastilia, eu într-un azil. Dar cum o nenorocire pe care o poţi evita tace cât două fericiri promise, am venit să vă spun să nu-l ispitiţi pe Dumnezeu încă o dată.

— Ce spui? Strigă cardinalul. Ce sens au cuvintele dumneavoastră, scumpă contesă?

— Nu pricepeţi?

— Mi-e teamă…

— Eu m-aş teme dacă nu m-aţi asigura.

— În ce privinţa?

— Că nu vă veţi mai duce la Versailles.

Cardinalul sări în sus.

— Ziua? Întrebă el, surâzând.

— Mai întâi ziua, apoi şi noaptea!

Domnul de Rohan tresări.

— Imposibil – spuse el.
— Acum este rândul meu să vă privesc drept în faţă – răspunse ea. Aţi spus, cred, imposibil. De ce imposibil, rogu-vă?
— Pentru că port în inima o dragoste care nu se va sfârşi decât o dată cu viaţa mea.
— Bag de seamă – zise ea, cu ironie – ca, deoarece vreţi să ajungeţi mai repede la acest rezultat, stăruiţi să vă reîntoarceţi în parc. Da, dacă vă veţi mai duce, dragostea dumneavoastră nu se va sfârşi decât o dată cu viaţa şi amândouă vor fi retezate cu aceeaşi lovitură.
— De unde atâta spaimă, contesă?! Dumneavoastră, atât de curajoasă ieri!
— Am curajul animalelor. Nu mă tem de nimic atâta vreme cât nu există nici o primejdie.
— Iar eu am curajul stirpei mele. Nu mă simt fericit decât când simt primejdia…
— Foarte bine, atunci însă permiteţi-mi să vă spun…
— Nu vreau s-aud nimic, contesă, nimic! Strigă prelatul. Am sacrificat totul, zarurile sunt aruncate, moartea dacă trebuie, dar împreuna cu dragostea! Mă voi întoarce la Versailles.
— Singur? Rosti întrebător contesa.
— Mă veţi părăsi? Zise mustrător domnul de Rohan.
— Mai întâi eu.
— Ea însă va veni.
— Vă înşelaţi, nu va veni.
— Îmi spuneţi asta din partea ei? Întrebă cardinalul, tremurând.
— Este lovitura pe care încerc s-o îndulcesc de o jumătate de oră.
— Nu vrea să mă mai vadă?
— Niciodată şi eu am sfătuit-o astfel.
— Doamnă – rosti prelatul, cu glas solemn – este urât din partea dumneavoastră să implântaţi cuţitul într-o inimă pe care o ştiţi cât este de iubitoare.

— Ar fi şi mai urât din partea mea, monseniore, dac-aş lăsa două fiinţe fără minte să se distrugă şi nu le-aş da o povaţaăbună. Eu le-o dau, cine vrea, să asculte.

— Contesă, contesă, mai bine moartea!

— Asta vă priveşte pe dumneavoastră, e calea cea mai simplă.

— Să mor fără nici o noimă – zise cardinalul, cu glas sumbru. Prefer sfârşitul renega-tului. Binecuvântat fie iadul în care-mi voi regăsi complicea.

— Sfinte părinte, blestemaţi! Zise contesa. Ca supus, vă detronaţi regina! Ca bărbat, duceţi la pierzanie o femeie!

Cardinalul apucă pe contesă de mână şi-i vorbi pătimaş:

— Mărturisiţi că nu v-a spus aşa ceva – urlă el – şi că nu mă va renega!

— Vă vorbesc în numele său.

— Îmi cere doar un răgaz.

— Luaţi-o cum vreţi, dar respectaţi porunca.

— Parcul nu este singurul loc unde ne putem vedea, sunt mii de locuri mult mai sigure. În sfârşit, regina a fost şi la dumneavoastră acasă!

— Monseniore, nici un cuvânt mai mult; port pe umerii mei povara cumplită a acestei taine. Nu mă simt în stare s-o mai duc multă vreme. Ceea ce nu va face indiscreţia dumneavoastră, întâmplarea sau răutatea unui duşman, o vor face remuşcările. O cred capabilă, vedeţi dumneavoastră, să mărturisească totul regelui, într-un moment de disperare.

— Dumnezeule! Este cu putinţă?! Strigă domnul de Rohan. Ar face ea asta?

— Dacă aţi vedea-o, v-ar fi milă de ea.

Cardinalul se ridică brusc.

— Ce este de făcut? Întrebă el.

— Să o consolăm tăcând.

— Va crede că am uitat-o, Jeanne ridică din umeri, mă va acuza că sunt laş.

— Laş nu puteţi fi dacă o salvaţi.

— Te iartă o femeie când te poţi lipsi de prezenţa ei?

— Nu o judecaţi pe ea cum mă judecaţi pe mine.

— O cred mare şi puternică. O iubesc pentru curajul şi inima ei nobilă. Poate să se încreadă în mine, cum mă încred şi eu în ea. O voi vedea pentru ultima dată; va şti tot ce gândesc şi ceea ce va hotărî ea, după ce mă va asculta, voi îndeplini ca pe un jurământ sacru.

Jeanne se ridică.

— Faceţi cum doriţi – spuse ea. Duceţi-vă! Numai că vă veţi duce singur. Venind aici, am aruncat cheia de la poarta parcului în Sena. Vă veţi duce la Versailles, după cum doriţi, în timp ce eu voi pleca în Elveţia sau Olanda. Cu cât voi fi mai departe de bombă, cu atât mă voi teme mai puţin de explozie!

— Contesă, mă părăsiţi, mă lăsaţi?! O, Doamne! Atunci cu cine voi vorbi despre ea?

Aici Jeanne juca adevărate scene din Molière; niciodată un Valère mai nesocotit nu a dat replici mai potrivite unei Dorine mai viclene.

— Nu aveţi parcul şi ecourile? Zise Jeanne. Le veţi învăţa numele ei.

— Contesă, aveţi milă! Sunt disperat! Se tângui prelatul, cu un glas pornit din inimă.

— Ei bine – replică Jeanne, cu violenţa şi brutalitatea chirurgului care hotărăşte amputarea unui picior – dacă sunteţi disperat, domnule de Rohan, nu faceţi copilării care sunt mai periculoase decât praful de puşcă, ciuma sau moartea! Dacă ţineţi atât de mult la această femeie, păstraţi-o în loc s-o pierdeţi şi dacă aveţi un dram de inimă şi minte, nu târâţi, în căderea dumneavoastră şi pe cei care v-au slujit din prietenie. Eu nu mă joc cu focul. Îmi juraţi că nu veţi face un pas pentru a o vedea pe regină? A o vedea, am zis, reţineţi, nu a-i vorbi, de acum în cincisprezece zile? Juraţi? Rămân şi vă mai pot face încă multe servicii. Sunteţi hotărât să înfruntaţi totul pentru a trece peste măsurile

mele de apărare şi ale ei? Voi afla şi zece minute mai târziu, plec! Vă veţi descurca cum veţi putea.
— Îngrozitor – murmură cardinalul – căderea mă zdrobeşte! Să pierzi o asemenea fericire! Am… Am să mor!
— Haide-haide! Îi şopti Jeanne la ureche. Altfel înseamnă că nu iubiţi decât din amor propriu.
— Acum iubesc cu adevărat – răspunse cardinalul.
— Atunci trebuie să suferiţi – replică Jeanne. Este condiţia firească a acestei stări. Haideţi, monseniore, hotărâţi-vă: rămân aici? Mă aflu în drum spre Lausanne? Ce fac?
— Rămâneţi, contesă, dar găsiţi ceva ca să mă liniştească. Rana e prea dureroasă.
— Juraţi să-mi daţi ascultare?
— Aveţi cuvântul unui Rohan!
— Bine! Am şi găsit cu ce să vă liniştesc. Vă interzic întâlnirile, dar nu vă interzic scrisorile.
— Adevărat?! Exclamă nesocotitul, însufleţindu-se la această speranţa. Voi putea să-i scriu?
— Încercaţi.
— Şi… Ea îmi va răspunde?
— Voi încerca…
Cardinalul acoperi cu sărutări mâna Jeannei, numind-o îngerul său păzitor.
Ce straşnic se mai distra diavolul ascuns în inima contesei!

Capitolul LXX Noaptea

În aceeaşi zi, la ceasurile patru după-amiază, un bărbat călare se opri la marginea parcului, în spatele băilor lui Apolo. Cavalerul se plimba la pas; gânditor ca Hipolit, frumos ca acesta, mâna sa lăsase frâul în voia armăsarului. Se opri, după cum am spus, acolo unde domnul de Rohan îşi strunise calul în ultimele trei zile. În locul acela, pământul era răscolit de copite, iar arbuştii din vecinătatea stejarului, de al cărui trunchi fusese legat căpăstrul, nu mai avea frunze: calul păscuse în voie.

Cavalerul descălecă, spunându-şi: „Iată un loc răvăşit de-a binelea. Şi se apropie de zid. Iată urmele escaladării; iată o poartă deschisă de curând. Este întocmai cum mi-am închipuit. Nu te lupţi cu pieile-roşii din savane fără să te pricepi la urme de cai şi de oameni. Or, de cincisprezece zile, domnul de Charny s-a întors; de cincisprezece zile, domnul de Charny nu s-a arătat, lata poarta pe care a folosito domnul de Charny ca să intre la Versailles”.

Spunând acestea, cavalerul suspină zgomotos, ca şi când şi-ar fi smuls sufletul o dată cu suspinul.

— Să lăsam aproapelui nostru fericirea sa – murmură el, privind, una câte una, urmele ce vorbeau de la sine pe gazon şi pe ziduri. Ceea ce soarta dă unora refuză altora Nu degeaba îi face pe unii fericiţi, iar pe alţii nenorociţi!

„Ar trebui totuşi o dovadă. Cu ce preţ prin ce mijloace s-o obţin? Ah, nimic mai simplu! Stând trântit într-un tufiş, noaptea, un om nu poate fi descoperit şi din ascunzătoarea sa, el îi poate vedea pe cei care vin. Astă-seară mă voi piti în tufiş.”

Cavalerul luă frâul calului, se urcă încet în şa şi, fără să se grăbească sau să-şi îmboldească armăsarul, dispăru la colţul zidului.

Cât despre Charny, acesta, ascultând de ordinul reginei, se închisese în casă şi aştepta un mesaj din partea ei. Coborî noaptea şi nimic nu se întâmpla. Charny, în loc să stea la pândă la fereastra căsuţei ce dădea în parc, pândea din aceeaşi cameră ce dădea pe străduţă.

Regina spusese: „La uşa căsuţei de vânătoare”; dar fereastra sau uşa erau totuna, deoarece se aflau pe aceeaşi parte. Principalul era să poţi vedea tot ce se întâmpla.

Charny privea întrebător în noaptea adâncă, sperând dintr-o clipă în alta să audă galopul unui cal sau pasul grăbit al unui curier. Bătură orele zece şi jumătate. Nimic. Regina îl păcălise. Îi făcuse o concesie, apoi, ruşinată, îi făcuse o promisiune de care nu se putea ţine; şi, lucru îngrozitor, ea îi făgăduise ştiind că nu va veni. Cu acea

uşurinţă de a da curs bănuielii care îi caracterizează pe îndrăgostiţii înflăcăraţi, tânărul conte se mustră că fusese prea încrezător.

— Cum de-am putut – strigă el în gura mare – eu care am văzut-o cu ochii mei, să cred în nişte minciuni şi să-mi sacrific convingerea, certitudinea pentru o speranţă stupidă?

Dădea cu furie frâu liber acestui gând nefast, când zgomotul unui pumn de nisip aruncat în geamul celeilalte ferestre îi atrase atenţia şi-l făcu să alerge până acolo şi să se uite în parc. Atunci văzu jos, sub şirul de carpeni, învăluită într-o uriaşă mantie neagră, silueta unei femei care ridica spre el o faţă palidă şi tulburată. Nu-şi putu reţine un strigăt de bucurie şi de părere de rău în acelaşi timp. Femeia care-l aştepta, care-l chema era regină!

Dintr-un salt se aruncă pe fereastră şi căzu la picioarele Mariei-Antoaneta.

— Ah, iată-te, domnule! În sfârşit! Spuse ea în şoaptă, foarte emoţionată. Ce făceai?

— Dumneavoastră! Dumneavoastră, doamnă! Dumneavoastră înşivă! Este oare cu putinţă? Îngăimă Charny, prosternându-se.

— Aşa mă aşteptai?

— Aşteptam la fereastra dinspre stradă, doamnă.

— De ce să vin pe stradă când este atât de simplu să vin prin parc?

— Nu mai speram să vă văd, doamnă – spuse Charny cu un accent de recunoştinţă pasionată.

Ea îl întrerupse:

— Să nu rămânem aici, e prea lumină; ai spada la dumneata?

— Da.

— Bun!… Pe unde zici că au intrat cei pe care i-ai văzut?

— Pe poarta aceasta.

— Şi la ce oră?

— De fiecare dată la miezul nopţii.

— Nu au nici un motiv ca să nu vină şi în noaptea asta. Sper că n-ai suflat nimănui vreun cuvânt?

— Nimănui.

— Să ne ascundem în desiş şi să aşteptăm.

— Ah, maiestate…

Regina trecu înainte şi, cu un pas hotărât, parcurse drumul în sens invers.

— Înţelegi, desigur – spuse ea deodată, ca pentru a veni în întâmpinarea gândului lui Charny – că nu ma amuzat să-i povestesc istoria şefului poliţiei. De când m-am plâns şi până acum, domnul de Crosne ar fi trebuit să descopere adevărul. Dacă fiinţa care îmi uzurpă numele, după ce mi-a uzurpat asemănarea, n-a fost încă arestată, dacă tot misterul acesta n-a fost încă lămurit, vezi şi dumneata că nu pot fi decât două cauze: sau incapacitatea domnului de Crosne – ceea ce n-ar fi nimic – sau ralierea lui cu duşmanii mei. Căci mi se pare greu de crezut că în parcul meu, la mine, să-şi permită cineva mârşava comedie pe care dumneata mi-ai semnalat-o, fam a fi sigur de un sprijin direct sau de o tacită complicitate. Iată de ce aceia care s-au făcut vinovaţi îmi par a fi destul de primejdioşi pentru a nu mă încrede decât în mine însămi că să-i demasc. Dumneata ce crezi?

— Cer permisiunea maiestăţii voastre de a nu spune nimic. Sunt disperat; acum nu mai am bănuieli, am numai temeri.

— Cel puţin dumneata eşti un om cinstit – zise cu însufleţire regina. Dumneata spui lucrurilor pe nume; este o calitate care uneori poate răni un nevinovat atunci când te înşeli în privinţa lui; dar o rană se vindecă.

— Oh, doamnă, este ora unsprezece; tremur…

— Convinge-te că nu este nimeni aici – spuse regina ca să-l îndepărteze pe însoţitorul ei.

Charny ascultă. Străbătu în goana desişul până la zid.

— Nimeni – raportă el când se întoarse.

— Unde s-a petrecut scena pe care mi-ai descris-o?

— Chiar în clipa asta, doamnă, întorcându-mă din cercetările mele, am simţit ca un cuţit în inimă. V-am zărit chiar în locul unde am văzut în ultimele trei nopţi pe… pe falsa regină a Franţei.

— Aici?! Exclamă regina, îndepărtându-se repede de locul unde se afla.

— Da, doamnă, sub acest castan.

— Atunci să nu rămânem aici, domnule – spuse Maria-Antoaneta – fiindcă, dacă au fost, vor mai veni.

Charny o urmă pe regină pe o altă alee. Inima îi bătea atât de tare, încât se temea că nu va auzi zgomotul portiţei când se va deschide. Ea, tăcută şi dreaptă, aştepta ca dovada vie a nevinovăţiei sale să apară. Bătu miezul nopţii. Poarta nu se deschise. Se scurse o jumătate de oră în care timp Maria-Antoaneta îl întrebă de cel puţin zece ori pe Charny dacă impostorii fuseseră punctuali la întâlnire.

Unu fără un sfert la capelă Saint-Louis din Versailles. Regina bătu nerăbdătoare din picior.

— Ai să vezi ca astăzi n-au să vină – zise ea Numai mie mi se poate întâmpla asemenea nenorocire!

Şi spunând acestea, îl privi pe Charny, gata să se ia la harţă dacă ar fi surprins în ochii lui cea mai mică scânteie de triumf sau ironie. El însă, pălind pe măsură ce-l năpădeau din nou bănuielile, păstra o atitudine atât de gravă şi melancolică, încât cu siguranţa faţa sa oglindea în acele clipe senina răbdare a martirilor şi a îngerilor. Regina îl luă de braţ şi îl duse din nou sub castanul sub care se opriseră prima dată.

— Spui că aici i-ai văzut? Murmură ea.

— Chiar aici, doamnă.

— Aici femeia i-a dat un trandafir bărbatului.

— Da, maiestate.

Regina era istovită: obosise de atâta umblet prin parcul umed, aşa că se rezemă cu spatele de trunchiul unui copac şi-şi lăsă capul în piept. Pe nesimţite, genunchii i se înmuiară; Charny nu o sprijini cu braţul şi ea mai degrabă

căzu decât se aşează pe iarbă. El rămase neclintit şi posomorât. Ea îşi acoperi faţa cu mâinile, aşa că Charny nu putu să-i vadă lacrimile lunecându-i printre degetele lungi şi albe. Deodată, ea înălţa capul şi zise:

— Domnule, ai dreptate; sunt condamnată. Am făgăduit să dovedesc astăzi că m-ai calomniat. Dumnezeu nu vrea, mă supun.

— Doamnă…

— Şopti Charny.

— Am făcut ceea ce nici o femeie n-ar fi făcut în locul meu – continuă ea. Nu vorbesc de regine. Ah, domnule, ce este o regină care nu poate să domnească nici asupra unei singure inimi? Ce este o regină dacă nu se bucura nici măcar de respectul unui om cinstit? Haide, domnule, ajută-mă cel puţin să mă ridic, ca să plec; nu mă dispreţui într-atât, încât să-mi refuzi mâna dumitale.

Ca un nebun, Charny, se aruncă la picioarele ei.

— Doamna – spuse el, lovindu-se cu fruntea de pământ – dacă nu eram un nefericit care vă iubeşte, m-aţi fi iertat, nu-i aşa?

— Dumneata?! Exclamă regina, cu un râs amar. Dumneata mă iubeşti şi mă crezi o ticăloasă…?

— Oh, doamnă…

— Dumneata, dumneata care ar trebui să ai memorie, mă acuzi de a fi dăruit aici o floare, colo un sărut, dincolo iubirea mea unui alt bărbat… Domnule, fără minciuni; nu mă iubeşti!

— Doamnă, fantoma era acolo, fantoma reginei îndrăgostite. Şi chiar aici unde sunt eu acuma, stătea fantoma iubitului. Smulgeţi-mi inima, fiindcă aceste două imagini infernale sunt vii în inima mea şi mi-o sfâşie.

Ea îi luă mâna şi-l trase spre ea, cu un gest exaltat.

— Da, ai văzut! Ai auzit… Eram eu, nu-i aşa! Rosti cu voce înăbuşită. Da, eram eu, nu mai căuta altă dezlegare. Ei bine, dacă în acelaşi loc sub acelaşi castan, aşa cum şedeam, cu dumneata la picioarele mele, cum stătea şi

celălalt, dacă îţi strâng mâna, dacă mă apropii de dumneata, dacă te iau în braţe, dacă-ţi spun… Eu care am făcut acelaşi lucru cu celălalt, nu-i aşa? Eu care am spus acelaşi lucru celuilalt, nu-i aşa? Dacă-ţi spun: „Domnule de Charny, nu am iubit, nu iubesc şi nu voi iubi decât o singură fiinţă pe lumea asta… pe dumneata”… Doamne Dumnezeule! Asta oare te va convinge că nu pot fi o ticăloasă când port în inimă fla-căra divină a unei asemenea iubiri?

Charny gemu ca un om care-şi dă duhul.

Vorbindu-i, regina îl vrăjise cu răsuflarea ei; o simţise vorbindu-i, mâna ei se odihnea arzătoare pe umărul său, pieptul ei înfierbântat îi fripsese inima, răsuflarea ei îi arsese buzele.

— Lăsaţi-mă să-i mulţumesc lui Dumnezeu – murmură el. Ah, dacă nu m-aş gândi la Dumnezeu, m-aş gândi prea mult la dumneavoastră! Ea se ridică încet şi privi cu ochi pătimaşi, înotând în lacrimi. Vreţi viaţa mea? Întrebă el, năuc.

Ea tăcea, privindu-l într-una.

— Dă-mi braţul dumitale – spuse – şi du-mă peste tot unde au fost ceilalţi. Mai întâi aici, aici unde a fost dăruit un trandafir. Ea îşi smulse de la piept un trandafir, fierbinte încă de focul ce o mistuia. Ia-l! Zise. El respira mireasma parfumată a florii şi o strânse la piept. Aici – continuă ea – cealaltă i-a dat mâna să i-o sărute?

— Amândouă mâinile! Spuse Charny, clătinându-se ca beat în clipa când îşi simţi faţa cuprinşii în palmele fierbinţi ale reginei.

— Iată un loc purificat – zise regina, cu un surâs adorabil. Apoi nu s-au dus oare la băile lui Apolo? Charny, ca şi când îi căzuse cerul în cap, se opri uluit, pe jumătate mort. Este un loc – rosti veselă regina – unde nu intru niciodată decât ziua. Hai să mergem să vedem împreună uşa pe unde dispărea acel iubit al reginei.

Uşoară, voioasă, la braţul celui mai fericit om de pe pământ, ea străbătu aproape alergând peluzele ce despărţeau crângul de zidul rondului. Ajunseră astfel la poarta în spatele căreia se vedeau urmele copitelor de cai.

— Aici, afară…

— Zise Charny.

— Am toate cheile – răspunse regina Deschide, domnule de Charny, să ne lămurim.

Trecură pragul porţii şi se aplecară ca să vadă: luna ieşi dintr-un nor, viind parcă să-i ajute în cercetările lor.

Razele albe se plimbară blând pe chipul frumos al reginei, care se sprijinea de braţul lui Charny, ascultând şi privind ierburile din jur. După ce se încredinţă, ea îi făcu semn gentilomului să intre din nou în parc, trăgându-l spre ea şi strângându-l afectuoasă.

Poarta se închise în urma lor.

Bătu ora două.

— Adio! Spuse ea. Du-te acasă. Pe mâine.

Ea îi strânse mâna şi, fără a mai rosti un cuvânt, se îndepărtă repede pe sub carpeni, în direcţia palatului.

În spatele porţii pe care o închiseseră, un bărbat se ridică din mijlocul tufişurilor şi dispăru în pădurea ce mărginea drumul.

Plecând, acest om ducea cu el taina reginei.

Capitolul LXXI Despărţirea

A doua zi, regina ieşi, zâmbitoare şi frumoasă şi se duse să asiste la slujba religioasă. Gărzile aveau ordin să lase pe toată lumea să treacă. Era într-o duminică şi maiestatea să se trezise spunând:

— Ce zi frumoasă! E plăcut să trăieşti într-o asemenea zi. Păru că respiră cu mai mare plăcere decât de obicei parfumul florilor preferate; fu mai mărinimoasă ca oricând, făcând daruri bogate; se grăbi mai mult decât altă dată să se apropie de oameni. Ascultă întreaga liturghie în cea mai

deplină reculegere, niciodată nu-şi plecase atât de mult capul ei maiestuos. În timp ce se rugă cu ardoare, curtenii se înghesuiau, ca şi în alte duminici pe porţiunea dintre apartament şi capelă, ba chiar şi scările erau ticsite de gentilomi şi doamne. Printre acestea din urmă strălucea, modest dar elegant îmbrăcata, doamna de La Motte. Şi în şirul dublu, format din gentilomi, se afla în dreapta domnul de Charny, pe care prietenii îl felicitau pentru că se însănătoşise, pentru că se afla din nou printre ei, dar mai ales fiindcă arăta atât de bine.

Favoarea este un parfum subtil care se împrăştie atât de iute în văzduh, încât, mult înainte de a fi deschis capacul cutiuţei cu dresuri, aromă este definită, recunoscuta şi apreciată de către cunoscători. Olivier era prietenul reginei doar de şase ore, dar de îndată toţi voiau să se numere printre prietenii lui Olivier.

În timp ce primea felicitările, cu voia bună a unui om într-adevăr fericit, şi-n timp ce întregul şir din stânga trecea la dreapta pentru a-i dovedi cât de mult îl cinstea, Olivier, silit să-şi plimbe privirile peste grupul ce forfotea în jurul lui, zări dinaintea sa, solitar, un chip a că mi sumbra paloare şi imobilitate îl izbiră. Îl recunoscu pe Filip de Taverney, cu trupul strâns în uniformă şi cu mâna pe spadă. De la vizitele de politeţe tăcute de Taverney în anticamera adversarului său, după duel, de la sechestrarea lui Charny de către doctorul Louis, nici o relaţie nu mai existase între cei doi rivali.

Charny, văzându-l pe Filip cum îl priveşte liniştit, fără bunăvoinţa, dar nici ameninţător, schiţa un salut, la care Filip răspunse de departe. Apoi îşi croi drum printre cei ce-l înconjurau, spunându-le:

— La o parte, domnilor, lăsaţi-mă să-mi fac datoria la care mă obligă politeţea.

Şi traversând spaţiul aflat între şirul din dreapta şi cel din stânga, se îndreptă spre Filip, care nici nu se clinti.

— Domnule de Taverney – îi spuse, salutându-l cu mai mare curtenie decât prima dată – ar fi trebuit să vă mulţumesc pentru interesul pe care aţi binevoit să-l arătaţi pentru sănătatea mea, dar de-abia ieri m-am întors. Filip roşi, îl privi ţintă, apoi plecă ochii. Voi avea onoarea, domnule – continuă Charny – să vă pot vizita de mâine şi sper că nu mi-aţi purtat pica.

— Deloc, domnule – replică Filip.

Charny voia tocmai să-i întindă mâna, când toboşarul anunţă sosirea reginei.

— Iat-o pe regină, domnule – rosti rar Filip, fără să răspundă gestului prietenesc al lui Charny.

Şi-şi sublinie cuvintele printr-o reverenţă mai mult melancolică decât glacială. Charny, oarecum surprins, se grăbi să se întoarcă în mijlocul prietenilor săi, în şirul din dreapta. Filip rămase la locul său, ca şi când ar fi pândit ceva. Regina se apropie; fu văzută zâmbind multora, primind jalbe; de departe ea îl zărise pe Charny şi, fără să-şi mai dezlipească ochii de la el, cu acea temerară sfidare pe care o punea în prietenie şi pe care duşmanii o numeau neruşinare, ea rosti cu glas tare:

— Astăzi puteţi cere, domnilor, cereţi, n-aş putea să refuz nimic.

Charny fu pătruns până în adâncul inimii de tonul şi sensul acestor cuvinte vrăjite. Tresări de mulţumire şi în acest chip îi mulţumi în sufletul său reginei. Deodată, aceasta fu smulsă din dulcea dar primejdioasa sa contemplare de zgomotul unui pas, de sunetul unui glas necunoscut.

Pasul se făcea auzit dinspre stânga, glasul emoţionat dar profund o chemă:

— Doamnă…!

Regină îl zări pe Filip; nu-şi putu stăpâni un gest de uimire, văzându-se din nou între cei doi bărbaţi dintre care pe unul se mustră că îl iubeşte prea mult, pe celălalt prea puţin.

— Dumneata, domnule de Taverney! Exclamă ea, revenindu-şi. Dumneata?! Vrei să-mi ceri ceva? Vorbeşte!

— O audienţă de zece minute când doreşte maiestatea voastră – zise Filip, încleştându-şi fruntea palidă şi severă.

— Chiar acum, domnule – răspunse regina, privindu-l pe furiş pe Charny, de care, fără să vrea, se temea văzându-l atât de aproape de fostul său adversar. Urmează-mă!

Grăbi pasul când îl auzi pe Filip venind în urma ei şi trecu de Charny. După ce dădu câteva porunci, se îndreaptă spre palat. Un sfert de oră mai târziu, Filip era introdus în bibliotecă, unde maiestatea sa primea duminica.

— Poftim, intră, domnule de Taverney – zise ea, cu glas voios – intră şi spune-mi ceva drăguţ. Trebuie să-ţi mărturisesc că sunt cuprinsă de nelinişte de câte ori un Taverney doreşte să-mi vorbească. Familia dumitale este prevestitoare de rele. Linişteşte-mă repede, domnule de Taverney şi spune-mi că n-ai venit să-mi aduci la cunoştinţa vreo nenorocire.

Filip şi mai palid după acest preambul decât fusese după întâlnirea cu Charny şi văzând cât de puţină căldură pune regină în vorbele ei, se mulţumi să răspundă:

— Doamnă, am onoarea de a afirma în faţa maiestăţii voastre că îi aduc de data aceasta o veste bună.

— Ah! Aşadar, o veste! Exclamă regina.

— Din păcate, da, maiestate.

— Doamne! Răspunse ea, reluându-şi acel aer vesel care-l tăcea pe Filip atât de nenorocit. Iată că ai spus „din păcate”. „Sărmanul de mine!” ar zice un spaniol. Domnul de Taverney a spus: „Din păcate!”

— Doamnă – zise solemn Filip – două cuvinte o vor linişti cu desăvârşire pe maiestatea voastră şi nu numai că nobila sa frunte nu se va înnora astăzi la apropierea unui Taverney, dar niciodată nu se va mai înnora din vina unui Taverney Maison-Rouge. Începând de astăzi, doamnă, ultimul din această familie, căreia maiestatea voastră a

binevoit să-i acorde o oarecare atenţie; va dispare pentru totdeauna de la curtea Franţei.

Părăsind imediat voioşia pe care o arătase ca să se apere şi presimţind emoţiile ce s-ar putea ivi în urma acestei întrevederi, regina exclamă:

— Pleci!

— Da, maiestate.

— Şi… Dumneata?!

Filip se înclină.

— Sora mea, doamnă, a avut înaintea mea regretul de a o părăsi pe maiestatea voastră – spuse el. Şi eu eram, în felul meu, nefolositor reginei, aşa că plec.

Regina se aşează foarte tulburată, gândindu-se că Andreea o părăsise a doua zi după întrevederea de la Louis, când domnul de Charny desluşise primul semn al afecţiunii ce i se purta.

— Ciudat! Murmură ea, visătoare şi nu mai adaugă nici un cuvânt.

Filip rămase în picioare ca o statuie de marmură, aşteptând să i se îngăduie să se retragă. Ieşind din letargia sa, regina îl întrebă:

— Şi unde te duci?

— Vreau să-l întâlnesc pe domnul de La Perouse, răspunse Filip.

— Domnul de La Perouse se afla în Terra-Nova în clipa asta.

— Am tăcut toate pregătirile ca să-l ajung din urmă.

— Ştii că i s-a prezis o moarte tragică?

— Tragica, n-am auzit – spuse Filip – subită, după câte ştiu.

— Şi cu toate acestea pleci…

El zâmbi, frumos, nobil şi blând, apoi zise:

— De aceea mă şi duc să-l întâlnesc pe La Perouse.

Regina se cufundă în tăcerea ei îngrijorată. Filip aşteptă din nou, respectuos. Deodată ea se ridică, se apropie de tânăr şi, încrucişându-şi ambele-i braţe pe piept, îl întrebă:

— De ce pleci?

— Fiindcă îmi place mult să călătoresc – răspunse el, paşnic.

— Dar ai făcut ocolul lumii – reluă regina, înşelată o clipă de calmul acesta eroic.

— Al lumii noi, da, doamnă – precizează Filip – dar nu al lumii vechi şi noi laolaltă.

Regina făcu un gest de ciudă şi repetă ceea ce îi spusese şi Andreei:

— Oameni de fier, inimi de oţel aceşti Taverney! Sora dumitale şi dumneata sunteţi nişte oameni teribili, prieteni pe care ajungi să-i urăşti. Nu pleci ca să călătoreşti, te-ai săturat de atâtea drumuri, ci ca să mă părăseşti. Sora dumitale, care zicea că simte o chemare spre călugărie, ascunde o inimă în flăcări sub cenuşă. În sfârşit, a vrut să plece, a plecat. De-ie Domnul să fie fericită! Dumneata, dumneata, care puteai fi fericit, pleci şi dumneata! Când îţi spuneam adineauri că cei din familia Taverney îmi poartă nenoroc!

— Îndurare, doamnă! Dacă maiestatea voastră ar binevoi să privească mai atent în inimile noastre, n-ar vedea decât un devotament fără margini.

— Ascultă! Strigă regina, mânioasă. Dumneata eşti un quaker şi ea o filosoafă, nişte creaturi imposibile; ea îşi închipuie lumea ca pe un paradis în care nu intri decât cu condiţia de a fi sfânt; dumneata, dumneata crezi că lumea este un infern în care nu trăiesc decât diavoli; şi amândoi fugiţi de lume; unul pentru că găseşte ceea ce nu caută, celălalt pentru că nu găseşte ceea ce caută. N-am dreptate? Eh, dragă domnule de Taverney, lasă-i pe oameni să fie imperfecţi, nu cere familiilor regale decât să fie cele mai puţin imperfecte dintre speciile umane; fii îngăduitor sau, mai exact, nu fi egoist!

Accentuă cu prea multă pasiune ultimele cuvinte. Filip câştigase.

— Doamnă – spuse el – egoismul este o virtute când îl foloseşti pentru a-i înalţă pe cei pe care-i iubeşti.

Ea se împurpură la faţă şi zise:

— Tot ce ştiu este ca o iubeam pe Andreea şi ea m-a părăsit, că ţin la dumneata şi totuşi mă părăseşti. Este umilitor pentru mine să văd cum două persoane atât de desăvârşite – nu glumesc, domnule – se îndepărtează de casa mea.

— Nimic nu poate umili o augustă persoană ca domnia-voastră, doamnă – zise cu răceală Taverney. Ruşinea nu atinge frunţile care se ridica atât de sus, cum este a dumneavoastră.

— Încerc să aflu cu toată grijă ce anume a putut să te jignească, continuă regina.

— Nu m-a jignit nimic, doamnă – protestă cu asprime Filip.

— Gradul dumitale a fost confirmat, averea este în creştere, te preţuiam…

— Repet maiestăţii voastre că nu-mi place nimic la curte.

— Şi dacă ţi-aş spune să rămâi… Dacă ţi-aş porunci…?

— Aş avea durerea de a o refuza pe maiestatea voastră.

Pentru a treia oară, regina se cufundă în tăcere. Şi cum ieşea întotdeauna din aceste răgazuri printr-o nouă izbucnire, întrebă:

— Poate că este cineva care îţi displace aici? Eşti o fire ascunsă – spuse ea, privindu-l pe Filip cu ochii săi limpezi.

— Nimeni nu-mi displace.

— Credeam că nu te ai bine… cu un gentilom… cu domnul de Charny… pe care l-ai rănit în duel…

— Zise regina, înflăcărându-se încetul cu încetul. Şi cum e simplu să fugi de cei care nu-ţi plac, îndată ce ai văzut ca domnul de Charny s-a întors, ai şi vrut să părăseşti curtea.

Filip nu răspunse.

Regina, înşelându-se asupra acestui om atât de cinstit şi de viteaz, crezu că are de-a face cu un gelos obişnuit. Îl execută fără nici o milă.

— Ştii – continuă ea – ca domnul de Charny s-a întors abia astăzi! Spun astăzi! Şi chiar astăzi dumneata vrei să pleci?

Filip deveni livid. Atacat astfel, călcat în picioare, răspunse cu cruzime:

— Doamnă, este adevărat că de-abia astăzi am aflat despre întoarcerea domnului de Charny; numai că ştiam mai demult decât îşi închipuie maiestatea voastră, deoarece l-am întâlnit pe domnul de Charny, către ora două noaptea, la poarta parcului ce dă spre băile Apolo.

Regina păli la rândul său; şi după ce privi cu o admiraţie amestecată cu groază desăvârşita curtenie pe care gentilomul o păstra în mânia lui, murmură cu voce stinsă:

— Bine, du-te domnule, nu te mai reţin.

Filip salută pentru ultima oară şi plecă cu paşi măsuraţi.

Regina căzu fulgerată într-un fotoliu, spunând:

— Franţa, ţara inimilor nobile!

Capitolul LXXII Gelozia cardinalului

În acest timp, cardinalul văzu trecând trei nopţi cu totul diferite de cele pe care imaginaţia să ie reînvia neîncetat. Nici o veste de la nimeni, nici o speranţă să primească vreo ştire. Această desăvârşită tăcere, după zbuciumul patimei, venea ca întunericul după lumina soarelui.

La început, cardinalul se legănase cu speranţa că iubita sa, mai mult femeie decât regină, va dori să afle ce fel de dragoste îi poartă el şi dacă o iubeşte tot atât de mult după mărturisire ca şi înainte. Prin urmare, văzând că nu se întâmpla nimic şi ascultând întruna numai liniştea, cum zice domnul Delille {14}, începu să se teamă, nefericitul, că a căzut în dizgraţie.

De aici, o spaimă, o groază, o nelinişte pe care nimeni nu şi le poate închipui dacă n-a suferit de acele nevralgii generale care fac din capătul fiecărei fibre nervoase un şarpe de foc ce se răsuceşte încoace şi încolo, după cum are chef. Această stare îi deveni insuportabilă cardinalului; trimitea de zece ori, într-o jumătate de zi, acasă la doamna de La Motte, de zece ori la Versailles. Cel de-al zecelea curier i-o aduse, în sfârşit, pe Jeanne, care îi supraveghea

acolo pe Charny şi pe regină şi care se bucură în sinea ei de nerăbdarea cardinalului, căruia îi va datora curând izbândirea celor ce punea la cale.

Văzând-o, cardinalul izbucni:

— Cum puteţi fi atât de liniştită?! Cum?! Ştiţi în ce hal mă chinui şi dumneavoastră, dumneavoastră care ziceţi că sunteţi prietena mea, mă lăsaţi să mă perpelesc, să mor…!

— Eh, monseniore – replică Jeanne – răbdare, vă rog! Ceea ce făceam eu la Versailles, departe de dumneavoastră, este mult mai folositor decât ce faceţi dumneavoastră aici, aşteptându-mă.

— Doar nu puteţi fi atât de crudă – spuse excelenţa sa, potolit de speranţa că va primi veşti. Vorbiţi, ce zice, ce face lumea acolo?

— Absenţa este un rău îngrozitor, fie că suferi la Paris, fie că suferi la Versailles.

— Iată ceva care îmi place şi vă mulţumesc, dar…

— Dar ce…?

— Dovezi!

— Ah, Dumnezeule! Strigă Jeanne. Ce tot spuneţi, domnule! Dovezi! Ce înseamnă acest cuvânt? Dovezi!… Sunteţi oare în toate minţile, monseniore, când îi cereţi unei femei dovezi de vinovăţie?

— Nu cer o piesă de proces, contesă, cer o dovadă de dragoste.

— Mi se pare – făcu ea, după ce o privi pe excelenţa sa într-un anume fel – că începeţi să fiţi extrem de exigent, dacă nu chiar foarte uituc.

— Ah, ştiu ce-mi veţi spune, ştiu că trebuie să fiu foarte fericit, foarte onorat; dar gândiţi-vă la inima mea ca şi când ar fi a dumneavoastră, contesa! Aţi accepta să fiţi astfel aruncata deoparte, după ce se părea că vi s-au acordat, toate favorurile?

— Am impresia că aţi spus „se părea”, nu? Zise Jeanne, pe acelaşi ton batjocoritor.

— O, vezi bine, mă puteţi certa pentru pretenţiile mele neruşinate, contesa; vezi bine, nimic nu-mi dă dreptul să mă plâng, cu toate astea mă plâng…

— Atunci, monseniore, nu pot fi răspunzătoare de nemulţumirea dumneavoastră dacă nu are decât cauze frivole sau dacă n-are nici un fel de cauză.

— Contesă, ce urât va purtaţi cu mine!

— Monseniore, repet cuvintele dumneavoastră. Urmăresc şirul lor.

— Mai bine v-aţi gândi la ce e de tăcut decât să mă dojeniţi pentru nebuniile mele; ajutaţi-mă, în loc să mă chinuiţi.

— Nu vă pot ajuta acum pentru că nu cred că se poate face ceva.

— Nu credeţi că se poate face ceva? Repeta cardinalul, apăsând pe fiecare cuvânt.

— Nu.

— Ei bine, doamnă – ripostă domnul de Rohan, cu vehemenţă – poate nu toată lumea este de acord cu dumneavoastră.

— Vai, monseniore, iată că v-aţi înfuriat şi nu ne mai înţelegem. Excelenţa voastră mă va ierta că îi atrag atenţia.

— M-am înfuriat! Da… Din cauză că sunteţi atât de răuvoitoare, contesă.

— Nu credeţi că sunteţi nedrept?

— Deloc! Dacă nu vreţi să-mi faceţi servicii, este pentru că nu mai puteţi, o văd prea bine.

— Aveţi o părere bună despre mine; atunci de ce mă acuzaţi?

— Pentru că eraţi datoare să-mi spuneţi întregul adevăr, doamnă.

— Adevărul?! V-am spus tot ce ştiam.

— Nu mi-aţi spus că regină este o perfidă, că este o cochetă, că-i face pe oameni s-o adore şi-i lasă apoi să înnebunească de disperare.

Jeanne îl privi, surprinsă.

— Explicaţi-vă – zise ea, tremurând, dar nu de teamă, ci de bucurie.

Întrevedea în gelozia cardinalului o ieşire din situaţia dificilă în care se afla, pe care poate împrejurările nu i-ar fi pus-o la îndemână.

— Mărturisiţi – continuă cardinalul, orbit de patimă – mărturisiţi, vă implor, că regina refuză să mă vadă.

— Nu pot spune aşa ceva, monseniore.

— Mărturisiţi ca, deşi nu mă respinge de bunăvoie, ceea ce încă mai sper, mă îndepărtează ca să nu neliniştească cine ştie ce alt iubit căruia insistenţele mele i-au trezit gelozia.

— Ah, monseniore!… Exclamă Jeanne, pe un ton atât de mieros, încât lăsa să se bănuiască cu mult mai mult decât voia ea să ascundă.

— Ascultaţi-mă – reluă domnul de Rohan – ultima dată când am văzut-o pe maiestatea sa, cred că am auzit pe cineva umblând prin tufişuri.

— Curată nebunie!

— O să vă spun tot ce bănuiesc.

— Nu mai spuneţi nici un cuvânt în plus, monseniore, o jigniţi pe regină; şi, de altfel, chiar dacă-i adevărat că era atât de nefericită, încât să se teamă că este pândita de către un iubit, ceea ce nu cred, sunteţi oare atât de nedrept încât să-i faceţi o vină dintr-un trecut pe care îl părăseşte pentru dumneavoastră?

— Trecutul! Trecutul! Iată un cuvânt mare care îşi pierde înţelesul, contesă, dacă acest trecut este, de fapt, prezent şi va deveni viitor.

— Ruşine, monseniore! Îmi vorbiţi ca unui misit pe care îl acuzi că ţi-a mijlocit o afacere proastă. Bănuielile dumneavoastră, monseniore, o jignesc atât de mult pe regina, încât se răsfrâng şi asupra mea.

— Atunci, contesă, dovediţi.

— Monseniore, dacă mai repetaţi aceste cuvinte, voi considera că mă insultaţi pe mine.

— În sfârşit!… Mă iubeşte puţin?

— Dar este foarte simplu, monseniore – răspunse Jeanne, arătând cardinalului masa lui de lucru şi tot ce trebuia pentru scris. Aşezaţi-vă şi întrebaţi-o pe ea însăşi.

Cardinalul, în al nouălea cer, îi strânse mâinile Jeannei, rostind:

— O să-i daţi biletul?

— Dacă nu i-l dau eu, cine i-l va da?

— Şi… Îmi făgăduiţi un răspuns?

— Dacă nu veţi avea răspuns, cum veţi şti ce să credeţi?

— Ah, să fie într-un ceas bun! Aşa îmi plăceţi, contesă.

— Nu-i aşa – făcu Jeanne, cu zâmbetul ei şăgalnic.

El se aşează, luă pana şi începu să scrie. Domnul de Rohan avea o pană înaripata, se exprima cu uşurinţa; cu toate astea rupse zece foi înainte de a fi mulţumit de sine.

— Dacă o să continuaţi în felul acesta, nu veţi termina niciodată.

— Ştiţi, contesa, mă tem de dragostea mea; ea se revarsă, oricât aş vrea s-o stăvilesc; n-aş vrea s-o obosesc pe regină.

— Ei – zise Jeanne, ironică – dacă o să-i scrieţi ca un om politic, o să vă răspundă că o diplomată. Vă priveşte.

— Aveţi dreptate şi sunteţi o adevărată femeie şi la suflet şi la minte. Spuneţi, contesă de ce să avem secrete faţă de dumneavoastră, care ştiţi totul'?

Ea zâmbi şi răspunse:

— Adevărul este că nu aveţi ce să-mi ascundeţi.

— Citiţi peste umărul meu – citiţi la fel de repede cum scriu, dacă se poate; fiindcă inima mea arde şi pana aleargă mistuind hârtia.

Într-adevăr, scrise; aşternu o scrisoare atât de înflăcărată, de nebunească, de plină de dojeni de dragoste şi asigurări compromiţătoare, încât, când isprăvi, Jeanne, care îl urmărise până la iscălitura, îşi zise în sinea ei: „A scris ceea ce eu n-aş fi îndrăznit să-i dictez”.

Cardinalul reciti şi o întrebă pe Jeanne:

— E bine aşa?

— Dacă vă iubeşte – răspunse trădătoarea – o să vedeţi mâine. Acum staţi liniştit.

— Până mâine, da.

— Nici nu cer mai mult, monseniore.

Lua biletul pecetluit şi, spre seară, se întoarse acasă. Aici, se dezbracă, îşi răcori obrazul şi începu să se gândească. Situaţia era cea la care voise chiar de la început să ajungă. Încă doi paşi şi îşi va atinge ţelul. Pe care din doi să-l ia drept scut: pe regină sau pe cardinal?

Scrisoarea îl punea pe cardinal în imposibilitatea de a o acuza vreodată pe doamna de La Motte, în ziua când ea îl va sili să plătească sumele datorate în contul colierului. Admiţând că regina şi cardinalul s-ar vedea şi ar descoperi totul, cum ar îndrăzni ei s-o compromită pe doamna de La Motte, care deţinea un asemenea scandalos secret? Regina nu va da lucrurile în vileag şi va crede că prelatul o urăşte; cardinalul va crede că regină este o cochetă; dezbaterile însă, dacă vor fi, vor avea loc cu uşile închise şi doamna de La Motte, chiar dacă ar fi cât de cât bănuită, s-ar hotărî, sub acest pretext, să se expatrieze, realizând frumoasa sumă de un milion şi jumătate. Cardinalul va şti precis ca Jeanne a luat diamantele, regina va ghici, desigur; la ce le-ar servi însă să facă zarvă în jurul unei împrejurări atât de strâns legată de cea din parc şi de la băile lui Apolo?

Numai că nu era de ajuns o scrisoare ca să construiască tot acest sistem de apărare. Cardinalul avea o pană minunata, va mai sene încă de şapte sau opt ori. În ceea ce o priveşte pe regina, cine ştie dacă în clipa asta hu făureşte, împreună cu domnul de Charny, arma de care să se folosească Jeanne de La Motte!

Atâtea tulburări şi discuţii vor sfârşi în cel mai rău caz cu o fugă şi Jeanne îşi închipuia dinainte etapele. Mai întâi va fi scadenţa, bijutierii îşi vor cere banii. Regina se va duce drept la domnul de Rohan. Cum? Prin intermediul Jeannei, este inevitabil. Jeanne îl va preveni pe cardinal şi-l va pofti să plătească. Dacă va refuza, îl va ameninţa că publică

scrisorile; el va plăti. Odată plata făcută, nici un pericol. În ce priveşte scandalul public, rămâne să se pună capăt intrigii. Asupra acestui punct, satisfacţie deplină. Onoarea unei regine şi a unui prinţ al bisericii la preţul de un milion şi jumătate este mult prea ieftin plătită. Jeanne era aproape sigură că ar putea scoate trei milioane dacă ar vrea.

Pe ce se-ntemeia Jeanne în privinţa intrigii? Pe convingerea cardinalului ca o văzuse trei nopţi în şir pe regină în tufişurile de la Versailles şi nici o putere din lume nu putea să-i dovedească acum că s-ar fi înşelat. Exista o singură mărturie a escrocheriei, o dovadă vie şi zdrobitoare şi această dovadă Jeanne o va face să nu poată intra în discuţie.

Ajunsă la acest punct al meditaţiilor sale, ea se apropie de fereastră şi o văzu pe Oliva stând pe balcon, neliniştită şi curioasă.

„Între noi două acum" – gândi Jeanne, salutându-şi cu toată afecţiunea complicea.

Contesa îi făcu Olivei semnul convenit ca să coboare diseară. Bucuroasă că primise această comunicare oficială Oliva intră din nou în cameră; Jeanne îşi continua meditaţiile.

Să sfarmi instrumentul de care nu te mai poţi folosi este obiceiul tuturor intriganţilor; numai că cei mai mulţi dau greş, fie că în clipa în care se sfarmă, unealta mai scoate un geamăt care dezvăluie taine, fie că nu o sfarmă de tot aşa fel încât mai poate sluji şi altora. Jeanne se gândi că micuţa Oliva, toată numai pofta de viaţa, nu se va lăsa zdrobită fără să scoată un ţipat. Era necesar să născoceşti pentru ea o poveste care s-o hotărască să fugă; alta care să o facă să fugă bucuroasă.

Greutăţile apar la fiecare pas; unele minţi însă găsesc în a birui aceste greutăţi tot atâta plăcere ca alţii în a rupe trandafiri.

Oliva, oricât de mult ar fi fost fermecată de tovărăşia noii sale prietene, nu era decât relativ fermecată. Cu alte

cuvinte, prin gratiile închisorii în care se afla, găsea această legătura delicioasă. Dar Nicole, foarte sinceră din fire, nu-i ascundea deloc prietenei sale că i-ar plăcea mai mult să trăiască la lumina zilei, să se plimbe la soare, să guste din toate bucuriile reale ale vieţii decât să facă plimbări nocturne, îmbrăcând haina unei fictive regalităţi.

Lucrurile în afara vieţii obişnuite erau Jeanne, cu mângâierile şi confesiunile ei; realitatea însemna bani şi Beausire.

Jeanne, care studiase în amănunt această teorie, îşi tăgădui să o pună în aplicare la prima ocazie. Pe scurt, îşi propusese ca tema a întrevederii cu Nicole nevoia absoluţii de a tace să dispară dovada criminalei escrocherii comise în parcul de la Versailles.

O dată cu venirea nopţii, Oliva coborî. Jeanne o aştepta la poartă. Străbătură amândouă strada Saint-Claude până la bulevardul pustiu, se suiră în trăsura care le aştepta şi care, ca ele să poată discuta în voie, mergea la pas pe drumul ce duce la Vincennes. Nicole, deghizata într-o rochie simplă şi purtând o glugii m; ire, Jeanne îmbrăcata ca o femeiuşcă oarecare, erau de nerecunoscut. De altfel, ca să le poţi vedea, ar fi trebuit să intri în trăsura şi numai poliţia avea acest drept. Nimic însă nu trezise curiozitatea poliţiei. Mai ales că trăsura nu era una oarecare, ci purta pe portiere armele familiei de Valois, respectabile santinele cărora nici un agent n-ar fi îndrăznit să le nesocotească prezenţa.

Oliva începu prin a acoperi cu sărutări pe Jeanne, care i le întoarse însutit.

— Oh, ce tare m-am plictisit! Strigă Oliva. Te-aşteptam, mă rugam în gând să vii.

— Era imposibil, scumpa mea, să vin să te văd; mă păndea şi, mai ales, te-ar fi păndit pe tine o primejdie prea mare.

— Cum asta? Întrebă Nicole, mirată.

— O primejdie teribilă, draga mea, de teama căreia mai tremur încă.

— Oh, povesteşte-mi, hai repede!

— Aici te plictiseai de moarte…

— Da din păcate.

— Şi ca să te distrezi puţin, ai vrut să ieşi.

— Şi m-ai ajutat ca o adevărată prietenă.

— De asemenea, ţi-am vorbit de acel ofiţer, niţel cam trăsnit, dar foarte politicos, care s-a îndrăgostit de regină, cu care semeni puţin.

— Da, ştiu.

— Am avut slăbiciunea să-ţi propun o distracţie nevinovată şi anume să ne amuzăm pe seama bietului băiat şi să-l facem să creadă că regina îl place.

— Vai!… Suspină Oliva.

— Nu-ţi voi mai aminti cele două plimbări pe care le-am făcut noaptea în grădina Versailles-ului, întovărăşite de

acest sărman băiat. Oliva suspină din nou. De cele două nopţi în care ţi-ai jucat atât de bine rolişorul, încât cavalerul nostru a luat lucrurile în serios.

— N-a fost frumos din partea noastră – spuse încet Oliva – să-l înşelăm, n-o merită; e un cavaler cu adevărat fermecător.

— Nu-i aşa?

— O, da!

— Dar ia stai, nu aici e buba; să-i dai un trandafir, să te laşi numită maiestate, să întinzi mâinile să ţi le sărute, astea sunt simple şotii… Dar… Micuţa mea Oliva se pare că n-a fost totul…

Oliva roşi atât de tare, încât, dacă noaptea n-ar fi fost atât de neagră, Jeanne ar fi fost silită să bage de seamă. Ce-i drept însă, ca o femeie binecrescută, privea drept înainte şi nicidecum spre tovarăşa sa.

— Cum adică…

— Se bâlbâi Nicole. Cum… Cum n-a fost totul?

— A mai avut loc şi a treia întrevedere – spuse Jeanne.

— Da – zise Oliva, şovăitoare. Doar ştii, că erai acolo.

— Iertare, scumpa mea, mă aflam, ca de obicei, la oarecare distanţă, pândind sau prefăcându-mă că pândesc pentru ca rolul tău să fie cât mai veridic. Deci n-am văzut, nici n-am auzit ce s-a întâmplat în grotă. Nu ştiu decât ce mi-ai povestit. Or, la întoarcere, mi-ai spus că v-aţi plimbat, că aţi discutat, că aţi continuat jocuL cu trandafirul şi cu sărutatul mâinilor. Eu cred tot ce mi se spune, draga mea.

— Păi… Păi.

— Bâigui Oliva, tremurând.

— Păi, drăguţa mea, se pare că nebunul pretinde că aşa-zisa regină i-a acordat mult mai mult.

— Ce…?

— Se pare că, beat de fericire, năuc, înnebunit, s-a lăudat că a obţinut de la regină o nedezminţită dovada de dragoste împărtăşită. Nu încape îndoială că sărmanul om este nebun de legat.

— Doamne Dumnezeule! Murmură Oliva.
— E nebun, în primul rând, pentru că minte, nu-i aşa? Întrebă Jeanne, perfidă.
— Sigur că minte…
— Se bâlbâi Oliva.
— Doar nu te-ai fi expus unei primejdii atât de îngrozitoare fără să-mi spui. Pe biata fată o trecu fiorii. Ce aparenţe neplăcute – continuă teribila prietena – pentru tine, care-l iubeşti pe domnul Beausire şi căreia eu îi dedic timpul meu, tocmai tu, căreia îi face curte domnul de Cagliostro şi pe care îl refuzi, să dai, dintr-un simplu capriciu, acestui nebun… Dreptul… de… A spune… Nu, şi-a pierdut miriţile, părerea asta nu mi-o schimb.
— Şi ce primejdie mă paşte? Strigă Nicole. Să vedem!
— Iat-o. Avem de-a face cu un nebun, deci cu un om care nu se teme de nimic şi care nu ţine seama de nimeni. Atâta timp cât era vorba numai de trandafiri şi sărutări de mâini, nimeni n-avea ce spune: o regină are mulţi trandafiri în parc şi mâinile îi sunt la dispoziţia supuşilor săi; dar dacă-i adevărat că la cea de-a treia întâlnire… Ah, scumpă copilă, nu mai îmi vine deloc să râd de când mă frământă gândul ăsta.
Oliva simţi cum îi clănţăne dinţii de frică.
— Şi ce-o să se întâmple, draga mea prietenă, întrebă fata.
— În primul rând, după câte ştiu eu, cel puţin nu eşti regina.
— Nu.
— Şi uzurpând această calitate a maiestăţii sale pentru a săvârşi o… nesocotinţă ca asta…
— Ei, ei…?
— Ei bine, asta se numeşte lezmaiestate. Şi odată rostit acest cuvânt, lucrurile pot ajunge departe. Oliva îşi ascunse faţa în mâini. La urma urmei – continuă Jeanne – cum n-ai făcut ce se laudă el că ai făcut, vei putea dovedi oricând; celelalte nesocotinţe vor fi pedepsite cu închisoare de la doi la patru ani şi surghiunul.

— Închisoare?! Surghiun?! Strigă Oliva, îngrozită.
— Nu-i o nenorocire atât de mare; dar eu va trebui să-mi iau măsuri de precauţie şi să mă pun la adăpost.
— Eşti şi dumneata neliniştita?
— Ba bine că nu! N-o să mă denunţe imediat şi pe mine nebunul ăsta? Ah, biata mea Oliva! Înşelătoria asta ne va costa scump.
Oliva începu să plângă.
— Şi eu, eu – spuse ea – care nu pot să stau liniştita nici o clipă! Ah, minte nesăbuita! Ah, satana! Parcă a intrat dracu-n mine, nu vezi! După nenorocirea asta, sunt sigură c-am să m-arunc în ghearele alteia.
— Nu dispera, încearcă numai să eviţi un scandal.
— Mă duc să mă închid imediat în casa protectorului meu. Dacă i-aş mărturisi totul?
— Grozavă idee, n-am ce zice! Un om care te creşte cu toată grijă, încercând să-şi as-cundă iubirea, un om care nu aşteaptă decât un cuvânt ca să te adore şi căruia tu îi vei spune că ai săvârşit o astfel de imprudenţa cu un altul. Notează: spun imprudenţă… Fără a mai pune la socoteală bănuielile ce se vor trezi în mintea lui.
— Dumnezeule, ai dreptate!
— Şi mai e ceva: zvonul se va răspândi, cercetările magistraţilor vor trezi scrupulele protectorului tău. Cine ştie dacă, spre a se pune bine cu curtea, nu te va preda?
— Oh!
— Să admitem că te va goni, pur şi simplu, ce se va alege de tine?
— Ştiu, sunt pierdută.
— Şi când va afla totul domnul de Beausire…
— Spuse rar Jeanne, studiind efectul acestei ultime lovituri.
Oliva sări în sus. Cu gesturi repezite, începu să-şi smulgă părul din cap.
— O să mă omoare! Ah, nu…

— Murmură ea – am să mă omor eu… Apoi, întorcându-se spre Jeanne, zise cu disperare: Nu mă poţi salva pentru că eşti şi dumneata în primejdie.

— Am o bucată de pământ în Picardia, undeva departe… O fermă – răspunse Jeanne. Dacă am putea s-o ştergem fără a fi văzute înainte să izbucnească scandalul, poate ne-ar mai rămâne o şansa…?

— Dar nebunul ăla te cunoaşte, te va găsi oriunde te vei duce.

— Dacă tu pleci, te-ascunzi şi nu te poate găsi, eu nu mă mai tem de smintit. O să-i spun sus şi tare: „Ţi-ai pierdut minţile de poţi să afirmi aşa ceva. Dovedeşte!” Or, lucrul ăsta îi va fi cu neputinţă şi-atunci am să-i şoptesc la ureche: „Eşti un laş!”

— Plec când vrei şi unde vrei – hotărî Oliva.

— Cred că aşa este mai cuminte – încuviinţă Jeanne.

— Trebuie să plec imediat?

— Nu, aşteaptă să pregătesc totul în aşa fel încât reuşita să fie sigură. Ascunde-te, nu te mai arăta nici măcar pentru mine. Deghizează-te chiar şi când te uiţi în oglindă.

— Da, da, bizuie-te pe mine, scumpă prietenă.

— Să începem prin a ne întoarce; nu mai avem ce ne spune.

— Să ne-ntoarcem. Cât timp îţi trebuie să faci toate pregătirile?

— Nu ştiu; dar ia aminte ce-ţi spun: de azi până în ziua plecării tale n-am să mă mai arăt la fereastră. Dacă mă vezi, înseamnă că vei pleca în aceeaşi zi, aşa că fii gata!

— Da, îţi mulţumesc, scumpa prietena.

Se întoarseră încet spre strada Saint-Claude, Oliva nemaiîndrăznind să-i vorbească Jeannei, Jeanne cugetând mult prea adânc ca să-i mai vorbească Olivei. Când ajunseră, se îmbrăţişară; Oliva îi cern cu umilinţa iertare prietenei sale pentru toate nefericitele încurcături în care intrasem din cauza prostiei sale.

— Sunt femeie – replică doamna de La Motte, parodiindu-l pe poetul latin – şi înţeleg slăbiciunea femeii.

Capitolul LXXIII Fuga

Oliva se ţinu de cuvânt. Chiar de-a doua zi, Nicole îşi tăinui existenţa faţă de toată lumea; nimeni n-ar fi putut bănui că ea locuieşte în casa din strada Saint-Claude.

Stătea ascunsă tot timpul în dosul unei perdele sau a unui paravan, cu ferestrele veşnic închise, în ciuda razelor de soare care băteau în geam. Jeanne, care pregătea totul din umbră, ştiind că a doua zi aducea cu sine termenul primei plaţi a celor cinci sute de mii de livre, orândui lucrurile în aşa fel, încât să nu existe nici o umbră în clipa când va exploda bomba. Acea clipă îngrozitoare era ţelul final al cercetărilor sale.

Ea calculase cu înţelepciune alternativă de a fugi, lucru uşor, de altfel, dar fuga însemna o acuzaţie categorică. Să rămână, să rămână neclintită, asemenea duelistului care îndura loviturile adversarului; contesa decise deci să rămână cu riscul de a cădea, dar şi cu şansa de a-şi ucide duşmanul.

Iată de ce, chiar a doua zi după întrevederea cu Oliva, se arătă la fereastră către ora două, semn pentru falsa regină că e timpul să se pregătească s-o şteargă în aceeaşi seară. Să descriem bucuria, să descriem groaza Olivei, ar imposibil. Necesitatea fugii era determinată de primejdie; posibilitatea de a fugi însemna salvarea. Oliva îi trimise o sărutare pătimaşă Jeannei, apoi îşi făcu pregătirile punând în micul său pachet câteva din lucrurile preţioase ale protectorului său.

După ce dăduse semnalul, Jeanne dispăru de acasă şi se ocupă să găsească o trăsură căreia să-i încredinţeze preţioasa soartă a domnişoarei Nicole.

Şi asta a fost totul – tot ceea ce chiar cel mai atent observator ar fi putut descifra din semnele, de obicei,

grăitoare, prin care comunicau cele două prietene.

Perdele trase, ferestre închise, lumini mişcătoare până târziu în noapte. Apoi unele foşnete, câteva zgomote misterioase, o uşoară agitaţie căreia îi urmară întunericul şi liniştea. Băteau orele unsprezece noaptea la Saint-Paul şi vântul sufla în rafale dinspre râu, ajungând până în strada Saint-Claude, când Jeanne ajunse în strada Saint-Louis, cu o trăsură de poştă la care erau înhămaţi trei cai zdraveni. Pe capră trăsurii, un om înfăşurat într-o mantie îl îndruma pe surugiu. Jeanne îl trase pa acest om de poalele veşmântului şi-i spuse să oprească la colţul străzii Roi-Dore. Omul veni să vorbească cu stăpâna.

— Trăsura să rămână aici, dragă domnule Reteau – zise Jeanne. O jumătate de oră va fi de ajuns. Voi veni aici cu o persoană, care se va urca şi pe care o vei duce, minând cât se poate de repede, la căsuţa mea de la Amiens.

— Da, doamnă contesă.

— Acolo o vei preda arendaşului meu Fontaine, care ştie ce are de făcut.

— Da, doamnă.

— Ah, uitam… Eşti înarmat, scumpul meu Reteau?

— Da, doamnă.

— Doamna este urmărită de un nebun… Poate o să vrea s-o oprească pe drum…

— Ce să fac?

— Vei trage asupra oricui te împiedica să mergi mai departe.

— Da, doamnă.

— Mi-ai cerut o gratificaţie de douăzeci de ludovici pentru ceea ce ştii, îţi voi da o sută şi-ţi plătesc şi călătoria pe care o vei face la Londra, unde mă vei aştepta peste cel puţin trei luni.

— Da, doamnă.

— Iată cei o sută de ludovici. Fără îndoială că nu ne vom mai vedea, deoarece este mai prudent pentru dumneata să ajungi la Saint-Valery şi să te îmbarci imediat pentru Anglia.

— Puteţi conta pe mine.
— Este în folosul dumitale.
— Este în folosul nostru – zise domnul Reteau, sărutând mâna contesei. Aşa că aştept.
— Şi eu ţi-o trimit pe doamna.
Reteau se urcă în trăsura, în locul Jeannei, care cu pas sprinten, ajunse în strada Saint-Claude şi intră în casă. Totul dormea (în acest nevinovat cartier. Jeanne aprinse lumânarea şi o duse pe balcon: era semnalul convenit pentru ca Oliva să coboare.
„Este o fată extrem de precaută” – îşi spuse contesa, văzând fereastra întunecată.
Jeanne ridică şi coborî de trei ori lumânarea. Nimic. I se păru însă că aude un fel de suspin sau un da, abia susurat prin văzduh, sub frunzişul de pe fereastră.
„Va coborî fără să aprindă luminarea – îşi zise Jeanne. Nu-i nimic rău în asta.” Şi coborî şi ea în stradă. Poarta nu se deschise. Oliva se încurcase fără îndoială în cine ştie ce pachete grele şi stânjenitoare.
— Proastă! Bombăni contesa. Pierdem atâta vreme pentru nişte cârpe!
Nu venea nimeni. Jeanne se duse până la uşa din faţa. Nimic. Ascultă lipindu-şi urechea de ghinturi. Trecu astfel un sfert de oră; bătu trei şi jumătate. Jeanne se duse pe bulevard, să vadă de departe dacă ferestrele se luminau. I se păru că zăreşte strecurându-se o lumină blândă prin golul lăsat de frunziş, de sub perdelele duble.
„Ce face, pentru Dumnezeu! Ce face nemernica asta? Poate n-a văzut semnalul? Haide, curaj, să urcăm din nou!”
Aşadar, se duse din nou acasă şi reîncepu jocul lumânărilor. La semnalele sale nu răspunse nimeni.
„Cu siguranţa că e bolnavă – îşi spuse Jeanne, mototolindu-şi furioasă manşetele. E bolnavă şi nu se poate mişca ticăloasa asta. Dar ce importanţă are! Vie sau moartă, va pleca astă-seară!”

Coborî încă o dată scara, grăbindu-se ca o leoaică urmărită. Ţinea în mână cheia care, de atâtea ori, îi dăduse Olivei libertatea nocturnă, în clipa când vâri cheia în broască, se opri.

„Şi dacă este cineva sus, lângă ea? Gândi contesa. Imposibil, voi auzi glasuri şi voi avea timp să cobor dacă voi întâlni pe cineva pe scară… Oh!”

În faţa acestei periculoase perspective fu gata să dea înapoi. Tropotul cailor pe pavajul sonor o făcu să se hotărască. „Fără primejdie, nu se înfăptuieşte nimic mare! Îndrăzneala învinge primejdia!” îşi zise ea şi răsuci cheia în broască uriaşa: poarta se deschise.

Jeanne cunoştea dispoziţia încăperilor; datorită inteligenţei sale, fără să-şi dea seama şi le închipuise de multe ori când o aştepta seara pe Oliva. Scara fiind la stânga, Jeanne se îndreptă spre scară. Nici un zgomot, nici o lumină, nimeni. Ajunse astfel pe palierul de la apartamentul Nicolei. Acolo, sub aşa, se vedea o dungă de lumină; acolo, în dosul uşii, se auzea zgomotul unui pas fără odihnă.

Jeanne, gâfâind dar ţinându-şi răsuflarea, asculta. Nu vorbea nimeni. Oliva, singura deci, umbla de colo-colo: îşi făcea bagajele, fără îndoială. Aşadar, nu era bolnavă şi nu era vorba decât de o mică întârziere.

Jeanne zgârie încetişor lemnul uşii, şoptind:

— Oliva! Oliva! Scumpă prietenă! Draga mea…!

Paşii de pe covor părură că se apropie.

— Deschide! Deschide! O grăbi Jeanne.

Uşa se deschise şi un val de lumină o scăldă pe Jeanne, din creştet până-n tălpi: în faţa ei se afla un bărbat ţinând în mână un sfeşnic cu trei braţe. Contesa scoase un strigăt îngrozitor ascunzându-şi faţa.

— Oliva, nu eşti tu? Zise bărbatul şi ridică uşurel gluga contesei. Doamna contesă de La Motte! Strigă la rândul său, jucând admirabil rolul omului uimit la culme.

— Domnul de Cagliostro? Murmură Jeanne, clătinându-se gata să leşine.

Dintre toate primejdiile pe care şi le închipuise Jeanne numai asta nu-i trecuse prin minte. La prima vedere, nu părea ceva înspăimântător, dar dacă te gândeai puţin, dacă luai seama cât de sumbru şi ascuns era acest om straniu, primejdia trebuia să fie cumplită. Jeanne aproape că-şi pierdu cumpănii, se trase înapoi, mai-mai să se repeadă în jos pe scări şi să nu se mai oprească până în stradă.

Cagliostro îi întinse politicos mâna şi o pofti să ia loc.

Cărui fapt datorez cinstea vizitei dumneavoastră, doamna? Întrebă el, cu voce tăioasă.

— Domnule – bâigui intrigantă, care nu-şi putea lua ochii de la conte – venisem… Căutam…

— Permiteţi-mi, doamnă, să sun ca să-i pedepsesc pe servitorii mei care au avut neîndemânarea, grosolănia de a lăsa să vină neanunţată o femeie de rangul dumneavoastră.

Jeanne tremura. Opri mâna contelui.

— Nu încape îndoială – continuă acesta netulburat – că aţi dat peste ticălosul acela de portar neamţ care se îmbată. Nu v-a recunoscut V-a deschis poarta fără să zică nimic, fără să facă nimic; o fi şi adormit după ce v-a deschis.

— Nu-l certaţi, domnule – îngăimă Jeanne, ceva mai stăpână pe sine şi fără a bănui capcana, Vă rog…

— El v-a deschis, nu-i aşa, doamnă?

— Cred că da… Mi-aţi făgăduit însă că nu-l veţi certa.

— Mă voi ţine de cuvânt – spuse contele, zâmbind. Acum însă, doamnă, binevoiţi şi lămuriţi-mă.

O dată ce i se oferea această portiţa de scăpare, Jeanne, care nu mai era bănuita de a fi deschis ea însăşi poarta, putea să mintă şi asupra scopului vizitei sale. Nu pierdu prilejul.

— Am venit – zise ea repede – să vă consult, domnule conte, asupra unor zvonuri care circulă.

— Ce zvonuri, doamnă?

— Nu mă zoriţi, vă rog – spuse ea, alintându-se. Intervenţia mea este delicată…

„Caută, caută! Gândi Cagliostro. Eu am şi găsit.”

— Sunteţi prieten cu eminenţa sa monseniorul cardinal de Rohan – începu Jeanne.

„Oho, nu-i rău deloc! Îşi zise Cagliostro. Mergi până la capătul firului care este în mâna mea; mai departe însă, îţi interzic”.

— Sunt, într-adevăr, în termeni buni cu eminenţa sa, răspunse el.

— Şi am venit – continuă Jeanne – să mă informez la dumneavoastră despre…

— Despre?… Repeta Cagliostro, cu o nuanţă de ironie.

— V-am spus că situaţia mea e delicată, domnule, vă rog să nu abuzaţi. Probabil nu vă este necunoscut faptul că domnul de Rohan are pentru mine oarecare afecţiune şi aş fi vrut să ştiu până unde pot conta… În fine, domnule, se spune că dumneavoastră citiţi în cele mai ascunse cute ale minţii şi sufletului…

— Lămuriţi-mă încă puţin pentru a putea să citesc în adâncurile minţii şi sufletului dumneavoastră.

— Domnule, se zice că eminenţa sa iubeşte pe altcineva; că eminenţa sa iubeşte pe cineva cu o poziţie foarte înalta… Se zice chiar…

Aici Cagliostro fixa asupra Jeannei, care simţi că-şi pierde cumpătul, o privire încărcata de fulgere.

— Doamnă, pot, într-adevăr, să descifrez tenebrele – zise el – dar ca s-o pot face bine, am nevoie să fiu ajutat. Binevoiţi să răspundeţi la următoarele întrebări: Cum de-aţi venit să mă căutaţi aici? Eu nu locuiesc aici.

Jeanne tresări.

— Cum aţi intrat aici, deoarece nu există nici un fel de portar beat sau valet în această parte a palatului? Şi dacă nu pe mine mă căutaţi, atunci pe cine? Nu răspundeţi? Se adresă el contesei, care dârdâia de frică. Am să vă ajut eu să vă aduceţi aminte. Aţi intrat cu o cheie pe care cred că o

aveţi în buzunar: iat-o. Aţi venit să o căutaţi pe tânăra femeie pe care, din pură bunătate, o ascundeam aici.

Jeanne se clătină ca un pom smuls din rădăcină.

— Şi… Dacă ar fi aşa? Şopti ea. Ce crima aş fi comis? Nu este îngăduit unei femei să viziteze o altă femeie? Chemaţi-o şi vă va spune că prietenia noastră nu are nimic de ascuns…

— Îmi spuneţi asta, doamnă, pentru că ştiţi că nu se mai afla aici.

— Nu se mai afla aici…?! Strigă Jeanne, îngrozită. Oliva nu mai e aici?

— Oh! Exclamă Cagliostro. Nu cumva nu ştiţi că a plecat, tocmai dumneavoastră care aţi ajutat să fie răpită?

— Să fie răpită?! Eu?! Strigă Jeanne, care începu din nou să spere. A fost răpită şi mă acuzaţi pe mine?

— Fac chiar mai mult, vă conving – spuse Cagliostro.

— Dovediţi-o! Zise imprudentă contesa.

Cagliostro lua o hârtie de pe masă şi i-o arătă:

„Monseniore şi generos protector – scria în biletul adresat lui Cagliostro – iertaţi-mă că vă părăsesc; da, îl iubesc mai mult decât orice pe domnul de Beausire; vine să mă ia, îl urmez. Adio! Primiţi expresia recunoştinţei mele.”

— Beausire!… Rosti Jeanne, înmărmurită. Beausire… El care nici nu ştia adresa Olivei…!

— A, ba da, doamnă – răspunse Cagliostro, arătându-i o a doua hârtie, pe care o scoase din buzunar. Iată, am ridicat hârtia asta de pe scară, venind aici să fac obişnuita mea vizită. Hârtia o fi căzut din buzunarele domnului Beausire.

Contesa citi înfiorată:

„Domnul de Beausire o va găsi pe domnişoara Oliva. În strada Saint-Cloude, colţ cu bulevardul; o va lua cu el imediat. Este sfatul unei prietene sincere. A sosit momentul.”

Oh, făcu contesa, mototolind hârtia.

— Şi a luat-o cu el – conchise cu răceala Cagliostro.

— Cine a scris biletul? Întrebă Jeanne.

— Dumneavoastră, după cât se pare, sinceră prietenă a Olivei.

— Cum a intrat însă aici? Strigă Jeanne, privindu-l cu furie pe impasibilul ei interlocutor.

— Nu cumva cu cheia dumneavoastră? Zise Cagliostro.

— Dacă o am eu, nu putea s-o aibă domnul de Beausire.

— Când ai o cheie, poţi să ai şi doua – răspunse Cagliostro, privind-o drept în ochi.

— Aveţi dovezi – rosti rar contesa – în timp ce eu n-am decât bănuieli.

— Am şi eu bănuieli, chiar mai temeinice decât ale dumneavoastră, doamnă.

Zicând acestea, o concedie cu un gest abia schiţat Ea se grăbi să coboare, dar pe tot parcursul acestei scări pustii, întunecate, pe care o urcase, găsi douăzeci de luminări şi douăzeci de lachei aşezaţi din loc în loc, dinaintea cărora Cagliostro strigă cu voce tare de zece ori: „Doamna contesa de La Motte”.

Jeanne ieşi pufnind de furie şi de dor de răzbunare, aşa cum sufla iguana flăcări şi otravă.

Capitolul LXXIV Scrisoarea şi chitanţa

A doua zi era ultimul termen de plata fixat de însăşi regină bijutierilor Boehmer şi Bossange. Cum misiva maiestăţii sale le recomanda discreţie, ei aşteptară să le fie aduse cele cinci sute de mii de livre. Şi cum pentru toţi negustorii, oricât de bogaţi ar fi, încasarea a cinci sute de mii de livre este o treabă serioasă, asociaţii pregătiră chitanţa cu cea mai înflorită scriere a casei. Chitanţa râmase nefolosită, căci nu veni nimeni s-o schimbe contra a cinci sute de mii de livre.

Noaptea trecu, chinuitoare pentru bijutieri, în aşteptarea unui mesager ce nu mai apărea. Poate reginei îi venise vreo idee mai neobişnuită; avea poate nevoie să se ascundă, deci curieruL său va sosi poate după miezul nopţii.

Dar zorile zilei următoare îi încredinţară pe Boehmer şi pe Bossange că era vorba de o himeră. Boehmer se hotărî să meargă la Versaiiles, într-o trăsura în fundul căreia aştepta asociatul său. Ceru să fie introdus la regină. I se răspunse că, dacă nu are audienţă, nu poate intra. Uluit, nelinişţit, insistă: şi cum cunoştea lumea şi cum avusese talentul să lase ici şi colo prin anticamere câteva pietre nu prea grozave, fu protejat şi i se permise să se aşeze pe drumul pe care îl făcea maiestatea sa în plimbarea-i la Trianon.

Aşadar, Maria-Antoaneta, încă tulburată în urmă întâlnirii cu Charny, când îi devenise iubita fără a-i deveni amantă, se întorcea de la plimbare, cu inima plină de bucurie, cu cugetul curat, când zări chipul cam necăjit dar plin de respect al lui Boehmer. Ea îi zâmbi într-un fel pe care bijutierul îl interpretă ca pe un semn cât se poate de bun şi îndrăzni să ceară o scurtă audienţă, pe care regina i-o promise pentru ora două, deci după masa de prânz. Boehmer se duse să-i ducă această veste minunată lui Bossange, care aştepta în trăsura şi care, fiind suferind, nu dorise să arate reginei o faţa bolnavă.

— Nici o îndoială – îşi spuseră ei, comentând cele mai mici gesturi, cele mai neîn-semnate cuvinte ale Mariei-Antoaneta – nici o îndoială că maiestatea sa are în sertar suma pe care nu a putut-o avea ieri; a spus la ora două pentru ca la două va fi singură.

Şi se întrebară, ca cei doi prieteni din fabulă, dacă vor lua suma în bilete, în aur sau în argint. Bătu ora două, bijutierul se afla la postul său; fu introdus în iatacul maiestăţii sale.

— Ce mai este, Boehmer – zise regina cum îl zări intrând – iar vrei să-mi vorbeşti despre bijuterii? Să ştii că ai picat prost.

Boehmer crezu că cineva stă ascuns prin apropiere, că regina se temea să nu fie auzită. Lua deci aerul că a priceput şi răspunse privind în jur:

— Ce te uiţi aşa cercetător? Îl întrebă regina mirată. Nu cumva ai o taină, hm?

El nu răspunse nimic, năucit cum era de acest joc.

— Aceeaşi taină ca şi altă dată: o bijuterie de vânzare – continuă regina – cine ştie ce piesă rară? Nu-ţi fie frică, nu e nimeni să ne audă.

— Atunci…

— Murmură Boehmer.

— Atunci?… Ce vrei să spui?

— Atunci pot să spun maiestăţii sale…

— Spune repede, dragă Boehmer. Bijutierul se apropie, cu un surâs curtenitor.

— Pot să spun maiestăţii sale ca regina ne-a uitat ieri – rosti el, arătându-şi dinţii puţin îngălbeniţi, dar cu totul binevoitori.

— V-am uitat?! În ce privinţă? Făcu regina, surprinsă.

— Fiindcă ieri… Era termenul.

— Termenul…?! Ce termen…?

— Cer iertare, maiestate, dacă-mi permit., Ştiu că este o indiscreţie. Poate că regina nu este pregătită. Ar fi o mare nenorocire, dar, în sfârşit…

— Ascultă, Boehmer, nu pricep nici un cuvânt din tot ce-mi spui. Lămureşte-mă deci, dragul meu.

— Mi se pare că maiestatea voastră a uitat cu totul. Este foarte firesc, având atâtea preocupări.

— Încă o dată te întreb: am uitat ce?

— Ieri a fost primul termen de plata al colierului – zise timid Boehmer.

— Aşadar, aţi vândut colierul? Spuse regina.

— Păi…

— Îngăimă Boehmer, privind-o uluit – păi… Mi se pare că da.

— Şi cei cărora l-ai vândut nu ţi-au plătit, bietul meu Boehmer! Cu atât mai rău! Trebuia ca acei oameni să facă aşa cum am tăcut eu: dacă nu pot cumpăra colierul, să ţi-l înapoieze, lăsându-ţi acontul.

— Poftim?… Bâigui bijutierul, clătinându-se asemenea călătorului neprevăzător, bătut în cap de soarele Spaniei. Ce binevoieşte maiestatea voastră să-mi spună?

— Spun, sărmanul meu Boehmer, că dacă zece cumpărători îţi înapoiază colierul, aşa cum am făcut eu, lăsându-ţi două sute de mii de livre bacşiş, vei aduna două milioane şi-ţi va rămâne şi colierul.

— Maiestatea voastră zice că mi-a înapoiat colierul? Strigă Boehmer, lac de năduşeală.

— Asta zic, bineînţeles – răspunse liniştita regina. Dar ce ai?

— Cum, maiestatea voastră tăgăduieşte ca a cumpărat colierul?

— Ah; iarăşi!… Dar ce înseamnă comedia asta? Rosti cu asprime regina. Oare acest blestemat colier este sortit să facă mereu pe câte cineva să-şi iasă din fire?

— Dar – reluă Boehmer, tremurând din cap până în picioare – mi se pare că am auzit chiar din gura maiestăţii voastre… Că mi-a înapoiat, maiestatea voastră a spus ÎNAPOIAT colierul de diamante.

Regina îl privi pe Boehmer, încrucişându-şi braţele.

— Din fericire, am cu ce să-ţi împrospătez memoria, căci eşti un om într-adevăr uituc, domnule Boehmer, ca să nu spun un cuvânt şi mai neplăcut. Se duse glonţ la comodă, scoase o hârtie pe care o despături şi plimbă ochii peste ea şi i-o întinse, calmă, nefericitului Boehmer. Presupun că ţi-e destul de limpede. Şi se aşeză; astfel încât să-l vadă mai bine pe bijutier în timp ce acesta citea.

Chipul lui Boehmer exprima întâi o totală neîncredere, apoi, din ce în ce mai mult, o groază de nedescris.

— Ei bine – reluă regina – recunoşti chitanţa care dovedeşte în modul cel mai clar că ai primit colierul? Dacă

nu cumva ai uitat că te cheamă Boehmer…

— Doamnă – ţipă Boehmer, cu glas sugrumat de furie şi de spaimă în acelaşi timp – nu eu am semnat aceasta chitanţă.

Regina făcu un pas înapoi, fulgerându-l cu privirea.

— Tăgăduieşti?!

— Da, tăgăduiesc… Chiar de ar fi să-mi luaţi libertatea sau chiar viaţa. N-am primit niciodată colierul; n-am semnat niciodată această chitanţă. Chiar de-ar fi aici butucul şi călăul, am să repet mereu: „Nu, maiestate, chitanţa nu e semnată de mine!”

— Aşadar, domnule – rosti regina, pălind uşor – eu te-am furat, colierul este deci la mine?

Boehmer caută înfrigurat în portofel şi scoase o scrisoare pe care, la rândul său, o întinse reginei…

— Nu cred, doamnă – zise el, cu o voce respectuoasă, dar schimbaţii de emoţie – nu cred că, dacă maiestatea voastră mi-ar fi înapoiat colierul, mi-ar fi trimis această scrisoare.

— Ce-i cu peticul ăsta de hârtie? Strigă regina. N-am sens niciodată aşa ceva! Nu vezi că nu e scrisul meu?

— E semnat! Bolborosi Boehmer, distrus.

— Maria-Antoaneta de Franţa… Eşti nebun! Ce, eu sunt de Franţa? Eu sunt arhiducesa de Austria! Nu, este absurd ca eu să fi scris asta! Haide, domnule Boehmer, farsa este mult prea grosolană! Du-te şi debiteaz-o falsificatorilor dumitale.

— Falsificatorilor mei…

— Bâigui bijutierul, care aproape leşina auzind aceste cuvinte. Maiestatea voastră mă bănuieşte pe mine, Boehmer?

— Dumneata îndrăzneşti să mă bănuieşti pe mine, Maria-Antoaneta! Replică regina, cu trufie.

— Dar scrisoarea? Obiectă el, arătând hârtia pe care ea încă o mai ţinea în mână.

— Dar chitanţa? Ripostă ea, arătând hârtia pe care el nu o lăsase din mână.

Boehmer se văzu silit să se sprijine de un fotoliu; podeaua începu să se învârtească cu el. Trăgea aer în piept cât mai

adânc şi culoarea purpurie a apoplexiei înlocuia paloarea cadaverica a leşinului.

— Înapoiază-mi chitanţa – zise regina – o iau de bună şi ia-ţi scrisoarea semnată Antoaneta de Franţa, primul procuror îţi va spune că nu are nici o valoare.

Şi zvârlindu-i hârtia, după ce-i smulse din mână chitanţa, ea îi întoarse spatele şi trecu într-o cameră alăturata, lăsându-l singur pe nefericitul om, cu desăvârşire buimac şi care, împotriva oricărei etichete, se prăbuşi pe un fotoliu. Totuşi, după câteva minute, mai venindu-şi în fire, el se repezi, cu totul zdrobit, afară din apartament şi se duse să-l găsească pe Bossange, căruia în aşa fel îi povesti cele petrecute, încât asociatul său bănui că-i ascunde ceva. Boehmer repetă însă atât de exact şi de atâtea ori toată istoria, încât Bossange începu să-şi smulgă perucă, în timp ce asociatul său îşi smulse părul, ceea ce pentru trecătorii care aruncau o privire în trăsura era un spectacol negrăit de trist şi de comic totodată.

Cum însă nu se poate sta o zi întreaga într-o trăsură, cum, după ce şi-au smuls părul sau perucă, au dat de craniu şi, sub craniu, sunt, sau trebuie să fie, ideile, cei doi bijutieri ajunseră la concluzia că e neapărată nevoie să-şi unească forţele pentru a încerca, de era cu putinţă, să-şi croiască drum până la regină şi să obţină ceva ce ar semăna cu o explicaţie. O luară deci înapoi spre palat, într-o stare demnă de milă, când se întâlniră cu unul dintre ofiţerii reginei care îl chemă pe unul dintre ei la ea. Ne putem închipui bucuria şi graba lor de a se supune. Fura introduşi fără întârziere.

Capitolul LXXV Rege nu pot fi, prinţ nu vreau, rămân un Rohan

Regina părea că aşteaptă nerăbdătoare; aşa că, imediat ce-i zări pe bijutieri, zise cu însufleţire:

— Ah, iată-l şi pe domnul Bossange! Ţi-ai adus întăriri, Boehmer! Cu atât mai bine!

Boehmer nu avea nimic de zis; el chibzuia adânc. Lucrul cel mai bun de făcut într-un asemenea caz este un gest grăitor şi Boehmer se aruncă la picioarele Mariei-Antoaneta. Gestul era într-adevăr expresiv. Bossange, ca un desăvârşit asociat, îl imită.

— Domnilor – zise regina – m-am calmat şi nu mă voi mai enerva. De altfel, mi-a venit o idee care îmi schimbă sentimentele faţă de voi. Nu încape nici o îndoială că în toată afacerea asta am fost, atât eu cât şi voi, victimele unui mic mister… Care nu mai este un mister pentru mine.

— Ah, doamnă! Strigă Boehmer, entuziasmat de vorbele reginei. Aşadar, nu mă mai bănuiţi… Că aş fi… Ah, ce cumplit suna cuvântul falsificator!

— Vă rog să mă credeţi că şi mie mi-e la fel de greu să-l aud, cum vă este şi vouă să-l rostiţi – zise regina. Nu, nu vă mai bănuiesc.

— Maiestatea voastră bănuieşte pe altcineva?

— Răspundeţi la întrebările mele. Pretindeţi deci că nu mai aveţi diamantele?

— Nu le mai avem – răspunseră într-un glas cei doi bijutieri.

— Şi nu vă interesează cui le-am dat ca să vi le înapoieze, aceasta mă priveşte pe mine. N-aţi văzut-o cumva, pe doamna contesă de La Motte?

— Iertare, doamnă, am văzut-o…

— Şi nu v-a dat nimic… Din partea mea?

— Nu, doamnă. Doamna contesă ne-a spus doar atât: „Aşteptaţi”.

— Dar scrisoarea semnată de mine cine v-a dat-o?

— Scrisoarea – răspunse Boehmer – cea pe care maiestatea voastră a avut-o în mână, ne-a adus-o în timpul nopţii un mesager necunoscut. Şi ani ta falsa scrisoare.

— Ah, ah! Exclamă regina. Bun! Vedeţi deci că n-a venit direct de la mine. Suna şi se înfiinţa un valet. Să fie chemata doamna contesă de La Motte – porunci liniştita

regina. Şi n-aţi mai văzut şi pe altcineva, nu l-aţi văzut cumva pe domnul de Rohan? Continuă ea, cu acelaşi calm.

— Pe domnul de Rohan? Ba da, doamnă, a venit şi ne-a vizitat spre a ne informa,.

— Foarte bine! Răspunse regina. Să nu mergem prea departe; din moment ce şi domnul de Rohan este amestecat în această afacere, n-aveţi dreptul să disperaţi. Încep să ghicesc: doamna de La Motte, spunându-vă: Aşteptaţi, a vrut… Nu, nu pot ghici nimic şi nici nu vreau să ghicesc… Duceţi-vă şi căutaţi-l pe domnul cardinal şi povestiţi i tot ce mi-aţi spus mie; nu pierdeţi timpul şi adăugaţi că ştiu totul.

Reînsufleţiţi de această mică scânteie de speranţă, bijutierii schimbară între ei o privire ceva mai puţin îngrozită.

Bossange, vrând doar să-şi spună şi el părerea, îndrăzni să şoptească:

— Totuşi, regina are în mână o chitanţă falsă şi un fals este o fărădelege.

Maria-Antoaneta se încruntă şi zise:

— Într-adevăr, dacă n-aţi primit colierul, înscrisul acesta constituie un fals. Dar pentru a constata falsul, este absolut necesar să vă pun faţă în faţă cu persoana pe care am însărcinat-o să vă înapoieze diamantele.

— Când vrea maiestatea voastră! Exclamă Bossange. Noi nu ne temem de lumină, noi suntem negustori cinstiţi.

— Atunci duceţi-vă şi căutaţi să vă lumineze domnul cardinal, el singur poate lămuri toate astea.

— Şi maiestatea voastră ne va permite să o încunoştinţăm de răspuns? Întrebă Boehmer.

— Îl voi afla înaintea voastră – spuse regina – tot eu vă voi scoate din încurcătură. Duceţi-vă.

Îi concedie şi, după ce bijutierii plecară, lăsându-se pradă tulburării de care era cuprinsă, trimise curier după curier la doamna de La Motte. Nu o vom mai urma în cercetările şi bănuielile sale, dimpotrivă, o vom părăsi spre a alerga,

împreuna cu bijutierii, în întâmpinarea acestui adevăr atât de râvnit.

Cardinalul era acasă, citind cu o furie imposibil de descris o scrisoare pe care tocmai i-o trimisese doamna de La Motte şi care venea de la Versailles, după cum spunea. Scrisoarea era crudă, îi lua cardinalului orice speranţă; îl somă să nu mai spere nimic; îi interzicea să mai apară, după obicei, la Versailles; tăcea apel la loialitatea lui de a nu încerca să reia relaţii devenite imposibile. Recitind aceste cuvinte, prinţul sari în sus; cântarea fiecare silabă, părea să ceară cont hârtiei de duritățile care fuseseră aşternute de o mână crudă.

— Cochetă, capricioasă, perfidă! Strigă el, în disperarea care îl cuprinsese. Ah, mă voi răzbuna…!

Îngrămădi în mintea sa, una după alta, toate învinuirile care alina sufletele slabe de durerile iubirii, dar nu le vindeca de dragostea însăşi.

— Iată – zise el – cele patru scrisori pe care mi le-a trimis, una mai nedreaptă şi mai despotica decât alta. N-am fost pentru ea decât un capriciu! Este o umilinţa pe care n-am să i-o iert cu una cu două, dacă nu cumva mă sacrific unui capriciu mai nou.

Sărmanul amăgit recitea cu fervoarea speranţei scrisorile, care, cu toată asprimea lor, aveau o nemiloasă armonie. Ultima era o capodoperă de răutate, inima nefericitului cardinal era răscolită până în cele mai ascunse unghere, dar cu toate astea el iubea în asemenea măsura, încât, din spirit de contradicţie, se delecta citind şi recitind aceste rânduri tăioase şi reci trimise, după cum pretindea doamna de La Motte de la Versailles.

În acest moment cei doi bijutieri se prezentară la palatul său. Fu extrem de surprins, văzând insistenţa cu care cereau să fie primiţi. Îl alungă de trei ori pe valetul său, care reveni a patra oară, spunând că Boehmer şi Bossange declaraseră că nu vor pleca decât dacă vor fi siliţi s-o facă.

— Ce să însemne asta? Zise cardinalul. Lăsaţi-i să intre!

Şi cei doi intrară. Feţele lor răvăşite dovedeau cât de grea fusese lupta morală şi fizică pe care o dăduseră. Chiar dacă ar fi fost învingători într-una din aceste lupte, ar fi fost biruiţi în cealaltă. Niciodată capete mai buimace nu trebuiseră să stea să judece în faţa unui prinţ al bisericii.

— În primul rând – strigă cardinalul, văzându-i – ce înseamnă o asemenea barbarie, domnilor bijutieri! Vă purtaţi de parcă vi s-ar datora ceva în această casă!

Tonul acesta îi îngheţă de spaimă pe cei doi asociaţi.

— Nu cumva scenele de dincolo reîncep? Murmură Boehmer, trăgând cu coada ochiului spre asociatul său.

— A, nu, nicidecum – răspunse acesta din urmă, înfundându-şi perucă, cu un gest războinic. Eu sunt hotărât să rezist la orice.

Şi făcu un pas ameninţător, în timp ce Boehmer, mai prudent, rămase în spate. Cardinalul îi crezu nebuni şi le-o spuse răspicat.

— Monseniore – zise Boehmer, disperat, punctându-şi fiecare silabă cu un suspin – faceţi-ne dreptate, aveţi milă, nu vă supăraţi şi nu ne obligaţi să fim nerespectuoşi faţă de cel mai mare, cel mai ilustru prinţ.

— Domnilor, ori sunteţi în toate minţile şi atunci veţi fi aruncaţi pe fereastră – replică prelatul – ori nu sunteţi în toate minţile şi atunci veţi fi pur şi simplu daţi afară. Alegeţi!

— Monseniore, nu suntem nebuni, am fost prădaţi!

— Şi ce-mi pasă mie – răspunse monseniorul de Rohan. Nu sunt ofiţer de poliţie.

— Dar aţi avut colierul în mână, monseniore – spuse Boehmer, hohotind. Veţi putea depune mărturie în faţa justiţiei, monseniore, veţi…

— Am avut colierul? Repetă prinţul. Deci colierul a fost furat?!

— Da, monseniore.

— Ei bine şi ce spune regina? Strigă cardinalul, foarte curios.

— Regina ne-a trimis la dumneavoastră, monseniore.
— Este foarte amabil din partea maiestăţii sale. Dar ce pot face în privinţa asta, bieţii de voi?
— Puteţi totul, monseniore; puteţi spune ce s-a făcut cu colierul.
— Eu?
— Sigur că da.
— Dragă Boehmer, ai fi fost îndreptăţit să-mi vorbeşti astfel dacă aş fi făcut parte din banda de tâlhari care i-a furat reginei colierul.
— Nu reginei i-a fost furat colierul.
— Atunci cui, Doamne sfinte?!
— Regina tăgăduieşte să-l fi avut.
— Cum tăgăduieşte? Zise cardinalul, şovăind. Doar aveţi o chitanţă de la dânsa.
— Regina spune că această chitanţă e falsă.
— Haida-de! Se stropşi la ei cardinalul. Nu mai ştiţi ce vorbiţi, domnilor!
— Aşa a spus – şi Boehmer se întoarse către Bossange, care încuviinţă dând din cap de trei ori.
— Regina a tăgăduit, fiindcă era cineva la ea când i-aţi vorbit – spuse cardinalul.
— Nimeni, monseniore; dar asta nu e totul.
— Ce mai e?
— Nu numai că regina a tăgăduit, nu numai că a pretins că scrisoarea era falsă, dar ne-a arătat şi o chitanţă din partea noastră prin care se dovedeşte că am primit colierul.
— O chitanţă din partea voastră? Repetă cardinalul. Şi ce e cu ea?
— Este falsă, ca şi cealaltă, domnule cardinal, ştiţi foarte bine.
— Falsă… Două falsuri… Şi spuneţi că eu ştiu foarte bine?
— Cu siguranţă, de vreme ce aţi venit să confirmaţi cele ce ne spusese doamna de La Motte; dumneavoastră ştiaţi foarte bine că am vândut colierul şi că se afla în mâinile reginei.

— Staţi să vedem – rosti cardinalul, trecându-şi mâna peste frunte. Iată nişte lucruri nespus de grave, după cât mi se pare. Să ne înţelegem. Haideţi să recapitulăm cele petrecute.

— Da, monseniore.

— Mai întâi cumpărarea de către mine, în contul maiestăţii sale, a unui colier pe care l-am acontat cu două sute cincizeci de mii de Livre.

— Este adevărat, monseniore.

— Apoi vânzarea lui direct reginei… Aşa mi-aţi spus, cel puţin… la termenele fixate de ea şi având garanţia semnăturii sale, da?

— A semnăturii sale… Aţi spus că este semnătura reginei, nu-i aşa, monseniore?

— Arătaţi-mi-o.

— Iat-o.

Bijutierii scoaseră scrisoarea din portofelul lor. Cardinalul o cercetă dintr-o aruncătură de ochi.

— Ei, dar sunteţi nişte copii!… Strigă el. Maria-Antoaneta de Franţa… Păi regina este o fiică a casei de Austria! Aţi fost prădaţi; scrisul şi semnătura sunt amândouă false!

— Atunci, doamna de La Motte trebuie să-l cunoască pe falsificator şi pe tâlhar! Ţipară bijutierii, în culmea exasperării.

Adevărul acestei afirmaţii îl izbi pe cardinal.

— S-o chemăm pe doamna de La Motte – hotărî el, tulburat.

Şi sună, cum făcuse şi regina. Slujitorii sai porniră în urmărirea Jeannei, a cărei trăsură nu putea fi prea departe. Cu toate astea, Boehmer şi Bossange, cuibărindu-se în promisiunile reginei că iepurele în culcuş, repetau neîncetat: „Unde este colierul? Unde este colierul?”

— O să mă asurziţi – rosti supărat cardinalul. Ce ştiu eu unde-i colierul? L-am dat eu însumi reginei, iată tot ce ştiu.

— Colierul! Dacă n-avem banii… Colierul! Repetau cei doi negustori.

— Domnilor, nu mă priveşte – mai spuse cardinalul, ieşindu-şi din fire, gata să-i dea afară pe cei doi creditori.

— Doamna de La Motte! Doamna contesă! Strigară Boehmer şi Bossange, răguşiţi de atâtea ţipete. Numai ea ne-a pierdut!

— Vă interzic să suspectaţi probitatea doamnei de La Motte, altfel o să pun să vă snopească în bătaie!

— În sfârşit, trebuie să existe un vinovat – îngaimă Boehmer, cu o voce jalnică. Cele două falsuri au fost făcute de cineva.

— Nu cumva de mine? Se oţărî trufaş domnul de Rohan.

— Vai de mine, monseniore, nu asta vrem să spunem!

— Atunci ce?

— Pentru Dumnezeu, monseniore, trebuie să existe o explicaţie!

— Aşteptaţi să mă lămuresc întâi eu însumi.

— Ce să-i spunem însă reginei, monseniore, deoarece maiestatea să ne învinuieşte tot pe noi?

— Şi ce spune?

— Spune că dumneavoastră sau doamna de La Motte aveţi colierul, nu dânsa.

— Li bine! Ripostă cardinalul, palid de ruşine şi de furie. Duceţi-vă şi spuneţi-i reginei că… Nu, nu-i spuneţi nimic. Destul scandal şi aşa. Mâine însă… Mâine, auziţi, ţin slujba în capelă de la Versailles; veniţi. O să mă vedeţi apropiindu-mă de regină, îi vorbesc, o întreb dacă n-are colierul şi veţi auzi ce-mi va răspunde; dacă neaga şi în faţa mea… Atunci, domnilor, eu sunt un Rohan şi voi plăti!

Şi după ce rosti aceste cuvinte cu o măreţie ce nu poate fi descrisă, prinţul îi concedie pe cei doi asociaţi, care plecară de-a-ndăratelea, cot la cot.

— Pe mâine, deci – bâigui Boehmer – nu-i aşa, monseniore'?

— Pe mâine, la unsprezece dimineaţa, la capelă de la Versailles – răspunse cardinalul.

Capitolul LXXVI Scrimă şi diplomaţie

A doua zi către ora zece intra la Versailles o trăsură cu blazonul domnului de Breteuil. Domnul de Breteuil, rival şi duşman personal al domnului de Rohan, pândea de mult ocazia de a da o lovitură mortală duşmanului său.

Diplomaţia este superioară scrimei deoarece în această din urmă ştiinţă o ripostă bună sau rea trebuie să fie dată într-o secundă, în timp ce diplomaţii au cincisprezece ani şi chiar mai mult dacă trebuie ca să combine lovitura pe care o dau şi ca s-o facă cât mai nimicitoare cu putinţă. Domnul de Breteuil ceruse, o oră mai înainte, audienţă regelui şi o găsi pe maiestatea sa îmbrăcându-se ca să meargă la slujbă.

— E o vreme splendidă – spuse Ludovic al XVI-lea bine dispus, văzându-l pe diplomat intrând în cabinetul său. Aşa cum se cuvine pentru sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului. Priviţi, nici urmă de nor pe cer.

— Sunt extrem de dezolat, sire, dar trebuie să aduc o înnorare seninătăţii voastre – răspunse ministrul.

— Oh, Doamne! Exclamă regele, posomorându-se. Văd că ziua începe prost. Ce este?

— Sunt cam încurcat, sire, că trebuie să vă istorisesc toate astea, cu atât mai mult cu cât, la prima vedere, nu este o afacere de resortul ministerului meu. Este un fel de furt, a. şa că îl priveşte pe şeful poliţiei.

— Un furt?! Făcu regele. Sunteţi ministru de justiţie şi, în ultimă instanţă, tâlharii ajung în faţa justiţiei. Deci îl priveşte şi pe ministrul de justiţie. V-ascult!

— Sire, iată despre ce este vorba. Maiestatea voastră a auzit vorbindu-se despre un colier de diamante?

— Cel al domnului Boehmer?

— Da, sire.

— Cel pe care l-a refuzat regina?

— Exact.

— Refuz datorită căruia au putut cumpăra un minunat vas: pe Suffren – spuse regele, frecându-şi mâinile.

— Ei bine, sire – continuă baronul de Breteuil, nesimţitor la tot răul pe care îl declanşa – acel colier a fost furat.

— Ah, cu atât mai rău, cu atât mai rău! Rosti regele. Era preţios; diamantele însă, pot fi recunoscute. A le separa ar însemna să pierzi roadele furtului. Colierul va fi lăsat aşa cum este şi poliţia îl va găsi.

— Sire – interveni baronul de Breteuil – nu este un furt oarecare. A stârnit unele zvonuri.

— Zvonuri?! Ce vreţi să spuneţi?

— Sire, se susţine că regina a păstrat colierul.

— Cum? L-a păstrat? Doar l-a refuzat în prezenţa mea, chiar fără să-l privească. Prostii, absurdităţi, baroane! Regina n-a păstrat colierul.

— Sire, nu am folosit cuvântul cel mai potrivit; calomniile la adresa suveranilor pot fi complet lipsite de temei, iar expresiile folosite rănesc prea tare urechile regale… Cuvântul a păstrat…

— Ah, domnule de Breteuil – spuse regele, zâmbind – sper că nu se spune că regină a furat colierul de diamante!

— Sire – vorbi apăsat domnul de Breteuil – se spune că regina a reluat pe ascuns târgul rupt în faţa domniei-voastre; se spune şi nu este nevoie să repet maiestăţii voastre, că respectul şi devotamentul meu resping aceste infame presupuneri, se spune deci că giuvaergiii au primit, din partea maiestăţii sale regina, o chitanţă prin care atestă că păstrează colierul.

Regele păli.

— Se spune aşa ceva?! Repetă el. Dar câte lucruri nu se spun? Totuşi mă mir㠄. Chiar dacă regina ar fi cumpărat pe ascuns colierul, tot n-aş învinui-o. Regină este femeie, colierul este o piesă rară şi superbă! Mulţumesc lui Dumnezeu, dacă vrea, regina poate cheltui un milion şi jumătate pentru toaletele ei. Voi fi de acord; n-ar avea decât o vină: aceea de a nu-mi fi spus. Dar nu regele trebuie să se

amestece în asemenea treburi: ele îl privesc pe soţ. Soţul o va certa pe soţia sa, dacă vrea sau dacă poate: nu recunosc nimănui dreptul de a se amesteca nici măcar bârfind.

Baronul se înclină în faţa cuvintelor atât de hotărâte ale regelui. Ludovic al XVI-lea nu era însă nici pe departe atât de hotărât cum părea. O clipă mai târziu redevenise neliniştit, şovăitor.

— Şi-apoi – reluă el – despre ce furt vorbeaţi?… Aţi spus furt, mi se pare?… Dacă s-a furat colierul, atunci nu poate fi la regină. Nu e logic.

— Am încremenit, văzând-o pe maiestatea voastră atât de mânioasă – zise baronul – şi n-am mai putut să termin.

— Oh, mânia mea!… Eu să fiu mânios!… Despre asta însă, baroane… Baroane… Şi regele începu să râdă în hohote. Haide, continuaţi, spuneţi-mi absolut tot; spuneţi-mi chiar că regina a vândut colierul unor cămătari. Biata femeie are adesea nevoie de bani şi eu nu-i pot da întotdeauna.

— Este exact ce voiam să spun maiestăţii voastre. Regina ceruse acum două luni cinci sute de mii de livre prin domnul de Calonne şi maiestatea voastră a refuzat să semneze.

— Este adevărat.

— Ei bine, sire, cu banii aceştia, SE SPUNE, trebuia plătită prima rată a datoriei con-tractate la cumpărarea colierului. Regina, neavând bani, a refuzat să plătească.

— Şi mai departe? Zise regele, care, încetul cu încetul, devenise interesat, aşa cum se întâmplă când printre îndoieli apar şi lucruri ce par a fi adevărate.

— Ei bine, sire, aici începe povestea pe care datoria îmi ordonă s-o aduc la cunoştinţa maiestăţii voastre.

— Cum?! Spuneţi că povestea de-abia începe? Ce mai e, pentru Dumnezeu?! Strigă regele, trădându-şi neliniştea în faţa baronului, care începând din acest moment, păstră avantajul.

— Sire, se spune că regină a cerut bani de la cineva.

— De la cine? De la un cămătar, nu-i aşa?

— Nu, sire, nu de la un cămătar.

— Ei, pentru Dumnezeu, mi-o spuneţi cu un aer bizar, Breteuil. Mai departe, ghicesc: trebuie să fie ceva în legătură cu amestecul străinilor: regina a cerut bani fratelui său, familiei sale. Simt că aici este amestecată casa de Austria.

Se ştie cât de susceptibil era regele faţă de curtea de la Viena.

— Ar fi fost mai bine – replică domnul de Breteuil.

— Cum ar fi fost mai bine?! Cui a putut regina să ceară bani?

— Sire, nu îndrăznesc…

— Mă uluiţi, domnule – rosti regele, bravând. Vă rog să vorbiţi imediat şi să-mi spuneţi numele acestui domn care împrumută bani.

— Domnul de Rohan, sire.

— Mă mir că nu roşiţi rostind numele domnului de Rohan, omul cel mai ruinat din întregul regat!

— Sire…

— Reluă domnul de Breteuil, lăsând ochii în jos.

— Nu-mi place tonul dumneavoastră – spuse regele. Vă rog să vă explicaţi imediat, domnule ministru de justiţie.

— Nu, sire, pentru nimic în lume, deoarece nimic pe lume nu mă poate sili să las să-mi iasă din gură vreun cuvânt care ar compromite onoarea regelui meu şi pe cea a reginei.

Regele se încruntă.

— La ce mahalagisme ne coborâm, domnule de Breteuil! Exclamă el. Raportul dumneavoastră răspândeşte miasmele din cloacă de unde a ieşit.

— Orice calomnie răspândeşte miasme otrăvitoare, sire şi iată de ce regii sunt datori să intervină, fie chiar şi prin mijloace radicale, dacă nu vor că onoarea lor să fie ucisă de aceste otrăvuri ajunse până la tron.

— Domnul de Rohan! Murmură regele. Dar ce legătură este?… Cardinalul spune deci…?

— Maiestatea voastră se va convinge, sire, că domnul de Rohan a dus tratative cu bijutierii Boehmer şi Bossange, că afacerea a fost încheiată de el şi că el a stipulat şi reglementat condiţiile de plată.

— Nu mai spuneţi! Strigă regele, muşcat de gelozie şi furie.

— Este un fapt pe care îl va dovedi cel mai simplu interogatoriu, îmi iau această însărcinare în faţa maiestăţii voastre.

— Spuneţi că vă luaţi această însărcinare?

— Fără nici o rezervă, îmi asum întreaga responsabilitate, sire.

Regele începu să măsoare cabinetul în lung şi-n lat.

— Ce lucruri îngrozitoare! Repeta el. Dar în toate acestea nu văd ce caută furtul.

— Sire, bijutierii au primit o chitanţă semnată, spun ei, de către regină, deci regina trebuie să aibă colierul.

— Ah! Izbucni regele, plin de speranţă. Ea neagă! Vedeţi bine că neagă, Breteuil!

— Sire, am lăsat-o eu vreodată pe maiestatea voastră să creadă că nu cunosc nevinovăţia reginei? Sunt atât de neghiob, încât maiestatea voastră nu vede tot respectul, toată dragostea pe care le port în suflet celei mai curate dintre femei...?!

— Nu-l acuzaţi decât pe domnul de Rohan, deci?

— Sire, aparenţele ne impun...

— Gravă acuzaţie, baroane!

— Care va cădea, poate cu prilejul unei anchete; ancheta însă este indispensabilă. Imaginaţi-vă, sire, că regina pretinde că n-are colierul; că bijutierii susţin că l-au vândut reginei; că diamantele nu sunt găsite şi că în popor se rosteşte cuvântul furt, legat de numele domnului de Rohan şi de numele sacru al reginei.

— Aveţi dreptate, aveţi dreptate – zise regele, foarte tulburat – aveţi dreptate, Breteuil! Trebuie ca întreaga afacere să fie clarificată.

— Negreşit, sire.

— Dumnezeule! Cine trece acolo jos, prin galerie? Nu este domnul de Rohan, care se duce la capelă?

— Nu încă, sire, domnul de Rohan nu poate să se ducă la capelă. Nu este încă ora unsprezece, şi-apoi domnul de Rohan, care predică astăzi, ar fi îmbrăcat în veşminte pontificale. Nu e el. Maiestatea voastră dispune de încă o jumătate de oră.

— Dar ce să fac? Să-i vorbesc? Să-l chem la mine?

— Nu, sire. Permiteţi-mi să dau un sfat maiestăţii voastre: nu faceţi cunoscută povestea înainte de a discuta cu maiestatea sa regina.

— Da, încuviinţa regele – ea îmi va spune adevărul.

— Să nu ne îndoim nici o clipă, sire.

— Haide, baroane, aşezaţi-vă colo şi spuneţi-mi, fără nici o rezervă, fără nici un menajament, tot ce s-a întâmplat, tot ce se comentează.

— Am expus totul cât se poate de amănunţit, cu dovezile cele mai grăitoare.

— La treabă, atunci! Aşteptaţi numai să spun să se închidă uşa cabinetului. Aveam două audienţe în dimineaţa asta, le voi amâna.

Regele dădu poruncile necesare şi, aşezându-se, arunca o ultimă privire pe fereastră. De data asta este chiar cardinalul, priviţi!

Breteuil se ridică, se apropie de fereastră şi, din dosul perdelei, îl zări pe domnul de Rohan, care, în mare ţinută de cardinal şi arhiepiscop, se îndrepta spre apartamentul care îi era rezervat de fiecare dată când venea să ţină solemna slujbă de la Versailles.

— În sfârşit, iată-l că vine! Izbucni, ridicându-se.

— Cu atât mai bine – spuse domnul de Breteuil. Explicaţia nu va fi amânată.

Şi începu să-l informeze pe rege, cu zelul celui hotărât să-şi distrugă adversarul. Cu o artă infernală, adunase în geanta lui tot ce putea să-l zdrobească pe cardinal. Regele

vedea îngrămădindu-se, una după alta, dovezile vinovăţiei domnului de Rohan, dar fu disperat văzând că nu sosesc tot atât de repede şi dovezile nevinovăţiei reginei. Îndură nerăbdător de un sfert de ora acest chin, când nişte ţipete răsunară în coridorul alăturat. Regele trase cu urechea. Breteuil îşi întrerupse lectura. Un ofiţer veni să ciocănească la uşa cabinetului.

— Ce este? Întrebă regele, ai cărui nervi erau încordaţi la culme de când domnul de Breteuil îi adusese totul la cunoştinţa.

Ofiţerul se prezentă:

— Sire, maiestatea sa regina roagă pe maiestatea voastră să binevoiţi a veni până la dânsa.

— S-a mai întâmplat ceva – spuse regele, pălind.

— Poate – zise Breteuil.

— Mă duc la regina – declara regele. Aşteptaţi-mă aici, domnule de Breteuil.

— Cu atât mai bine, înseamnă că ne apropiem de deznodământ – murmură ministrul de justiţie.

Capitolul LXXVII Gentilom, cardinal şi regină

La ora la care domnul de Breteuil intrase la rege, domnul de Charny, palid, tulburat, ceruse o audienţă reginei. Aceasta se îmbracă; văzu pe fereastra budoarului sau, care dădea spre terasă, pe Charny insistând să fie primit. Dădu ordin să fie introdus chiar înainte ca el să-şi fi formulat până la sfârşit cererea.

Regina cedă dorinţei inimii sale; îşi spunea că o dragoste curată ca a lui, cu desăvârşire dezinteresată, avea dreptul să intre la orice oră chiar şi în palatul reginelor. Charny intră, atinse tremurând mâna pe care i-o întindea regina şi spuse cu glas înăbuşit:

— Ah, doamnă, ce nenorocire!

— Dar ce ai? Strigă ea, văzându-l atât de palid.

— Doamnă, ştiţi ce am aflat? Ştiţi ce se spune? Ştiţi ce ştie şi regele, poate, sau ce va şti, în orice caz, mâine'?

Ea se înfiora, gândindu-se la acea noapte de plăceri nevinovate când, poate, o privire plină de invidie sau duşmănie o văzuse în parcul de la Versailles cu Charny.

— Spune-mi totul, sunt tare – răspunse ea, apăsându-şi o mână pe inimă.

— Doamnă, se spune că aţi cumpărat un colier de la Boehmer şi Bossange.

— L-am dat înapoi – zise ea repede.

— Ascultaţi! Se spune că v-aţi prefăcut numai că-l restituiţi, că aţi contat că-l puteţi plăti, ca regele v-a împiedicat refuzând să semneze cererea domnului de Calonne; ca atunci v-aţi adresat altcuiva ca să vă procure banii şi ca acea persoană este… Ibovnicul dumneavoastră.

— Dumneata! Exclamă regina, fă când un gest de totală şi sublima încredere. Dumneata, domnule, lasă-i să vorbească pe cei ce spun aşa ceva. Titlul de ibovnic nu este pentru ei o insultă atât de plăcuta de aruncat cum titlul de prieten este o dulce realitate consacrata pentru totdeauna între noi doi.

Charny se opri, tulburat de această declaraţie energică şi atât de sinceră care izvorăşte întotdeauna dintr-o dragoste adevărata.

Pauza pe care o făcu însă spori neliniştea reginei. Ea strigă:

— Despre ce vorbeşti, domnule de Charny'? Calomnia se serveşte de un limbaj pe care nu-l înţeleg niciodată. Dumneata ai înţeles ceva?

— Doamnă, binevoiţi a-mi acorda toată atenţia, circumstanţele sunt grave. Ieri am fost cu unchiul meu, domnul de Suffren, la bijutierii curţii. Boehmer şi Bossange. Unchiul meu a adus diamante din India şi dorea să le evalueze. S-a vorbit despre o mulţime de lucruri. Bijutierii au povestit domnului amiral o istorie îngrozitoare, răspândită de duşmanii maiestăţii voastre. Doamnă, sunt disperat! Dacă aţi cumpărat colierul, spuneţi-mi; dacă nu l-

aţi plătit, spuneţi-mi, dar nu mă lăsaţi să cred că l-a plătit domnul de Rohan pentru dumneavoastră!

— Domnul de Rohan?! Strigă regina.

— Da, domnul de Rohan, cei ce trece drept ibovnicul reginei, cel de la care regina împrumuta bani, cel pe care un nefericit cu numele de Charny l-a văzut în parcul de la Versailles, zâmbind reginei, îngenunchind în faţa reginei şi sărutându-i mâinile, cel care…

— Domnule, strigă Maria-Antoaneta – dacă eşti în stare să crezi toate câte se spun în spatele meu, înseamnă că nu mă iubeşti îndeajuns nici când sunt în faţa dumitale.

— Oh! Exclamă tânărul. Ne pândeşte o mare primejdie; nu vă cer nici sil fiţi sinceră, nici curajoasă, vă rog să-mi faceţi un serviciu.

— Mai întâi – spuse regina – despre ce primejdie este vorba, claca eşti bun'?

— Primejdia?! Dar bine, doamnă, numai un nesocotit nu o întrevede! Răspunzând în locul reginei, plătind în locul reginei, cardinalul o distruge pe regină. Nu vreau să vă vorbesc despre teribilele suferinţe pe care i le pot pricinui domnului de Charny o încredere asemă-nătoare cu cea pe care v-o inspira domnul de Rohan. Nu. Durerea aceasta te ucide, dar nu te plângi.

— Eşti nebun! Izbucni Maria-Antoaneta, supărată.

— Nu sunt nebun, doamnă, dumneavostra sunteţi nefericită, pierdută. V-am văzut în parc… Nu m-am înşelat, sunt sigur. Astăzi s-a aflat oribilul, fiorosul adevăr… Domnul de Rohan poate se laudă…

Regina îl apucă de braţ pe Charny.

— Nebun! Nebun! Repetă ea, cu o spaimă nemaipomeniţi. N-ai decât să urăşti, n-ai decât să vezi fantome, n-ai decât să crezi într-un lucru imposibil, dar, pentru numele lui Dumnezeu, după tot ce ţi-am spus, nu mă socoti vinovată… Vinovată! Acest cuvânt mă face să mă simt de parc-aş sta pe cărbuni aprinşi… Vinovată… Eu… Eu care nici o singură dată nu. M-am gândit la dumneata fără să-l rog pe

Dumnezeu să-mi ierte chiar şi acest, gând pe care îl numeam o crimă! Ah, domnule de Charny, dacă nu vrei să mă vezi astăzi zdrobită, mâine poate moartă, nu-mi mai spune că mă bănuieşti, sau fugi atât de departe, încât să nu auzi zgomotul căderii mele în clipa când voi muri.

Olivier îşi frângea mâinile, înspăimântat.

— Ascultaţi-mă – spuse el – dacă vreţi să vă fac un adevărat serviciu…

— Un serviciu… Dumneata?… Strigă regina. Dumneata, care eşti ai crud chiar decât duşmanii mei… Căci ei doar mă acuza în timp ce dumneata, dumneata mă bănuieşti. Un serviciu din partea omului care mă dispreţuieşte? Niciodată… Domnule, niciodată!

Olivier se apropie şi luă mâna reginei.

— Veţi vedea – spuse el – că nu sunt un om care geme şi plânge; clipele sunt preţioase; diseară va fi prea târziu ca să facem ceea ce ne mai rămâne de făcut. Vreţi să mă salvaţi de disperare, salvându-vă de oprobiu?

— Domnule!

— În faţa morţii, n-am să-mi drămuiesc cuvintele. Dacă nu mă ascultaţi astă-seară, mâine, vă spun, vom fi amândoi morţi, dumneavoastră de ruşine, eu văzându-vă murind. Ţineţi-vă dreaptă în faţa duşmanului, doamnă, ca în bătăliile noastre! Dreaptă în faţa primejdiei! Dreaptă în faţa morţii! Să mergem împreună, eu ca soldat obscur, cum şi sunt, dar viteaz, veţi vedea; dumneavoastră cu maiestate, cu forţa, în focul bătăliei. Dacă veţi cădea, ei bine, nu veţi fi singură. Doamnă, priviţi-mă ca pe un frate… Aveţi nevoie… de bani ca să… Plătiţi colierul?

— Eu?

— Nu mai tăgăduiţi.

— Îţi spun…

— Nu-mi spuneţi că n-aveţi colierul.

— Îţi jur…

— Nu juraţi dacă vreţi să vă mai pot iubi.

— Olivier!

— Va mai rămâne un mijloc să vă salvaţi şi onoarea şi dragostea ce vă port. Colierul face un milion şase sute de mii de livre, aţi plătit până acum două sute cincizeci de mii. Iată un milion şi jumătate, luaţi-l.

— Ce este asta?

— Nu vă uitaţi, luaţi şi plătiţi.

— Ţi-ai vândut proprietăţile? Moşiile pe care eu ţi le-am dăruit, scoase la mezat? Olivier! Ai ajuns sărac pentru mine! Inima dumitale este bună şi nobilă şi nu mai vreau să-mi” drămuiesc declaraţiile în faţa unei asemenea iubiri. Olivier, te iubesc!

— Aşadar, acceptaţi.

— Nu, dar te iubesc!

— Va plăti deci domnul de Rohan? Gândiţi-vă bine, doamnă, nu mai este vorba, din partea dumneavoastră, de generozitate, ci de o cruzime zdrobitoare… Acceptaţi din partea cardinalului…

— Eu? Dar bine, domnule de Charny, eu sunt regina şi dacă dau supuşilor mei dragoste sau bogăţii, nu accept niciodată nimic.

— Atunci ce veţi face?

— Numai dumneata îmi poţi dicta ce să fac. Ce spuneai că gândeşte domnul de Rohan?

— Crede că sunteţi iubita lui.

— Eşti crud, Olivier…

— Vorbesc cum vorbeşti în faţa morţii.

— Ce spuneai că gândesc bijutierii?

— Că dacă regina nu va putea plăti, domnul de Rohan va plăti pentru ea.

— Ce spuneai că gândeşte lumea cu privire la colier?

— Că este la dumneavoastră, că l-aţi ascuns, că veţi mărturisi totul doar după ce va fi plătit, fie de cardinal, din dragoste pentru dumneavoastră, fie de către rege, de teama unui scandal.

— Bine! Şi dumneata, Charny, la rândul dumitale, te privesc în faţa şi te întreb: ce crezi despre scenele pe care

le-ai văzut în parcul de la Versailles?
— Cred, doamnă, că e nevoie să-mi dovediţi nevinovăţia dumneavoastră – răspunse hotărât gentilomul.
Regina îşi şterse sudoarea care îi şiroia pe tâmple.
— Prinţul Louis, cardinalul de Rohan, mare prelat al Franţei! Strigă un uşier pe coridor.
— El! Murmură Charny.
— Iată-te servit la cerere – spuse regina.
— Îl veţi primi?
— Mă pregăteam să-l chem.
— Dar eu…
— Intră în iatacul meu şi lasă uşa întredeschisă ca să auzi mai bine.
— Doamnă!
— Repede, vine cardinalul!
Îl împinse pe domnul de Charny în camera pe care i-o arătase, trase uşa cum spusese şi porunci să intre cardinalul. Domnul de Rohan apăru în prag. Era strălucitor îmbrăcat în odăjdii… În spatele său se ţinea, la distanţă, o suită numeroasă, ale cărei veşminte sclipeau ca şi cele ale stăpânului lor. Printre cei care i se-nchinau în cale puteau fi zăriţi Boehmer şi Bossange, oarecum stânjeniţi în hainele lor de ceremonie.
Regina ieşi în întâmpinarea cardinalului, încercând să-i surâdă, dar zâmbetul i se stinse pe buze. Louis de Rohan era serios, trist chiar. Avea calmul omului curajos care merge la luptă şi aerul vag ameninţător al preotului care poate va trebui să ierte. Regina îi arătă un taburet; cardinalul rămase în picioare.
— Doamnă – începu el, după ce se înclinase tremurând vizibil – aveam mai multe lucruri importante să comunic maiestăţii voastre, care se străduieşte mereu să mă evite.
— Eu vă evit atât de puţin, domnule cardinal, încât tocmai trimiteam să vă cheme – replică regina.
Cardinalul arunca o privire spre iatac.

— Voi fi singur cu maiestatea voastră? Întrebă el cu voce scăzută. Am dreptul să vorbesc în voie?

— În toată voia, domnule cardinal; nu vă reţineţi, suntem singuri.

Şi cu glas ferm, părea că trimite cuvintele gentilomului ascuns în camera vecină. Se bucura, mândră de curajul ei şi sigură că încă de la primele cuvinte domnul de Charny era, fără îndoială, foarte atent. Cardinalul se hotărî. Apropie taburetul de fotoliul reginei, în aşa fel încât să se ţină cât mai departe cu putinţă de uşa cu două canaturi.

— Iată o introducere cam lungă – spuse regina, prefăcându-se vesela.

— Aş vrea… Începu cardinalul.

— Aţi vrea… Repetă regina.

— Nu va veni regele? Întrebă domnul de Rohan.

— Nu vă temeţi nici de rege, nici de altcineva – vorbi tare Maria-Antoaneta.

— Ah, numai de dumneavoastră mă tem – şopti emoţionat cardinalul.

— Atunci, cu atât mai mult, eu nu prea sunt de temut; spuneţi în câteva cuvinte şi cu glas tare ca să se înţeleagă, fiindcă îmi place francheţea şi dacă mă veţi lua pe ocolite, voi crede că nu sunteţi un om de onoare. A, vă rog să nu faceţi nici un gest; mi s-a spus că vă plângeţi împotriva mea. Vorbiţi, îmi place lupta, sunt dintr-un neam care nu se sperie! Şi dumneavoastră la fel, ştiu. Ce aveţi să-mi reproşaţi?

Cardinalul suspină şi se ridică părând că vrea să aspire mai profund aerul încăperii. În sfârşit, stăpân pe el, începu în felul următor.

Capitolul LXXVIII Explicaţii

După cum am spus, regina şi cardinalul se aflau, în sfârşit, faţă în faţă. Charny, din iatac, putea să audă cei mai mic

cuvânt al interlocutorilor şi explicaţiile aşteptate cu atâta nerăbdare de ambele părţi aveau să aibă, în sfârşit, loc.

— Doamnă – spuse cardinalul, înclinându-se – ştiţi ce se întâmplă în legătură cu colierul nostru?

— Nu, domnule, nu ştiu şi de-abia aştept să aflu de la dumneavoastră.

— De ce maiestatea voastră mă obliga de atâta vreme să comunic cu ea doar prin intermediar? De ce, dacă are vreun motiv să mă urască, nu mi-l mărturiseşte, lămurindu-mă?

— Nu ştiu la ce vă referiţi, domnule cardinal, n-am nici un motiv să vă urase; dar nu cred că acesta este obiectul discuţiei noastre. Binevoiţi deci să-mi daţi despre acel nenorocit de colier informaţii mai exacte şi spuneţi-mi mai întâi unde este doamna de La Motte.

— Tocmai voiam s-o întreb pe maiestatea voastră.

— Iertaţi-mă, dar dacă există cineva care să ştie unde se afla doamna de La Motte, cred că acela sunteţi numai dumneavoastră.

— Eu, doamnă? În ce calitate?

— Nu sunt aici să vă ascult confesiunile, domnule cardinal, am avut nevoie să-i vorbesc doamnei de La Motte, am trimis să o cheme, a fost căutată acasă de zece ori şi n-a fost găsita. Trebuie să recunoaşteţi şi dumneavoastră că dispariţia ei este bizară.

— Şi eu, de asemenea, doamnă, sunt uimit de această dispariţie, fiindcă am trimis la doamna de La Motte, cu rugămintea să treacă pe la mine; nu mi-a răspuns nici mie, aşa cum n-a răspuns nici maiestăţii voastre.

— Atunci, domnule, să lăsam povestea cu contesa şi să vorbim despre noi.

— Ba nu, doamnă, mai întâi să vorbim despre dânsa, deoarece unele cuvinte ale maiestăţii voastre m-au făcut să am o îngrozitoare bănuiala şi anume mi se pare că maiestatea voastră mă învinuieşte de o prea mare insistenţa faţă de contesă.

— Domnule, încă nu v-am adus nici o învinuire, răbdare însă…!

— Doamnă, o asemenea bănuială mi-ar explica toate susceptibilităţile dumneavoastră şi atunci aş înţelege, deşi aş fi disperat, severitatea, până acum inexplicabilă, de care aţi dat dovadă faţă de mine.

— Iată că începem să nu ne mai înţelegem – spuse regina. Ceea ce spuneţi mi se pare de neînţeles şi doar nu ca să apară neînţelegeri şi mai mari vă cer explicaţii. Să trecem la obiect!

— Doamnă! Strigă cardinalul, împreunându-şi mâinile şi apropiindu-se de regină. Faceţi-mi favoarea şi nu schimbaţi subiectul: încă două cuvinte asupra celor ce am discutat adineauri şi totul se va lămuri.

— Într-adevăr, domnule, vorbiţi un limbaj pe care nu-l înţeleg; să folosim din nou limbajul obişnuit, vă rog. Unde se află colierul pe care l-am restituit bijutierilor?

— Colierul pe care l-aţi restituit?! Strigă domnul de Rohan.

— Da, ce-aţi tăcut cu el?

— Eu?! Nu ştiu nimic, doamnă!

— Un moment, faptele sunt simple: doamna de La Motte a luat colierul şi l-a restituit în numele meu; bijutierii pretind că nu l-au primit. Eu am o chitanţă care arată contrariul; bijutierii spun că aceasta chitanţă este falsă. Doamna de La Motte ar putea, cu un cuvânt, să lămurească totul… Nu e de găsit. Ei bine, lăsaţi-mă să fac presupuneri în locul acestor fapte atât de încâlcite. Doamna de La Motte a vrut să înapoieze colierul. Dumneavoastră, care aţi avut întotdeauna mania, binevoitoare, fără îndoială, să mă faceţi să cumpăr colierul, dumneavoastră, care mi l-aţi adus, oferindu-vă să plătiţi în locul meu, ofertă…

— Pe care maiestatea voastră a respins-o atât de energic – îi luă vorbă din gură cardinalul, suspinând.

— Ei bine, da, dumneavoastră aţi perseverat în această idee fixă ca eu să păstrez colierul şi nu l-aţi înapoiat bijutierilor pentru a mă face să-l iau cu o altă ocazie.

Doamna de La Motte a fost slabă, cunoscându-mi împotrivirea şi ştiind foarte bine că-mi era imposibil să plătesc şi că luasem ferma hotărâre să nu primesc colierul fără bani; doamna de La Motte a conspirat cu dumneavoastră din devotament faţa de mine şi acum, de teama că mi-a stârnit mânia, nu are curajul să vină. Nu-i aşa? Nu-i aşa că am reconstituit totul, exact, din mijlocul acestor tenebre? Lăsaţi-mă să vă dojenesc pentru că aţi fost uşuratic şi n-aţi ascultat ordinele mele; am să vă dojenesc şi totul se va sfârşi. Fac chiar mai mult, vă promit iertarea pentru doamna de La Motte, spuneţi-i să iasă din locul unde îşi ispăşeşte greşeala. Dar, pentru Dumnezeu, lumină, lumină, domnule, nu vreau ca în clipa asta să existe o pată în viaţa mea, nu vreau, înţelegeţi?!

Regina rostise aceste cuvinte cu atâta patimă, le accentuase cu atâta ardoare, încât cardinalul nu îndrăznise, nici nu putuse s-o întrerupă, dar îndată ce ea se opri, spuse înăbuşindu-şi un suspin:

— Doamnă, voi răspunde tuturor presupunerilor dumneavoastră. Nu, nu am perseverat în ideea că trebuie să aveţi colierul, întrucât eram sigur că el se află în mâinile domniei-voastre. Nu, n-am conspirat absolut nimic împreuna cu doamna de La Motte în privinţa colierului. Nu, nu se afla nimic la mine, cum nu se afla nici la bijutieri şi, după cum spuneţi, nici la dumneavoastră.

— Nu este posibil! Exclamă regina, uluită. Nu aveţi colierul?

— Nu, doamnă.

— Nu aţi sfătuit-o dumneavoastră pe doamna de La Motte să se ţină pentru moment departe?

— Nu, doamnă.

— Nu o ascunderi dumneavoastră?

— Nu, doamnă.

— Nu ştiţi unde se află?

— Tot atât de puţin cât şi dumneavoastră, doamnă.

— Atunci cum vă explicaţi toate astea?

— Doamnă, mă văd silit să mărturisesc că nu mi le explic în nici un fel. Mai mult decât atât, nu este prima dată când mă plâng reginei că nu mă înţelege.

— Cum asta, domnule? Nu-mi amintesc…

— Fiţi bună, doamnă – spuse cardinalul – şi recitiţi în esenţa scrisorile mele.

— Scrisorile dumneavoastră?! Zise regina, mirată. Mi-aţi scris dumneavoastră?

— Foarte rar, doamnă, faţă de ce era în sufletul meu.

Regina se ridică.

— Am impresia – spuse ea – că ne înşelăm şi unul şi celălalt; să isprăvim cât mai repede această glumă. Despre ce scrisori e vorba? Ce scrisori şi ce aveţi pe inimă sau în inimă, nu prea ştiu cum aţi zis?

— Dumnezeule, doamnă, poate nu m-am stăpânit îndeajuns şi am spus prea tare taina sufletului meu.

— Ce tainã?! Sunteţi în toate minţile, domnule cardinal?

— Doamnă!

— A, să n-o mai lungim atâta! Vorbiţi ca un om care vrea să-mi întindă o cursă sau care vrea să mă facă să mă simt stânjenită în faţa unor martori.

— Vă jur, doamnă, că n-am spus nimănui nimic… ne ascultă oare cineva?

— Nu, domnule, de o mie de ori nu, nu este nimeni! Vă rog să-mi explicaţi totul şi, dacă aveţi mintea întreaga, demonstraţi-o.

— Oh, doamnă, de ce nu este aici doamna de La Motte? Ea, prietena noastră, m-ar ajuta să trezesc, dacă nu afecţiunea, cel puţin amintirile maiestăţii voastre.

— Prietena noastră? Afecţiunea mea? Amintirile mele? Sunt picată din nori!

— Doamnă, vă rog – replică prelatul, revoltat de tonul acru al reginei – cruţaţi-mă. Sunteţi liberă să încetaţi de a iubi, dar nu mă insultaţi.

— Dumnezeule! Strigă regina, pălind. Ah, Doamne!… Ce tot îndrugă omul acesta!

— Foarte bine! Continuă domnul de Rohan, care se înflăcăra pe măsură ce începea să clocotească de mânie. Foarte bine! Doamnă, cred că am fost destul de discret şi de rezervat, ca să nu vă purtaţi astfel cu mine; nu vă învinuiesc decât că aţi fost frivolă. Greşesc când stărui într-una. Ar fi trebuit să ştiu că, dacă o regină spune: „Nu mai vreau”, este o hotărâre la fel de imperioasă ca şi a unei femei care spune „Vreau”.

Regina scoase un ţipăt sălbatic şi-l apucă pe cardinal de mâneca de dantelă.

— Domnule, spuneţi-mi repede – rosti ea, cu voce tremurătoare. Am spus eu: Nu mai vreau după ce spusesem: Vreau? Cui i-am spus una sau alta?

— Mie, mie şi una şi alta.

— Sunteţi un om de nimic, domnule de Rohan, sunteţi un mincinos!

— Eu?

— Sunteţi un laş, calomniaţi o femeie.

— Eu?

— Sunteţi un trădător, o insultaţi pe regină.

— Şi dumneavoastră sunteţi o femeie fără inimă, o regină nedemnă.

— Nefericitule!

— M-aţi făcut ca, puţin câte puţin, să ajung să vă iubesc ca un nebun. M-aţi lăsat să mă hrănesc cu speranţe…

— Speranţe?! Dumnezeule! Nu cumva sunt nebună? Sau acest om este un scelerat?

— Aş fi îndrăznit eu să vă cer întâlnirile nocturne pe care mi le-aţi acordat? Regina scoase un răcnet de furie, căruia îi răspunse din iatac un lung suspin. Aş fi îndrăznit eu să vin singur în parcul de la Versailles, dacă n-aţi fi trimis-o la mine pe doamna de La Motte?

— Dumnezeule!

— Aş fi îndrăznit eu să fur cheia care deschide poarta de lângă căsuţa de vânătoare?

— Dumnezeule!

— Aş fi îndrăznit eu să vă cer acest trandafir, pe care-l port la mine? Trandafir adorat! Trandafir blestemat! Ofilit, ars de sărutările mele…?!

— Dumnezeule!

— V-am silit eu să veniţi a doua zi şi să mă lăsaţi să vă sărut amândouă mâinile, ale căror parfum îmi tulbura fără încetare mintea şi mă face să înnebunesc? Aveţi dreptate să-mi imputaţi toate acestea.

— Oh, destul, destul!

— În sfârşit, sunt eu acela care, stăpânit de un nemărginit orgoliu, am îndrăznit să visez la acea a treia noapte cu cer limpede, cu tăceri mângâietoare, cu manifestări de dragoste mincinoase?

— Domnule! Domnule! Strigă regina, îndepărtându-se de cardinal. Afirmaţi nişte nelegiuiri!

— Dumnezeule! Răspunse cardinalul, ridicându-şi ochii spre cer. Mi-eşti martor ca pentru a păstra dragostea acestei femei înşelătoare mi-aş fi dat averea, libertatea, chiar şi viaţa!

— Domnule de Rohan, dacă vreţi să vă păstraţi libertatea, averea şi viaţa, va trebui. Să declaraţi imediat că nu căutaţi decât să mă distrugeţi, că aţi născocit toate aceste orori, că nu v-aţi dus noaptea la Versailles…

— Am fost – replică tăios cardinalul.

— Sunteţi ca şi mort dacă continuaţi să vorbiţi astfel.

— Un Rohan nu minte. Am fost!

— Domnule de Rohan, domnule de Rohan, în numele cerului, spuneţi că nu m-aţi văzut în parc…

— Voi muri dacă va fi nevoie, cum m-aţi ameninţat adineauri, dar numai pe dumneavoastră v-am văzut în parcul de la Versailles, unde veneam condus de doamna de La Motte.

— Iarăşi! Strigă regina lividă, tremurând toată. Retrageţi-vă cuvintele!

— Nu!

— Pentru a doua oară vă întreb: recunoaşteţi că aţi pus la cale împotriva mea aceasta infamie?

— Nu!

— Pentru ultima oară, domnule de Rohan, recunoaşteţi că v-au putut înşela şi pe dumneavoastră, ca toate astea sunt calomnii, o închipuire, ceva imposibil sau mai ştiu eu ce; recunoaşteţi că sunt sau că aş putea fi nevinovată?

— Nu!

Regina se ridică ameninţătoare:

— Veţi avea de-a face cu justiţia regelui, deoarece recuzaţi justiţia lui Dumnezeu.

Cardinalul se înclină fără să spună nimic. Regina sună atât de energic, încât mai multe dintre doamnele sale intrară buluc.

— Să fie anunţată maiestatea sa că o rog să-mi facă cinstea să vină aici.

Un ofiţer plecă să îndeplinească ordinul. Cardinalul, hotărât să meargă până la capăt, rămase curajos într-un colţ al camerei. Maria-Antoaneta se duse de zece ori până la uşa iatacului, fără să intre, ca şi cum de fiecare dată, pierzându-şi minţile, le-ar fi regăsit dinaintea acelei uşi. Nu trecură nici zece minute de la acest fioros joc de scenă, ca regele şi apăru în prag, cu mâna pe jaboul de dantelă.

În tot acest timp puteau fi văzute, în ultimele rânduri ale grupului de curteni, feţele speriate ale lui Boehmer şi Bossange, care presimţeau furtuna.

Capitolul LXXIX Arestarea

De-abia se ivi regele în pragul cabinetului, ca regina îl şi interpelă, cu o nemaipomenită vioiciune:

— Sire – zise ea – iată-l pe domnul cardinal de Rohan, care spune nişte lucruri de necrezut; binevoiţi şi rugaţi-l să vi le repete.

La auzul acestor cuvinte neaşteptate, a unei mustrări atât de directe, cardinalul păli. Situaţia era atât de bizară, încât

prelatul nu mai înţelegea nimic. El, pretinsul iubit, putea oare să repete regelui sau, el, supusul respectuos, putea oare să declare soţului tot ceea ce îl făcea să creadă că are drepturi asupra reginej şi femeii?

Regele însă, întorcându-se către cardinal, absorbit în gândurile sale, spuse:

— În legătură cu un oarecare colier, nu-i aşa, domnule, aveţi să-mi spuneţi nişte lucruri de necrezut, iar eu va trebui să aud asemenea lucruri de necrezut, nu? Vorbiţi, vă ascult.

Domnul de Rohan se hotărî pe loc; dintre două rele, îl alegea pe cel mai mic; dintre două atacuri, va riposta celui mai onorabil pentru rege. Şi regină; şi dacă, din imprudenţă, va trebui să înfrunte şi cea de-a doua primejdie, ei bine, va caută să iasă ca un om curajos şi ca un cavaler.

— Da, în legătura cu colierul, sire – murmură el.

— Domnule – întrebă regele – deci aţi cumpărat colierul?

— Sire…

— Da sau nu?

Cardinalul o privi pe regină şi nu răspunse.

— Da sau nu? Repetă şi ea. Adevărul, domnule, adevărul; nu vi se cere nimic mai mult.

Domnul de Rohan întoarse capul şi nu răspunse.

— Deoarece domnul de Rohan nu vrea să răspundă, răspundeţi dumneavoastră, doamnă – zise regele. Trebuie să ştiţi ceva din toate acestea. Aţi cumpărat colierul, da sau nu?

— Nu! Rosti categoric regina.

Domnul de Rohan tresări.

— Iată cuvântul unei regine! Exclamă regele, solemn. Fiţi atent, domnule cardinal!

Pe buzele domnului de Rohan trecu un zâmbet de dispreţ.

— Nu spuneţi nimic? Zise regele.

— Care este acuzaţia care mi se aduce, sire?

— Bijutierii pretind că au vândut colierul, dumneavoastră sau reginei. Arată o chitanţă dată de maiestatea sa.

— Chitanţa este falsă! Interveni regina.

— Bijutierii – continuă regele – spun că dumneavoastră aţi garantat şi v-aţi luat angajamente în numele reginei, domnule cardinal…

— În privinţa plăţii, nu discut, sire – rosti domnul de Rohan. Acesta trebuie să fie adevărul de vreme ce regina îi lasă să vorbească.

Şi îşi sfârşi fraza şi gândul, cu o altă privire şi mai dispreţuitoare decât prima. Regina se înfioră. Dispreţul cardinalului nu era o insultă pentru ea fiindcă nu o merita, dar simţea că este răzbunarea unui om cinstit şi se sperie.

— Domnule cardinal – reluă regele – aceasta nu schimbă faptul că e la mijloc un fals care a compromis semnătura reginei Franţei.

— Un alt fals – strigă regina – şi acesta poate fi imputat unui gentilom: este falsul care pretinde că bijutierii au primit înapoi colierul.

— Regină este liberă – zise domnul de Rohan, cu acelaşi ton – să-mi atribuie ambele falsuri; dacă am comis unul sau două, ce mai contează!

Regina aproape se sufocă de indignare, regele îi făcu semn să se stăpânească.

— Băgaţi de seamă – i se adresă el cardinalului – vă agravaţi situaţia, domnule… Eu vă spun: justificaţi-vă, iar dumneavoastră aveţi aerul de a acuza.

Cardinalul se gândi o clipă, apoi, ca şi când ar fi fost zdrobit de greutatea acestei misterioase calomnii ce îi păta onoarea, spuse:

— Să mă justific? Cu neputinţă!

— Domnule, unii oameni afirmă că un colier a fost furat; propunând să-l plătiţi, recunoaşteţi că sunteţi vinovat.

— Cine va crede? Rosti cardinalul, semeţ.

— Chiar dacă presupuneţi că nu va crede nimeni, totuşi se va crede.

Şi regele tresări de mânie.

— Sire, nu ştiu nimic din ceea ce s-a spus – reluă cardinalul – nu ştiu nimic din ceea ce s-a făcut; tot ce pot spune este că n-am avut colierul; tot ce pot afuma este că diamantele sunt în posesia cuiva care ar trebui să recunoască acest lucru, dar care nu vrea s-o facă şi mă sileşte să rostesc cuvintele sfintei scripturi: răul se abate asupra capului celui ce l-a săvârşit.

La aceste cuvinte, regina vru să-l ia pe rege de braţ, dar acesta îi spuse:

— Lupta se dă între dumneavoastră şi el, doamnă! Pentru ultima oară: aveţi colierul?

— Nu! Pe onoarea mamei mele, pe viaţa fiului meu! Răspunse regina.

Vesel şi liniştit după această declaraţie, regele se întoarse spre cardinal:

— Deci este o afacere între justiţie şi dumneavoastră, domnule. Dacă nu cumva preferaţi să vă adresaţi milei mele.

— De mila regilor au nevoie vinovaţii – răspunse cardinalul. Prefer justiţia oamenilor.

— Nu vreţi să mărturisiţi nimic?

— N-am nimic de spus.

— Dar bine, domnule – strigă regina – tăcerea dumneavoastră pune onoarea mea în joc! Cardinalul tăcu. Ei bine, eu n-am să tac – continuă regina. Această tăcere mă arde, dovedeşte o generozitate de care n-am nevoie. Aflaţi, sire, ca domnul cardinal nu se face vinovat doar de vânzarea sau de furtul colierului.

Domnul de Rohan ridica fruntea şi păli.

— Adică? Făcu regele, neliniştit.

— Doamnă…

— Murmură cardinalul, înspăimântat.

— Nici o raţiune, nici o teamă, nici o slăbiciune nu-mi va închide gura; am aici, în inima mea, motive care mă împing să-mi strig nevinovăţia chiar şi într-o piaţa publică.

— Nevinovăţia dumneavoastră?! Rosti regele. Doamnă, cine ar putea fi atât de îndrăzneţ sau de laş ca să oblige pe maiestatea voastră să rostească acest cuvânt?!

— Doamnă, vă implor! Spuse cardinalul.

— Aha! Aţi început să tremuraţi! Deci am ghicit; comploturile pe care le puneţi la cale au nevoie de întuneric! Mie îmi place lumina! Sire, somaţi-l pe domnul cardinal să vă spună ce mi-a spus mie adineauri, aici, în acest loc.

— Doamnă, doamnă! Se precipită domnul de Rohan. Luaţi seama, depăşiţi orice limită!

— Ce-aţi spus? Rosti regele, cu trufie. Cine vorbeşte astfel reginei? Presupun că n-am vorbit eu?

— Într-adevăr, sire – zise Maria-Antoaneta. Domnul cardinal vorbeşte astfel reginei pentru că pretinde ca are dreptul.

— Dumneavoastră, domnule?! Murmură regele, devenind livid.

— El! Strigă regina, cu dispreţ. El…!

— Domnul cardinal are dovezi? Reluă regele, făcând un pas către prinţ.

— Domnul de Rohan are scrisori, sau cel puţin aşa pretinde! Tăcu regina.

— Haide, domnule! Insistă regele.

— Scrisorile! Strigă regina, înfuriată. Scrisorile!

Cardinalul îşi trecu mâna peste fruntea scăldata de o sudoare rece şi păru că întreabă cerul cum de-a putut să dea unei fiinţe atâta îndrăzneala şi perfidie. Tăcu însă.

— A şi asta nu-i totul – continuă regina, care se înflăcăra încetul cu încetul, mânată de propria-i impetuozitate. Domnul cardinal a obţinut şi întâlniri.

— Doamnă, fie-vă milă! Făcu regele.

— În numele pudoarei! Spuse cardinalul.

— În fine, domnule – încheie regina – dacă nu sunteţi ultimul dintre oameni, dacă aveţi ceva sfânt pe lume, aveţi dovezi, arătaţi-le!

Domnul de Rohan ridică încet capul şi rosti:

— Nu, doamnă, nu am.

— Nu veţi adăuga şi această crimă celorlalte – continuă regina – nu mă veţi copleşi cu infamie după infamie. Aveţi o ajutoare, o complice, un martor la toate astea: rostiţi-i numele.

— Cine este? Strigă regele.

— Doamna de La Motte, sire – răspunse regina.

— Ah! Exclamă regele, triumfător, văzând că presimţirile sale în privinţa Jeannei se ade-vereau. Va să zică aşa… Ei bine, să fie adusă şi interogată.

— Bine ar fi – vocifera regina – numai că a dispărut. Întrebaţi-l pe domnul ce s-a întâmplat cu ea. Avea cel mai mare interes să nu fie găsită.

— Alţii, care aveau un şi mai mare interes, au făcut-o să dispară – răspunse cardinalul. De aceea probabil că n-o vom mai regăsi.

— Dar deoarece sunteţi nevinovat, domnule, ajutaţi-ne să-i găsim pe vinovaţi – spuse regina.

Însă cardinalul de Rohan, după ce aruncase o ultimă privire, întoarse spatele şi încrucişă braţele.

— Domnule, rosti regele, jignit. Vă voi trimite la Bastilia.

Cardinalul se înclină, apoi zise cu îndrăzneala:

— Îmbrăcat astfel? În veşminte pontificale? În faţa întregii curţi? Binevoiţi să vă gândiţi, sire, scandalul va fi uriaş. Va fi cu atât mai zdrobitor pentru capul asupra căruia vă cădea.

— Aşa vreau! Hotărî regele, nespus de agitat.

— Este o nemeritată durere pe care un prelat o îndura mult prea devreme, sire şi tortură nu este legală înainte de a se formula acuzarea.

— Trebuie să procedez astfel – răspunse regele, deschizând uşa camerei ca să caute din ochi pe cineva căruia să-i transmită ordinul.

Domnul de Breteuil era acolo; ochii săi arzători ghiciseră, în exaltarea reginei, în tulburarea regelui, în atitudinea cardinalului, distrugerea duşmanului său. Nici nu terminase

regele să-i vorbească în şoaptă, că ministrul justiţiei, uzurpând funcţia căpitanului gărzilor, strigă din răsputeri, cu un glas ce răsună până în fundul coridoarelor:

— Arestaţi-l pe domnul cardinal!

Domnul de Rohan tresări. Murmurele pe care le auzea pe sub bolţi, agitaţia curtenilor, sosirea grabnică a gărzilor dădeau scenei un caracter de rău augur. El trecu prin faţa reginei fără s-o salute, ceea ce o făcu să spumege pe mândra principesa. Se înclină cu toată umilinţa în faţa regelui şi, trecând pe lângă domnul de Breteuil, se prefăcu atât de bine că-l priveşte cu milă, încât baronul trebui să-şi spună că nu se răzbunase îndeajuns. Un locotenent al gărzilor se apropie timid şi păru că cere însuşi cardinalului confirmarea ordinului pe care îl auzise.

— Da, domnule – îi spuse domnul de Rohan – da, eu sunt cel arestat.

— Îl veţi conduce pe domnul în apartamentele sale în aşteptarea hotărârii pe care o voi lua în timpul slujbei – zise regele în mijlocul unei tăceri de moarte.

Regele rămase singur la regină, cu uşile închise, în timp ce cardinalul se îndepărta încet pe coridor, în urma locotenentului gărzilor, cu pălăria în mână.

— Doamnă – spuse regele, gâfâind, deoarece se stăpânise cu mare greutate – ştiţi că totul va sfârşi cu o judecată publică, deci cu un scandal în care vinovaţii vor fi dezonoraţi?

— Vă mulţumesc! Strigă regina, strângând entuziasmată mâinile regelui. Aţi ales singura cale de a-mi face dreptate.

— Îmi mulţumiţi?

— Din tot sufletul. V-aţi purtat ca un rege! Eu, ca o regină! Credeţi-mă!

— Foarte bine – răspunse regele, copleşit de o mare bucurie. Cel puţin vom pune capăt tuturor acestor josnicii. După ce şarpele va fi, odată pentru totdeauna strivit, atât eu cât şi dumneavoastră sper să putem trăi liniştiţi.

O sărută pe regină pe frunte şi se întoarse în apartamentele sale. În acest timp, la capătul coridorului, domnul de Rohan îi găsi pe Boehmer şi Bossange, pe jumătate leşinaţi, unul în braţele celuilalt. Apoi, câţiva paşi mai încolo, cardinalul îl zări pe omul său de încredere, care, înspăimântat de întreaga nenorocire, pândea o privire a stăpânului său.

— Domnule – se adresă cardinalul ofiţerului care-l conducea – petrecând toată ziua aici, voi nelinişti o mulţime de lume; n-aş putea să anunţ acasă că sunt arestat?

— Monseniore, numai să nu vă vadă nimeni – spuse tânărul ofiţer.

Cardinalul mulţumi, apoi, vorbind în germană cu omul său de încredere, scrise câteva cuvinte pe o foaie din cartea sa de rugăciuni, pe care o rupse. Şi în spatele ofiţerului, care stătea de pază pentru a nu fi descoperiţi, cardinalul răsuci foaia şi o lăsă să cadă.

— Vă urmez, domnule – îi spuse el apoi ofiţerului.

După aceea, dispărură amândoi. Omul de încredere se aruncă asupra hârtiei, ca un vultur asupra prăzii, alergă afară din palat, încalecă şi goni spre Paris. Cardinalul îl văzu alergând peste câmpuri, uitându-se pe una dintre ferestrele scării pe care o cobora împreuna cu călăuza lui.

— Ea mă distruge – murmură el – eu o salvez! Fac asta pentru tine, Doamne! Îndură-te de mine!

Capitolul LXXX Rapoartele

Regele de-abia se înapoiase radios în apartamentele sale, de-abia semnase ordinul ca domnul de Rohan să fie dus la Bastilia, ca şi apăru domnul conte de Provence, care intră în cabinet făcând domnului de Breteuil semne pe care acesta, cu tot respectul şi bunăvoinţa sa, nu le înţelese. Dar nu ministrului de justiţie îi erau adresate semnele, prinţul le făcea în scopul de a atrage atenţia regelui, care privea într-o oglindă în timp ce redacta ordinul. Manevrele îşi atinseră

scopul: regele le observă şi, după ce-l concedie pe domnul de Breteuil, îl întrebă pe fratele sau:

— De ce-i făceai semne lui Breteuil?

— Oh, sire…

— Ce trebuie să înţeleg din toată agitaţia asta, din aerul tău preocupat?

— Fără îndoiala… Trebuie să… Însă…

— Eşti liber să taci, scumpul meu frate – zise regele, înţepat.

— Sire, am aflat despre arestarea domnului cardinal de Rohan.

— Ei, şi! Întrucât această ştire te face să te frământi în halul acesta, dragă frate? Ai impresia că domnul de Rohan nu e vinovat? Fac rău să pedepsesc chiar pe unul dintre cei puternici?

— Rău? Desigur că nu, frate. Nu faci rău. Nu asta vroiam să zic.

— M-ar surprinde foarte mult, domnule conte de Provence, dacă aţi da câştig de cauză, împotriva reginei, omului care încearcă să o dezonoreze. Am vorbit cu regina, scumpul meu frate şi cu un singur cuvânt, m-a convins…

— Sire, Doamne fereşte, nu o acuz pe regină! Ştiţi foarte bine. Maiestatea sa, scumpa mea soră, n-are alt prieten mai devotat decât pe mine. De câte ori nu mi s-a întâmplat să fiu nevoit s-o apăr, v-o spun fără imputare, chiar în faţa dumneavoastră?

— Deci, dragă frate, este acuzaţi deseori?

— Sunt nefericit, sire: răstălmăciţi fiecare cuvânt pe care îl scot… Voiam să spun că nici regina n-ar crede că mă îndoiesc de nevinovăţia sa.

— Atunci vă bucuraţi împreuna cu mine de umilinţa la care-l supun pe cardinal, de procesul care va urma, de scandalul care va pune capăt tuturor calomniilor pe care nu ar îndrăzni să şi le permită nici chiar faţa de o simplă doamna de onoare şi pe care atâţia le repetă cu neruşinare,

pentru că regină, după cum spuneam, sta deasupra acestor josnicii?

— Da, sire, aprob întru totul conduita maiestăţii voastre şi spun că totul este spre a lămuri lucrurile cât mai bine în afacerea colierului.

— Pe naiba, scumpul meu frate, nimic mai limpede! Nu se vede oare nici mâna domnului de Rohan. Care îşi face un titlu de glorie din relaţiile lui amicale cu regina, încheind, în numele său, un târg cu diamantele refuzate de ea şi lăsând să se spună ca diamantele au fost luate de regină şi că se află la dânsa? O monstruozitate… Şi cum spunea şi ea: „Ce s-ar crede dacă aş fi avut drept complice în acest trafic misterios pe domnul de Rohan?”

— Sire…

— Şi-apoi, dragă frate, nu ştii că o calomnie nu se opreşte niciodată la jumătatea drumului, ca uşurinţa domnului de Rohan o compromite pe regina, iar darea în vileag a acestei uşurinţe o dezonorează.

— O, desigur, scumpul meu frate, desigur, o repet, ai avut perfectă dreptate în ce priveşte afacerea colierului.

— Cum – spuse regele, uluit – mai este şi altceva?

— Sire, dar… Regina v-a spus, fără îndoială…

— Să-mi spună?… Ce anume?

— Sire, sunt de-a dreptul încurcat. Este imposibil ca regina să nu va fi spus…

— Vorbeşte, domnule! Ce anume?

— Sire…

— Ah, lăudăroşeniile domnului de Rohan, prefăcătoriile, pretinsa corespondenţă?

— Nu, sire, nu.

— Atunci, ce? Întâlnirile pe care regina i le-ar fi acordat domnului de Rohan în vederea afacerii colierului în chestiune?

— Nu, sire, nu despre asta e vorba.

— Tot ce ştiu – reluă regele – este că am în regină o încredere absolută, pe care o merită prin nobleţea

caracterului său. Îi era uşor maiestăţii sale să nu spună nimic din tot ce se întâmpla. Îi era uşor să plătească sau să-i lase pe alţii să plătească, să plătească sau să lase lumea să vorbească; curmând brusc toate aceste mistere care deveniseră scandaloase, mi-a dovedit că apelează la mine înainte de a apela la marele public. Pe mine m-a chemat regina, mie mi-a încredinţat grijă de a-i răzbuna onoarea. M-a luat drept confident, drept judecător, deci regina mi-a spus totul.

— Ei bine – răspunse contele de Provence, mai puţin stânjenit decât ar fi trebuit să fie, fiindcă simţea că regele nu este atât de convins cum vrea să pară – iată că iar începeţi să puneţi la îndoială prietenia şi respectul pe care-l port scumpei mele surori, regina. Dacă sunteţi atât de susceptibil faţă de mine, nu vă mai spun nimic, fiindcă mă tem că eu, care o apăr, să nu trec drept duşmanul său acuzatorul ei. Şi cu toate astea, vedeţi bine că nu judecaţi cu chibzuială. Mărturisirile reginei v-au făcut să aflaţi adevărul care dă dreptate scumpei mele surori. De ce nu vreţi să vi se dezvăluie şi alte lucruri care să aducă şi mai multă lumină în privinţa nevinovăţiei reginei noastre?

— Scumpe frate…

— Spuse regele, stânjenit – începi întotdeauna prin nişte ocolişuri în care mă pierd.

— Introduceri oratoriceşti, sire, lipsite de patimă. Cer, vai! Iertare maiestăţii voastre; este un viciu de educaţie. Am fost răsfăţat de Cicero.

— Scumpe frate, Cicero nu este echivoc decât atunci când apăra o cauză rea; dumneavoastră vă aflaţi de partea unei cauze bune, fiţi clar, pentru Dumnezeu!

— A-mi critica felul de a vorbi, înseamnă a mă reduce la tăcere.

— Haide, iată irritabile genus rhetorum care se înfurie! Strigă regele, supărat de toate sforăriile contelui de Provence. La obiect, domnule avocat, la obiect! Ce ştiţi mai mult decât mi-a spus regina?

— Dumnezeule, sire, nimic şi totul! Să precizăm mai întâi ce v-a spus regina.
— Regina mi-a spus că nu are colierul.
— Bun!
— Mi-a spus că n-a semnat chitanţe bijutierilor.
— Bun!
— Mi-a spus că orice părea un aranjament făcut cu domnul de Rohan era fals şi născocit de duşmanii săi.
— Foarte bine, sire!
— Mi-a mai spus că niciodată n-a dat domnului de Rohan dreptul să creadă că este altceva decât unul dintre supuşii săi, o fiinţă oarecare, un necunoscut.
— Ah… A spus aşa ceva…?
— Şi cu un ton care nu admitea nici o replică, iar cardinalul, într-adevăr, n-a replicat.
— Atunci, sire, deoarece cardinalul n-a replicat, înseamnă că recunoaşte că este un mincinos şi, prin aceasta, îndreptăţeşte alte zvonuri cu privire la unele preferinţe acordate de regină anumitor persoane.
— Ei, Doamne! Ce mai e? Rosti regele, descurajat.
— Nimic altceva decât nişte absurdităţi, după cum veţi vedea. Din moment ce s-a constatat că domnul de Rohan nu s-a plimbat cu regina…
— Cum?! Strigă regele. Se spune că domnul de Rohan s-a plimbat cu regina?
— Ceea ce a fost dezminţit de însăşi regina, sire şi tăgăduit de domnul de Rohan; în sfârşit, din moment ce s-a constatat, vă daţi seama că a trebuit. Să se cerceteze – răutatea oamenilor nu s-a putut stăpâni – cum se face atunci că regina se plimba noaptea în parcul de la Versailles?
— Noaptea?! În parcul de la Versailles?! Regina…?
— Şi cu cine se plimba? Continuă cu răceala contele de Provence.
— Cu cine?… Murmură regele.

— Fără îndoială!… Oare nu toţi ochii sunt îndreptaţi asupra faptelor unei regine? Oare aceşti ochi, pe care nu-i orbeşte nici strălucirea zilei, nici strălucirea maiestăţii, nu sunt mai clarvăzători atunci când e vorba să vadă noaptea?

— Dar, dragă frate, fii atent, spui nişte infamii!

— Sire, repet şi repet cu o asemenea indignare, încât, sunt sigur, o voi constrânge pe maiestatea voastră să descopere adevărul.

— Cum, domnule?! Se spune că regina s-a plimbat noaptea… Însoţită… În parcul de la Versailles?!

— Nu însoţită, sire, ci doar în doi… Dacă nu s-ar spune decât însoţită, chestiunea n-ar merita să-i dăm atenţie.

Deodată regele izbucni:

— Va trebui să dovediţi ceea ce repetaţi – zise el – şi de asemenea să dovediţi că s-a spus aşa ceva.

— E foarte uşor, mult prea uşor – replică domnul de Provence. Sunt patru mărturii: prima, cea a căpitanului meu de vânătoare, care a văzut-o pe regina două zile la rând, sau mai bine zis, două nopţi la rând, ieşind din parcul de la Versailles prin poarta de lângă căsuţa de vânătoare. Iată raportul: este semnat. Citiţi.

Regele luă hârtia tremurând, o citi şi o înapoie fratelui său.

— Sire, veţi vedea unul şi mai ciudat; este al gărzii de noapte care veghează la Trianon. Omul declară că noaptea a trecut cu bine, ca în pădurea de la Satory s-a tras un foc, fără îndoială de către braconieri; ca în parc a domnit liniştea, în afara zilei în care maiestatea sa regina a făcut o plimbare împreună cu un gentilom căruia îi oferea braţul. Raportul, vedeţi, este limpede.

Regele citi, îl trecură fiorii şi braţele îi căzură de-a lungul trupului.

— Al treilea – continuă imperturbabil domnul conte de Provence – este al elveţianului de la poarta dinspre răsărit. Acesta a văzut-o şi a recunoscut-o pe regină în clipa când ieşea pe poarta căsuţei de vânătoare. Descrie felul în care era îmbrăcată regina… Vedeţi, sire; scrie că, de departe, n-

a putut să-l recunoască pe gentilomul de care se despărţea maiestatea sa, dar că, după ţinută, părea să fie un ofiţer. Şi acest raport este semnat în raport este menţionat un lucru interesant de reţinut şi anume ca prezenţa reginei nu poate ţi pusă la îndoiala, deoarece maiestatea sa era însoţită de doamna de La Motte, prietena reginei.

— Prietena reginei! Strigă regele, furios. Da, asta e: prietena reginei!

— Nu-i purtaţi pică acestui slujitor cinstit, sire; nu poate fi vinovat decât de exces de zel. Este însărcinat să păzească şi păzeşte; să vegheze şi veghează. Ultimul – continuă contele de Provence – mi se pare cel mai clar dintre toate. Este al lăcătuşului-şef, însărcinat să verifice dacă toate porţile sunt închise după ce a sunat stingerea. Omul acesta, maiestatea voastră îl cunoaşte, declară că a văzut-o pe regina intrând la băile lui Apolo, în grotă, împreună cu un gentilom…

Palid, înăbuşindu-şi mânia, regele smulse hârtia din mâinile contelui şi o citi.

Cu toate acestea, în timp ce regele citea, domnul de Provence continuă:

— Este adevărat ca doamna de La Motte a rămas afară, la vreo douăzeci de paşi şi că regină a zăbovit doar un ceas înăuntru.

— Numele gentilomului? Strigă regele.

— Sire, în raport nu este trecut numele. De aceea trebuie ca maiestatea sa să-şi dea osteneala să parcurgă acest ultim document. Este a unui pădurar care se afla în spatele zidului ce înconjoară băile lui Apolo.

— Poartă data zilei următoare – obiectă regele.

— Da, sire şi el a văzut-o pe regina ieşind din parc pe portiţă şi privind afară; dădea braţul domnului de Charny?

— Domnul de Charny…?! Strigă regele, pe jumătate turbat de furie şi ruşine. Bine… Bine… Aşteptaţi-mă aici, conte, vom şti, în sfârşit, care este adevărul.

Şi regele ieşi valvârtej din cabinet.

Capitolul LXXXI O ultimă acuzaţie

După ce regele părăsi camera reginei, aceasta alergă în iatac, de unde domnul de Charny putuse să audă totul. Deschise uşa şi se întoarse ca să închidă ea însuşi pe cea a apartamentului său; apoi, căzând într-un fotoliu ca şi când s-ar fi simţit prea slabă ca să reziste acestor şocuri, aştepta în tăcere părerea pe care şi-o făcuse despre ea domnul de Charny, judecătorul cel mai de temut. Nu aşteptă însă mult timp; contele ieşi din iatac, mai trist şi mai palid ca niciodată.

— Ei bine? Zise ea, întrebător.

— Doamnă – răspunse el – vedeţi că totul se împotriveşte ca noi să fim prieteni. Dacă de acum înainte nu vă vor mai jigni părerile mele, o vor face zvonurile publice; după scandalul de astăzi, eu nu voi mai avea linişte, iar dumneavoastră veţi fi hărţuită fără încetare. Duşmanii şi mai îndârjiţi după ce-au făcut prima rană, se vor năpusti asupra dumneavoastră să vă soarbă tot sângele, aşa cum fac muştele cu gazela rănită…

— Văd că nu găseşti acea vorbă pornită din inima pe care o cauţi – rosti regina, melancolică.

— Nu cred să fi dat vreodată prilej maiestăţii voastre să se îndoiască de sinceritatea mea – răspunse Charny. Dacă uneori am izbucnit cu prea multă brutalitate, vă cer iertare.

— Atunci – spuse regina, foarte tulburată – tot ce am făcut eu, toată zarvă, tot războiul primejdios declanşat împotriva unuia dintre cei mai puternici seniori ai regatului, ostilitatea mea declarată bisericii, reputaţia mea la cheremul zâzaniilor parlamentului, toate acestea nu sunt de ajuns. Nu mai vorbesc despre încrederea regelui, zdruncinată pentru totdeauna: probabil că asta nu-ţi spune nimic, nu-i aşa?… Regele, ce poate să însemne… Un soţ?!

Şi ea zâmbi cu amărăciune şi deznădejde şi lacrimi îi izvorâră din ochi.

— Oh! Strigă Charny. Sunteţi cea mai nobilă, cea mai generoasă dintre femei. Dacă nu vă răspund pe loc, aşa cum îmi dictează inima, este pentru că mă simt inferior şi că nu îndrăznesc să profanez acest suflet sublim cerând un loc într-însul.

— Domnule de Charny, mă crezi vinovată.

— Doamnă…!

— Domnule de Charny, ai dat crezare cuvintelor cardinalului.

— Doamnă…!

— Domnule de Charny, te somez să-mi spui ce impresie ţi-a făcut atitudinea domnului de Rohan.

— Trebuie să spun, doamnă, ca domnul de Rohan nu mi s-a părut a fi un om cu minţile rătăcite, cum îl credeţi dumneavoastră şi nici slab, cum s-ar putea presupune; este un om convins, un om care vă iubea, care vă iubeşte şi care, în clipa aceasta, este victima unei erori menită să-l ducă pe el la pierzanie, pe dumneavoastră…

— Pe mine?

— Pe dumneavoastră, în mod inevitabil, la dezonoare.

— Dumnezeule!

— În faţa mea se ridica ameninţător un spectru, o femeie odioasă, doamna de La Motte, dispărută în momentul când mărturia ei ne-ar reda pe viitor totul: liniştea, onoarea, siguranţa. Această femeie este geniul dumneavoastră rău, este flagelul regalităţii, această femeie căreia cu atâta imprudenţă i-aţi împărtăşit secretele şi, poate, din nenorocire, chiar secrete intime…

— Secrete… Secrete intime, oh, domnule, vă rog! Replică regina.

— Doamnă, cardinalul v-a spus destul de clar şi a şi dovedit în chip convingător că aţi pus la cale împreună cu el cumpărarea colierului.

— Ah… Din nou acest lucru, domnule de Charny! Spuse regina, roşind.

— Iertare, iertare, vedeţi bine ca sufletul meu este mai puţin generos decât ai dumneavoastră, vedeţi bine că sunt nedemn să vă cunosc gândurile. Încerc să mângâi şi jignesc.

— Domnule – rosti regina, cu orgoliu amestecat cu mânie – ceea ce crede regele, poate crede oricine; nu vreau să fiu mai binevoitoare cu prietenii mei decât cu soţul meu. Mi se pare că un bărbat nu poate să iubească o femeie dacă nu o şi stimează. Nu vorbesc de dumneata domnule – se întrerupse ea brusc – eu nu sunt o femeie, sunt regina; dumneata nu eşti un bărbat, ci un judecător pentru mine.

Charny se înclină atât de adânc, încât regina fu satisfăcută de umilinţa acestui devotat supus.

— Te-am sfătuit – continuă ea – să rămâi la moşia dumitale; era un sfat înţelept. Să fi stat departe de curtea ale cărei obiceiuri te dezgustă, dumneata care eşti atât de cinstit şi, permite-mi să ţi-o spun, atât de lipsit de experienţă. Departe de curte, spuneam, ai fi putut să apreciezi mai bine personajele care joacă un rol în acest teatru. Iluzia optică trebuie menajată, domnule de Charny, în faţa mulţimii trebuie să-ţi păstrezi fardul şi tocurile înalte. Regina prea plină de bunăvoinţă, nu m-am îngrijit destul să întreţin la cei care mă iubesc prestigiul orbitor al regalităţii. Ah, domnule de Charny, aureola pe care o desenează coroana pe fruntea reginelor le dispensează de castitate, căldura, inteligenţa şi, mai adesea, le dispensează de suflet. Când eşti regină, domnule, domneşti; la ce serveşte să te faci iubită?

— Nu pot să vă spun, doamnă – rosti Charny, foarte emoţionat – cât de rău îmi face asprimea maiestăţii sale. Am putut uita că sunteţi regină, dar recunoaşteţi că n-am uitat că sunteţi prima femeie demnă de respectul şi de…

— Nu mai continua, eu nu cerşesc. Da, am spus, ar fi fost bine să lipseşti un timp. Ceva îmi spune că şi numele dumitale va fi rostit în toate astea.

— Imposibil, doamnă!

— Spui imposibil! Ei bine, gândeşte-te la puterea celor care de şase luni se joacă cu reputaţia mea, cu viaţa mea. Nu spuneai chiar dumneata că domnul cardinal este convins şi acţionează în virtutea unei erori la care a fost împins? Cei care sunt capabili să opereze asemenea convingeri, domnule conte, cei care pun la cale asemenea erori vor avea şi forţa să-ţi dovedească dumitale că eşti un supus neloial faţa de rege şi un prieten imoral al meu. Cei care născocesc falsuri atât de reuşite vor descoperi cu uşurinţa adevărul! Nu pierde timpul, primejdia este mare; retrage-te la moşiile dumitale, fugi de scandalul cu care se va sfârşi procesul ce mi se va intenta: nu vreau să fii amestecat în destinul meu, nu vreau să-ţi distrugi cariera. Eu, care, mulţumesc lui Dumnezeu, sunt nevinovată şi puternică, eu, care am o viaţa fără pată, eu, care sunt hotărâtă să-mi deschid pieptul dacă trebuie pentru a arăta duşmanilor curăţenia inimii mele, eu voi rezista. Pentru dumneata ar însemna ruina, defăimarea, poate chiar închisoarea; ia cu dumneata banii pe care mi i-ai oferit cu atâta nobleţe, precum şi asigurarea că nu mi-a rămas necunoscută niciuna din frământările sufletului dumitale generos; să ştii că niciuna dintre îndoielile dumitale nu m-a jignit, ca niciuna dintre suferinţele dumitale nu m-a lăsat indiferenta. Pleacă şi caută în altă parte ceea ce regina Franţei nu-ţi mai poate da: încredere, speranţă, fericire. Până când întregul Paris va afla vestea arestării cardinalului, până când va fi convocat parlamentul, până când se vor face cercetările, cred că vor trece cincisprezece zile. Pleacă! Alege unul dintre cele două vase pe care unchiul dumitale le are la Cherbourg şi la Nantes; îndepărtează-te însă de mine. Eu aduc nenorocire; fugi departe de mine! Nu ţineam decât la un singur lucru pe lume şi, deoarece îmi lipseşte, mă simt pierdută.

Spunând acestea, regina se ridică brusc şi păru că-l concediază pe Charny, aşa cum se obişnuieşte la sfârşitul

audienţelor. EI se apropie de ea, cu acelaşi respect, dar mai repede.

— Maiestatea voastră – spuse el, cu o voce schimbată – mi-a ordonat ce trebuie să fac. Nu la moşia mea, nu în afara Franţei este primejdie, ci la Versailles, unde apasă bănuiala asupra dumneavoastră, ci la Paris, unde veţi fi judecată. Important este, doamnă, să dispară orice bănuială pentru ca sentinţa să fie o dezvinovăţire şi cum nu puteţi avea un martor mai loial, un sprijin mai hotărât, rămân. Cei ce ştiu atâtea lucruri, doamnă, le vor spune. Dar cel puţin vom avea cinsteai, de nepreţuit pentru cei cu inima tare, de a ne vedea duşmanii în faţă. Să tremure în faţa unei regine nevinovate şi în faţa curajului unui om mai bun decât ei! Da, doamnă, rămân şi, credeţi-mă, maiestatea voastră nu mai trebuie să-mi ascundă gândurile sale; ceea ce este clar este că nu voi fugi; ce trebuie să ştiţi este că nu mă tem de nimic; ceea ce trebuie să ştiţi este că nu trebuie să mă exilaţi ca să nu mă mai vedeţi niciodată. Doamnă, de departe, inimile se înţeleg de departe, dorinţele sunt mai arzătoare decât de aproape. Vreţi să plec pentru dumneavoastră, nu pentru mine; nu vă temeţi de mine, voi fi aproape ca să vă ajut, ca să vă apăr, nu ca să vă insult şi să vă dăunez. Aşa-i că nu m-aţi văzut vreme de opt zile când am locuit la o sută de stânjeni de dumneavoastră, urmărindu-vă toate gesturile, numărându-vă paşii, trăind doar ca un reflex al vieţii voastre?... Ei bine, la fel va fi şi acum, deoarece nu pot să mă supun voinţei voastre, nu pot pleca! De altfel, ce vă pasă!... Parcă vă veţi gândi la mine?

Regina făcu o mişcare, îndepărtându-se de tânăr.

— Cum vrei – spuse ea – dar... M-ai înţeles, nu trebuie să te înşeli asupra mea, nu sunt o cochetă, domnule de Charny; să spună ce gândeşte, să gândească ce spune, iată privilegiul unei adevărate regine: eu aşa sunt. Într-o zi, domnule, te-am ales dintre toţi. Nu ştiu ce mă atrăgea la dumneata. Eram însetată de o prietenie puternică şi curată şi te-am lăsat să vezi asta destul de limpede, nu? Astăzi nu

mai este acelaşi lucru, nu mai gândesc ce gândeam. Sufletul dumitale nu mai este frate cu al meu. Ţi-o spun la fel de deschis: să ne cruţăm unul pe celălalt.

— Bine, doamnă – răspunse Charny – n-am crezut niciodată că m-aţi ales, n-am crezut niciodată… Ah, doamnă, nu suport gândul de a vă pierde. Doamnă, sunt înnebunit de gelozie şi de teamă. Doamnă, nu voi putea suporta să-mi smulgeţi inima pe care mi-aţi dăruit-o; este a mea, mi-aţi dăruit-o, nimeni nu mi-o va lua decât o dată cu viaţa. Fiţi femeie, fiţi bună, nu abuzaţi de slăbiciunea mea, deoarece mi-aţi reproşat chiar adineauri îndoielile mele în timp ce acum mă zdrobiţi cu ale dumneavoastră.

— Inimă de copil, inimă de femeie – spuse ea… Vrei să contez pe dumneata! Grozavi apărători mai suntem unul pentru celălalt! Slab, oh, da, eşti slab şi eu, din păcate, nu sunt mai tare decât dumneata!

— Nu v-aş iubi dacă aţi ft altfel decât sunteţi – murmură el.

— Cum – rosti ea, cu pasiune – această regină blestemată, această regină pierdută, această femeie care va fi judecată în parlament, pe care opinia publică o va osândi, pe care un soţ, regele său o va alunga poate, această femeie găseşte o inimă care o iubeşte?

— Un slujitor care o venerează şi care îi oferă tot sângele său în schimbul unei lacrimi pe care a vărsat-o adineauri.

— Această femeie – exclamă regina – se simte binecuvântată! Este mândră, este cea dintâi dintre femei, cea mai fericită dintre toate. Această femeie este mult prea fericită, domnule de Charny, nu ştiu cum de a putut să se plângă, te rog s-o ierţi!

Charny căzu la picioarele Mariei-Antoaneta, pe care le îmbrăţişa într-un elan sfânt de dragoste. În clipa aceea uşa coridorului secret se deschise şi regele râmase ca fulgerat în prag: îl surprinsese pe cel pe care îl acuza domnul de Provence la picioarele Mariei-Antoaneta.

Capitolul LXXXII Cererea în căsătorie

Regina şi Charny schimbară o privire atât de speriată, încât şi celui mai crud dintre duşmanii lor i-ar fi fost milă de ei. Charny se ridică încet şi-l salută pe rege, cu un profund respect. Sub dantela jaboului se vedea cât de tare bate inima lui Ludovic al XVI-lea.

— Ah, exclamă el, cu voce surdă. Domnul de Charny…!

Contele nu răspunse decât printr-un alt salut. Regina simţi că nu poate deschide gura şi că este pierdută. Regele continuă, cu un calm de necrezut:

— Domnule de Charny, nu prea este onorabil pentru un gentilom să fie prins în flagrant delict de furt.

— De furt?! Murmură Charny.

— De furt?! Repetă regina, căreia i se părea că aude din nou şuierând la ureche îngrozi-toarele acuzaţii cu privire la colier şi închipuindu-şi că va fi amestecat şi contele alături de ea.

— Da – continuă regele – să îngenunchezi în faţa soţiei altuia este un furt; şi când această femeie este o regină, se numeşte crima de lezmajestate, domnule. O să vi se spună acest lucru de către ministrul de justiţie.

Contele vru să vorbească, vru să se disculpe, dar regina, în generozitatea ei, nu suportă să fie acuzat de necinste omul pe care îl iubea; îi veni în ajutor.

— Sire – se repezi ea – sunteţi, după cum mi se pare, pe cale să credeţi tot felul de lucruri urâte şi să faceţi presupuneri neplăcute; bănuielile acestea sunt false, vă previn. Văd că, din respect, contele nu este în stare să deschidă gura! Eu însă, care îl cunosc până în adâncul sufletului, nu-l voi lăsa să fie acuzat fără să-l apăr.

Ea se opri, sfârşită de emoţie înspăimântată de minciună pe care trebuia neapărat s-o găsească şi pe care, rătăcita, vedea că n-o găseşte. Dar editarea aceasta a fost pur şi simplu mântuirea femeii.

— O să-mi spuneţi cumva – replică Ludovic al XVI-lea, căzând, din rolul de rege, în rolul de soţ neliniştit – că nu l-

am văzut pe domnul de Charny îngenuncheat în faţa dumneavoastră, doamna? Or, ca să îngenuncheze, trebuie…

— Trebuie, domnule – replică regina – ca un supus al reginei Franţei să aibă o favoare de cerut… Este, pare-mi-se, un lucru destul de frecvent la curte.

— Să vă ceară o favoare?! Strigă regele.

— Şi încă o favoare pe care nu o puteam acorda – continuă regina, fără de care, domnul de Charny n-ar fi insistat, vă jur şi i-aş fi spus să se ridice repede, bucuroasă să pot să îndeplinesc dorinţele unui gentilom pe care îl stimez în mod deosebit.

Charny respiră. Privirea regelui deveni nehotărâtă, fruntea i se descreţea puţin câte puţin şi ameninţarea ce plutise în aer din clipa când îl surprinsese dispărea. În tot acest timp Maria-Antoaneta caută să găsească ceva, furioasă de a fi silită să mintă şi chinuită de a nu putea născoci nimic. Crezuse că, mărturisindu-şi neputinţa de a acorda contelui favoarea pe care acesta o solicita, va stăvili curiozitatea regelui. Sperase ca interogatoriul se va opri aici. Se înşela: orice altă femeie ar fi fost mai îndemânatica, arătându-se mai puţin rigidă; pentru ea însă era un supliciu îngrozitor să mintă în faţa omului pe care îl iubea. A se arăta în lumina asta urâtă şi falsă, jucând o asemenea comedie, însemna să întărească toate neadevărurile, vicleniile, toate manevrele intrigii din parc printr-un deznodământ pe măsura acestor infamii; însemna aproape să arate ca o vinovată; era mai rău decât moartea.

Mai şovăia încă. Şi-ar fi dat viaţa ca Charny să găsească minciuna; el însă, gentilom loial, nu putea, nici nu se gândea măcar. În delicateţea lui, se temea prea mult chiar şi să pară că apară onoarea reginei. Maria-Antoaneta aştepta, neputându-şi desprinde privirea de buzele regelui şi întrebarea veni în cele din urmă.

— Haideţi, doamnă, spuneţi-mi ce favoare a solicitat zadarnic domnul de Charny şi care l-a făcut să îngenuncheze în faţa dumneavoastră Şi, ca şi cum vroia să

îndulcească brutalitatea unei întrebări atât de bănuitoare, regele adaugă: Voi fi poate mai norocos decât dumneavoastră, doamnă şi nu va fi nevoie ca domnul de Charny să îngenuncheze şi în faţa mea.

— Sire, v-am spus că domnul de Charny cerea ceva imposibil.

— Cel puţin vreau să ştiu ce!

„Ce poate fi cerut în genunchi?… Se întrebă în gând regina. Ce poate să-mi fie implorat şi eu să nu pot acorda?… Iată! Ah, da…”

— Aştept – adăugă regele.

— Sire, cererea domnului de Charny este un secret de familie.

— În faţa regelui nu există secrete, el e stăpân în regatul său şi tată de familie, care se ocupă de onoarea şi siguranţa supuşilor, care sunt copiii săi… Chiar şi-atunci când – adaugă Ludovic al XVI-lea, cu o voce care inspira teamă – chiar şi atunci când aceşti copii denaturaţi atacă onoarea şi liniştea părintelui lor.

La aceasta ultimă ameninţare a primejdiei, regina sări imediat.

— Domnul de Charny – strigă ea, cu mintea rătăcită, cu mâinile tremurătoare – domnul de Charny vroia să obţină de la mine…

— Ce anume, doamnă?

— Îngăduinţa de a se căsători.

— Adevărat?! Strigă regele, liniştindu-se. Apoi, simţind din nou chinurile geloziei, el zise, fără să bage de seamă cât de mult suferea biata femeie că trebuise să rostească acele cuvinte şi cât de palid era Charny, văzând suferinţa reginei: Ei bine şi de ce, mă rog, este atât de imposibil ca domnul de Charny să se căsătorească? Nu este de viţă nobilă? Nu are avere? Nu este viteaz şi frumos? Într-adevăr, de ce să nu fie primit într-o familie? Ca să fie refuzat de o femeie, trebuie ca aceasta să fie ori dintr-o casă princiară, ori să fie măritată. Nu văd decât aceste două motive care ar face

imposibilă căsătoria. Aşa că spuneţi-mi mie, doamnă, numele celei cu care vrea să se căsătorească domnul de Charny şi dacă nu este vorba de niciunul din cazurile amintite, va promit că voi înlătura dificultatea… Spre a vă face plăcere.

Împinsă de primejdia mereu mai mare, antrenată în mod firesc de prima minciună, regina reluă cu toată forţa:

— Nu, domnule, nu; sunt greutăţi pe care nu le puteţi învinge. Cea de care ne ocupăm este de acest fel.

Un motiv în plus ca să aflu ce anume este imposibil pentru rege – replică Ludovic al XVI-lea, stăpânindu-şi mânia.

Charny o privi pe regină, care părea gata să se prăbuşească. Era cât pe ce să facă un pas spre ea; regele însă nu se mişca, ceea ce îl făcu să se oprească. Cu ce drept el, care nu era nimic pentru această femeie, i-ar fi oferit braţul, ca să se sprijine, celei pe care regele şi soţul sau o abandonau?

„Care este – se întrebă ea – puterea împotriva căreia regele n-are nici un drept? Doamne, mai ajută-mă o dată, trimite-mi un gând salvator!”

Deodată, o rază de lumină îi trecu fulgerător prin minte.

— Ah, Dumnezeu însuşi îmi trimite acest ajutor – murmură ea. Cele care aparţin lui Dumnezeu nu-i pot fi luate nici chiar de către rege. Aşa că, ridicând capul, îi răspunse, în sfârşit regelui: Domnule, cea cu care vrea să se căsătorească domnul de Charny se află într-o mânăstire.

— Ah! Exclamă regele, iată un motiv grav, este, într-adevăr, foarte greu să răpeşti ce este al Domnului şi să-l dăruieşti oamenilor. Ciudat este că domnul de Charny s-a îndrăgostit aşa, deodată; nimeni nu mi-a spus nimic până azi, nici chiar unchiul său, care poate obţine orice de la mine. Cine este femeia pe care o iubeşti, domnule de Charny? Spune-mi, te rog.

Regina simţi o durere sfâşietoare. Va auzi un nume rostit de buzele lui Olivier; va îndura chinurile acestei minciuni. Şi cine ştie dacă Charny nu va rosti fie un nume pe care îl

iubise cândva, amintire a trecutului, care încă mai sângera, fie un nume, ofrandă a dragostei, speranţa nedesluşita a viitorului? Ca să nu primească această lovitură îngrozitoare, Maria-Antoaneta se grăbi să spună:

— Sire, dar dumneavoastră o cunoaşteţi pe cea pe care domnul de Charny vrea s-o ceară în căsătorie, este… Domnişoara Andreea de Taverney.

Charny scoase un strigăt şi-şi ascunse faţa în mâini. Regina îşi apăsă mâna pe inimă şi căzu aproape leşinată pe fotoliu.

— Domnişoara de Taverney! Repetă regele. Domnişoara de Taverney, care s-a retras la Saint-Denis?

— Da, sire…

— De-abia reuşi să îngaime regina.

— Dar încă n-a făcut legământul, după câte ştiu?

— Trebuie să-l facă în curând.

— O vom împiedica – zise regele. Nu înţeleg însă – adaugă el, cu un ultim grăunte de îndoială – de ce a trebuit să se ducă la mânăstire?

— Este săracă – răspunse Maria-Antoaneta – nu i-aţi dat avere decât tatălui său – adăugă ea, cu asprime.

— Este o greşeală pe care o voi repara, doamnă. Domnul de Charny o iubeşte…

Regina se-nfioră şi-i aruncă tânărului o privire rătăcită, ca şi când l-ar fi implorat să nege. Charny o privi ţinta pe Maria-Antoaneta şi nu răspunse.

— Bine! Spuse regele, luând tăcerea contelui drept o respectuoasă încuviinţare. Şi fără îndoiala că şi domnişoara de Taverney îl iubeşte pe domnul de Charny? Îi voi face o dotă domnişoarei de Taverney, îi voi dărui cele 500 000 de livre pe care am fost nevoit să vi le refuz zilele trecute prin domnul de Calonne. Mulţumeşte-i reginei, domnule de Charny, pentru că a binevoit să-mi povestească totul, asigurând astfel fericirea vieţii dumitale.

Charny făcu un pas înainte şi se înclină asemenea unei palide statui care, printr-un miracol, învie o clipă.

— Merită osteneala de a mai îngenunchea o dată – spuse regele, cu o uşoară nuanţă zeflemitoare.

Regina tresări şi-i întinse tânărului, cu un gest spontan, amândouă mâinile. El îngenunche în faţa sa şi depuse pe frumoasele-i mâini îngheţate un sărut în care implora cerul să-i îngăduie să-şi dea sufletul.

— Haide – zise regele – s-o lăsam acum pe doamna să se ocupe de treburile dumitale. Vino, domnule, vino.

Şi părăsi atât de repede încăperea, încât Charny putu să se întoarcă din prag şi să vadă durerea de nedescris a acestui rămas bun pentru totdeauna pe care i-l trimiteau ochii reginei.

Şi aşa se închise între ei, bariera de netrecut în viitor pentru dragostea lor nevinovată.

Capitolul LXXXIII Saint-Denis

Regina rămase singură şi deznădăjduită. Primise atâtea lovituri dintr-o dată, încât nici nu mai ştia care dintre ele îi pricinuise durerea cea mai mare. După ce rămase o oră pradă îndoielii şi descurajării, îşi spune că era timpul să găsească o soluţie. Primejdia crescuse.

Mândru de victoria sa împotriva aparenţelor, regele se va grăbi să răspândească zvonul. Se putea întâmpla că zvonul să fie primit în afară în aşa fel, încât tot beneficiul înşelătoriei pe care o săvârşise să se piardă.

Şi înşelătoria asta! Ah, cum se mai mustra regina! Cum ar fi vrut să-şi ia înapoi cuvân-tul, cum ar fi vrut să-i smulgă chiar şi Andreei fericirea nemăsurata, pe care poate, ea o va refuza! Aici se ivi însă o alta dificultate. Numele Andreei salvase totul în faţa regelui. Dar cine putea să garanteze cât de cât în privinţa acelei fiinţe capricioase, independente, voluntare care era domnişoara de Taverney? Cine putea fi sigur că acea persoană mândra îşi va pierde libertatea, viitorul pentru o regină pe care, cu câteva zile în urmă, o părăsise ca pe o duşmancă.

Ce se va întâmpla atunci? Andreea va refuza mai mult ca sigur; tot eşafodajul clădit din minciuni se va prăbuşi. Regina se transformă într-o intrigantă de duzină, Charny într-un filfizon banal, într-un mincinos şi calomnia, preschimbata în acuzaţie, va lua proporţiile unui adulter incontestabil. Maria-Antoaneta simţi că începe să-şi piardă minţile la aceste gânduri; trebui să admită posibilitatea lor de a deveni o realitate; îşi sprijini în palme fruntea arzătoare şi aşteptă. În cine să aibă încredere? Cine oare era prietena reginei? Doamna de Lamballe? Raţiune pură, recea şi inflexibila raţiune! De ce să apeleze la această minte virginală, de altfel neînţeleasă de doamnele de onoare, servile adulatoare ale prosperităţii, tremurând să nu cadă în dizgraţie, dispuse poate să dea o lecţie reginei, care acum avea nevoie de ajutor?

Nu mai rămânea decât însăşi domnişoara de Taverney. Era o inimă de diamant cu care puteai să tai sticla, dar numai ea singură, cu seriozitatea ei fără egal, cu cinsteai nemaipomenită, putea să înţeleagă marile dureri ale unei regine. Maria-Antoaneta se va duce deci s-o caute pe Andreea. Îi va arăta cât este de nenorocită şi o va implora să se sacrifice. Andreea va refuza, fără îndoială, fiindcă nu era dintre acele fiinţe cărora le poţi impune ceva; încetul cu încetul însă, înduioşată de rugăminţile sale, va consimţi. Cine ştie dacă nu vor obţine astfel o amânare şi dacă, odată trecut primul şoc, regele, liniştit de consimţământul aparent al celor doi logodnici, nu va sfârşi prin a uita?… În acest caz, o călătorie va aranja totul. Andreea şi Charny se vor îndepărta pentru câtăva vreme până când hidra calomniei se va potoli şi vor putea spune că se despărţeau prin bună înţelegere; nimeni nu va ghici că acest proiect de căsătorie fusese un joc. Astfel, libertatea domnişoarei de Taverney nu va fi compromisă şi nici Charny nu şi-o va pierde pe a sa. Iar regina nu va mai avea acele îngrozitoare remuşcări de a fi sacrificat două vieţi egoismului de a-şi

păstra onoarea; şi această onoare, care era şi onoarea soţului şi a copiilor săi, nu va fi pusă în discuţie.

Va fi transmisă fără pată viitoarei regine a Franţei. Acestea erau gândurjle sale.

Aşa credea ea că a împăcat totuşi şi convenienţe şi interese particulare. Trebuia să raţioneze cât mai bine, cât mai ferm şi logic în faţa unui pericol atât de crâncen. Trebuia să se înarmeze cu toate armele împotriva unui adversar atât de dificil de combătut cum era domnişoara de Taverney, atunci când ea îşi ascultă orgoliul şi nu inima.

Când se simţi pregătită Maria-Antoaneta se hotărî să plece. Ar fi vrut să-l prevină pe Charny, ca să nu facă nici un demers nepotrivit, dar se abţinu la gândul că este, fără îndoiala pândita de spioni; că, din partea să; totul ar fi greşit interpretat într-un asemenea moment; şi; de altfel, cunoştea destul de bine cinstea, devotamentul şi hotărârea lui Olivier spre a fi convinsă că el va accepta tot ce va găsi ea de cuviinţă.

Se făcu ora trei; dineul ceremonios, prezentările, vizitele. Regina primi pe toată lumea, cu o figură senină şi o amabilitate ce nu răpea nimic binecunoscutului sau orgoliu. Faţa de cei pe care-i considera duşmanii săi se arăta mult mai fermă, ceea ce nu prea se potriveşte în mod obişnuit cu sentimentul de vinovăţie. Niciodată nu fusese atâta lume la curte; niciodată curiozitatea nu scormonise atât. de adânc trăsăturile unei regine în primejdie. Maria-Antoaneta făcu faţă tuturor, îşi zdrobi duşmanii şi îşi vrăji prietenii; îi preschimba pe indiferenţi în zeloşi, pe zeloşi în entuziaşti; şi păru atât de frumoasă şi de puternică, încât însuşi regele îi adresă felicitări în public. Apoi, când totul se sfârşi cu bine, lăsând să-i piară de pe buze zâmbetul de comandă, întorcându-se la amintirile sale, adică la zbuciumul său, singură, cu totul singură pe lume, îşi schimbă îmbrăcămintea, luă o pălărie cenuşie cu panglici şi flori albastre, o rochie cenuşiu-închis, se urcă în trăsură şi, fără

gardă, cu o singură doamnă de onoare, ceru să fie condusă la Saint-Denis.

Era ceasul la care călugăriţele, înapoindu-se la chiliile lor, treceau de la zgomotul stins al sălii de mese la tăcerea meditaţiilor ce preced rugăciunea de seara.

Regina ceru să vină la vorbitor domnişoara Andreea de Taverney. Aceasta, îngenuncheata, înfăşurata în veşmântul sau de lână albă, privea pe fereastră cum se ridica luna în spatele teilor uriaşi şi, în armonia nopţii ce pogorâse, ea găsi subiectul rugilor sale fierbinţi, arzătoare, pe care le trimitea cerului că să se îndure de sufletul său. Îşi sorbea cu înghiţituri lungi durerea iremediabilă a izolării pe care singura şi-o hărăzise.

Andreea părăsise de bunăvoie curtea, rupsese chiar ea cu tot ce putea să-i hărăzească dragostea. Trufaşă ca şi Cleopatra, n-a îndurat nici măcar ideea ca domnul de Charny să se gândească la altă femeie, nici chiar dacă acea femeie era însăşi regina. Nu avusese nici o dovadă în legătura cu aceasta iubire fierbinte pentru o alta. Cu siguranţa, geloasa Andreea ar fi scos din această dovadă toate pricinile care fac să sângereze o inimă. Nu-l văzuse oare pe Charny trecând indiferent pe lângă ea? N-o bănuise ea pe regină că atrage – fără să vrea, bineînţeles – omagiile şi preferinţele lui Charny?

La ce bun, din acea clipă, să mai rămână la Versailles? Ca să cerşească complimente? Să colecţioneze zâmbete? Să i se ofere din când în când braţul, să i se strângă mâna, când, în timpul plimbărilor, regina îi va împrumuta atenţiile lui Charny, neputând în acel moment să le păstreze pentru ea? Nu, această inimă stoica nu avea nici o slăbiciune laşă, nu înţelegea să facă nici un fel de tranzacţie. Viaţa – cu dragostea şi întâietatea în inima celui iubit; mânăstirea – cu dragostea şi orgoliul rănit.

„Niciodată, niciodată! Îşi repeta trufaşa Andreea. Cel pe care îl iubesc din umbră, cel care nu este pentru mine decât

un nor, un portret, o amintire, acela nu mă insultă, îmi zâmbeşte mereu, îmi zâmbeşte doar mie!”

Iată de ce ea petrecuse atâtea nopţi chinuite dar libere, iată de ce era fericită să plângă atunci când se simţea slabă, să blesteme când se exaltă. Andreea prefera să dispară cu totul, aşa cum îi cerea integritatea iubirii şi demnităţii sale, decât să revadă un om pe care-l ura fiind constrânsă să-l iubească.

De altfel, aceste contemplaţii mute ale iubirii pure, acest extaz al visului solitar însemnau mult mai multă viaţa pentru sălbatica Andreea decât serbările luminoase de la Versailles, cu obligaţia de a se apleca în faţa rivalelor şi cu teama de a la să să-i scape taina ferecata în inima.

Am spus că în seara Sfântului Ludovic, regina a venit s-o caute pe Andreea la Saint-Denis şi a găsit-o visătoare în chilia sa.

Aşadar, i se spuse Andreei ca a sosit regina, ca a fost primită de consiliul canonicilor în marele vorbitor şi ca maiestatea sa, după primele cuvinte de politeţe, a întrebat dacă poate să vorbească cu domnişoara de Taverney.

Ce lucru ciudat! Atât i-a trebuit Andreei, inima copleşită de dragoste, ca să ţâşnească în întâmpinarea acelui parfum care venea de la Versailles – parfum blestemat încă în ajun şi cu atât mai preţios cu cât se îndepărta mai mult, preţios ca tot ce se evaporă, ca tot ce se uita, preţios ca iubirea!

— Regina! Murmură Andreea. Regina la Saint-Denis! Regina mă cheamă!

— Repede, grăbeşte-te! I se răspunse.

Prin urmare, se grăbi: îşi arunca pe umeri lunga mantie de călugăriţa, îşi strânse cingătoarea de lână peste rochia largă şi. Fără să-şi arunce măcar ochii în micuţa oglinda, o urmă pe călugăriţa care venise s-o cheme. Dar de-abia făcuse o sută de paşi, că se simţi umilita fiindcă simţise atâta bucurie.

„De ce mi-a tresărit inima? Se întrebă în sinea ei. Întrucât o priveşte pe Andreea de Taverney ca regina Franţei

vizitează mânăstirea Saint-Denis? Îmi satisface orgoliul? Regina nu se află aici pentru mine. Sunt fericită? Nu o mai iubesc pe regină. Haide! Calm, călugăriţa proastă care nu aparţii nici lui Dumnezeu, nici oamenilor; încearcă cel puţin să-ţi aparţii ţie însăţi…”

Andreea se mustră astfel, coborând marea scară şi, sta până pe voinţa sa, făcu să i se stingă din obraji roşeaţa trecătoare a grabei, îşi domoli mişcările. Dar ca să reuşească, îi trebui mai mult timp să coboare ultimele şase trepte decât îi trebuise ca să le străbată pe primele treizeci. Când ajunse în spatele corului, în vorbitorul de zile mari unde strălucirea candelabrelor şi a luminărilor creştea sub îngrijirea înfrigurată a câtorva surori gospodine. Andreea era rece şi palidă. Când îşi auzi numele rostit de către maica portăreasa care o condusese, când o zări pe Maria-Antoaneta, aşezată în jilţul abaţial, în timp ce lângă ea se înclinau îngrămădindu-se, frunţile cele mai nobile ale sfântului lăcaş, bătăile grăbite ale inimii o siliră pe Andreea să stea pe loc mai multe secunde.

— Ah, în sfârşit, ai venit şi putem vorbi, domnişoară – spuse regina, schiţând un zâmbet.

Andreea se apropie şi plecă fruntea.

— Îngăduiţi, doamnă – spuse regina, întorcându-se către maica stareţă.

Aceasta răspunse printr-o reverenţă şi paraşi vorbitorul, urmată de toate maicile. Regina rămase singură cu Andreea, a cărei inimă bătea atât de tare, încât puteai s-o auzi dacă n-ar fi fost ticăitul bătrânei pendule.

Capitolul LXXXIV O inimă moartă

Regina vorbi prima, cum era şi firesc.

— Iată-te deci domnişoară – spuse ea, cu un zâmbet blând – ştii că, aşa, călugăriţă îmi faci o impresie ciudată.

Andreea nu răspunse.

— Să vezi o veche prietenă – continuă regina – pierdută pentru lumea în care noi încă trăim, este ca un avertisment sever de dincolo de mormânt. Nu eşti de aceeaşi părere, domnişoară?

— Doamnă – replică Andreea – cine şi-ar permite să dea sfaturi maiestăţii voastre? Moartea însăşi nu o va avertiza pe regină decât în ziua în care o va lua, într-adevăr, cum ar putea face altfel?

— De ce nu?

— Pentru ca, doamnă, o regină este sortită, prin însăşi felul în care este crescută, să nu suporte pe lumea asta decât ceea ce nu se poate evita. Are tot ce poate face viaţa mai plăcută; spre a-şi înfrumuseţa existenţa, o regină poate lua tot ce posedă un altul.

Regina schiţa un gest de mirare.

— Şi este dreptul său – se grăbi să adauge Andreea. Pentru o regină, ceilalţi înseamnă o colecţie de supuşi ale căror bunuri, onoare şi viaţa aparţin suveranilor. Viaţa, onoare şi bunuri morale sau materiale sunt deci proprietatea reginelor.

— Iată nişte teorii care mă miră – rosti rar Maria-Antoaneta. În ţara asta faceţi dintr-o suverană un fel de căpcăun din basme care înghite averea şi fericirea muritorilor de rând. Sunt eu o asemenea femeie, Andreea? Te-ai putut plânge în mod serios de mine pe vremea când erai la curte?

— Maiestatea voastră a avut bunătatea să-mi mai pună această întrebare atunci când am părăsit-o – răspunse Andreea. Am răspuns că şi astăzi: „Nu, doamnă”.

— Uneori – reluă regina – ne mâhneşte o greşeală săvârşită faţă de cineva. Am jignit oare pe careva dintre ai dumitale şi, prin urmare, merit să-mi vorbeşti atât de aspru? Andreea, refugiul pe care l-ai ales este un adăpost împotriva tuturor pornirilor rele din lume. Dumnezeu te învaţă să fii blândă, calmă, să uiţi insultele, virtuţi a căror pildă desăvârşita este el însuşi. Trebuie oare să găsesc,

venind aici, o frunte încruntată şi cuvinte veninoase? Trebuie oare ca eu, care vin ca prietenă, să întâlnesc mustrările şi duşmănia de-abia ascunsă a unei potrivnice pe viaţă?

Andreea ridică ochii, uluită de atâta îngăduinţă cu care Maria-Antoaneta nu-şi răsfăţase supuşii. De obicei era trufaşă şi nu suportă să i se împotrivească nimeni. Să asculte, fără să se enerveze, cuvintele pe care le rostise Andreea, era un efort de răbdare şi o dovadă de prietenie care o impresionară profund pe sălbatica solitară.

— Maiestatea să ştie foarte bine – spuse ea în şoaptă – că cei din familia de Taverney nu pot fi duşmanii săi.

— Înţeleg – răspunse regina – nu mă poţi ierta că am fost rece cu fratele dumitale şi el însuşi mă acuză de uşurinţă, poate chiar că sunt capricioasă?

— Fratele meu este un supus mult prea cinstit ca s-o acuze pe regină – replică Andreea, silindu-se să-şi păstreze tonul îngheţat.

Regina pricepu că devenea suspectă arătând prea multă blândeţe destinată să îmblânzească cerberul. Se opri în mijlocul avansurilor.

— Venind la Saint-Denis să mă rog Sfintei Fecioare, am vrut să te văd şi să te asigur că, de aproape sau de departe, rămân prietena dumitale.

Andreea simţi nuanţa; se temea, la rândul său, că jignise pe cea care venise s-o mângâie; se temea şi mai mult să nu dezvăluie dureroasa-i rană ochiului întotdeauna pătrunzător al unei femei.

— Maiestatea voastră mă copleşeşte cu prea multă cinste şi bucurie – răspunse ea, cu tristeţe.

— Nu vorbi astfel, Andreea – zise regina, strângându-i mâna. Îmi sfâşii inima. Cum, nu se poate oare ca o regină nefericită să aibă o prietenă, să fie sigură de inima cuiva, să-şi odihnească, încrezătoare, privirea într-o privire plină de farmec, aşa cum este a dumitale, fără să bănuiască în adâncul acestor ochi interesul sau ură?! Da, da, Andreea,

invidiază-le pe aceste regine, pe aceste stăpâne ale averilor, ale onoarei şi ale vieţii tuturor. Oh, da, sunt regine! Da, posedă aurul şi sângele popoarelor lor, sufletul însă, niciodată, niciodată! Nu-l pot lua, trebuie să li se dăruiască.

— Vă asigur, doamnă – murmură Andreea, zguduită de aceste cuvinte atât de calde – că am iubit-o pe maiestatea voastră mai mult decât aş putea iubi pe oricine pe lumea asta.

Şi spunând acestea, roşi şi plecă fruntea.

— M-ai… Iubit! Exclamă regina, prinzând din zbor cuvintele. Deci nu mă mai iubeşti?

— Oh, doamnă!

— Nu te întreb nimic, Andreea… Blestemată fie mânăstirea care stinge atât de repede amintirea din unele inimi!

— Nu-mi învinuiţi inima – rosti cu patimă Andreea – ea este moartă.

— Inima dumitale este moartă?! Dumneata, Andreea, atât de tânără, de frumoasă, spui că inima dumitale este moartă? Ah, nu te juca cu aceste cuvinte nefaste. Inima unei fiinţe care are un asemenea zâmbet, o asemenea frumuseţe nu poate muri; nu spune aşa ceva, Andreea.

— Vă repet, doamnă, pentru mine nu mai există nimic, nici la curte, nici pe lume. Aici trăiesc că iarba sau alta plantă; am bucurii pe care numai eu le înţeleg; iată de ce adineauri, când v-am revăzut în toată splendoarea voastră, n-am înţeles imediat, eu care sunt o timidă şi obscură călugăriţa; ochii mei s-au închis, orbiţi de strălucirea voastră; vă implor să mă iertaţi; nu este o crimă prea mare aceea de a uita vanitoasele glorii ale lumii; duhovnicul meu mă felicita în fiecare zi, doamnă, nu fiţi, vă rog, mai severă decât el.

— Cum?! Îţi place la mânăstire? Întrebă regina.

— Mă cufund cu bucurie în singurătate.

— Nu-ţi mai rămâne nimic pe lume care să te atragă?

— Nimic.

„Dumnezeule! Gândi regina. Nu cumva voi da greş?”

Şi o spaimă de moarte o cuprinse. „Să încercam s-o ispitim – îşi spuse ea. Dacă nici acest mijloc nu reuşeşte, am să recurg la rugăminţi. Ah, s-o rog aşa ceva, s-o rog să-l accepte pe domnul de Charny! Cerule, să fiu atât de nefericită!”

— Andreea – relua Maria-Antoaneta, stăpânindu-şi emoţia – ţi-ai exprimat mulţumirea în cuvinte care înlătura speranţele pe care mi le făcusem.

— Ce speranţe, doamnă?

— Să nu mai vorbim, dacă eşti atât de hotărâtă cum piui… Ce păcat! Ar fi fost pentru mine o umbră de bucurie, a dispărut. Pentru mine, toate sunt umbre! Să nu ne mai gândim.

— Cu toate astea, doamnă, mai ales că ar fi trebuit să fie pentru dumneavoastră o bucurie, explicaţi-mi…

— La ce bun? Te-ai retras din lume, nu-i aşa?

— Da, doamnă.

— De bunăvoie?

— Da, din toată inima!

— Şi te feliciţi că ai făcut aşa?

— Mai mult ca oricând.

— Vezi bine deci că este în zadar. Să mai vorbesc. Cu toate astea, Dumnezeu mi-e martor, am vrut o clipă să te fac fericită.

— Pe mine?

— Da, pe dumneata, nerecunoscătoare care mă învinuieşti. Astăzi însă ai găsit alte bucurii, ştii mai bine decât mine care îţi sunt gusturile şi vocaţia. Renunţ…

— Dar, doamnă, faceţi-mi cinstea unui amănunt.

— Foarte simplu, vroiam să te aduc înapoi la”curte.

— Ah! Exclamă Andreea, zâmbind cu amărăciune. Eu să mă întorc la curte?… Dumnezeule! Nu! Nu!… Niciodată, doamnă!… Oricât de greu mi-ar fi să nu dau ascultare maiestăţii voastre.

Regina se înfioră. Sufletul i se umplu de o durere fără margini. Ea, o corabie atât de puternică, eşua pe un atom de granit.

— Refuzi? Murmură.

Şi pentru a nu-şi arată tulburarea, îşi ascunse obrazul în mâini. Andreea, crezând-o zdrobită, veni lângă ea şi îngenunche spre a îndulci, prin respectul său, rană pe care o pricinuise prieteniei sau orgoliului.

— Gândiţi-vă – spuse ea – ce-aţi putea face cu mine la curte, tristă cum sunt, fără viaţă, săracă, blestemată, cu mine, pe care o ocolesc toţi fiindcă n-am ştiut să inspir, femeilor obişnuite, neliniştea rivalităţii, iar bărbaţilor, obişnuita simpatie a diferenţei dintre sexe?… Ah, doamnă şi scumpă stăpână, lăsaţi-o pe aceasta călugăriţă, încă neprimită de Dumnezeu, care o găseşte prea păcătoasă, el, care primeşte atâţia infirmi ai trupului şi sufletului. Lăsaţi-mă în mizeria şi izolarea mea, lăsaţi-mă!

— Ah! Ceea ce vroiam să-ţi propun – reluă regina, ridicând ochii – dezminte toate umilinţele de care te plângeai! Căsătoria despre care este vorba te face una dintre cele mai mari doamne ale Franţei.

— O… căsătorie?! Bâigui Andreea, uluită.

— Refuzi – spuse regina, din ce în ce mai descurajată.

— Da, refuz, refuz!

— Andreea…

— Mai încercă regina.

— Refuz, doamnă, refuz!

Cu o cumplită strângere de inimă, Maria-Antoaneta se pregăti s-o implore. În clipa când se ridica, nehotărâtă, tremurând, neştiind cum să-şi înceapă rugămintea, Andreea i se aşeza în drum.

— Cel puţin, doamnă – zise ea, apucând-o de rochie deoarece credea că vrea să plece – faceţi-mi deosebita favoare şi spuneţi-mi numele celui care ar accepta să-i fiu tovarăşă de viaţa. Am suferit atâtea umilinţe în viaţa mea, încât numele acestui bărbat generos…

— Şi zâmbi cu o ironie sfâşietoare —. va fi balsamul pe care îl voi pune de-acum înainte pe toate rănile orgoliului meu.

Regina păru nehotărâtă, însă dorea să meargă până la capăt.

— Domnul de Charny – rosti cu o voce tristă, indiferentă.

— Domnul de Charny?! Ţipă Andreea, cu o patimă cumplită. Domnul Olivier de Charny…?!

— Domnul Olivier, da – repetă regina, privind-o uimită pe tânăra fată.

— Nepotul domnului de Suffren? Continuă Andreea, cu obrajii în flăcări şi ochii scânteind ca nişte stele.

— Nepotul domnului de Suffren – zise Maria-Antoaneta, din ce în ce mai uluită de schimbarea petrecută pe chipul Andreei.

— Cu domnul Olivier voiaţi să mă căsătoriţi, doamna?

— Cu el…

— Şi… El consimte…?

— Te cere în căsătorie.

— Ah, accept, accept! Izbucni Andreea, ca nebună, cu desăvârşire transportată. Deci pe mine mă iubeşte! Mă iubeşte aşa cum îl iubesc şi eu!

Regina se trase înapoi lividă, clătinându-se cu un geamăt surd; căzu zdrobită într-un fotoliu în timp ce Andreea, cu mintea rătăcită, îi săruta genunchii, rochia, îi scăldă mâinile în lacrimi şi le acoperea cu sărutări fierbinţi.

— Când plecam? Întrebă fata când, în sfârşit, putu să articuleze şi altceva decât strigăte sugrumate şi suspine.

— Vino! Murmură regina, simţind că-şi dă sufletul şi vrând să-şi salveze onoarea înainte de a muri.

Se ridică şi se sprijini de Andreea, ale cărei buze fierbinţi îi căutau obrajii îngheţaţi; şi în timp ce tânăra fată se pregătea de plecare, nefericita regină, în mâinile căreia se afla viaţa şi onoarea a treizeci de milioane de supuşi, rosti suspinând cu amărăciune:

— Doamne, ajung atâtea suferinţe pentru o singură inimă! Şi cu toate astea trebuie să-ţi mulţumesc, Dumnezeule! Adăugă ea. Căci îmi salvezi copiii de oprobiu şi îmi dai dreptul să mor sub mantia mea regală!

Capitolul LXXXV În care se explică de ce se îngraşă baronul

În timp ce la Saint-Denis regina hotăra soarta domnişoarei de Tavernev. Filip, cu inima sfâşiată de tot ce aflase, de tot ce descoperise, grăbea pregătirile plecării. Un soldat obişnuit să străbată lumea e mai tot timpul gata să-şi facă bagajele şi să îmbrace mantaua de călătorie. Filip avea însă motive mai puternice decât oricare altul ca să se îndepărteze în cea mai mare grabă de Versailles: nu voia să fie martorul dezonoarei, aproape sigure şi de neînlăturat, a reginei, unica sa iubire.

Astfel încât fu văzut mai zelos ca oricând înşeuându-şi caii, încărcându-şi armele, îndesând în valize ceea ce îi era necesar pentru viaţa cu care se obişnuise; când isprăvi toate astea, îl anunţă pe domnul de Taverney-tatăl că doreşte să-i vorbească.

Bătrânelul se întorcea de la Versailles, mişcându-şi pe cât putea picioarele subţiri ce purtau o burtă rotunjoară. De trei sau patru luni baronul se îngraşă, ceea ce-i clădea o mândrie uşor de înţeles dacă ne gândim că, pentru el, obezitatea era semnul unei mulţumiri desăvârşite.

Or, la domnul de Taverney, mulţumirea desăvârşită însemna ceva ce cuprindea o mulţime de lucruri.

Baronul se întorcea deci foarte bine dispus din plimbarea sa la palat. Seara luase cuvenita parte la scandalul din timpul zilei. Zâmbise domnului de Breteuil împotriva domnului de Rohan; domnilor de Soubise şi de Guemenee împotriva domnului de Breteuil; domnului de Provence împotriva reginei; domnului d'Artois împotriva domnului de Provence; la o sută de persoane care erau împotriva altor o

sută de persoane; nimănui care susţinea pe cineva. Îşi făcuse provizii de răutate, de mici infamii. Cu coşul plin, se întorcea fericit.

Când valetul îi spuse că fiul său doreşte să-i vorbească, în loc să aştepte vizita lui Filip, el fu cel care străbătu întregul palier spre a veni să-l vadă pe călător. Intră, fără să se anunţe, în camera unde domnea neorânduială, ca de obicei înaintea unei plecări.

Filip nu se aştepta nici la izbucniri tandre din partea tatălui său când îi va comunica hotărârea pe care o luase, dar nici nu se aştepta la un exces de indiferenţă. Andreea părăsise casa părintească, deci o fiinţă mai puţin de chinuit; bătrânul baron trebuie că simţea golul şi atunci când golul se va mări prin plecarea ultimului martir, baronul, asemenea copiilor cărora li se ia câinele şi pasărea cu care se jucau, ar putea să scâncească, chiar dacă ar face-o numai din egoism.

Filip fu însă de-a dreptul mirat când îl auzi pe baron izbucnind într-un râs plin de satisfacţie:

— Ah, Doamne, pleacă, pleacă…

Filip se opri, uitându-se uluit la baron.

— Eram sigur – continuă baronul. Aş fi pus rămăşag. Bine jucat, Filip, bine jucat!

— Poftim? Ce spuneţi, domnule? Întrebă tânărul. Ce este bine jucat, vă rog?

Bătrânul începu să fredoneze, sărind într-un picior şi ţinându-şi începutul de burtă cu amândouă mâinile. Totodată, îi făcea lui Filip cu ochiul, ca acesta să-şi concedieze valetul. Înţelegând, tânărul se supuse. Baronul îl împinse afară pe Champagne şi închise imediat uşa după el; apoi, întorcându-se lângă fiul său, şopti:

— Admirabil, admirabil!

— Mă lăudaţi atâta, domnule – zise cu răceală Filip – fără să ştiu întrucât o merit…

— Ah! Ah! Ah! Exclamă bătrânul, făcând câţiva paşi, cu mersul său legănat.

— Dacă nu cumva toată această veselie, domnule, nu este pricinuită de plecarea mea, care vă scapă de mine.

— Oh! Oh! Oh!… Exclamă din nou bătrânul, râzând într-un alt registru. Lasă, lasă, nu te mai preface faţă de mine, nu te mai osteni; doar pe mine nu mă poţi păcăli… Ah, ah, ah…!

Filip îşi încrucişa braţele, întrebându-se dacă bătrânului nu-i sărise vreo doagă.

— Să vă păcălesc? În ce privinţă? Întrebă el.

— În privinţa plecării tale, ce naiba! Nu cumva îţi închipui că am să cred în plecarea ta?

— Nu credeţi?

— Champagne nu mai este aici, îţi repet. Nu te mai preface! De altfel, mărturisesc că nici nu aveai altă cale de ales, aşa că faci foarte bine.

— Domnule, mă uluiţi peste măsură…!

— Este destul de uluitor că am ghicit totul; ce vrei însă, Filip, nu există om mai curios ca mine şi când sunt curios, cercetez; nu există om care să găsească mai uşor ceea ce caută decât mine; deci am aflat că te prefaci numai că pleci şi te felicit.

— Mă prefac?! Strigă Filip, intrigat.

Bătrânul se apropie, atinse pieptul tânărului cu degetele-i osoase ca ale unui schelet şi, din ce în ce mai confidenţial, îi spuse:

— Pe cuvânt de onoare, cred că, fără acest truc, mai mult ca sigur că totul ar fi fost descoperit. O faci la timp. Uite, chiar şi mâine ar fi fost prea târziu. Pleacă repede, fiule, pleacă repede!

— Domnule – rosti Filip, pe un ton de gheaţă – vă asigur că nu înţeleg nici un cuvânt, dar absolut niciunul din tot ce-mi faceţi cinstea de a-mi spune.

— Unde-ţi vei ascunde caii? Continuă bătrânul, fără să-l ia în seamă. Ai o iapă care poate fi uşor recunoscută. Fii atent să nu fie văzută aici când se va crede că eşti în… Fiindcă veni vorba, încotro te prefaci că pleci?

— Mă duc la Taverney-Maison-Rouge, domnule.

— Bine… Foarte bine… Te faci că mergi la Maison-Rouge… Nimeni nu se interesa exact… Foarte bine… Cu toate astea fii prudent: o mulţime de ochi vă privesc pe amândoi.

— Pe amândoi…?! Care amândoi?

— Ea este prea înflăcărată, vezi tu – continuă bătrânelul – ea are nesăbuinţe care pot zădărnici totul. Fii atent! Fii tu mai chibzuit decât ea…

— Cred, într-adevăr, domnule – strigă Filip, cu o mânie surdă – că vă distraţi pe socoteala mea, ceea ce nu este deloc frumos, vă jur; ceea ce nici nu este bine, pentru că mă faceţi, mâhnit şi enervat cum sunt, să uit respectul pe care vi-l datorez.

— Ah, bine, da, respectul… Te scutesc; eşti un băiat destul de mare ca să te ocupi de treburile noastre şi-o faci atât de bine, încât îmi inspiri respect chiar şi mie. Tu eşti Bătrânul, eu sunt Zăpăcitul. Haide, lasă-mi o adresă unde să te pot anunţa dacă se-ntâmpla ceva important.

— La Taverney, domnule – spuse Filip, crezând că, în sfârşit, bătrânul îşi mai venise în fire din nebunia lui.

— Ei, frumos îţi stă!… La Taverney? La optzeci de leghe?! Îţi închipui că, dacă am un sfat important, grabnic să-ţi trimit, o să m-apuc să-mi omor curierii pe drumul spre Taverney, nu-i aşa? Haide, nu-ţi cer să-mi dai adresa căsuţei tale din parc, fiindcă s-ar putea ca trimişii mei să fie urmăriţi sau va fi recunoscută livreaua casei mele, clar caută o a treia adresa, la distanţa de un sfert de oră; doar ai imaginaţie, ce dracu! Când ai făcut în dragoste ceea ce faci tu, înseamnă că eşti capabil să te descurci, la naiba!

— O casă în parc? Dragoste? Imaginaţie, domnule?! Ne jucăm de-a enigmele. Numai că sunteţi singurul care cunoaşteţi şi dezlegarea.

— Nu cunosc animal mai afurisit şi mai ascuns decât tine! Strigă tatăl, înciudat, Nu ştiu pe altul a cărui discreţie să fie mai jignitoare. S-ar spune că ţi-e teamă să nu te trădez? Foarte, foarte ciudat!

— Domnule! Strigă Filip, exasperat la culme.

— Bine, bine! Păstrează-ţi secretele, păstrează secretul fostei căsuţe de vânătoare pe care ai închiriat-o!

— Fu am închiriat căsuţa de vânătoare, eu?

— Păstrează secretul plimbărilor nocturne pe care le-ai făcut însoţit de două încântătoare prietene.

— Eu…?! M-am plimbat, eu? Murmură Filip, pălind.

— Păstrează secretul acestor sărutări dulci ca mierea din florile împrospătate de rouă.

— Domnule! Urlă Filip, turbat de gelozie. Domnule, n-aveţi de gând să tăceţi?

— Bine, bine, tot ce-ai tăcut, ştiam, nu ţi-am spus doar? Bănuiai că ştiam? La naiba, acest lucru ar trebui să te facă să ai mai multă încredere. Intimitatea ta cu regina, favorurile acordate, excursiile la băile lui Apolo, Doamne! Dar bine, e vorba despre viaţa şi averea noastră, a tuturor! Nu-ţi fie teamă de mine, Filip… Încrede-te în mine!

— Domnule, îmi faceţi silă! Strigă Filip, ascunzându-şi faţa în mâini.

Şi, într-adevăr, silă simţea nefericitul Filip pentru cel care-i zgândărea rănile şi, nemulţumit de a le zgândări, le şi adâncea, le sfâşia cu un fel de furie. Simţea într-adevăr sila pentru omul care-i atribuia lui fericirea altuia şi care, crezând că-l mângâie, îl zdrobea arătându-i norocul rivalului sau.

Tot ceea ce atlase tatăl, tot ce ghicise, tot ce răuvoitorii puneau în seama domnului de Rohan, iar cei mai bine informaţi, în seama domnului de Charny, baronul punea în seama fiului său. În ochii lui, pe Filip îl iubea regina şi-l împingea încetul cu încetul, din umbră, pe cele mai înalte culmi ale favorurilor. Iată desăvârşita mulţumire care, de câteva săptămâni, îl făcea pe domnul de Taverney să se îngraşe.

Când Filip descoperi că e din nou târât în noroiul infamiei, se înfioră văzând că e singurul care ar fi trebuit să lupte alături de el, pentru onoarea sa, îl afundă mai adânc;

lovitura fusese însă atât de brutală, încât Filip rămase buimac, mut, în timp ce baronul pălăvrăgea, mai plin de vervă ca oricând.

— Vezi tu – zicea el – ai realizat o adevărată capodoperă, ai zăpăcit pe toată lumea; astă-seară, cincizeci mi-au spus: „Este Rohan”. O sută mi-au spus: „Este Charny”. Două sute mi-au spus: „Este şi Rohan şi Charny!” Niciunul, ascultă-mă bine, niciunul n-a spus: „E Taverney”. Îţi repet că este o capodoperă, aşa că lasă-mă, cel puţin, să-ţi prezint felicitările mele… În rest, atât ţie cât şi ei, va face cinste, dragul meu. Ei, fiindcă te-a ales; ţie, pentru că este a ta.

În clipa când Filip, înnebunit de ultimele cuvinte, îl fulgeră cu privirea pe nemilosul bătrân, o privire care prevestea furtuna, în curtea palatului răsuna huruitul unei trăsuri şi zgomotul, alergătura, ciudatul du-te-vino atraseră atenţia lui Filip spre ceea ce se întâmpla afară.

Îl auzi pe Champagne ţipând:

— Domnişoara! Este chiar domnişoara!

Şi mai multe voci repetară:

— Domnişoara…!

— Cum domnişoara? Zise bătrânul Taverney. Ce domnişoară este acolo?

— Sora mea! Murmură Filip, cuprins de uimire când o recunoscu pe Andreea, care cobora din trăsura, luminată de torţă portarului.

— Sora dumitale?! Repetă bătrânelul Andreea… Este cu putinţă?

Şi Champagne, sosind ca să confirme ceea ce anunţase Filip, îi spuse acestuia:

— Domnule, domnişoara sora dumneavoastră, se află în iatacul de lângă salonul cel mare; îl aşteaptă pe domnul ca să-i vorbească.

— Să mergem în întâmpinarea ei! Strigă baronul.

— Cu mine vrea să vorbească – preciza Filip, salutându-l pe bătrân. Mă voi duce primul, dacă n-aveţi nimic împotriva.

În acea clipă, o a doua trăsură intră cu zgomot în curte.

— Cine dracu mai vine? Murmură baronul. Este seara surprizelor.

— Domnul conte Olivier de Charny! Strigă portarul către valet.

— Să fie condus domnul conte în salon – îi spuse Filip lui Champagne. Îl va primi domnul baron. Eu mă duc în iatac să vorbesc cu sora mea.

Cei doi coborâră încet scara.

„De ce vine contele?” se întrebă Filip.

„De ce-a venit Andreea?” se gândea baronul.

Capitolul LXXXVI Tatăl şi logodnica

Salonul palatului era aşezat în primul corp al clădirii, la parter. La stânga se afla iatacul având ieşire spre scara ce ducea către apartamentul Andreei. La dreapta, un alt salon mai mic prin care se intra în cel mare.

Filip ajunse primul în iatac, unde îl aştepta sora lui. Traversând vestibulul, grăbise pasul pentru a se afla mai repede în braţele acestei dragi prietene. Nici nu apucă să închidă bine uşa dublă a iatacului, că Andreea îi şi sări de gât şi-l sărută, cu o veselie cu care nu mai era obişnuit de multă vreme acest îndrăgostit fără noroc, acest frate nefericit.

— Cerul fie lăudat! Ce ţi s-a întâmplat? O întrebă tânărul pe Andreea.

— O mare bucurie! Ah, o foarte mare bucurie, frate!

— Şi vii ca să mi-o spui?

— Vin pentru totdeauna! Exclamă Andreea, cu o izbucnire de fericire care preschimba exclamaţia ei într-un strigăt triumfător.

— Mai încet, surioară, mai încet! Zise Filip. Pereţii acestei case nu sunt obişnuiţi cu bucuria şi, în plus, în salonul de alături se află sau se va afla imediat cineva care te-ar putea auzi.

— Cineva? Repetă Andreea Cine?

— Ascultă – răspunse Filip.

— Domul conte de Charny! Anunţă valetul, introducându-l pe Olivier din micul salon în salonul cel mare.

— El! El! Strigă Andreea, mângâindu-l cu şi mai multă înflăcărare pe fratele său. Ah, ştiu foarte bine de ce se află aici.

— Ştii?

— Uite! Ştiu atât de bine, încât, cum îmi dau seama că îmbrăcămintea mea e în neorânduială şi cum prevăd clipa când va trebui, la rândul meu, să intru în acest salon şi să aud cu urechile mele ceea ce va spune domnul de Charny…

— Vorbeşti serios, scumpa mea Andreea?

— Ascultă, ascultă, Filip şi lasă-mă să urc în apartamentul meu. Regina m-a adus cam prea repede, trebuie să-mi schimb cămaşa de călugăriţă cu veşmintele unei… Logodnice.

Şi cu aceste cuvinte pe care i le şopti lui Filip, însoţindu-le de o veselă sărutare, Andreea, plutind de fericire, se avânta, uşoară că un fulg, pe scara ce ducea în apartamentul său. Filip rămase singur şi-şi lipi obrazul de uşa care făcea legătura între iatac şi salon: asculta. Contele de Charny intrase. Măsura cu paşi mari uriaşa încăpere pardosită cu parchet şi părea că mai curând meditează decât aşteaptă. Domnul de Taverney-tatăl intră, la rândul său, şi-l salută pe conte, cu o politeţe aleasă, deşi prefăcuta.

— Cărui fapt – rosti el – datorez cinstea acestei vizite neaşteptate, domnule conte? Oricum, vă asigur că sunt copleşit de bucurie.

— Am venit, domnule, după cum vedeţi, în ţinuta de ceremonie şi vă rog să mă iertaţi că nu l-am adus şi pe unchiul meu, domnul amiral de Suffren, aşa cum ar fi trebuit s-o fac.

— De ce? Se bâlbâi baronul. Bineînţeles că vă iert, scumpe domnule de Charny.

— Aşa s-ar fi cuvenit, ştiu, pentru cererea pe care mă pregătesc să v-o prezint.

— O cerere? Zise baronul.

— Am onoarea – rosti Charny, cu un glas pe care emoţia îl făcea să vibreze – să vă cer mâna domnişoarei Andreea de Taverney, fiica dumneavoastră.

Baronul tresări în fotoliul său. Privea cu ochi scânteietori, părând că soarbe fiecare cuvânt rostit de contele de Charny.

— Fiica mea!… Murmură el. Mi-o cereţi pe Andreea în căsătorie?

— Da, domnule baron: numai dacă domnişoara de Taverney nu are ceva împotriva acestei căsătorii.

„Ah, aşa deci – gândi bătrânelul. Favorurile acordate lui Filip sunt atât de nemaipomenite, încât chiar unul dintre rivali vrea să profite căsătorindu-se cu sora lui! Pe legea mea, joci şi dumneata taie, domnule de Charny!”

Şi adaugă tare, zâmbind:

— Această alegere este o cinste atât de mare pentru familia noastră, domnule conte, încât accept cu mare bucurie în ceea ce mă priveşte. Dar, cum ţin să plecaţi de aici având un consimţământ total, voi trimite să fie chemată şi fiica mea.

— Domnule – îl întrerupse contele cu răceală – n-aveţi nici o grijă. Regina a binevoit s-o consulte pe domnişoara de Taverney în această privinţă şi răspunsul fiicei dumneavoastră îmi este favorabil.

— Ah! Exclamă baronul, din ce în ce mai încântat. Aşadar, regina…

— Da, domnule, şi-a dat osteneala de a merge la Saint-Denis.

Baronul se ridică.

— Nu-mi mai rămâne, domnule conte – spuse el – decât să vă aduc la cunoştinţă situaţia materială a domnişoarei de Taverney. Am aici sus titlurile averii mamei sale. Nu vă

căsătoriţi cu o fată bogată, domnule conte şi înainte de a lua hotărârea…

— Inutil, domnule baron – rosti sec Charny. Sunt bogat pentru amândoi şi domnişoara de Taverney nu este dintre femeile pentru care te târguieşti.

De-abia sfârşi aceste cuvinte, ca uşa iatacului se deschise şi Filip se ivi, palid, desfigurat, cu o mână la piept şi cu cealaltă încleştată. Charny îl salută ceremonios şi i se răspunse la fel.

— Domnule – spuse Filip – tatăl meu avea dreptate să vă propună o discuţie asupra bunurilor familiei; dorim amândoi să vă dăm anumite lămuriri. În timp ce domnul baron va urca în apartamentul său să aducă hârtiile despre care vă vorbea, eu voi avea cinstea de a discuta cu dumneavoastră unele amănunte.

Şi Filip, cu o privire plină de autoritate, îl concedie pe baron, care ieşi cam stânjenit, presimţind că ceva nu era în regulă. Filip îl conduse pe baron până la uşa micului salon pentru a fi sigur că acea încăpere rămâne goală. Se duse şi arunca o privire şi în iatac şi, după ce se încredinţa că nu putea fi auzit de nimeni în afară de cel cu care vorbea, zise încrucişându-şi braţele la piept dinaintea contelui:

— Cum se face, domnule de Charny, că îndrăzniţi să veniţi aici şi s-o cereţi pe sora mea în căsătorie?

Olivier se dădu înapoi şi roşi.

— Nu cumva ca să vă ascundeţi mai bine dragostea pentru femeia pe care o urmăriţi neîncetat, femeia care vă iubeşte? Nu cumva pentru că, fiind căsătorit, nu se va mai putea spune că aveţi o iubită?

— Adevărul, domnule, este ca…

— Îngână Charny, clătinându-se, zdrobit.

— Nu cumva – continuă Filip – pentru că, devenit soţul unei femei care va putea fi în preajma iubitei dumneavoastră la orice oră, vă va fi mai uşor s-o vedeţi pe adorata dumneavoastră iubită?

— Domnule, depăşiţi orice limită!

— Sau poate şi cred că mai curând asta este – vorbi mai departe Filip, apropiindu-se de Charny – fără îndoială, pentru că, devenind cumnatul dumneavoastră, nu mai pot da în vileag ceea ce ştiu în privinţa iubirii din trecut?

— Ceea ce ştiţi?! Zise Charny, tulburat. Băgaţi de seamă!

— Da – rosti Filip, înflăcărându-se – căsuţa de vânătoare pe care aţi închiriat-o, plimbările tainice în parcul de la Versailles… Noaptea… Strângerile de mână, suspinele şi, mai ales, acele afectuoase priviri schimbate la portiţa parcului.

— Domnule, în numele cerului, domnule, nu ştiţi nimic, spuneţi că nu ştiţi nimic.

— Nu ştiu nimic! Strigă Filip, cu o ironie biciuitoare. Cum să nu ştiu nimic eu, care eram ascuns în tufişurile din spatele băilor lui Apolo, când aţi ieşit de acolo la braţ cu regina?

Charny făcu doi paşi, ca un om care a primit o lovitură de moarte şi caută să se sprijine de ceva. Filip îl privi într-o tăcere cumplită. Îl lăsă să sufere, îl lăsă să-şi ispăşească cu un chin trecător toate clipele de neînchipuita bucurie pe care i le reproşase.

Charny îşi învinse disperarea.

— Ei bine, domnule – i se adresă el lui Filip – chiar după tot ce mi-aţi spus, vă cer şi dumneavoastră mâna domnişoarei de Taverney. Dacă n-aş fi decât un laş calculator, cum presupuneaţi adineauri, dacă m-aş căsători numai pentru mine, aş fi destul de nemernic încât să-mi fie frică de omul care deţine taina mea şi a reginei. Regina însă trebuie salvată, domnule, trebuie!

— Şi care sunt prejudiciile pe care le suferă regina? Întrebă Filip. Fiindcă domnul de Taverney a văzut-o ţinând strâns braţul domnului de Charny şi ridicând spre cer ochii umeziţi de fericire? Ce suferinţă îi poate pricinui reginei faptul că eu ştiu că va iubeşte? Ah, nu este un motiv ca sora mea să fie sacrificată, domnule şi nu voi permite să fie!

— Domnule – răspunse Olivier – ştiţi de ce regină este pierdută dacă această căsătorie nu se face? Pentru că azi-dimineaţă, chiar în timp ce era arestat domnul de Rohan, regele m-a surprins la picioarele reginei.

— Dumnezeule!

— Şi regina, la întrebările regelui gelos, a răspuns că îngenuncheasem ca să-i cer mâna sorei dumneavoastră. Iată de ce, domnule, dacă nu mă căsătoresc cu sora dumneavoastră, regina este pierdută. Acum înţelegeţi…?

Două zgomote curmară fraza lui Olivier: un ţipăt şi un suspin. Amândouă se auziră în aceeaşi clipă, unul din iatac, celălalt din salonaş. Olivier alergă într-acolo de-unde venise suspinul; o văzu în iatac pe Andreea de Taverney, îmbrăcată în rochie albă de logodnică. Auzise totul şi leşinase.

Filip alergase spre salonaşul de unde venise ţipătul. Zări trupul baronului de Taverney, pe care dezvăluirea dragostei reginei pentru Charny îl lovi ca un trăsnet, nimicindu-i toate speranţele. Lovit de apoplexie, baronul îşi dăduse suflarea. Filip, care înţelese totul, chiar şi ruşinea acestei morţi, se îndepărtă în tăcere de cadavru şi se întoarse în salon, la Charny, care o contemplă tremurând şi fără să încerce a o atinge pe frumoasa şi tânăra fată, zăcând rece şi neînsufleţită.

Cele două uşi deschise lăsau să se vadă cele două trupuri aşezate paralel, simetric, fiecare în locul unde primise lovitura revelaţiei.

Filip, cu ochii ieşiţi din orbite, cu inima clocotind de mânie, avu curajul să vorbească şi să-i spună domnului de Charny:

— Domnul baron de Taverney a murit. După el, eu sunt capul familiei. Dacă domnişoara de Taverney supravieţuieşte, v-o dau în căsătorie.

Charny privi cu spaimă cadavrul baronului, cu disperare trupul Andreei.

— Conte de Charny – adaugă el, după ce reuşi să se stăpânească – îţi promit, în numele sorei mele, care nu mă aude: îşi va dărui fericirea reginei şi poate că într-o zi şi eu

voi fi destul de fericit ca să-i pot dărui viaţa. Adio, domnule Charny, adio, cumnate!

Şi salutându-l pe Olivier, care nu ştia cum să plece fără să treacă pe lângă una dintre victime, Filip o ridică pe Andreea, o strânse în braţe şi lăsă astfel cale liberă contelui, care dispăru prin iatac.

Capitolul LXXXVII După balaur, vipera

E timpul să ne întoarcem la acele personaje pe care, ca să ne putem continua firul povestirii şi să respectăm adevărul istoric, le-am trecut pe planul al doilea.

Oliva se pregătea să fugă, sfătuită de Jeanne, tocmai când Beausire, prevenit de un bilet anonim, Beausire, gâfâind de disperare ca Nicole dispăruse, se pomeni condus până în braţele acesteia şi o răpi de la Cagliostro în timp ce domnul Reteau de Villette aştepta zadarnic la capătul străzii Roi-Doré. Ca să-i găsească pe fericiţii îndrăgostiţi, pe care domnul de Crosne avea atâta interes să-i descopere, doamna de La Motte, care se socotea înşelata, puse la treabă toţi oamenii săi de încredere.

Îi plăcea mai mult, nu încape îndoială, să vegheze ea însăşi asupra tainei sale, decât s-o lase la bunul plac al altora şi pentru ca afacerea pe care o punea la cale să nu dea greş, era absolut necesar ca Nicole să nu poată fi găsită.

Este imposibil să descriem spaimele pe care le îndura când toţi trimişii săi o anunţară, întorcându-se, că toate căutările fuseseră zadarnice. Chiar în acel moment primea, stând ascunsă, ordinele reginei de a se prezenta şi de a da socoteală de tot ce făcuse în legătura cu colierul, îndată ce coborî noaptea, înfăşurata în voaluri, pleca la Bar-sur-Aube, unde avea o căsuţa şi ajungând acolo pe căi ocolite, fără să fie recunoscută, se opri să studieze în adevărata ei lumină situaţia în care se afla.

Câştigă astfel două sau trei zile, faţa în faţă cu ea însăşi şi avu timp, iar datorită timpului, forţa de a susţine printr-o

argumentare solidă edificiul calomniilor sale.

Regina şi regele, care o căutau, nu aflară că este la Bar-sur-Aube decât în clipa când era pregătită să se războiască. Un trimis special urma s-o aducă. În acel moment afla de arestarea cardinalului. Oricare alta, în locul ei, ar fi fost zdrobită de aceasta ofensivă energică, Jeanne însă nu mai avea nimic de pierdut. Ce mai însemna libertatea pe lângă problemele de viaţa şi de moarte care se înmulţeau zilnic?

Aflând de întemniţarea cardinalului şi de scandalul pe care îl iscase regina, îşi zise: „Regina şi-a scufundat singură corăbiile; ei îi este cu neputinţă să mai modifice trecutul. Refuzând să cadă la învoială cu cardinalul şi să-i plătească pe bijutieri, ea s-a hotărât să joace totul pe-o carte. Asta dovedeşte că-şi face socotelile fără mine şi că nu bănuieşte ce forţe voi arunca în bătălie.”

Iată ce armură îşi pregătea Jeanne. Când un om, pe jumătate poliţist, pe jumătate mesager, se prezentă în faţa ei şi anunţă că este însărcinat s-o aducă la curte. Trimisul însărcinat s-o aducă la curte vru s-o conducă direct la rege; Jeanne însă, cu abilitatea pe care i-o cunoaştem, îl întrebă:

— Domnule, o iubiţi pe regină, nu-i aşa?

— Vă mai îndoiţi, doamnă contesă?! Răspunse mesagerul.

— Ei bine, în numele acestei afecţiuni sincere şi a respectului pe care-l purtaţi reginei, vă conjur să mă conduceţi întâi la regină.

Ofiţerul vru să se împotrivească.

— Cu siguranţă că ştiţi mai bine decât mine despre ce este vorba – reluă contesa. Iată de ce cred că vă daţi seama că o discuţie secretă între mine şi regină este absolut necesară.

Trimisul, care auzise şi el multe dintre calomniile care înveninau atmosfera de la Versailles în ultimele luni, crezu că, într-adevăr, îi face un serviciu reginei, ducând-o pe doamna de La Motte întâi la ea şi apoi la rege.

Să ne imaginăm trufia, orgoliul, mândria reginei în faţa acestui demon pe care încă nu-l cunoştea, dar asupra căruia începuse să aibă unele bănuieli referitoare la

perfidia amestecului său în unele treburi. Să ne-o închipuim pe Maria-Antoaneta văduva încă neconsolata a dragostei sale sfărâmate de un scandal, Maria-Antoaneta zdrobită de jignirea unei acuzaţii pe care n-o putea respinge, să ne-o închipuim, după atâtea suferinţe, pregătindu-se să pună piciorul pe capul şarpelui care o muşcase.

Dispreţul nemărginit, mânia rău ascunsă, ura femeii faţă de altă femeie, sentimentul unei superiorităţi incomparabile datorită poziţiei, iată care erau armele adversarilor. Regina începu prin a chema ca martore două dintre doamnele sale de onoare; una cu ochii plecaţi, muta, făcând reverenţe solemne; o inimă plină de ascunzişuri, o minte plină de gânduri, disperarea ca ultim resort, iată cum se prezenta cel de-al doilea campion. Imediat ce le zări pe cele două femei, doamna de La Motte îşi spuse: „Iată doi martori care vor fi repede expediaţi!”

— Ah, în sfârşit, iată-te doamnă! Strigă regina. În sfârşit, ai fost găsită!

Jeanne se înclină pentru a doua oară.

— Te ascundeai deci? Rosti nerăbdătoare Maria-Antoaneta.

— Să mă ascund?! Nu, doamnă – replică Jeanne, cu o voce dulce şi slabă, ca şi când emoţia pe care i-o producea maiestatea regală îi schimba timbrul obişnuit. Nu mă ascundeam; dacă m-aş fi ascuns, n-aş fi fost găsita.

— Cu toate astea ai fugit? Fie, să-i zicem cum vrei.

— Da, am părăsit Parisul, doamnă.

— Fără învoirea mea?

— Mă temeam că maiestatea voastră nu-mi va acorda micul concediu de care aveam nevoie pentru a pune în ordine unele treburi la Bar-sur-Aube, unde mă aflam de şase zile, când am primit ordinul maiestăţii sale. De altfel, trebuie să vă spun că nu mă credeam atât de necesară maiestăţii voastre, încât să fiu obligată s-o anunţ că voi lipsi opt zile.

— Ai dreptate, doamnă. Şi de ce te-ai temut că voi refuza să te las să pleci? De ce să-mi ceri voie să pleci? De ce trebuie să-ţi acord eu permisiunea? Ai oare vreo treabă aici?

Era, în aceste cuvinte, un dispreţ fără margini. Jeanne se simţi jignită, dar se stăpâni, cum fac tigrii atinşi de săgeata.

— Doamnă – răspunse ea, cu umilinţă – este adevărat că n-am la curte nici o însărcinare. Maiestatea voastră însă îmi făcea cinstea unei încrederi atât de preţioase, încât mă consideram mult mai angajată faţa de dânsa, din recunoştinţa ce i-o purtăm, decât se simţeau multe altele din datorie.

Jeanne căutase îndelung, găsise cuvântul încredere şi se slujea de el.

— Despre încredere – repetă regina cu un dispreţ şi mai zdrobitor decât prima dată – vom mai vorbi. L-ai văzut pe rege?

— Nu, doamnă.

— O să-l vezi.

Jeanne se înclină:

— Va fi o mare cinste pentru mine.

Regina încercă să se calmeze ca să poată obţine ce vroia prin întrebările sale. Jeanne profită de acest răgaz, ca să adauge:

— Dar, pentru Dumnezeu, doamnă! Cât de severă este maiestatea voastră cu mine! Am început să tremur!

— Încă n-ai ajuns la capăt – o bruscă regina. Ştii că domnul de Rohan se află la Bastilia?

— Mi s-a spus, doamnă.

— Cred că bănui eşti pentru ce?

Jeanne o privi ţintă pe regină şi, întorcându-se către doamnele de onoare, a căror prezenţă părea s-o stânjenească răspunse:

— Nu ştiu, doamnă.

— Ştii totuşi că mi-ai vorbit despre un colier de diamante, nu?

— Despre un colier de diamante, da, doamnă.
— Şi că mi-ai propus, din partea cardinalului, un aranjament ca să plătesc acest colier?
— Adevărat, doamnă.
— Am acceptat sau am refuzat acel aranjament?
— Maiestatea voastră a refuzat.
— Ah! Exclamă regina, cu bucurie amestecată cu uimire.
— Maiestatea voastră a dat chiar un acont de două sute de mii de livre – adăugă Jeanne.
— Întocmai… Şi-apoi?
— Apoi, maiestatea voastră, neputând să plătească, fiindcă domnul de Calonne a refuzat să-i dea banii, a înapoiat cutia bijutierilor Boehmer şi Bossange.
— Prin cine l-am înapoiat?
— Prin mine.
— Şi dumneata ce-ai făcut?
— Eu – răspunse rar Jeanne, simţind toată greutatea cuvintelor pe care le rostea – eu am dat diamantele domnului cardinal.
— Domnului cardinal?! Izbucni regina. Şi de ce, mă rog, în loc să le înapoiezi bijutierilor?
— Pentru că, doamnă, domnul de Rohan se ocupase de toată chestiunea spre a fi pe placul maiestăţii voastre şi l-aş fi jignit dacă nu-i lăsam prilejul s-o ducă el însuşi până la capăt.
— Cum se face însă că ai primit o chitanţa de la bijutieri?
— Domnul de Rohan mi-a dat chitanţa.
— Şi scrisoarea pe care ai dat-o bijutierilor şi pe care o aveai, chipurile, de la mine?
— Domnul de Rohan m-a rugat s-o transmit.
— Aşadar, peste tot şi în toate este amestecat domnul de Rohan! Strigă regina.
— Nu ştiu ce vrea să spună maiestatea voastră – zise Jeanne, cu un aer absent – şi nici în ce este amestecat domnul de Rohan.

— Spun că chitanţa bijutierilor, dată sau trimisă de mine dumitale, este falsă!
— Falsă?! Se miră Jeanne cu candoare. O, doamnă!
— Spun că pretinsa scrisoare de primire a colierului, semnată, chipurile, de mine, e falsă!
— Oh! Exclamă Jeanne, prefăcându-se şi mai uimită decât prima dată.
— În sfârşit spun – continuă regina – că va fi nevoie să fii confruntată cu domnul de Rohan ca să lămurim toată chestiunea.
— Confruntată?! Spuse Jeanne. Dar de ce este nevoie, doamnă, să fiu confruntată cu domnul cardinal?
— O cere el însuşi.
— El?
— Te caută peste tot.
— Bine, doamnă, dar este imposibil!
— Spunea că vrea să dovedească că l-ai înşelat.
— A, dacă-i aşa, doamnă, atunci cer eu să fim confruntaţi.
— Veţi fi, doamnă, poţi fi convinsă. Deci spui că nu ştii unde este colierul?
— De unde să ştiu?!
— Negi că l-ai ajutat pe domnul cardinal în unele combinaţii…?
— Maiestatea voastră are tot dreptul să mă arunce în dizgraţie, dar n-are nici un drept să mă jignească. Sunt o Valois, doamnă.
— Domnul cardinal a susţinut în faţa regelui nişte calomnii pe care spera să le şi dovedească.
— Nu înţeleg.
— Cardinalul a declarat că mi-a scris.
Jeanne o privi pe regină drept în ochi şi nu răspunse.
— Mă auzi? O întrebă regina.
— Da, aud, maiestate.
— Şi ce ai de spus?
— Voi răspunde când voi fi confruntată cu domnul cardinal.

— Până atunci, dacă ştii adevărul, ajută-ne!
— Adevărul, doamnă, este ca maiestatea voastră mă învinuieşte fără motiv şi mă jigneşte degeaba.
— Nu este un răspuns.
— Altul nu voi da aici, doamnă.
Şi Jeanne le privi încă o dată pe cele două femei. Regina înţelese, dar nu cedă. Curiozitatea nu fu mai mare decât respectul faţă de om.
În reticenţele Jeannei, în atitudinea sa în acelaşi timp umilă şi insolenţă, străbătea siguranţa pe care ţi-o dă deţinerea unei taine. Poate ca regina ar fi reuşit să obţină acea taină prin blândeţe. Respinse însă ca nedemnă această posibilitate.
— Domnul de Rohan a fost trimis la Bastilia pentru că a vrut să vorbească prea mult – spuse Maria-Antoaneta, ia seama, doamnă, să n-ai aceeaşi soartă pentru că te-ai încăpăţânat să taci.
Jeanne îşi înfipse unghiile în came, dar zâmbi:
— Ce poate să facă împotriva unei conştiinţe curate persecuţia? Bastilia mă va convinge oare să recunosc o fărădelege pe care n-am săvârşit-o?
Regina o privi pe Jeanne, încruntată.
— Vei vorbi? Întrebă ea.
— N-am nimic de spus, doamnă, decât numai dumneavoastră.
— Mie? Dar nu vorbeşti cu mine?
— Nu sunteţi numai dumneavoastră.
— Ah, va să zică, aşa! Strigă regina. Vrei să discutăm în taină. Te temi de scandalul unei mărturisiri publice, după ce m-ai amestecat în scandalul unei bănuieli publice.
Jeanne îşi înălţă capul.
— Să nu mai discutăm – spuse ea – tot ce-am făcut a fost numai pentru dumneavoastră.
— Ce îndrăzneală!
— Îndur cu respect insultele reginei mele – replică Jeanne, fără să roşească.

— Vei dormi astă-seară la Bastilia, doamna de La Motte.
— Fie, doamnă. Înainte de a adormi, ca de obicei, îl voi ruga pe Dumnezeu să păstreze onoarea şi bunăvoia maiestăţii voastre – răspunse acuzata.
Ridicându-se furioasă, regina trecu în camera vecină, trântind uşile cu violenţă.
— După ce l-am răpus pe balaur – spuse ea – o voi strivi şi pe viperă!
„Ştiu pe de rost tot ce va face – gândi Jeanne – cred că am câştigat.”

Capitolul LXXXVIII Cum se-ntâmplă ca domnul de Beausire crezând că vânează un iepure, a fost vânat el însuşi de către agenţii domnului de Crosne

Doamna de La Motte fu încarcerată, aşa cum ordonase regina. Nimic nu i-ar fi făcut mai multă plăcere regelui, care o ura instinctiv pe această femeie. Începu instrucţia în afacerea colierului, cu toată furia pe care o pot pune nişte negustori ruinaţi care speră să iasă din încurcătură, nişte acuzaţi care vor să fie scoşi de sub acuzaţie şi nişte judecători din popor care au în mână onoarea şi viaţa unei regine, fără să mai punem la socoteală amorul-propriu şi spiritul de castă.
Întreaga Franţă se porni să strige. Acum puteau fi deosebiţi partizanii de duşmanii reginei.
De când fusese închis, domnul de Rohan cerea neîncetat să fie confruntat cu doamna de La Motte. I se îndeplini această dorinţa. Prinţul trăia la Bastilia ca un mare senior, într-o casă pe care o închiriase. În afară de libertate, totul i se punea la dispoziţie.
Acest proces aruncase chiar de la început o lumină extrem de urâtă asupra tuturor persoanelor incriminate. Toată lumea era uluită că un Rohan putea fi acuzat de furt. Ofiţerii şi guvernatorii Bastiliei arătară faţă de cardinal toată condescendenţa şi respectul pe care le ai faţa de o

nenorocire. Pentru ei, el nu era un acuzat, ci un om în dizgraţie.

Cu totul altceva se petrecu însă atunci când se răspândi în public vestea că domnul de Rohan căzuse victimă intrigilor de la curte. Prinţul nu mai trezi numai simpatie, ci un adevărat entuziasm. Şi domnul de Rohan, unul dintre cei dintâi nobili ai regatului, nu înţelese că dragostea poporului îi venea numai din faptul că era persecutat de către un nobil mai mare decât el. Deci domnul de Rohan era considerat o victimă a despotismului.

Întrevederea sa cu doamna de La Motte fu marcată de un incident remarcabil. Contesa, căreia i se permisese să vorbească în şoaptă de câte ori se pomenea de regină, reuşi să-i spună cardinalului:

— Îndepărtai pe toată lumea şi va voi da lămuririle pe care le doriţi.

Aşa că domnul de Rohan ceru să rămână singur şi s-o chestioneze pe şoptite. I se refuza cererea; consilierul său fu însă lăsat să discute cu contesa. În privinţa colierului, Jeanne răspunse că nu ştie ce se întâmplase cu el, dar că se putea prea bine să i-l fi dat chiar ei. Şi cum consilierul începu să ţipe, năucit de îndrăzneala acestei femei, ea îl întrebă dacă serviciul pe care-l făcuse reginei şi cardinalului nu valora un milion. Avocatul îi repetă cuvintele cardinalului, care păli, plecă fruntea şi-şi dădu seama că picase în cursa întinsa de acest infernal uliu. Dar dacă el se gândea să înăbuşe scandalul care o compromitea pe regina, duşmanii şi prietenii îl sfătuiau să nu întrerupă ostilităţile. I se argumenta că este în joc onoarea lui, că fusese vorba despre un furt, ca, fără o hotărâre a parlamentului, nu-şi putea dovedi nevinovăţia. Or, ca să-şi poată dovedi nevinovăţia, trebuia să dovedească raporturile pe care le avusese cu regina, prin urmare, să arate crima pe care o făptuise aceasta.

Jeanne răspunse că nu o va acuza niciodată pe regina sau pe cardinal; dar că, dacă va mai fi trasă la răspundere în

privinţa colierului, va face ceea ce nu dorea să facă, adică va dovedi că regina şi cardinalul aveau interesul s-o acuze de minciună.

După ce fură comunicate cardinalului aceste concluzii, prinţul îi arăta întregul său dispreţ aceleia care spunea că va trebui să-i trădeze. Adăuga chiar că înţelegea până la un punct purtarea Jeannei, dar că nu o înţelegea deloc pe cea a reginei.

Aceste cuvinte raportate Mariei-Antoaneta şi comentate, o făcură să spumege şi să sară în sus. Ceru să se procedeze la un interogatoriu special care să limpezească anumite părţi ale procesului. Şi atunci ieşi la iveală marea gogoriţă a întâlnirilor nocturne, îngroşate de către calomniatori şi zvonişti. Din acea clipă, regina începu să fie ameninţată. În faţa trimişilor reginei, Jeanne afirma că nu ştie nimic despre asemenea lucruri; dar faţă de oamenii cardinalului, nu era deloc atât de discretă şi repetă într-una:

— Să fiu lăsată în pace, altfel voi vorbi.

Toate aceste reticenţe şi tăceri pline de modestie îi dădeau aerul unei eroine şi încurcau atât de bine procesul, încât chiar şi cei mai bravi cercetători de dosare dârdâiau când consultau mărturiile şi nici un judecător de instrucţie nu îndrăznea să continue interogatoriile contesei.

Cardinalul a fost oare mai slab, mai sincer? O fi mărturisit vreunui prieten ceea ce el considera taina lui de dragoste? Nu se ştie; şi nici nu e de crezut, deoarece prinţul avea o inimă nobilă şi credincioasă. Dar oricât de loială fu tăcerea sa, se răspândi totuşi zvonul întrevederilor sale cu regina. Tot ceea ce spusese contele de Provence, tot ceea ce Charny şi Filip ştiau sau văzuseră, toate misterele indescifrabile pentru oricare altul în afara unor oameni ca fratele regelui sau a unor rivali în dragoste ca Charny şi Filip, toate tainele acestei iubiri atât de calomniate şi de nevinovate se evaporară ca un parfum, căpătară un iz de vulgaritate, pierdură aroma ilustră de la început. Toată

lumea se gândea dacă regina va găsi înfocaţi apărători, dacă domnul de Rohan va găsi partizani devotaţi.

Întrebarea nu mai era: regina a furat sau nu un colier de diamante? O asemenea întrebare, destul de dezonorantă prin ea însăşi, nu mai era însă suficientă. Ea suna acum aşa: regina a fost oare nevoită să lase să fie furat colierul de către cineva care i-a aflat taina dragostei sale adulterine?

Iată unde reuşise doamna de La Motte să aducă lucrurile. Iată cum ajunsese regina pe o cale de unde nu putea ieşi decât dezonorată. Dar ea nu se lăsa doborâtă şi hotărî să lupte; regele o susţinu. Ministerul, de asemenea, o sprijini din toate puterile. Regina îşi aminti că domnul de Rohan era un om cinstit, incapabil să dorească distrugerea unei femei. Îşi aminti cât de convins era când jurase că avuseseră întâlniri nocturne la Versailles. Trase concluzia, că nu cardinalul era duşmanul său direct şi că totul nu era pentru el decât o chestiune de onoare că şi la ea. Din acest moment, cercetările procesului se îndreptară asupra contesei şi a urmelor colierului dispărut.

Regina, acceptând dezbaterile asupra acuzaţiei de adulter, aruncă Jeannei zdrobitoarea acuzaţie de furt fraudulos.

Totul vorbea împotriva contesei, antecedentele, sărăcia de la început, parvenirea neobişnuită.

Jeanne constată că greşise şi că regina, îndurând acuzaţia ce i se aducea, necedând spaimei de scandal, îl obliga şi pe cardinal s-o imite; că loialitatea amândurora îi va face să înţeleagă şi să limpezească totul şi chiar dacă vor fi zdrobiţi, va fi o cădere atât de înfiorătoare, încât va strivi sub ea pe biata şi neputincioasă Valois, prinţesa unui milion furat, pe care nici măcar nu-l avea la îndemâna ca să-i corupă pe judecători.

Aşa stăteau lucrurile, când se produse un nou episod care schimbă situaţia.

Domnul de Beausire şi domnişoara Oliva duceau fericiţi un trai îmbelşugat într-o casă de ţară, când, într-o zi, domnul, care o lăsase acasă pe doamna şi plecase la vânătoare, căzu

în ghearele a doi dintre agenţii cu care domnul de Crosne împânzise întreaga Franţă în scopul de a clarifica odată toată povestea.

Cei doi îndrăgostiţi nu ştiau nimic din cele ce se petreceau la Paris; nu se gândeau decât la ei înşişi. Domnişoara Oliva se îngrăşase ca o nevăstuică în hambar, iar domnul de Beausire, fiind fericit, pierduse acea neliniştitoare curiozitate, semn caracteristic al păsărilor hoaţe ca şi al oamenilor de pradă, însuşire pe care natura a dat-o şi unora şi altora ca să se poată apăra.

Spuneam deci că Beausire ieşise în ziua aceea ca să vâneze iepuri. Dădu peste un stol de potârnichi din care pricină trebui să treacă drumul. Iată cum, căutând altceva decât ar fi trebuit să caute, găsi ceea ce nu căuta. Agenţii o căutau mai ales pe Oliva, dar îl găsiră pe Beausire. Acestea sunt capriciile obişnuite ale vânătorii.

Unul dintre copoi era un băiat inteligent. Când îl recunoscu pe Beausire, în loc să-l aresteze în mod brutal, ceea ce n-ar fi rezolvat nimic, făcu următorul plan împreună cu însoţitorul său.

„Beausire vânează, trăieşte deci liber şi are destui bani; are poate cinci sau şase ludovici în buzunar, dar e foarte posibil să aibă două sau trei sute de ludovici acasă. Să-l lăsăm să se întoarcă acolo; intrăm şi-i luăm tot. Dacă-l predăm pe Beausire la Paris, nu vom primi decât o sută de livre, ca de obicei; ba or să ne şi muştruluiască straşnic că procopsim închisoarea cu un individ atât de neînsemnat. Să facem din Beausire afacerea noastră personală.”

Începură să vâneze potârnichi, ca şi domnul Beausire, iepuri, cum tăcea şi domnul Beausire şi tot asmuţindu-şi crinii după iepuri şi tot doborând potârnichile în lucerna, nu-şi slăbiră deloc omul.

Beausire, văzând ca nişte străini se amestecă în vânătoarea lui, fu mai întâi extrem de uimit şi după aceea, nemaipomenit de supărat. Era gelos pe vânatul sau, ca orice boiernaş care se respectă; deci se posomorî la

vederea acestor noi veniţi. În loc să-i chestioneze chiar el pe tovarăşii pe care întâmplarea îi scosese în cale, se duse întins la unul din paznicii de pe câmp şi-l puse să-i întrebe pe cei doi domni de ce vânau pe-acolo.

Paznicul îi răspunse că nu-i cunoştea pe aceşti domni ca fiind de prin părţile locului şi că se gândise şi el să le spună să nu mai vâneze, ceea ce şi făcu. Cei doi străini răspunseră însă ca ei vânau împreună cu prietenul lor, domnul de colo. Şi-l arătară pe Beausire. Paznicul îi conduse la el, cu tot necazul pe care confruntarea i-o pricinuia nobilului vânător.

— Domnule de Linville – spuse paznicul – domnii pretind că vânează împreună cu dumneavoastră.

— Împreună cu mine? Strigă Beausire, scos din fire. Asta-i bună!

— Ia te uită! Îi şopti la ureche unul dintre agenţi. Te numeşti deci domnul de Linville, dragă Beausire?

Beausire tresări fiindcă aici îşi ascunsese cu multă grijă adevăratul nume. Îl privi îngrozit pe agent, apoi pe însoţitorul său şi i se păru că recunoaşte vag chipurile lor; ca până la urmă să nu înrăutăţească lucrurile şi mai şi, îl concedie pe pândar, spunându-i că domnii vor vâna împreuna cu el.

— Vă să zică ştiaţi cine sunt? Se stropşi paznicul.

— Da, acum ne-am recunoscut unul pe altul – răspunse unul dintre agenţi.

Aşa ca Beausire se trezi în prezenţa celor doi vânători, destul de stânjenit la gândul că, orice-ar spune, s-ar putea compromite.

— Pofteşte-ne acasă la masă, Beausire – zise cel mai isteţ dintre agenţi.

— Acasă?! Păi…

— Se bâlbâi Beausire.

— N-ai să fi atât de nepoliticos cu noi, dragă Beausire.

Beausire îşi pierdu capul; nu mai era stăpân pe situaţie şi se lasă condus. Cum zăriră căsuţa, agenţii îi lăudară eleganţa, poziţia, arborii din jur şi perspectiva, cum era

normal să facă orice om de gust şi, într-adevăr, Beausire găsise un loc încântător ca să-şi cuibărească dragostea.

Era o vale împădurită, tăiată de un râuleţ; casa era aşezată pe o pantă spre răsărit. Un fel de clopotniţa fără clopot îi servea de observator lui Beausire şi de acolo putea cuprinde cu privirea tot câmpul, în zilele de plictiseală, atunci când visele sale trandafirii începeau să se veştejească şi când vedea spionii poliţiei în fiecare agricultor aplecat asupra plugului său. Locuinţa, plăcuta şi veselă, putea fi privită dintr-o singură parte; din celelalte dispărea printre pomi şi denivelările de teren.

— Ce bine te poţi ascunde într-un asemenea loc! Îi spuse cu admiraţie unul din agenţi.

Beausire se înfioră auzind glumă şi intră primul în casă, întovărăşit de lătratul crinilor de curte. Poliţiştii îl urmară cu tot respectul.

Capitolul LXXXIX Turturelele sunt băgate în colivie

Intrând pe poartă, Beausire avea planul lui: voia să facă zgomot ba s-o prevină pe Oliva să se păzească. Fără să ştie nimic despre afacerea colierului, Beausire ştia destule lucruri despre povestea balului Operei şi cea a hârdăului lui Mesnier, ca să se teamă s-o arate pe Oliva unor necunoscuţi. Şi procedă foarte înţelept; tânăra femeie, care citea romane uşoare pe o canapea din salonaşul sau, auzind lătratul câinilor, privi în curte şi-l văzu pe Beausire că vine însoţit, ceea ce o împiedică să-i iasă în întâmpinare ca de obicei.

Din nenorocire, cele două turturele nu erau cu totul la adăpost de ghearele vulturului. A trebuit pusă masa şi un valet neîndemânatic – oamenii de la ţara nu sunt nişte Frontin {15} – a venit de două sau de trei ori să întrebe care sunt dispoziţiile doamnei.

Cuvântul îi făcu pe sticleţi sa ciulească urechile. Îl luară amical peste picior pe Beausire, cu privire la doamna pe

care o ţinea ascunsă şi a cărei tovărăşie era, pentru un sihastru care avea bani berechet, tot ce-i mai trebuia ca să fie fericit. Beausire îi lăsă să râdă de el, dar nu le-o arată pe Oliva.

Li se servi o masă grozavă din care cei doi agenţi se-nfruptară pe cinste. Se bău mult şi se ridică adesea paharul în sănătatea doamnei absente. La desert, capetele se cam înfierbântaseră şi domnii de la poliţie se gândiră că ar fi inuman să prelungească chinurile gazdei lor. Aduseră cu îndemânare discuţia asupra plăcerii pe care o au inimile generoase de a-şi regăsi vechile cunoştinţe. În acest moment, Beausire, destupând o sticlă cu lichior, îi întrebă pe cei doi necunoscuţi în ce loc şi împrejurare îi întâlnise.

— Eram – zise unul dintre ei – prietenii unuia dintre asociaţii dumitale, în clipa când a avut loc o mică afacere pe care aţi pus-o la cale împreună cu mai mulţi, afacerea de la ambasada Portugaliei.

Beausire păli. Când te atingi de asemenea treburi, ai întotdeauna senzaţia unui capăt de funie în faldurile jaboului.

— Ah, da! Exclamă el, înfiorat. Şi veniţi să-mi cereţi din partea prietenului vostru…

— Într-adevăr, e o idee – replică poliţaiul tovarăşului său. Intrăm în subiect mai uşor. A cere drepturile unui prieten care lipseşte este un lucru cum nu se poate mai moral.

— Ba mai mult, aceasta rezervă drepturi asupra restului – răspunse prietenul moralis-tului, cu un zâmbet dulce-acrişor care-l făcu pe Beausire să se-nfioare din creştet până-n tălpi.

— Deci?… Reluă el.

— Deci, scumpe domnule Beausire, ne-aţi îndatora mult dacă aţi înapoia unuia dintre noi partea prietenului nostru. Zece mii de livre, cred.

— Cel puţin, pentru că nu vrem să ne gândim la dobânzi – adăugă apăsat celălalt agent.

— Domnilor – replică Beausire, sufocat de îndrăzneala unei asemenea cereri – nu ţii acasă, la ţară, zece mii de livre.

— Se înţelege de la sine, scumpul meu domn şi noi nu cerem imposibilul. Cât poţi să ne dai imediat?

— Am cincizeci sau şaizeci de ludovici, nimic mai mult.

— Îi luam şi vă mulţumim pentru amabilitatea dumneavoastră.

„Ah! Se gândi Beausire, încântat de uşurinţa cu care aceştia priveau lucrurile. Sunt destul de înţelegători. Nu cumva le este şi lor tot atât de frică de mine câtă îmi este şi mie de ei? Să încercam.”

Începu să-şi spună ca aceşti domni, tot strigând în gura mare, vor sfârşi prin a mărturisi că sunt complicii săi şi că, pentru autorităţile locale, n-ar fi o recomandare prea grozavă. Beausire trase concluzia că aceşti indivizi se vor declara satisfăcuţi şi că vor păstra tăcerea. Merse atât de departe cu imprudenţa sa încredere, încât se căi că nu le-a oferit treizeci de ludovici în loc de şaizeci; îşi făgădui însă că, după ce le-o da banii, să scape de ei cât mai repede. Numai că îşi făcea socotelile fără să ţină seama de oaspeţii săi; aceştia din urmă se simţeau foarte bine la el acasă; gustau acea satisfacţie senină pe care ţi-o dă o digestie plăcută; în acea clipă erau buni fiindcă i-ar fi obosit să se arate răi.

— Este un prieten încântător acest Beausire – rosti cel cu vocea poruncitoare prietenului său. E plăcut să iei cei şaizeci de ludovici pe care ni-i dă.

— Vi-i dau imediat! Strigă gazda, înspăimântată că-i vede pe invitaţii săi izbucnind în familiarităţi bahice.

— N-avem de ce să ne grăbim…

— Spuseră cei doi prieteni.

— Ba da, ba da, n-am să am conştiinţa împăcată decât după ce voi plăti. Ori eşti delicat, ori nu eşti.

Şi vru să iasă ca să aducă banii. Aceşti domni aveau însă obiceiuri de portărei, obiceiuri prea înrădăcinate şi pe care

nu le pierzi cu una cu două, când ai apucat să le ai. Domnii aceştia nu ştiau să lase prada din mână o dată ce o înhăţaseră; ca şi câinele de vânătoare, care nu lasă potârnichea rănită decât în mâna vânătorului.

Portărelul care îşi cunoaşte meseria este cel care, o dată ce a pus mâna pe pradă, nu o pierde nici din mână, nici din ochi. Ştie foarte bine cât de capricios este destinul vânătorilor şi cât de departe este ceea ce nu mai ţii în mână. Astfel ca, amândoi, ameţiţi cum erau, începură să strige într-un singur glas:

— Domnule Beausire! Dragă Beausire!

Şi îl opriră, trăgându-l de poalele veşmântului sau de postav verde.

— Ce este? Întrebă Beausire.

— Faceţi-ne favoarea şi nu ne părăsiţi – spuseră ei, silindu-l curtenitor să se aşeze din nou.

— Păi, cum vreţi să vă dau banii dacă nu mă lăsaţi să urc?

— Te vom însoţi – răspunse cel cu glas poruncitor, plin de o tandreţe înspăimântătoare.

— Bine… Dar… Este camera soţiei mele – răspunse gazda.

Cuvântul, care domnului Beausire i se părea că-i va opri, fu pentru zbiri scânteia ce dădu foc la pulbere. Nemulţumirea lor care mocnea – un portărel este întotdeauna nemulţumit de ceva – lua o formă, un corp, o raţiune de a fi.

— Dar, la urma urmei – strigă primul agent – de ce-ţi ascunzi nevasta?

— Chiar aşa! Nu cumva nu suntem destul de prezentabili? Zise al doilea.

— Dac-ai şti ce facem pentru dumneata, ai fi mai cinstit cu noi – reluă primul.

— Şi ne-ai da tot ce-ţi vom cere – adaugă curajos al doilea.

— Hm! Vorbiţi cam de sus, domnilor! Replică Beausire.

— Vrem să-ţi vedem nevasta – rosti zbirul cu glas poruncitor.

— Şi eu vă jur c-am să vă dau afară! Strigă Beausire, sătul de beţia lor.

Ei îi răspunseră printr-un hohot de râs, care ar fi trebuit să-l pună pe gânduri. Nu ţinu seama şi se încăpăţână.

— Uite ce este – zise el – acum nu vă dau nici banii pe care vi i-am făgăduit şi-o să vă luaţi imediat tălpăşiţa.

Ceilalţi hohotiră şi mai tare decât prima dată. Beausire, tremurând de furie, spuse cu voce înăbuşită:

— Pricep eu ce vreţi: o să faceţi zgomot şi-o să vorbiţi; dar dacă vorbiţi, pierdeţi şi voi o dată cu mine.

Musafirii continuară să râdă între ei; gluma li se părea straşnică. A fost singurul lor răspuns. Beausire crezu că-i înspăimânta, arătându-şi forţa şi se repezi spre scară, nu ca un om care vrea să aducă ludovicii, ci ca unul furios care caută o armă. Zbirii se ridicară de la masă şi, credincioşi principiilor lor, alergară după Beausire, pe care îl înhăţară. Acesta ţipă, o uşă se deschise şi, în pragul ce dădea spre camerele de la etajul întâi, apăru o femeie înspăimântată.

Văzând-o, cei doi îi dădură drumul lui Beausire şi scoaseră şi ei un ţipăt, dar de bucurie, de victorie, de exaltare sălbatică. O recunoscură pe cea care semăna atât de uluitor cu regina Franţei. Beausire, care îi crezu o clipă dezarmaţi de apariţia unei femei, văzu repede că se înşelase. Cel cu vocea poruncitoare se apropie de domnişoara Oliva şi zise cu un ton nu prea politicos, neavând ochi decât pentru uluitoarea asemănare.

— Ah, ah! Te arestez!

— S-o arestaţi? Strigă Beausire. De ce?

— Pentru ca aşa ne-a poruncit domnul de Crosne – replică celălalt agent. Şi noi în serviciul domnului de Crosne suntem.

Dacă între cei doi îndrăgostiţi ar fi căzut trăsnetul, ei ar fi fost mai puţin înspăimântaţi decât de această declaraţie.

— Iată ce înseamnă, Beausire, să nu fi vrut să fii amabil – îi spuse cel cu vocea poruncitoare.

Agentul n-avea nici un fel de logică, iar însoţitorul său îi atrase atenţia:

— N-ai dreptate, Legrigneux, fiindcă, dacă Beausire ar fi fost amabil şi ne-ar fi arătat-o pe doamnă, noi tot am fi arestat-o.

Beausire îşi cuprinse în palme fruntea înfierbântată. Nici nu se gândea măcar ca cei doi servitori, soţ şi soţie, ascultau jos, la piciorul scării, ciudata scenă ce se petrecea pe trepte. Deodată îi veni o idee, care îi surâse şi el se învioră numaidecât.

— Aţi venit să mă arestaţi pe mine? Îi întrebă pe poliţişti.

— Nu, întâmplarea a vrut aşa – răspunseră ei, cu naivitate.

— N-are importanţă, aţi fi putut să m-arestaţi, dar pentru şaizeci de ludovici, aţi vrut să mă lăsaţi liber.

— A, nu, intenţia noastră era să mai cerem încă şaizeci.

— Şi nu ne luăm cuvântul înapoi – continuă celălalt. Aşa că, pentru o sută douăzeci de ludovici, te lăsam liber.

— Dar… Doamna? Întrebă Beausire, tremurând.

— A, cu doamna este altceva – răspunse cel cu vocea poruncitoare.

— Doamna face două sute de ludovici, nu-i aşa? Se grăbi să spună Beausire.

Cei doi agenţi începură din nou să râdă în felul acela înfiorător, pe care, din păcate, de data aceasta Beausire îl înţelese.

— Trei sute…

— Zise el – patru sute, o mie de ludovici, lăsaţi-o însă liberă! Ochii lui Beausire scânteiau în timp ce vorbea. Văd că nu-mi răspundeţi. Ştiţi că am bani şi vreţi să mă siliţi să plătesc. Foarte bine. Vă voi da două mii de ludovici, patruzeci şi opt de mii de livre, vă îmbogăţiţi amândoi, numai lăsaţi-i libertatea!

— Va să zică o iubeşti pe femeia aceasta? Vorbi cel cu glas poruncitor.

Fu rândul lui Beausire să râdă şi râsul lui ironic fu atât de fioros, arăta atât de bine cât de disperat; era dragostea ce-i mistuia inimă împietrită, încât celor doi zbiri li se făcu frică şi hotărâră să-şi ia toate precauţiile ca să înlăture

izbucnirea deznădejdii pe care o citeau în privirea lui rătăcita. Fiecare scoase din buzunar câte două pistoale şi, apăsându-le în pieptul lui Beausire, îi spuseră:

— Nici pentru o sută de mii de scuzi nu ţi-o înapoiem pe această femeie. Domnul de Rohan ne-o va plăti cu cinci sute de mii de livre, iar regina un milion.

Beausire ridică ochii spre cer, cu o expresie care ar fi îmblânzit poate şi o fiară, dar nu un poliţai.

— Să mergem! Zise cel cu vocea poruncitoare. Probabil că ai o brişcă, ceva cu care să plecăm. Porunceşte să se înhame caii la trăsura pentru doamnă, trebuie să faci asta pentru ea.

— Şi cum suntem băieţi buni – adaugă celălalt – n-o să întindem prea mult coardă. Te luăm şi pe dumneata, aşa, de formă; pe drum, întoarcem capul, sări jos din brişcă şi noi n-o să băgăm de seamă decât după ce vei fi la o distanţa de vreo mie de paşi. Îţi convine, da?

Beausire răspunse doar atât:

— Unde merge ea, merg şi eu. Cât voi trăi pe lumea asta, n-am s-o părăsesc!

— Oho! Nici pe cealaltă! Adaugă Oliva, îngheţata de spaimă.

— Cum vrei… Cu atât mai bine! Îi răspunse cel cu vocea poruncitoare. Cu cât îi ducem mai mulţi prizonieri domnului de Crosne, cu atât se veseleşte mai tare.

Un sfert de oră mai târziu, brişca lui Beausire plecă de acasă, ducându-i pe cei doi îndrăgostiţi captivi şi pe paznicii lor.

Capitolul XC Biblioteca reginei

Ne putem închipui efectul pe care îl produse asupra domnului de Crosne, capturarea celor doi. Agenţii nu primiră probabil milionul la care sperau, dar se poate presupune că au fost pe deplin satisfăcuţi. În ceea ce-l priveşte pe şeful poliţiei, după ce-şi frecă bine mâinile în

semn de mulţumire, se duse la Versailles într-o trăsură, urmată de o alta cu perdelele trase şi bine ferecate.

Era a doua zi după ce agentul cu glas poruncitor şi amicul său o predaseră pe Nicole în mâinile şefului poliţiei.

Domnul de Crosne porunci ca ambele trăsuri să intre la Trianon, coborî din cea pe care o ocupase şi o lăsă pe cealaltă în paza primului său aghiotant. Ceru să fie introdus la regină, căreia îi ceruse în prealabil o audienţă la Trianon. Regina, care de o lună urmărea cu sufletul la gură cercetările poliţiei, acceptă pe loc audienţa înaltului funcţionar; veni dis-de-dimineaţă, cu o suită restrânsă, în această locuinţă pe care o iubea mai mult decât pe oricare alta, zicându-şi că poate i se va comunica un secret ce trebuia păstrat.

Îndată ce domnul de Crosne fu introdus, regina, văzându-i chipul strălucitor de bucurie, îşi dădu seama că aducea veşti bune. De atâta vreme vedea în jurul ei numai feţe posomorâte şi reci. Simţi izvorându-i din inima rănită de moarte o mare bucurie, prima din ultimele treizeci de zile infernale. Magistratul, după ce-i sărută mâna, spuse:

— Doamnă, se află la Trianon o sală unde maiestatea sa să poată vedea ce se întâmplă fără a fi văzută?

— Biblioteca mea – răspunse regina. În spatele rafturilor am amenajat un mic salon, unde să poţi lua o gustare şi uneori, mâncând acolo, mă distram cu doamna de Lamballe sau cu domnişoara de Taverney, pe vremea când o aveam lângă mine, să privesc strâmbăturile hazlii ale abatelui Vermond când îi cădea în mână vreun pamflet în care era vorba despre el.

— Foarte bine, doamnă – răspunse domnul de Crosne. Acum aş vrea să intre în castel trăsura pe care am lăsat-o jos, fără ca ceea ce se află în trăsură să fie văzut de altcineva decât de către maiestatea voastră.

— Nimic mai simplu – zise regina. Unde se află trăsura?

— În prima curte, doamnă.

Regina sună şi porunci celui care se înfăţişă:

— Duceţi trăsura pe care v-o va arăta domnul de Crosne în vestibulul cel mare şi închideţi cele două uşi, în aşa fel încât să fie cu desăvârşire întuneric şi nimeni să nu poată vedea mai înainte de a vedea eu curiozităţile pe care mi le-a adus domnul de Crosne.

Ordinul fu executat întocmai. Ştiau să respecte cu mult mai bine capriciile reginei decât poruncile sale. Trăsura intră sub bolta de lângă sala gărzilor şi-şi descarcă conţinutul în coridorul întunecos.

— Acum doamnă – zise domnul de Crosne – binevoiţi să veniţi cu mine în salonul amintit şi porunciţi sa fie lăsat să intre în biblioteca aghiotantul meu împreună cu ceea ce aduce.

Zece minute mai târziu, regina pândea emoţionată din spatele rafturilor. Văzu intrând în biblioteca o formă înfăşurata în valuri şi care, când aghiotantul le dădu la o parte, o făcu să scoată un ţipăt de spaimă. Era Oliva, îmbrăcată într-unul din costumele cele mai îndrăgite de Maria-Antoaneta. Purta rochia verde cu dungi late negro-moarat, pieptănătura înaltă care-i plăcea reginei, inele asemănătoare cu ale ei, pantofi de casă din satin verde cu tocuri uriaşe: era Maria-Antoaneta însăşi, dar fără sângele cezarilor care era înlocuit de fluidul plebeian, ţintii tuturor voluptăţilor domnului Beausire. Reginei i se păru că se vede într-o oglindă; sorbi din ochi această apariţie.

— Ce spune maiestatea voastră de o astfel de asemănare? Întrebă domnul de Crosne, jubilând de efectul pe care îl produsese.

— Spun… Spun. Domnule. Bâigui regina, năucită. „Ah, Olivier – îşi zise în gând – de ce nu eşti aici?”

— Ce vrea maiestatea voastră?

— Nimic, domnule, nimic, doar ca regele să afle cât mai curând.

— Şi ca domnul de Provence să vadă, nu-i aşa, doamnă?

— Ah, îţi mulţumesc, domnule de Crosne, îţi mulţumesc. Ce i se va face acestei femei?

— Ei i se atribuie tot ce s-a întâmplat, nu-i aşa, doamnă? Întrebă domnul de Crosne.
— Ai dat, fără îndoială, de firul complotului'?
— Aproape, doamnă.
— Şi domnul de Rohan?
— Domnul de Rohan nu ştie încă nimic.
— Ah! Exclamă regina, prinzindu-şi fruntea în palme. Îmi dau seama că aceasta este femeia care l-a indus în eroare pe cardinal!
— Poate ai aşa este, doamnă, dar daci domnul de Rohan a greşit, este cineva care a săvârşit în mod intenţionat această crimă.
— Cercetaţi cât mai bine, domnule; aveţi în mâinile dumneavoastră onoarea dinastiei Franţei.
— Şi fiţi convinsă, doamnă, că se află pe mâini bune – răspunse domnul de Crosne.
— Procesul? Întrebă regina.
— Continuă. Toată lumea neagă; aştept însă momentul potrivit ca să arunc în joc această mărturie convingătoare care se afla acolo, în biblioteca dumneavoastră.
— Şi doamna de La Motte?
— Nu ştie c-am găsit-o pe fată şi-l acuză pe domnul de Cagliostro că l-a aţâţat în asemenea hal pe cardinal, cu licorile lui, încât l-a făcut să-şi piardă minţile.
— Şi domnul de Cagliostro?
— Domnul de Cagliostro, pe care l-am interogat, mi-a promis că vine să mă vadă chiar în dimineaţa asta.
— Este un om periculos.
— Ne va fi de folos. Muşcat de o viperă ca doamna de La Motte, va lua veninul şi ne va da contraotrava.
— Speraţi să vă facă mărturisiri neaşteptate?
— Sunt sigur.
— Cum aşa, domnule? Ah, vă rog spuneţi-mi dacă este ceva care m-ar putea linişti!
— Iată motivele mele, doamna: doamna de La Motte locuia în strada Saint-Claude.

— Ştiu, ştiu – spuse regina, roşind.

— Da, maiestatea voastră îi făcea acestei femei cinstea de a fi mărinmoasă cu ea.

— M-a răsplătit cum trebuie, nu-i aşa? Deci locuia pe strada Saint-Claude…

— Şi domnul de Cagliostro locuieşte exact peste drum.

— Şi presupuneţi…?

— Că dacă a existat un secret pentru unul sau altul dintre cei doi, secretul a devenit al amândurora. Vă rog să mă iertaţi, doamnă, văd că s-a apropiat ora la care trebuie să-l întâlnesc, la Paris, pe domnul de Cagliostro şi pentru nimic în lume n-aş vrea să întârzii de a-i asculta explicaţiile…

— Duceţi-vă, domnule, duceţi-vă şi fiţi încă o dată convins de recunoştinţa mea. Iată deci – strigă ea, izbucnind în plâns după ce pleca domnul de Crosne – iată că începe să existe o explicaţie! Îmi voi citi izbânda pe toate feţele. Numai pe faţa singurului prieten căruia ţin să-i dovedesc nevinovăţia mea, n-o voi vedea!

În timpul acesta, domnul de Crosne zbura spre Paris şi ajunse acasă, unde îl aştepta domnul de Cagliostro. Acesta ştia totul de cu seară. Se dusese la Beausire, al cărui bârlog îl cunoştea, ca să-l îndemne să părăsească Franţa, când deodată îl văzuse pe escroc între doi poliţişti. Oliva era ascunsă în fundul trăsurii, disperată şi scăldată în lacrimi.

Beausire îl văzu şi el pe conte venind spre ei, într-o trăsură de poştă, şi-l recunoscu. Gândul că acest senior misterios şi puternic i-ar putea fi de folos îi schimba cu desăvârşire hotărârea de a nu o părăsi niciodată pe Oliva. El reînnoi propunerea de evadare făcută poliţiştilor, aceştia acceptară cei o sută de ludovici pe care Beausire îi avea la el şi-l lăsară să fugă, cu toate plânsetele Nicolei.

Îmbrăţişându-şi iubita, el îi şopti la ureche:

— Nu pierde nădejdea, mă voi strădui să te salvez.

Şi mărşălui cu convingere pe drumul urmat de Cagliostro. Acesta se oprise, neştiind ce să facă: nu mai era nevoit să se ducă să-l caute pe Beausire, deoarece Beausire venea…

Mai bine să-l aştepte pe Beausire, dacă cumva acesta ar fi alergat după el. Cagliostro aştepta deci de o jumătate de oră la cotitură drumului, când îl văzu apărând palid, cu răsuflarea tăiată, mai mult mort decât viu, pe nefericitul iubit al Olivei.

Văzând trăsura oprită, Beausire scoase un strigăt de bucurie asemănător cu cel pe care-l scoate un naufragiat când se agăţă de o scândură.

— Ce se întâmplă, copile? Întrebă contele, ajutându-l să se urce alături de el.

Beausire îi povesti toată jalnica lui poveste, pe care Cagliostro o asculta în tăcere.

— E pierdută – îi spuse el apoi.

— Cum aşa? Strigă Beausire.

Cagliostro îi povesti ceea ce el nu ştia, aventurile din strada Saint-Claude şi cele de la Versailles. Beausire aproape că leşină.

— Salvaţi-o, salvaţi-o! Repetă el, căzând în genunchi în trăsură. Şi dacă tot o mai iubiţi, va fi a dumneavoastră.

— Prietene – răspunse Cagliostro – greşeşti, n-am iubit-o niciodată pe domnişoara Oliva; n-aveam decât un scop: acela de a o sustrage vieţii de pierzanie pe care o obligai s-o ducă.

— Dar…

— Îngăimă surprins Beausire.

— Te miră? Află că sunt unul dintre conducătorii unei societăţi de reformă morală care şi-a propus să smulgă din ghearele viciului tot ce mai poate avea şanse de îndreptare. N-o puteam vindeca pe Oliva decât numai răpindu-ţi-o, iată de ce ţi-am răpit-o. Să spună ea dacă a auzit din gura mea măcar o vorbă galantă; să spună dacă nu i-am făcut servicii fiind absolut dezinteresat!

— Un motiv în plus, domnule! Salvaţi-o, salvaţi-o!

— Voi încerca, depinde însă de dumneata, Beausire.

— Vă dau şi viaţa.

— Nu-mi trebuie chiar atât. Întoarce-te la Paris cu mine şi, dacă urmezi pas cu pas instrucţiunile mele, poate o vom salva pe iubita dumitale. Pun însă o singură condiţie.

— Care, domnule?

— O să ţi-o spun după ce ne vom întoarce la Paris.

— Ah, consimt dinainte! Numai s-o văd… S-o văd…!

— Chiar la asta mă gândeam; o vei vedea înainte de a trece două ceasuri.

— Şi o voi îmbrăţişa?

— Aşa cred! Ba mai mult, îi vei spune ceea ce o să-ţi spun eu.

Cagliostro îşi continuă împreună cu Beausire drumul spre Paris.

După două ore, spre seară, prinseră din urmă brişca. Un ceas mai târziu, Beausire cumpăra de la cei doi agenţi, cu cincizeci de ludovici, dreptul de a o îmbrăţişa pe Nicole şi de a-i strecura la ureche recomandările contelui.

Poliţiştii erau în admiraţia acestei iubiri pătimaşe şi-şi făgăduiau să facă rost în felul acesta de câte cincizeci de ludovici, la fiecare a doua oprire. Dar Beausire nu mai apăru şi trăsura lui Cagliostro îl duse iute la Paris, unde se pregăteau atâtea evenimente.

Iată ce trebuia să afle cititorul înainte de a-l vedea pe domnul de Cagliostro într-o convorbire de afaceri cu domnul de Crosne.

Acum îl putem introduce în cabinetul şefului poliţiei.

Capitolul XCI Cabinetul şefului poliţiei

Domnul de Crosne ştia despre Cagliostro tot ceea ce un destoinic şef de poliţie poate să ştie despre un om care locuieşte în Franţa, ceea ce nu era puţin lucru. Îi cunoştea toate numele pe care le purtase, toate secretele de alchimist, de magnetism, de prezicător, de falsificator de bani; îi cunoştea pretenţiile de ubicuitate, de regenerare veşnică; îl considera un mare senior şarlatan.

Era o minte pătrunzătoare acest domn de Crosne, care îşi cunoştea meseria, era bine văzut la curte, indiferent la favoruri, orgolios; un om pe care nu-l putea duce nimeni de nas. Acestuia, ca şi domnului de Rohan, Cagliostro nu-i putea oferi nişte ludovici, încă fierbinţi, din cuptorul lui ermetic; acestuia, Cagliostro nu i-ar fi putut arăta ţeava pistolului cum făcuse Balsamo cu domnul de Sartine; acestuia, Balsamo nu i-o putea cere pe Lorenza, dimpotrivă, Cagliostro trebuia să-i dea lui socoteala. Iată de ce contele, în loc să aştepte desfăşurarea evenimentelor, crezuse de cuviinţă să ceară el o audienţă magistratului.

Domnul de Crosne îşi simţea avantajul şi se pregătea să tragă toate foloasele. Cagliostro simţea că nu prea este la largul său şi se pregătea să iasă din încurcătură.

Această partidă de şah, jucată pe faţă, avea o mizã pe care unul dintre participanţi nici nu o bănuia măcar şi acest jucător, trebuie s-o mărturisim, nu era domnul de Crosne. El nu vedea în Cagliostro, am mai spus, decât şarlatanul şi nu-l luă deloc în seamă.

Domnul de Crosne aştepta din partea lui Cagliostro veşti în privinţa colierului şi a iţelor doamnei de La Motte. Acesta era dezavantajul său. Dar, în sfârşit, avea dreptul de a interoga, de a întemniţa, aici era superioritatea lui. Îl primi pe conte ca un om care îşi cunoaşte importanţa, dar care nu vrea să fie nepoliticos cu nimeni, nici măcar cu un fenomen. Cagliostro se supraveghea. Dorea să rămână neapărat un mare senior, aceasta fu singura slăbiciune pe care o lăsă să se vadă.

— Domnule – îi spuse şeful poliţiei – mi-aţi cerut o audienţă. Vin anume de la Versailles ca să v-o acord.

— Domnule, m-am gândit că veţi avea poate curiozitatea de a mă chestiona în privinţa celor ce se întâmpla şi, ca un om care vă apreciază calităţile şi îşi dă seama de importanţa funcţiilor dumneavoastră, am venit eu la dumneavoastră. Iată-mă.

— Să vă chestionez? Replică magistratul, prefăcându-se foarte surprins. În ce privinţă, domnule şi în ce calitate?

— Domnule – răspunse direct Cagliostro – vă ocupaţi îndeaproape de doamna de La Motte şi de dispariţia colierului.

— Nu cumva l-aţi găsit dumneavoastră? Întrebă domnul de Crosne, aproape batjocoritor.

— Nu – răspunse grav contele. Dacă însă n-am găsit colierul, cel puţin ştiu că doamna de La Motte locuia în strada Saint-Claude.

— Chiar vizavi de dumneavoastră, domnule. Ştiam şi asta – spuse magistratul.

— Atunci, domnule, ştiţi ce făcea doamna de La Motte… Să nu mai vorbim deci.

— Dimpotrivă – spuse domnul de Crosne, cu un aer indiferent – să vorbim.

— A, n-ar avea nici un rost, dacă n-ar fi vorba despre micuţa Oliva – aruncă într-o doară Cagliostro. Dar pentru că ştiţi totul în privinţa doamnei de La Motte, nu mai am ce să vă spun.

La auzul numelui Olivei, domnul de Crosne tresări.

— Ce spuneaţi despre Oliva? Întrebă el. Cine este Oliva?

— Nu ştiţi?! O, domnule, era o curiozitate pe care aş fi vrut să v-o arăt. Închipuiţi-vă o fată foarte drăguţa, un mijlocel… Nişte ochi albaştri, ovalul feţei perfect; un gen de frumuseţe care aminteşte oarecum pe cea a maiestăţii sale regina.

— Oho!… Exclamă domnul de Crosne. Şi…?

— Şi fata aceasta îşi strică viaţa, lucru ce-mi făcea rău; a fost cândva în serviciul unui vechi prieten al meu, domnul de Taverney…

— Baronul care a murit zilele trecute?

— Da, cel care a murit. În afară de asta, a mai aparţinut unui alt savant pe care dumneavoastră nu-l cunoaşteţi, domnule ministru al poliţiei şi care… Ah, am început să fac cale întoarsă şi bag de seamă că încep să vă stingheresc.

— Ba dimpotrivă, vă rog, binevoiţi şi continuaţi, domnule. Ce spuneaţi despre Oliva?

— Ducea o viaţa dezordonată, după cum am avut cinstea de a vă spune. Trăia aproape în mizerie, cu un ticălos oarecare, iubitul ei, care-i fura totul şi o mai şi bătea: făcea parte din vânatul dumneavoastră cel mai ieftin, domnule, un escroc pe care, desigur nu-l cunoaşteţi…

— Un oarecare Beausire, poate? Zvârli magistratul, bucuros că poate să pară bine informat.

— Va să zică îl cunoaşteţi! Este surprinzător! Rosti Cagliostro, cu admiraţie. Foarte bine! Domnule, sunteţi şi mai ştiutor decât mine. Or, într-o zi în care Beausire a bătut-o şi a prădat-o pe biata fată, ca de obicei, ea s-a refugiat la mine, cerându-mi s-o ocrotesc. Sunt bun la suflet, i-am cedat un colţ într-unul din palatele mele.

— La dumneavoastră…?! Era la dumneavoastră? Strigă magistratul, surprins.

— Fără îndoială – răspunse Cagliostro, prefăcându-se mirat la rândul său. De ce n-aş fi adăpostit-o la mine? Sunt holtei.

Şi începu să râdă cu o bonomie atât de desăvârşită, încât domnul de Crosne căzu cu totul în cursă.

— La dumneavoastră, repetă el. De aceea agenţii mei au căutat-o în zadar.

— Au căutat-o?! Întrebă Cagliostro. Au căutat-o pe biata micuţă? Nu cumva a făcut ceva ce nu ştiu…?

— Nu, domnule, nu; continuaţi, vă rog.

— Eu am terminat. Locuia la mine; asta e tot.

— Ba nu, domnule conte, nu, nu poate să fie totul, pentru ca, pare-mi-se chiar adineauri asociaţi numele Olivei cu cel al doamnei de La Motte.

— Din cauza vecinătăţii – spuse Cagliostro.

— Asta este altceva, domnule conte… N-aţi spus nici o clipă ai doamna de La Motte şi domnişoara Oliva erau vecine.

— Aceasta ţine însă de o împrejurare pe care ar fi inutil să v-o mai istorisesc. Doar nu-i povesteşti primului magistrat al regatului despre trăsnăile unui rentier trândav.

— Domnule, mă interesează mai mult decât credeţi; am găsit-o pe aceasta Oliva, pe care spuneţi că aţi adăpostit-o la dumneavoastră, undeva în provincie.

— Aţi găsit-o…?

— Cu domnul de Beausire…

— Ei bine, bănuiam! Strigă Cagliostro. Era cu Beausire? O, foarte bine, foarte bine! Trebuie să-i cer scuze doamnei de La Motte.

— Cum?! Ce vreţi să spuneţi? Întrebă domnul de Crosne.

— Spun, domnule, ca, după ce am bănuit-o o clipă pe doamna de La Motte, simt că trebuie să-i cer scuzele cele mai sincere.

— Aţi bănuit-o?! De ce?

— Doamne sfinte, aveţi răbdare să ascultaţi toate bârfelile? Ei bine, atunci aflaţi că, în clipa când trăgeam nădejde s-o aduc pe Oliva pe calea cea bunii, s-o conving să muncească şi să fie cinstită… Ştiţi, mă preocupa morala, domnule… În clipa aceea cineva mi-a răpit-o.

— Cine v-a răpit-o?! De la dumneavoastră de acasă?

— Da, de la mine de-acasă.

— Ciudat!

— Nu-i aşa? Şi mă tot blestemam, zicându-mi că numai doamna de La Motte putea s-o facă. Ce relative sunt judecăţile noastre!

Domnul de Crosne se apropie de Cagliostro.

— Vă rog să fiţi mai precis – spuse el.

— Domnule, acum că aţi găsit-o pe Oliva cu Beausire, nimic nu mă mai obliga să mă gândesc la doamna de La Motte, la insistenţele sale, la semnele şi biletele sale.

— Pentru Oliva?

— Desigur.

— Doamna de La Motte şi Oliva se înţelegeau?

— Perfect.

— Se vedeau?
— Doamna de La Motte găsise mijlocul de a o scoate în oraş pe Oliva în fiece noapte.
— În fiece noapte? Sunteţi sigur?
— Atât cât poate fi un om sigur de ce a văzut şi a auzit.
— Domnule, dar îmi spuneţi lucruri pe care le-aş plăti cu o mie de livre cuvântul! Ce fericire pentru mine că fabricaţi aur!
— Nu mai pot face, domnule, costă prea scump.
— Sunteţi prietenul domnului de Rohan?
— Aşa cred.
— Atunci trebuie să ştiţi cât de mult contează în această afacere scandaloasă intrigantă care poartă numele de doamna de La Motte?
— Nu, nu vreau să ştiu.
— Cunoaşteţi însă poate urmările acelor plimbări făcute de Oliva şi doamna de La Motte?
— Domnule, sunt lucruri pe care un om prudent trebuie să încerce să nu le afle – răspunse sentenţios Cagliostro.
— Nu vreau decât să-mi faceţi cinstea de a-mi răspunde la o întrebare – adăugă repede domnul de Crosne. Aveţi dovezi că doamna de La Motte a corespondat cu Oliva?
— O sută.
— Care?
— Biletele doamnei de La Motte pe care le arunca Olivei cu o arbaletă, găsită, fără îndoială, în locuinţa sa. Mai multe din aceste bilete înfăşurate în jurul unei bucăţele de plumb nu şi-au atins scopul. Au căzut în stradă şi unele au fost adunate de mine sau de oamenii mei.
— Le veţi pune la dispoziţia justiţiei, domnule?
— O, domnule, sunt atât de nevinovate, încât n-am nici o ezitare şi nu cred că pentru atâta lucru să merit reproşurile doamnei de La Motte.
— Şi… Aveţi şi dovezi că s-au înţeles amândouă, că s-au întâlnit…?
— O mie.

— Numai una singură, vă rog.
— Pe cea mai convingătoare. Se pare că doamna de La Motte reuşise să intre în casa mea ca s-o vadă pe Oliva, fiindcă am văzut-o chiar eu în ziua când a dispărut tânăra femeie.
— În aceeaşi zi?
— Împreuna cu mine au văzut-o şi toţi servitorii mei.
— Ah!… Şi ce vroia să facă, din moment ce Oliva dispăruse…?
— Aceeaşi întrebare mi-am pus-o şi eu, mai întâi şi nu mi-am putut explica. O văzusem pe doamna de La Motte coborând dintr-o trăsură de poştă care aştepta în strada Roi-Doré. Slujitorii mei au văzut trăsura staţionând îndelung şi mărturisesc că m-am gândit că doamna de La Motte vroia s-o ia pe Oliva.
— Aţi fi lăsat-o?
— De ce nu?! Această doamnă de La Motte este o persoană miloasă şi pe care soartă o favorizează. Este primită la curte. De ce aş fi împiedicat-o eu să mă scape de Oliva? Aş fi greşit, după cum vedeţi, deoarece mi-a răpit-o un altul ca s-o facă să ducă iarăşi acea viaţă de pierzanie.
— Aşadar – murmură domnul de Crosne, căzând pe gânduri – domnişoara Oliva locuia la dumneavoastră?
— Da, domnule.
— Aşadar, doamna de La Motte şi domnişoara Oliva se cunoşteau, se vedeau, ieşeau împreună?
— Da, domnule.
— Aşadar, doamna de La Motte a fost la dumneavoastră acasă când a fost răpită Oliva?
— Da, domnule.
— V-aţi gândit că doamna contesă voia s-o răpească pe fată?
— La ce altceva m-aş fi putut gândi?
— Şi ce-a spus doamna de La Motte când a văzut ca Oliva nu mai este la dumneavoastră?
— Mi s-a părut că e foarte tulburată.

— Bănuiţi că Beausire a venit s-o ia?

Bănuiesc, numai pentru că mi-aţi spus dumneavoastră că el a răpit-o, altfel n-aş avea de ce să bănuiesc. Individul nu ştia unde locuieşte Oliva. Cine putea să-i spună?

— Oliva însăşi.

— Nu cred, pentru ca, în loc să-l facă pe el să vină s-o ia de la mine, ar fi fugit ea la el şi vă rog să mă credeţi că n-ar fi putut să intre la mine în casă decât dacă doamna de La Motte i-ar fi dat cheia.

— Dânsa avea o cheie?

— Fără îndoială.

— În ce zi a fost răpită, vă rog? Întrebă domnul de Crosne, luminat deodată de torţa pe care i-o întindea cu atâta iscusinţa Cagliostro.

— Domnule, în privinţa aceasta nu mă pot înşela; era exact în ajunul Sfântului Ludovic.

— Asta este! Exclamă şeful poliţiei. Asta este! Domnule, aţi făcut statului un serviciu deosebit!

— Sunt nespus de fericit, domnule.

— Şi vi se va mulţumi cum se cuvine.

— În primul rând, pentru ca voi avea conştiinţa împăcată – spuse contele.

Domnul de Crosne se înclină.

— Pot conta pe furnizarea dovezilor despre care am vorbit? Întrebă el.

— Domnule, voi fi mereu la dispoziţia justiţiei.

— Ei bine, contez, domnule, pe cuvântul dumneavoastră. Sper să am cinstea de a vă revedea.

Şi îl concedie pe Cagliostro, care, ieşind, îşi zise în sinea lui: „Ah, contesă, ah, viperă, ai vrut să mă acuzi; cred că ai muşcat din momeală; fereşte-ţi dinţii!”

Capitolul XCII Interogatoriile

În timp ce domnul de Crosne discuta cu Cagliostro, domnul de Breteuil se prezenta din partea regelui la

Bastilia ca să ia interogatoriul domnului de Rohan. Întrevederea acestor doi adversari putea să fie furtunoasă. Domnul de Breteuil cunoştea mândria domnului de Rohan: se răzbunase îngrozitor pentru a se ţine de aici înainte în limitele unor procedee politicoase. Fu mai mult decât politicos. Dar domnul de Rohan refuza să răspundă. Ministrul de justiţie insista; domnul de Rohan declara că se va supune măsurilor pe care le vor lua parlamentul şi judecătorii. Domnul de Breteuil trebui să se retragă în faţa voinţei neclintite a acuzatului.

Trimise să fie chemată la el doamna de La Motte, care redacta într-una memorii; veni în grabă. Domnul de Breteuil îi explica limpede situaţia sa, pe care ea o cunoştea mai bine decât oricine. Răspunse că are dovada nevinovăţiei sale şi ca o va furniza atunci când va fi nevoie. Domnul de Breteuil îi atrase atenţia ca nimic nu e mai urgent. Jeanne îi recită istoria pe care o compusese; erau aceleaşi insinuări împotriva tuturor, aceeaşi afirmaţie că nu ştia de unde porneau acele false învinuiri. Declară, de asemenea că, deoarece parlamentul era însărcinat cu această afacere, nu va spune nimic important decât în prezenţa cardinalului şi în funcţie de acuzaţiile pe care acesta i le va aduce.

Domnul de Breteuil îi răspunse atunci că domnul de Rohan pune totul în seama ei.

— Totul? Întrebă Jeanne. Chiar şi furtul?

— Chiar şi furtul!

— Binevoiţi şi aduceţi-i la cunoştinţă domnului cardinal – ripostă cu răceală Jeanne – că îi atrag atenţia să nu mai continue cu un sistem de apărare atât de prost.

Şi asta fu tot. Domnul de Breteuil însă nu era satisfăcut îi mai trebuiau nişte amănunte mai intime. Îi trebuiau, ca să înţeleagă totul, motivele care-l determinaseră pe cardinal să fie atât de îndrăzneţ faţă de regină şi pe regină atât de furioasă pe cardinal. Îi trebuia explicaţia logică a tuturor

rapoartelor adunate de domnul conte de Provence şi care se transformaseră în zvonuri care circulau în mulţime.

Ministrul de justiţie era un om inteligent, ştia să se poarte cu o femeie; îi promise totul doamnei de La Motte dacă ea ar acuza pe cineva în mod deschis.

— Luaţi seama – îi spuse el – nedezvăluind nimic, o acuzaţi, de fapt, pe regină; dacă insistaţi în sensul acesta, băgaţi de seamă, veţi fi condamnată pentru crimă de lezmaiestate: înseamnă dezonoarea şi ştreangul!

— Eu nu o acuz pe regină – spuse Jeanne. Dar eu de ce sunt acuzată?

— Acuzaţi atunci pe altcineva – replică inflexibil Breteuil. N-aveţi alt mijloc de a ieşi din încurcătură.

Ea se ferecă într-o tăcere prudentă şi această primă întrevedere dintre ea şi ministrul de justiţie nu avu nici un rezultat Cu toate astea se răspândiră unele zvonuri cum că au apărut niscai dovezi, că diamantele s-ar fi vândut în Anglia, unde domnul de Villette fu arestat de către agenţii domnului de Vergennes.

Primul asalt împotriva căruia Jeanne fu silită să se apere fu cumplit. Confruntată cu Reteau, pe care îl credea aliatul său până la moarte, îl auzi, îngrozită, cum declară umil că era un falsificator, că scrisese o chitanţă pentru diamante, o scrisoare ca din partea reginei şi că falsificase atât semnăturile bijutierilor cât şi pe cea a maiestăţii sale. Întrebat asupra motivelor care-l determinaseră să săvârşească toate aceste crime, răspunse că îi fuseseră cerute de către doamna de La Motte. Speriată, furioasă, ea negă, se apără ca o leoaică; pretinse că nu-l văzuse şi nu-l cunoscuse niciodată pe acest domn Reteau de Villette. În această privinţă primi însă două lovituri grele: doua mărturii o zdrobiră.

Prima a fost cea a unui birjar, pe care îl găsise domnul de Crosne şi care declară că dusese, în ziua şi la ora declarate de Reteau, o doamnă îmbrăcată într-un anume fel, în strada Montmartre. Acea doamnă atât de misterioasă care fusese

luată de către birjar din cartierul Marais, cine alta putea să fie dacă nu doamna de La Motte, care locuia în strada Saint-Claude? Cât despre familiaritatea ce există între aceşti doi complici, cum să mai poată fi tăgăduiţii când un martor declara că a văzut în ajunul Sfântului Ludovic, pe bancheta unei trăsuri din care coborî se doamna de La Motte, pe domnul Reteau de Villette, care putea fi uşor recunoscut după faţa sa palidă şi neliniştită?

Martorul era unul dintre slujitorii cei mai devotaţi ai domnului de Cagliostro. Acest nume o scoase din fire pe Jeanne şi o împinse la disperare. Se năpusti asupra lui Cagliostro, acuzându-l că-i tulburase minţile cardinalului de Rohan cu vrăjile şi farmecele lui, că-i insuflase gânduri necurate faţă de maiestatea regală.

Aceasta era prima verigă a acuzaţiei de adulter.

Domnul de Rohan se apără apărându-l pe Cagliostro. El negă cu atâta încăpăţânare, încât Jeanne, exasperată, formulă pentru prima oară acuzaţia unei iubiri demente a cardinalului pentru regină. Domnul de Cagliostro ceru şi obţinu imediat să fie întemniţat spre a se putea dezvinovăţi în faţa tuturor. Acuzatorii şi judecătorii se înflăcărară, cum se întâmpla la prima pâlpâire a adevărului; opinia publică lua imediat în braţe cauza cardinalului şi a lui Cagliostro împotriva reginei.

Aşa se întâmplă că regina, pentru ca să se înţeleagă limpede perseverenţa ei în a continuă procesul, lăsă să fie publicate rapoartele făcute regelui asupra plimbărilor nocturne şi, apelând la domnul de Crosne, îl somă să declare tot ce ştia. Lovitura, bine calculată, căzu asupra Jeannei şi o zdrobi definitiv.

Cel ce lua interogatoriul domnului de Rohan îl somă să declare, în plin consiliu de instrucţie, tot ce ştia despre plimbările în grădinile de la Versailles. Cardinalul răspunse că nu ştie să mintă şi că cere mărturia doamnei de La Motte. Aceasta nega că ar şti ceva despre asemenea plimbări. Ea califica drept mincinoase rapoartele şi

mărturiile care denunţau că fusese în grădină, fie însoţind-o pe regina, fie pe cardinal. Declaraţia contesei o dezvinovăţea pe Maria-Antoaneta, dacă se putea crede în vorbele unei femei acuzate de fals şi furt. Venind din această parte, dezminţirea părea să fie un act de complezenţa şi regina nu suporta aşa ceva.

Astfel încât, tocmai când Jeanne strigă mai tare că nu fusese niciodată noaptea în grădina de la Versailles şi că niciodată nu văzuse şi nu ştiuse nimic despre treburile particulare ale reginei şi cardinalului, în clipa aceea apăru Oliva, mărturie vie, care schimba toate părerile şi nărui tot eşafodajul de minciuni puse una peste alta de contesa.

Cum de n-a fost îngropata sub dărâmături? Cum de s-a ridicat, cu o ură şi mai cumplită şi mai teribilă? Nu ne explicăm fenomenul.

Oliva confruntată cu cardinalul! Ce lovitură cumplită! Domnul de Rohan dându-şi, în sfârşit, seama că a fost înşelat într-un chip josnic! Acest bărbat, ale cărui sentimente erau nobile, descoperind că o aventurieră, asociaţii cu o escroacă, îl tăcusem să o dispreţuiască cu glas tare pe regina Franţei, o femeie pe care o iubea şi care era nevinovată!

Efectul pe care această apariţie îl produse asupra domnului de Rohan a fost, după părerea noastră, scena cea mai dramatică şi cea mai importantă a evenimentelor petrecute, dacă ele nu ar fi sfârşit, după cum ne arată istoria, în noroi, sânge şi groază.

Când domnul de Rohan o văzu pe Oliva, această regină de bâlci şi când îşi aminti trandafirul, strângerea de mână şi băile lui Apolo, păli şi şi-ar fi vărsat sângele la picioarele Mariei-Antoaneta dacă ar fi văzut-o alături de cealaltă în clipa aceea. De câte ori nu şi-ar fi cerut iertare, câte remuşcări nu-i copleşeau inima! Dar chiar şi această consolare îi era interzisă, nu putea să recunoască faptul că existase Oliva, fără a mărturisi că o iubea pe adevărata regină; mărturisirea greşelii sale era o acuzaţie, o

murdărie. O lăsă pe Jeanne să nege totul. Tăcu. Când domnul de Breteuil, împreună cu domnul de Crosne, vru să o forţeze pe Jeanne să explice totul amănunţit, ea spuse:

— Cel mai bun mijloc de a demonstra că regina nu s-a plimbat noaptea în parc este să arăţi o femeie care seamănă cu regina şi care pretinde ca ea a fost în parc. O arăţi şi e foarte bine!

Diabolica insinuare prinse. Acest lucru infirma încă o dată adevărul.

Cum însă Oliva, în naivitatea sa, dădea toate amănuntele şi toate dovezile, cum nu omitea nimic, cum era crezută mult mai mult decât contesa, Jeanne recurse la un mijloc disperat: mărturisi. Mărturisi că îl dusese pe cardinal la Versailles, că excelenţa sa dorise cu orice preţ s-o vadă pe regina şi s-o asigure de afecţiunea lui cea mai respectuoasă; mărturisi pentru că simţea ca în spatele său se formase un grup pe care nu-i putea câştiga dacă se încăpăţâna să nege; mărturisi pentru ca, acuzând-o pe regină, însemna să şi-i alieze pe toţi duşmanii acesteia şi erau mulţi. Aşa că, pentru a zecea oară, în acest proces infernal, se inversară rolurile: cardinalul păru cel păcălit, Oliva o prostituată fără poezie şi fără minte, Jeanne o intrigantă; nici nu putea să aleagă ceva mai potrivit.

Dar cum pentru a face să reuşească acest plan nedemn era necesar ca regina să joace şi ea un rol, i-l repartiza pe cel mai odios, cel mai abject, cel mai compromiţător pentru demnitatea regală, cel al unei cochete fluşturatice, al unei femeiuşti care unelteşte şi înşeală. Maria-Antoaneta deveni Dorimene care conspira cu Frosine împotriva domnului Jourdain {16}, cardinalul. Jeanne declară că plimbările se făcuseră cu consimţământul Mariei-Antoaneta, care, ascunsă în spatele carpenilor, asculta râzând în hohote discursurile pasionate ale îndrăgostitului domn de Rohan.

Iată ce alese, ca o ultimă soluţie, aceasta hoaţă care nu mai ştia unde să-şi ascundă furtul.

Regina fu zdrobită de această ultimă acuzaţie, deoarece nu putea dovedi că este falsă. Nu putea pentru ca Jeanne declara că va publica toate scrisorile de dragoste scrise de către domnul de Rohan reginei şi pentru ca, într-adevăr, avea acele scrisori înflăcărate de o patimă nebuna. Nu putea, pentru ca domnişoara Oliva, care afirmă că fusese împinsă de către Jeanne în parcul de la Versailles, nu putea dovedi că cineva ascultă sau nu ascultă în spatele carpenilor.

În sfârşit, regina nu-şi putea dovedi, nevinovăţia pentru că prea mulţi erau aceia care aveau interes să ia aceste minciuni infernale drept adevăr.

Capitolul XCIII Ultima speranţă pierdută

După felul în care Jeanne încurcase lucrurile, era aproape imposibil, după cum vedem, să se descopere adevărul. Dându-şi seama că este acuzată în mod irecuzabil de douăzeci de mărturii provenind de la persoane demne de încredere că şi-a însuşit diamantele, Jeanne nu se putu hotărî să treacă drept o hoaţă oarecare. Avea nevoie să mai târască pe cineva în noroi, după ea. Îşi spuse că zgomotul scandalului de la Versailles îi va acoperi atât de bine fărădelegea, încât, chiar dacă contesa de La Motte va fi condamnată, sentinţa o va lovi pe regină înaintea oricui.

Socotelile sale însă dădură greş. Regina, acceptând deschis să discute ambele probleme şi cardinalul, îndurând interogatoriile, judecătorii şi scandalul. Îi smulseră adversarei lor aureola de nevinovăţie pe care şi-o făurise printr-o mie de subterfugii ipocrite.

Dar, lucru ciudat! Publicul avea să vadă desfăşurându-se în faţa sa un proces în care nimeni nu era nevinovat, nici chiar cei pe care justiţia îi va absolvi. După nenumărate confruntări în timpul cărora cardinalul fu în mod constant calm şi politicos chiar cu Jeanne, iar Jeanne se arătă violentă şi dornică să distrugă pe toată lumea, opinia

publică, în general şi cea a judecătorilor, în particular, se formară definitiv.

Orice neprevăzut devenise aproape imposibil, revelaţiile fuseseră epuizate. Jeanne îşi dădu seama că nu reuşise să-i influenţeze pe judecători. În tăcerea închisorii îşi adună toate forţele, toate speranţele. Toţi cei ce erau în jurul şi în serviciul domnului de Breteuil o sfătuiau pe Jeanne să o cruţe pe regină şi să-l acuze fam mila pe cardinal. Toţi cei ce aveau vreo legătură cu cardinalul, familia puternică, judecătorii care apărau cauza poporului, clerul cu bogatele sale resurse, toţi vroiau s-o convingă pe doamna de La Motte să spună întregul adevăr, să demaşte intrigile de la curte şi să împingă scandalul atât de departe, încât să clatine de moarte capetele încoronate. Grupul acesta căută s-o intimideze pe Jeanne; căutau s-o facă să-şi dea seama de ceea ce ea ştia foarte bine şi anume ca majoritatea judecătorilor erau de partea cardinalului, că va fi zdrobită fără nici un folos în această luptă şi adăugau ca, pe jumătate distrusă cum era, poate ar fi mai bine să se lase condamnată pentru afacerea cu diamantele decât să readucă pe tapet crime de lezmaiestate, un mâl însângerat adormit în fundul străvechilor legi feudale şi pe care un proces nu le poate scoate niciodată la suprafaţă fără ca moartea însăşi să nu-şi arate chipul.

Acest grup părea sigur de victorie. Şi era. Entuziasmul mulţimii era de partea sa şi se manifestă în favoarea cardinalului. Bărbaţii îi admirau răbdarea, femeile discreţia. Bărbaţii erau indignaţi că fusese înşelat în mod laş; femeilor li se părea de necrezut. Pentru nenumăraţi oameni, Oliva, în came şi oase, cu asemănarea sa nemaipomenită şi cu destăinuirile pe care le făcuse, nu existase niciodată, sau dacă existase, a fost numai pentru ca, având absolută nevoie de ea, regina o inventase anume.

Jeanne se gândea la toate acestea. Chiar avocaţii săi o părăsiseră, iar judecătorii nu-şi ascundeau repulsia; cei din grupul Rohan o acuzau din toate puterile; opinia publică o

dispreţuia. Se hotărî să lovească pentru ultima oară ca să-i neliniştească pe judecători, să le inspire teamă prietenilor cardinalului şi să dea un nou impuls urii generale împotriva Mariei-Antoaneta.

Mijlocul prin care trebuia să facă toate astea era următorul: curtea trebuia să creadă că ea a menajat-o tot timpul pe regină şi că va destăinui totul dacă nu o lăsau în pace.

Cardinalul trebuia să creadă că ea a păstrat tăcerea doar ca să imite delicateţea lui; dar că, în clipa când el ar vorbi, s-ar simţi şi ea dezlegată şi ar putea, de asemenea, să vorbească, astfel ca amândoi ar dezvălui adevărul, precum şi nevinovăţia lor.

Toate acestea erau, de fapt, un rezumat al comportării sale din timpul instrucţiei procesului. Se ştie însă ca orice fel de mâncare poate fi împrospătat dacă îi pui alte condimente. Iată ce născoci contesa ca să împrospăteze cele două stratageme ale sale.

Îi scrise reginei o scrisoare ai cărei termeni, ei înşişi, dezvăluie caracterul şi scopul:

„Doamnă,

Cu toate că situaţia mea este îngrozitoare şi greu de suportat, nu m-am plâns nici măcar o dată. Toate încercările de care s-a uzat pentru a mi se smulge mărturisiri n-au făcut decât să-mi întărească hotărârea de a nu-mi compromite niciodată suverană.

Cu toate astea, oricât de convinsă aş fi ca devotamentul şi discreţia mea ar trebui să-mi uşureze mijlocul de a ieşi din încurcătura în care mă aflu, trebuie să mărturisesc că eforturile familiei sclavului (aşa îi spunea regina cardinalului în zilele când se împăcaseră) mă fac să mă tem că voi deveni victima sa.

Îndelungata întemniţare, confruntări care nu se mai termină, ruşinea şi disperarea de a mă vedea acuzată de o

crimă pe care n-am comis-o mi-au zdruncinat curajul şi tremur de spaimă că devotamentul meu să nu se năruie în faţa atâtor lovituri concomitente.

Doamna poate cu un singur cuvânt să pună capăt acestei nefericite afaceri, prin intermediul domnului de Breteuil, care poate să-i dea, în ochii ministrului (regele), întorsătura pe care o va crede de cuviinţă priceperea sa, fără ca doamna să fie compromisă în nici un fel! Numai teama de a mă vedea silită să dau totul în vileag mă împinge să fac demersul ăsta, convinsă fiind că doamna vă ţine seama de motivele care mă silesc să recurg la el şi că va da ordin ca să fiu scoasă din situaţia penibilă în care mă aflu.

Sunt, cu cel mai profund respect, a doamnei cea mai umilă şi plecată supusă.

Contesa de VALOIS de LA MOTTE”

După cum se vede, Jeanne calculase totul. Sau scrisoarea ajunge la regina şi o tulbura prin hotărârea nestrămutată ce se desprinde din ea, după atâtea insinuări şi atunci regina, care trebuia să fie obosită de luptă, se va hotărî să termine, eliberând-o pe Jeanne pentru că; oricum, întemniţarea şi procesul nu duseseră la nimic. Sau, mult mai probabil, cum o dovedeşte chiar sfârşitul scrisorii, Jeanne nu sconta că scrisoarea să aibă vreo eficienţă, lucru uşor de demonstrat: fiind atât de implicată în proces, regina nu mai putea să împiedice desfăşurarea evenimentelor fără să se condamne pe sine. Este deci evident că Jeanne nu sperase nici o clipă că scrisoarea să fie înmânată reginei.

Ştia că toţi gardienii sunt devotaţi guvernatorului Bastiliei, deci domnului de Breteuil. Ştia că în Franţa toată lumea făcea din afacerea colierului o chestiune politică, ceea ce nu se mai întâmplase de pe timpul şedinţelor de parlament ale domnului de Maupeou. Era sigură că mesagerul pe care îl însărcinase, dacă nu o va da guvernatorului, o va păstra pentru el sau pentru judecătorii care îi împărtăşeau părerile. Aranjase aşa fel lucrurile, încât scrisoarea, căzând

în orice mână, să semene ura, neîncrederea şi lipsa de respect faţă de regină.
  În timp ce-i scria Mariei-Antoaneta, redactă o altă scrisoare pentru cardinal.

„Nu-mi pot da seama, monseniore, de ce vă încăpăţânaţi şi nu vorbiţi clar. Mi se pare că nu aveţi nimic mai bun de făcut decât să acordaţi o încredere fără margini judecătorilor noştri; soarta noastră ar fi mai fericită. Iar eu sunt hotărâtă să tac dacă nu vreţi să mă imitaţi. De ce nu vorbiţi? Explicaţi toate împrejurările în care s-au petrecut aceste întâmplări misterioase şi vă jur că voi confirma tot ce veţi declara; gândiţi-vă bine, domnule cardinal, că dacă iau asupra mea hotărârea de a vorbi prima şi că dacă veţi dezminţi cele ce voi spune, sunt pierdută şi nu voi scăpa de răzbunarea celei care urmăreşte să ne sacrifice.
  Din partea mea însă, nu trebuie să vă temeţi de nimic, îmi cunoaşteţi devotamentul. Chiar de s-ar întâmpla să aveţi o soartă crudă, cauza voastră va fi întotdeauna şi a mea; voi sacrifica totul ca să vă pot feri de ura sa sau vă voi urma în nenorocire.

  P. S. I-am scris o scrisoare care o va hotărî, sper, dacă nu să spună adevărul, cel puţin să nu ne învinuiască pe noi, care n-avem să ne reproşăm altă crimă decât aceea de a fi greşit sau de a fi făcut.”

  Această scrisoare ipocrită i-o dădu chiar ea cardinalului la ultima confruntare din marele vorbitor al Bastiliei şi cardinalul fu văzut cum roşeşte, păleşte şi se cutremură de o asemenea îndrăzneală. Ca să-şi recapete respiraţia, fu nevoit să iasă.
  Scrisoarea pentru regină fu înmânată de către contesă tot atunci abatelui Lekel, duhovnicul Bastiliei, care îl întovărăşise pe cardinal la vorbitor şi care era devotat cauzei Rohanilor.

— Domnule – îi spuse ea – luându-vă îndatorirea de a preda acest mesaj, puteţi face să se schimbe soarta domnului de Rohan şi a mea. Puteţi să-l citiţi. Îndatoririle dumneavoastră va obligă să păstraţi secretul. Vă veţi convinge că am bătut la singura uşă de unde mie şi domnului cardinal ne poate veni vreun ajutor.

Duhovnicul refuză.

— Sunt singurul om al bisericii pe care îl puteţi vedea – îi replică el. Maiestatea să vă crede că i-aţi scris, în urma sfaturilor mele şi că mi-aţi mărturisit totul; pentru mine ar însemna pieirea.

— Ei bine – rosti Jeanne, văzând că nu-i reuşeşte viclenia şi vrând prin intimidare să-l constrângă pe cardinal – spuneţi domnului de Rohan că-mi mai rămâne un mijloc de a-mi dovedi nevinovăţia; acela de a da citire scrisorilor pe care le-a trimis reginei. Îmi repugnă să recurg la acest mijloc; nu-l voi alege decât dacă depinde de el salvarea noastră a amândurora.

Văzând ca abatele este speriat de ameninţări, contesa încerca pentru ultima dată să-i vâre în mână scrisoarea adresata reginei.

„Dacă ia scrisoarea – îşi spuse ea – sunt salvată, pentru ca atunci, de faţă cu toată lumea, am să-l întreb ce a făcut cu ea, dacă a dat-o reginei şi dacă i-a cerut să răspundă; dacă nu i-a dat-o, regina este pierdută: şovăiala Rohanilor va fi pentru ea o acuzare, pentru mine dovada nevinovăţiei”.

Dar abatele Lekel de-abia atinse scrisoarea, că i-o şi înapoie, de parcă l-ar fi ars.

— Ascultaţi-mă cu atenţie – spuse Jeanne, palidă de mânie – doar nu riscaţi nimic, fiindcă am ascuns scrisoarea reginei într-un plic adresat doamnei de Misery.

— Cu atât mai mult! Se împotrivi abatele. Vor fi două persoane care vor şti secretul. Regina va avea de două ori mai multe motive ca să se supere. Nu, nu, refuz.

Şi îndepărtă mâna contesei.

— Vă atrag atenţia – repetă ea – că mă siliţi să mă folosesc de scrisorile domnului de Rohan.

— Folosiţi-le, doamnă – răspunse abatele.

— Dar – adăugă Jeanne, tremurând de furie – vă declar că dovada unei corespondenţe secrete cu maiestatea sa poate face să cadă pe eşafod capul cardinalului, iar dumneavoastră spuneţi: „V-am prevenit”.

În momentul acela, uşa se deschise şi în prag apăru cardinalul, mândru şi încruntat:

— Faceţi să cadă pe eşafod capul unui Rohan, doamnă – zise el – n-ar fi pentru prima oară că Bastilia ar vedea un asemenea spectacol. Şi fiindcă aşa stau lucrurile, la rândul meu vă declar că nu voi avea nimic împotriva eşafodului pe care se va rostogoli capul meu, cu condiţia să văd eşafodul unde dumneata vei fi înfierată ca hoaţă şi falsificatoare! Să mergem, domnule abate, să mergem!

După ce o fulgeră cu aceste cuvinte, îi întoarse spatele şi, ieşind însoţit de abate, o lăsă pe nefericita creatură să turbeze de furie şi disperare, deoarece contesa vedea că nu poate face măcar un pas fără a se cufunda din ce în ce mai adânc în mocirla cumplită unde avea să se afunde în întregime.

Capitolul XCIV Botezul micuţului Beausire

Doamna de La Motte se înşelase în toate calculele pe care le făcuse, Cagliostro nu greşise niciunul.

De-abia ajuns la Bastilia, îşi dădu imediat seama că i se oferea, în sfârşit, prilejul de a lucra pe faţă la căderea monarhiei, pe care de atâţia ani o ura şi o săpa în taină.

Neavând nici o vină, victimă care asistă la deznodământul cel mai bun al planurilor sale, el îşi ţinu cu sfinţenie cuvântul faţă de toată lumea.

Cagliostro se ţinu de cuvânt şi faţă de Oliva. Aceasta, la rândul său, îi fu devotată cu sfinţenie. Nu-i scăpă nici un cuvânt care l-ar fi putut compromite pe binefăcătorul său.

Nu făcu nici o mărturie gravă decât în privinţa doamnei de La Motte şi îşi arăta clar şi de netăgăduit nevinovata participare la păcălirea, aşa credea ea, a unui gentilom necunoscut care-i fusese prezentat sub numele de Louis.

În timpul care pentru întemniţaţi se scursese îndărătul lacătelor şi în nesfârşite interogatorii. Oliva nu-l mai văzuse pe scumpul sau Beausire, ea însă nu fusese deloc părăsită de el şi, după cum vom vedea, avea de la iubitul sau amintirea pe care şi-o dorea Didona când rostea visând: „Ah, dacă mi-ar fi dat să văd săltându-mi pe genunchi un micuţ Ascanio!”

În luna mai a anului 1786, un bărbat aştepta în mijlocul săracilor, pe scările bisericii Saint-Paul, în strada Saint-Antoine. Era tulburat, gâfâia şi privea ţintă în direcţia Bastiliei. Lângă el se ivi un om cu o barbă lungă, unul din servitorii lui Cagliostro. Acesta potoli nerăbdarea şi neliniştea lui Beausire, şoptindu-i:

— Staţi liniştit, staţi liniştit, vor veni!

— Ah! Exclamă bărbatul, îngrijorat. Dumneata eşti!

Şi cum părea ca acel vor veni nu-l mulţumea în nici un fel pe bărbatul neliniştit, care continuă să gesticuleze şi mai şi, slujitorul îi şopti la ureche:

— Domnule Beausire, o să faceţi atâta zarvă, ca poliţia o să ne ia la ochi… Stăpânul meu v-a făgăduit veşti, am venit să vi le aduc.

— Vorbeşte, vorbeşte, prietene!

— Mai încet. Mama şi copilul sunt sănătoşi.

— Ah, Dumnezeule! Izbucni Beausire, într-un elan de bucurie cu neputinţă de zugrăvit. A născut! E salvată!

— Da, domnule; haideţi însă mai la o parte, vă rog…

— O fată?

— Nu, domnule, un băiat.

— Cu atât mai bine! Ah, prietene, cât sunt de fericit! Mulţumeşte-i din suflet stăpânului dumitale; spune-i că viaţa mea, tot ce am este al lui…

— Bine, domnule Beausire da, o să-i spun când îl voi vedea.
— Prietene, ţine… Ia aceşti doi ludovici… Dar ce-mi spuneai mai adineauri?
— Domnule, nu iau nimic decât de la stăpânul meu.
— Ah, iartă-mă, n-am vrut să te jignesc!
— Cred, domnule. Ce m-aţi întrebat?
— Ah, da, te întrebam de ce adineauri ai strigat: „Vor veni”? Cine va veni, dacă nu te superi?
— Medicul Bastiliei şi mătuşa Chopin, moaşa care a ajutat-o să nască pe domnişoara Oliva.
— Vor veni aici? De ce?
— Ca să boteze copilul.
— Îmi voi vedea fiul! Strigă Beausire, ţopăind ca lovit de streche. Spui că în curând îl voi vedea pe băiatul Olivei?
— Aici şi foarte curând. Liniştiţi-vă, vă implor. Astfel, cei doi sau trei agenţi ai domnului de Crosne, pe care mi se pare că i-am ghicit sub zdrenţele cerşetorilor de acolo, vă vor descoperi şi-şi vor da seama că aţi fost în legătura cu prizonierul de la Bastilia. Dumneavoastră vă veţi da de gol, iar pe stăpânul meu îl veţi compromite.
— Ah! Exclamă Beausire, cu un sentiment de adânc respect şi recunoştinţa. Mai bine mor decât să rostesc, fie şi o singură silabă care ar putea să-i facă vreun rău binefăcătorului meu drag! Mai bine mă strangulez, dacă trebuie, dar n-am să suflu un cuvânt. Văd ai nu vin…!
— Răbdare…!
Beausire se apropie de servitor.
— Acolo unde este, are măcar parte de un strop de fericire? Întrebă el, împreunându-şi mâinile.
— Este foarte fericită – răspunse celălalt. Iată c-a apărut o trăsură.
— Da, da…
— Văd ceva alb, e dantelă…
— Scutecul copilului.
— Dumnezeule!

Şi Beausire trebui să se sprijine de o coloană ca să nu se clatine pe picioare când văzu coborând din trăsură pe medic, pe moaşă şi pe unul dintre paznicii de la Bastilia, care slujea de martor în aceste împrejurări. La trecerea celor trei, cerşetorii se apropiară şi, cu glas tânguitor, cerură de pomană. Lucru ciudat, naşul şi naşa fură văzuţi croindu-şi drum cu coatele printre aceşti bieţi nenorociţi, în timp ce un străin le împărţea bani, plângând de bucurie. Apoi, micul cortegiu intră în biserică; Beausire intra în urma lui şi-şi caută un loc printre preoţi şi cei câţiva curioşi, cel mai bun loc în sacristia unde trebuia să aibă loc botezul. Preotul, recunoscându-i pe moaşă şi pe medic, care apelaseră de mai multe ori la serviciile lui în împrejurări asemănătoare, le adresă un mic salut prietenesc, însoţit de un zâmbet… Beausire salută şi zâmbi odată cu preotul. Uşa sacristiei se închise şi preotul, luându-şi pana, începu să scrie în registrul său cuvintele solemne care alcătuiesc actul de declarare. Când se ajunse la numele şi prenumele copilului, medicul spuse:

— Este un băiat, asta-i tot ce ştiu.

Şi patru hohote de râs, care nu i se părură prea respectuoase lui Beausire, subliniară replica.

— Trebuie să aibă un nume, chiar dacă ar ţi numele unui sfânt – adăugă preotul.

— Da, domnişoara vrea să-l cheme Toussaint {17}.

— Aşadar, sunt toţi sfinţii prezenţi aici! Replică preotul, amuzându-se de jocul său de cuvinte şi sacristia răsună de noi hohote de râs.

Beausire începu să-şi cam piardă răbdarea, însă înţeleptele sfaturi ale servitorului îl făcură să se stăpânească. Şi se abţinu.

— Ei bine – rosti preotul – cu un asemenea prenume, punându-se sub ocrotirea tuturor sfinţilor, pruncul poate să se lipsească de tată. Să scriem:

„Astăzi ne-a fost adus un copil de sex masculin, născut ieri la Bastilia, fiul Olivei Nicole Legay şi… Tată necunoscut.”

Beausire ţâşni furios şi într-o clipă fu lângă preot, apucându-l de mână:

— Toussaint are un tată, după cum are o mamă! Strigă el. Are un tată care îl iubeşte şi care n-o să-şi renege propriul sânge. Scrieţi, vă rog, ca Toussaint, născut ieri de domnişoara Nicole-Oliva Legay, este fiul lui Jean-Baptiste Toussaint de Beausire, aici de faţă!

Închipuiţi-vă uluirea preotului, a naşului, a naşei. Preotului îi căzu pana din mână, iar moaşa mai-mai să scape copilul din braţe. Beausire luă pruncul în braţe şi, acoperindu-l de nesfârşite sărutări, lăsă să cadă pe fruntea bietului micuţ primul botez, cel mai sacru din lume după cel al Domnului, botezul lacrimilor paterne. Cei de faţă, cu toate că erau obişnuiţi cu scene dramatice şi aveau scepticismul firesc al volterienilor acestei epoci, se simţiră înduioşaţi. Singur preotul îşi păstra sângele rece şi păru că se îndoieşte de aceasta paternitate; poate era nemulţumit că trebuia să scrie din nou.

— V-aş ruga, domnule, întrucât declaraţia domnului medic al Bastiliei şi a mătuşei Chopin a fost formală, să înscrieţi chiar domnia-voastră declaraţia şi să vă recunoaşteţi a fi tatăl acestui copil.

— Eu?! Strigă Beausire, în culmea bucuriei. Aş scrie chiar cu sângele meu!

Şi luă plin de entuziasm pana.

— Atenţie! Îi şopti paznicul Guyon, care nu-şi uitase rolul său de om cu ochii în patru. Cred, scumpul meu domn, ca numele dumneavoastră poate fi supărător în unele locuri. E primejdios să-l înscrieţi în registrele oficiale cu o dată care dovedeşte în acelaşi timp că aţi fost aici, de faţă şi că aveţi legături cu o acuzată.

— Îţi mulţumesc pentru sfat, prietene – răspunse Beausire, cu mândrie. Se vede că eşti un om de treabă şi meriţi aceşti

doi ludovici; dar ca să-mi reneg fiul şi soţia.
— E soţia dumneavoastră? Strigă medicul.
— Legitimă?! I se alătură şi preotul.
— Domnul să-i redea libertatea – spuse Beausire, fremătând de bucurie – şi chiar mâine Nicole Legay se va numi Beausire, ca mine şi ca fiul său.
— Aşteptând clipa aceea, riscaţi mult – interveni Guyon. Cred că sunteţi căutat.
— Nu eu vă voi trăda – zise medicul.
— Nici eu – zise moaşa.
— Nici eu – zise preotul.
— Şi dacă voi fi trădat – continuă Beausire, cu exaltarea unui martir – voi îndura să mă tragă şi pe roată ca să am bucuria că mi-am recunoscut fiul.
— Dacă va fi tras pe roată – îi şopti moaşei domnul Guyon, pe care îl mânca limba – nu va fi în nici un caz pentru că s-a declarat tatăl micului Toussaint.
Şi după această glumă, care o făcu să zâmbească pe mătuşa Chopin, se procedă la înregistrarea şi la recunoaşterea tânărului Beausire, îndeplinindu-se toate formele. Beausire îşi scrise declaraţia în termeni magnifici, dar puţin cam pompoşi, aşa cum erau relatate toate isprăvile cu care se lauda autorul lor. O reciti, o sublinie, o senină şi-i puse pe toţi cei patru de faţa să contrasemneze. Apoi, după ce citi totul şi mai verifica încă o dată, îşi îmbrăţişa fiul, botezat cum se cuvine, îi strecură vreo zece ludovici în scutece, îi agaţă de gât un inel, un dar pe care-l trimitea lăuzei, şi, ţanţoş ca un Xenofon {18} în timpul faimoasei sale retrageri, deschise uşa sacristiei, hotărât să nu folosească nici o stratagemă ca să scape de copoi, dacă s-ar ga şi unii atât de haini ca să-l aresteze într-un asemenea moment.
Grupurile de cerşetori nu părăsiseră biserica. Beausire, dacă i-ar fi privit mai atent, ar fi putut să-l recunoască printre ei pe faimosul agent cu glas poruncilor, cel de la care i se trăgea nefericirea; dar nimeni nu se mişca.

Beausire împărţi din nou bani, primiţi cu strigăte de: „Dumnezeu să vă aibă în pază!” şi după ce dădu în dreapta şi-n stânga, fericitul tată dispăru de la Saint-Paul, păstrând aparenţele unui gentilom venerat, răsfăţat, binecuvântat şi iubit de săracii din parohia sa.

Martorii care participaseră la botez se retraseră şi ei şi se suiră în trăsură, minunându-se de cele întâmplate.

Beausire îi pândi din colţul străzii Culture-Sainte-Catherine, îi văzu urcându-se în trăsură, trimise două-trei sărutări fierbinţi fiului său şi, după ce-şi simţi inima împăcată şi trăsura dispăru din ochii săi. se gândi că nu trebuie să-l ispitească nici pe Dumnezeu, nici poliţia şi se retrase într-un loc pe care nu-l cunoştea decât el, Cagliostro şi domnul de Crosne.

Asta însemna că şi domnul de Crosne îşi ţinuse făgăduiala făcută lui Cagliostro de a nu-l tulbura pe Beausire.

După ce copilul fu adus la Bastilia şi mătuşa Chopin îi povesti Olivei toate nemaipomenitele întâmplări, aceasta, punându-şi pe degetul cel mai gros inelul lui Beausire, începu să plângă şi, îmbrăţişându-şi fiul, căruia i se căuta o doică, spuse:

— Nu, cândva domnul Gilbert, elevul domnului Rousseau, pretindea că orice mamă bună trebuie să-şi hrănească singură copilul; aşa voi face şi eu cu fiul meu; vreau cel puţin să fiu o mamă bună şi lucrul acesta înseamnă ceva.

Capitolul XCV Banca acuzaţilor.

Veni şi ziua când, după nesfârşite dezbateri, urma să se pronunţe, în şedinţa parlamentului, sentinţa care reprezenta concluziile procurorului general. Acuzaţii, cu excepţia domnului de Rohan, fuseseră transferaţi la Conciergerie ca să fie mai aproape de sala de judecată, ce se deschide în fiecare dimineaţă la ora şapte. În faţa judecătorilor, prezidaţi de către primul prezident domnul d'Aligre, atitudinea acuzaţilor a continuat să fie aceeaşi ca şi în timpul instrucţiei.

Oliva, sinceră şi timidă; Cagliostro, liniştit, reţinut, strălucitor, învăluit în aerul său misterios pe care îi plăcea să-l afecteze. Villette, ruşinat, josnic şi plângăreţ, Jeanne, insolentă, cu privirea arzătoare, ameninţătoare şi veninoasă. Cardinalul, simplu, visător, absent.

Jeanne învăţă repede obiceiurile de la Conciergerie şi fermeca, prin laudele sale mieroase şi micile secrete, intrând în graţiile portăresei, ale soţului şi fiului ei. În felul acesta îşi făcuse viaţa mai uşoară şi putea comunica mai în voie. Maimuţa are întotdeauna nevoie de mai mult spaţiu decât câinele, intrigantul decât omul de treabă.

Dezbaterile nu aduseră nimic nou pentru francezi. Era mereu vorba despre acelaşi colier, furat cu îndrăzneală de către una sau alta dintre cele două persoane care erau acuzate şi care se acuzau reciproc. A hotărî care dintre cei doi este vinovatul, la aceasta se limita întregul proces.

O stare proprie francezilor şi, mai ales, acelei epoci de a împinge lucrurile la extrem, făcuse să se grefeze un alt proces deasupra celui iniţial. Era vorba să se afle dacă regina avusese dreptate să ordone arestarea cardinalului şi să-l acuze de p uita re necuviincioasa. Pentru orice om din Franţa care se pricepea la politica, aceasta era adevărata cauză a procesului. Domnul de Rohan crezuse el într-adevăr că poate să-i spună reginei ceea ce-i spusese, să acţioneze în numele său, aşa cum făcuse? Fusese el împuternicitul tainic al Mariei-Antoaneta, împuternicit de care ea se lepădase îndată ce afacerea, devenise scandaloasă?

Într-un cuvânt, în acest caz, cardinalul inculpat acţionase el fiind de buna-credinţă, ca un prieten intim, faţă de regină? Dacă fusese de bună-credinţă, atunci regina era vinovată şi toate amănuntele intime, pe care ea le negase, dar doamna de La Motte insinuase că au existat, erau adevărate chiar dacă inocente. Şi-apoi, ceea ce părea ciudat în ochii opiniei publice, care nu cruţa pe nimeni: sunt

oare inocente nişte intimităţi pe care eşti silită să le ascunzi soţului, miniştrilor, supuşilor?

Acesta era procesul la care se aşteptau concluziile procurorului general menite să scoată în evidenţa un scop şi o morală.

Procurorul general luă cuvântul. El era reprezentantul curţii, el vorbea în numele demni-tăţii regale călcate în picioare, ultragiate, pleda pentru marele principiu al inviolabilităţii regale. Procurorul general se ocupa de adevăratul proces numai privind unii acuzaţi; el discuta, piesă cu piesă, situaţia cardinalului; nu putea permite ca în această afacere a colierului regina să aibă nici cea mai mică vina. Dacă ea nu avea niciuna, era limpede ca toate cădeau în capul cardinalului.

Conchise deci inflexibil:

Villette să fie condamnat la galere;

Jeanne de La Motte la stigmatizare, biciuire şi închisoare pe viaţa într-un azil.

Cagliostro să fie scos din cauza; Oliva, pur şi simplu, eliberată;

Cardinalul să fie constrâns să declare că a avut o îndrăzneală jignitoare faţă de maiestatea regală, declaraţie în urma căreia să i se ia dreptul să apară în prezenţa regelui şi a reginei şi să fie lipsit de toate onorurile şi funcţiile.

În faţa unui asemenea rechizitoriu, parlamentul rămase înlemnit, neştiind ce atitudine să ia, iar acuzaţii se înfiorară. Voinţa regală se impunea cu o asemenea forţă, încât dacă lucrurile s-ar fi petrecut cu un sfert de secol în urmă, atunci când parlamentele începuseră să scuture jugul şi să-şi revendice prerogativele, aceste concluzii ale procurorului regelui ar fi fost depăşite doar de zelul şi respectul judecătorilor pentru principiul încă venerat al infailibilităţii tronului.

Dar numai paisprezece consilieri adoptară pe de-a-ntregul opinia procurorului general şi din acel moment se produse

o diviziune în adunare. Se procedă la ultimul interogatoriu, o formalitate aproape inutilă, având în vedere asemenea acuzaţi, mai ales fiindcă avea drept scop să provoace unele mărturisiri înainte de a se da sentinţa şi că nu te puteai aştepta să oblii nici armistiţiu, nici pace de la înverşunaţii adversari care luptau ele atâta timp. Ei cereau mai degrabă condamnarea celuilalt decât propria lor absolvire.

Se obişnuia că acuzatul să apară în faţa judecătorului stând pe un scăunel de lemn. Un scăunel umil, scund, ruşinos, dezonorat de contactul cu acuzaţii care de pe scaunul acesta urcaseră pe eşafod.

Aici se aşează falsificatorul Villette, care ceru iertare rugându-se eu lacrimi fierbinţi. Declară tot: ceea ce ştim şi se stabili că este vinovat de fals şi de complicitate cu Jeanne de La Motte. Mărturisi că se căieşte foarte tare şi că remuşcările lui sunt un supliciu care ar trebui să-i impresioneze pe judecători. Tot ce spunea nu interesa pe nimeni; nu era şi nu păru nimic altceva decât un ticălos. Curtea îl concedie şi el se întoarse smiorcăindu-se în celula sa de la Conciergerie.

După el apăru, la intrarea în sală, doamna de La Motte, condusă de grefierul Frémyn. Era îmbrăcată cu o pelerină şi o bluză de linon, iar pe cap avea o bonetă străvezie, fără panglici; un văl alb îi acoperea faţa: nu-şi pudrase părul. Apariţia ei făcu senzaţie.

Tocmai îndurase ultimul ultragiu: fusese obligată să treacă pe scara mică, asemenea criminalilor de rând. Căldura, rumoarea din sala, capetele ce se mişcau neîncetat în toate părţile o tulburată la început; ea clipi din ochi, vrând parcă să se obişnuiască cu acest freamăt. Apoi grefierul care o ţinea de braţ o duse destul de repede spre banca acuzaţilor, aflată în centrul amfiteatrului şi care semăna cu acel mic obiect sinistru care se numeşte butuc când se înalţă pe un eşafod în loc să se afle într-o sală de judecată.

La vederea acestui scaun dezonorant pregătit pentru ea, care avea trufia de a se numi Valois şi de a ţine în mână

soarta unei regine a Franţei, Jeanne de La Motte păli deodată, privi încruntată jur împrejur, vrând parcă să-i intimideze pe judecătorii care îşi îngăduiseră o asemenea insultă: dar, întâlnind pretutindeni numai o voinţă de fier şi curiozitate, în loc de milă, îşi stăpâni indignarea plină de furie şi se aşeză ca să nu aibă aerul că se prăbuşeşte pe banca acuzaţilor.

Se văzu limpede că în timpul interogatoriilor dădea răspunsuri vagi din care adversarii reginei puteau să tragă maximum de profit spre a-şi apăra opiniile. Ea nu precizã nimic în afară de faptul că era nevinovată şi îl obligă pe preşedinte să-i pună o întrebare în privinţa acelor scrisori despre care spunea că erau adresate de cardinal reginei, precum şi a celor pe care regina le-ar fi scris cardinalului. În răspunsul la această întrebare puse tot veninul de viperă pe care-l putea vărsa. Jeanne începu prin a-şi manifesta dorinţa de a nu o compromite pe regină; adaugă apoi ca la această întrebare cel mai indicat să răspundă era ca, finalul.

— Rugaţi-l să vă arate scrisorile sau copiile – spuse ea – ca să le puteţi citi şi să vă puteţi în felul acesta satisface curiozitatea. Eu n-aş putea să susţin ca scrisorile sunt ale cardinalului către regină sau ale reginei către cardinal; le găsesc prea intime şi familiare ca să fie ale unei suverane, către un supus; şi sunt mult prea lipsite de respect ca să fie ale unui supus către o regină.

Tăcerea adâncă, înfiorătoare care întâmpină atacul îi dovedi Jeannei că nu trezise decât oroare în sufletele duşmanilor, groaza la cei care o simpatizau şi neîncredere judecătorilor imparţiali. Nu paraşi banca acuzaţilor decât cu dulcea speranţa de a-l şti pe cardinal aşezat pe acelaşi loc. Îi era de ajuns şi această răzbunare. Ce va fi simţit însă când, întorcându-se să mai privească o dâră acel scaun ruşinos unde îl silea pe un Rohan să se aşeze, după ea, văzu ca banca acuzaţilor dispăruse, din ordinul curţii şi în locul ei se afla un fotoliu. Un răcnet de furie îi scapă din piept; ea

fugi din sală muşcându-şi nebuneşte mâinile. Chinurile sale de-abia începeau.

Cardinalul înaintă cu pas măsurat. Tocmai coborâse din trăsură: pentru el se deschisese marea poartă. Era însoţit de doi uşieri şi doi grefieri; alături se afla guvernatorul Bastiliei. La intrare fu întâmpinat de un murmur de simpatie şi respect din partea reprezentanţilor curţii. De afară se auziră puternice aclamaţii. Era mulţimea care îl salută pe acuzat, recomandându-l astfel judecătorilor.

Prinţul Louis era palid şi nespus de emoţionat. Îmbrăcat cu o haină lungă de ceremonie, se prezenta, cu respectul şi condescendenţa datorate unor judecători de către un acuzat care acceptă judecata lor şi chiar o cere. I se arătă acuzatului, ai cărui ochi se feriseră să privească spre centru, fotoliul, iar preşedintele, după ce-i adresă un salut şi un cuvânt încurajator, îl ruga, împreună cu întreaga curte, să ia loc, făcând acest lucru cu o bunăvoinţă care accentuă paloarea şi emoţia acuzatului.

Când luă cuvântul, vocea nesigură, întretăiată de suspine, ochii rătăciţi, ţinuta lipsită de trufie mişcară profund auditoriul. Vorbea rar, prezenta mai multe scuze decât dovezi, mai mult rugăminţi decât raţionamente şi, oprindu-se brusc, el, bărbatul elocvent, înzestrat cu darul oratoriei, produse, prin aceasta paralizie a gândirii şi a curajului său, un efect mai puternic decât toate pledoariile şi argumentele.

Apoi apăru Oliva; pentru sărmana fată fu adus din nou scăunelul infamant. Toată lumea tresări văzând această imagine vie a reginei aflată pe locul ruşinos unde stătuse Jeanne de La Motte; acea fantomă a Mariei-Antoaneta, regină a Franţei pe banca acuzării pe care erau aduşi tâlharii şi falsificatorii!

Se ştia însă ca biata Oliva îşi lăsase la grefa copilul, că alăpta, iar când se deschise uşa, urletele fiului domnului Beausire pledară dureros în favoarea mamei sale.

După Oliva fu adus Cagliostro, cel mai nevinovat dintre toţi. Nu fu invitat să se aşeze, cu toate ca fotoliul rămăsese lângă scăunel. Curtea se temea de pledoaria lui Cagliostro. Un simulacru de interogatoriu întrerupt de un foarte bine! Al preşedintelui d'Aligre a fost de ajuns pentru a îndeplini formalitatea.

Apoi curtea anunţă că dezbaterile au luat sfârşit şi că începea deliberarea. Mulţimea se risipi încet pe străzi şi de-a lungul cheiurilor, hotărâtă să se întoarcă la căderea nopţii pentru a auzi sentinţa care, se spunea, nu va întârzia să fie pronunţată.

Capitolul XCVI Despre un grilaj şi un abate

După încheierea dezbaterilor, când ultimele interogatorii răsunară şi trecură emoţiile pricinuite de banca acuzaţilor, toţi prizonierii fură închişi peste noapte la Conciergerie. Spre seară, mulţimea, după cum am spus, reveni şi, în grupuri tăcute, deşi destul de însufleţite, împânzi Piaţa Palatului ca să audă sentinţa imediat ce va fi dată.

Deci mulţimea aştepta, ronţăind cu plăcere zahăr candel, cumpărat de la vânzătorii ambulanţi, care-l aduceau de la Pont-au-Change.

Era cald. Norii de iunie se rostogoleau greoi unii după alţii, ca nişte panaşe de fum gros. La orizont, cerul strălucea cu scânteieri palide în toate culorile.

În timp ce cardinalul, căruia i se acordase favoarea de a se plimba pe terasele care legau donjonurile, discuta cu Cagliostro asupra succesului probabil al apărării lor mutuale; în timp ce Oliva, în celula sa, îşi mângâia copilaşul şi-l legăna: în timp ce Reteau, în celula lui, cu ochii uscaţi, rozându-şi unghiile, socotea în gând scuzii făgăduiţi de domnul de Crosne şi-i compara cu lunile de captivitate pe care i le făgăduia parlamentul; în tot acest timp. Jeanne, retrasă în camera portăresei, doamna Hubert încerca să-şi

mai potolească mintea înfierbântată, ascultând zgomotele, mişcarea.

Camera, cu tavanul înalt, vastă ca o sală, pardosită cu dale ca o galerie, avea spre chei o uriaşă fereastră ogivală ce primea lumina în cea mai mare parte a zilei; însă, ca şi cum chiar şi în această cameră unde locuiau oameni liberi, trebuia strivită libertatea, un grilaj enorm, aplicat pe afară, întuneca geamurile datorită drugilor de fier ce se întretăiau şi a panglicilor de plumb care încadrau fiecare romb de sticlă. De altfel, lumina filtrată de aceasta sită dublă era scăzută ca pentru ochii unor prizonieri. Nu mai avea nimic din strălucirea îndrăzneaţă a soarelui, nu jignea pe cei ce nu puteau ieşi.

De când fusese închisă la Conciergerie, doamna de La Motte trăia în această cameră în tovărăşia portăresei, a fiului şi a soţului acesteia. Am amintit că avea mintea sprinţară şi un farmec deosebit. Se făcuse iubită de aceşti oameni; găsise mijlocul de a le dovedi că regina era marea vinovată. Avea să vină o zi când în aceeaşi cameră, o altă portăreasă se va înduioşa de nenorocirile unei prizoniere, o va crede nevinovată, văzând cât este de blândă şi de bună şi acea prizonieră va fi regina.

Doamna de La Motte uita – aşa spunea chiar ea – în compania portăresei şi a cunoştinţelor sale, gândurile sale triste şi o răsplătea cu felul său plăcut de a fi pentru delicateţea purtării faţa de ea. În acea zi, ziua încheierii procesului, când Jeanne se întoarse lângă aceşti oameni buni, îi găsi îngrijoraţi şi stânjeniţi.

Femeia aceasta vicleană nu putea să fie indiferentă la nuanţe; era capabilă să spere din nimic, să se alarmeze din orice. În zadar încerca să-i smulgă adevărul doamnei Hubert; atât ea cât şi ai săi nu-i spuseră nimic altceva decât generalităţi banale. În ziua aceea, spuneam, Jeanne zări în colţul căminului un abate, unul dintre invitaţii obişnuiţi. Era un fost secretar al preceptorului domnului conte de Provence; un om cu purtări simple, cu ironie măsurată, la

locul lui şi care, după ce nu mai venise o vreme în casa doamnei Hubert, o frecventa cu asiduitate de la sosirea doamnei de La Motte la Conciergerie. Mai erau acolo şi doi sau trei funcţionari superiori ai Palatului; toţi o priveau pe doamna de La Motte; se vorbea puţin. Veselă, ea prelua iniţiativa, spunând:

— Sunt sigură că sus se vorbeşte cu mai multă înflăcărare decât o facem noi aici.

Un murmur slab de încuviinţare al portarului şi soţiei sale fu singurul răspuns la această provocare.

— Sus? Făcu abatele, prefăcându-se că nu înţelege. Unde, doamna contesă?

— În sala unde deliberează judecătorii – răspunse Jeanne.

— Ah, da. Da – spuse abatele. Tăcerea se lăsă din nou.

— Cred – reluă ea – că atitudinea mea de astăzi a făcut o bună impresie. Sunt sigură că aţi şi aflat, nu?

— Da, doamnă – îngăimă timid portarul.

Şi se ridică încercând parcă să întrerupă discuţia.

— Dumneavoastră ce părere aveţi, domnule abate? Azvârli Jeanne. Nu credeţi că, în cazul meu, totul merge bine? Gândiţi-vă că nu s-a găsit nici o dovadă.

— Aveţi dreptate, doamnă – rosti abatele. Aveţi dreptul să speraţi.

— Nu-i aşa? Strigă ea.

— Cu toate acestea – adaugă abatele – închipuiţi-vă că regele…

— Ei bine, ce va face regele? Zise întărâtată Jeanne.

— Doamnă, s-ar putea ca regele să nu suporte să fie contrazis.

— Deci s-ar putea să ceară condamnarea domnului de Rohan, ceea ce este imposibil.

— Da, ar fi foarte greu – spuseră cu toţii.

— Şi – se grăbi să strecoare Jeanne – în acest proces, ori domnul de Rohan, ori eu este acelaşi lucru.

— Ba nu, ba nu – replică abatele – vă faceţi iluzii, doamnă. Unul dintre acuzaţi va fi achitat… Eu cred şi sper ca

dumneavoastră veţi fi. Dar nu va fi decât unul. Regele are nevoie de un vinovat, altfel ce se va întâmpla cu regina?

— Este adevărat – zise cu voce surdă Jeanne, supărată că este contrazisă chiar dacă ea însăşi se prefăcea doar că are speranţe. Regelui îi trebuie un vinovat. Ei bine, atunci domnul de Rohan este tot atât de bun ca şi mine pentru aşa ceva.

O linişte, înspăimântătoare pentru contesa, urma după aceste cuvinte. Abatele o rupse primul:

— Doamnă, regele nu poartă pică nimănui şi, după ce-şi va potoli furia, nu se va mai gândi la trecut.

— Ce numiţi să-şi potolească furia? Întrebă ironica Jeanne. Furii aveau şi Nero şi Titus.

— O condamnare… Oarecare – se grăbi să precizeze abatele – iar da satisfacţie.

— Oarecare… Domnule?! Strigă Jeanne. Iată un cuvânt îngrozitor… Este prea vag… Oarecare poate să însemne mult!

— Ah, mă refer la surghiunirea la o mânăstire, de pildă – replică abatele, cu ton glacial. Circulă zvonuri că regele s-ar gândi la aşa ceva în privinţa dumneavoastră.

Jeanne îl privi pe omul acesta cu o groază care se transforma imediat în cea mai frenetică dintre furii.

— Surghiunirea la o mânăstire! Ţipă ea. O moarte lentă deci, făcută din amănunte ruşinoase, o moarte feroce care va avea aspectul unei iertări!… Recluziunea în pace, nu-i aşa? Cu chinul foamei, al frigului, al diferitelor ispăşiri! Nu, destul cu chinurile, ruşinea şi nefericirea pentru nevinovată, în timp ce vinovata este puternică, liberă, încărcată de onoruri! Mai bine moartea, dar moartea pe care o voi alege eu, după voia mea, ca să mă pedepsesc că m-am născut în această lume infamă!

Şi fără să asculte mustrările prieteneşti, rugăminţile, fără să poată fi oprită, împingându-l pe portar, îmbrâncindu-l pe abate, înlăturând-o pe doamna Hubert, alergă la un bufet şi caută un cuţit. Cei trei reuşiră s-o împiedice; scăpă însă şi

îşi continuă cursa ca o panteră întărâtată, nu înfricoşată şi scoţând urlete mult prea turbate şi stridente ca să fie fireşti, se repezi într-o cămăruţă vecină şi, ridicând un uriaş vas de faianţă în care se afla un trandafir ofilit, se lovi în cap de mai multe ori. Vasul se sparse, o bucată rămase în mâinile acestei furii dezlănţuite; se văzu sângele curgându-i pe fruntea cu pielea zdrelită.

Portăreasa o prinse în braţe, plângând. O aşezară pe un fotoliu, o scăldară în apă de colonie şi oţet. După ce se zbătu îngrozitor, leşină. După ce-şi reveni, abatele îşi zise că atmosfera este înăbuşitoare.

— Vedeţi – zise el – grilajul împiedică să pătrundă lumina şi aerul. Nu s-ar putea să facem în aşa fel ca sărmana femeie să respire puţin aer curat?

Imediat, doamna Hubert, uitând totul, alerga la un dulap aflat lângă cămin, scoase o cheie şi descuie grilajul; aerul şi, împreună cu el, viaţa intrară în valuri în încăpere.

— Ah! Exclamă abatele. Nu ştiam că grilajul se deschide cu o cheie! De ce atâtea precauţii. Dumnezeule?

— Aşa e ordinul! Răspunse portarul.

— Da, înţeleg – adaugă abatele cu tâlc. Fereastra se afla la numai şapte picioare de la pământ şi dă spre chei. Dacă s-ar întâmpla să fugă un prizonier din interiorul Conciergerie-ei, trecând prin această sală, s-ar afla în libertate fără să întâlnească nici măcar un paznic sau o santinelă.

— Întocmai! Spuse portarul.

Cu coada ochiului, abatele observă că doamna de La Motte auzise, înţelesese şi chiar tresărise, apoi, imediat după ce prinsese din zbor cuvintele lui, ridicase privirea către dulapul închis numai cu o clapă de piele în care portăreasa ţinea cheia grilajului.

Abatelui îi fu destul. Prezenţa lui nu mai avea rost. Plecă. După câteva clipe se întoarse însă, asemenea acelor personaje din teatru care se prefac numai că ies şi spuse:

— Câtă lume este în piaţă! Mulţimea se înghesuie în asemenea hal înspre Palat, încât pe chei nu mai e ţipenie de

om.

Portarul se aplecă în afară:

— Adevărat!

— Nu cumva se crede – continuă abatele, tot ca şi când doamna de La Motte nu-l putea auzi, dar ea îl auzea foarte bine – nu cumva se crede că sentinţa se va da în cursul nopţii? Oare ar fi cu putinţă?

— Nu cred – răspunse portarul – să se dea până mâine dimineaţă.

— Ştiţi ce – adaugă abatele – încercaţi s-o lăsaţi să se odihnească puţin pe sărmana doamna de La Motte. După atâtea emoţii, trebuie că are mare nevoie de odihnă.

— Noi o să ne ducem în camera noastră – îi spuse vrednicul portar nevestei sale – şi o s-o lăsam pe doamna aici în fotoliu, dacă nu vrea să se întindă pe pat.

Jeanne deschise ochii şi întâlni privirea abatelui care-i pândea răspunsul. Se prefăcea însă că doarme din nou. Apoi abatele dispăru, iar portarul şi soţia lui plecară şi ei, după ce închiseră încetişor grilajul şi puseră cheia la locul său.

Îndată ce rămase singură, Jeanne deschise ochii.

„Abatele mă sfătuieşte să fug – îşi zise în gând. E cu putinţă să-ţi arate cineva mai limpede mijlocul şi necesitatea unei evadări? Să-mi demonstreze că m-aşteaptă condamnarea chiar înainte de a se pronunţa sentinţa este sfatul unui prieten care vrea să mă îndemne să-mi recapăt libertatea, nu al unui barbar care mă insultă. Ca să fug, n-am decât să lac un pas: deschid dulapul, apoi grilajul şi iată-mă pe cheiul pustiu. Da. Pustiu!… Nimeni, chiar şi luna se ascunde în cer. Să fug!… Ah, libertatea, fericirea de a-mi regăsi bogăţiile… Bucuria de a le întoarce duşmanilor mei tot răul pe care mi l-au făcut!”

Alergă spre dulap şi lua cheia. Se şi apropie de broasca grilajului. Deodată crezu că vede pe linia neagră a parapetului podului o siluetă neagră care întrerupea uniformitatea peisajului.

„Acolo în umbră, se afla un om… Poate abatele… Veghează asupra evadării mele… Mă aşteaptă ca să m-ajute. Da, dar dacă este o capcană… Dacă. Odată ajuns pe chei, vor pune mâna pe mine… Voi fi surprinşii în flagrant delict de evadare?… Evadarea înseamnă mărturisirea crimei, sau, cel puţin mărturisirea spaimei. Cine evadează fuge de conştiinţa sa… De unde vine acest om?… Pare să aibă legături cu domnii! De Provence… Cine îmi garantează că nu este trimis de regină sau de Rohan?… Ce scump m-ar face ei să plătesc orice greşeală… Da, stă cineva acolo la pândă!… Să mă îndemne să fug cu câieva ore înaintea seminţei! N-o putea face mai devreme dacă ar fi vrut, într-adevăr, să-mi vină într-ajutor? Doamne! Cine ştie dacă duşmanii mei n-au aflat cumva că am fost achitaţi de către consiliu? Cine ştie data nu vor să pareze această lovitură teribilă dată reginei, cu o dovadă sau o mărturisire fie vinovăţie din partea mea? Mărturia, dovada ar fi fuga mea. Voi rămâne!”

Începând din această clipă, Jeanne fu convinsă că a scăpat dintr-o capcană. Zâmbi viclean, îşi ridică trufaşă capul şi, cu pas sigur, se duse şi puse cheia grilajului în bufetul de lângă cămin. Apoi, aşezându-se în fotoliu în dreptul ferestrei, privi de departe, prefăcându-se că doarme, umbra celui ce stătea la pândă şi care, fără îndoială, obosit să tot aştepte, sfârşi prin a se ridica şi dispăru o dată cu primele mijiri ale zorilor, la două şi jumătate dimineaţa, când ochiul începu să desluşească malurile apei.

Capitolul XCVII Sentinţa

Dimineaţa, o dată cu primele zgomote, când Parisul se trezeşte la viaţa adăugând o nouă veriga verigilor întrerupte seara, contesa spera ca vestea achitării va intra din moment în moment în închisoarea ei. Împreună cu bucuria şi felicitările prietenilor. Oare avea prieteni? Vai! Averea şi favorurile sunt întovărăşite întotdeauna de un

cortegiu şi Jeanne devenise bogată şi puternică; totuşi primise şi dăduse fără a-şi face nici măcar acel soi cunoscut de prieteni care, când te loveşte dizgraţia, arde şi reneagă tot ce a tămâiat cu o zi înainte.

Dar după triumful pe care îl aştepta. Jeanne urma sa aibă susţinători, admiratori şi destui invidioşi, Aştepta în zadar să vadă intrând în camera portarului Hubert acel val de oameni care se grăbesc să-şi exprime bucuria.

De la imobilitatea unei persoane sigure de sine, care aşteaptă să fie cuprinsă în braţe, Jeanne trecu, după cum îi era firea, la o stare de nespusă îngrijorare. Şi cum e greu să te prefaci necontenit, nici nu-şi dădu osteneala de a-şi ascunde impresiile faţă de paznicii săi. Nu i se îngăduia să iasă şi să se informeze dar îşi strecura capul printre gratiile de la fereastră şi, de acolo, neliniştită, trase cu urechea la zgomotele ce veneau din piaţa de alături, zgomotele ajungeau la ea ca un murmur nedesluşit după ce străbăteau grosimea zidurilor vechiului palat al sfântului Ludovic.

Deodată Jeanne auzi nu o rumoare stinsă, ci o adevărata explozie de bravo, de strigăte, de tropăituri; era o izbucnire puternică şi care o înfricoşă, fiindcă îşi dădea seama că nu ei i se arăta o asemenea simpatie. Gălăgioasele manifestări se repetară de două ori, dar zgomotele erau diferite. I se păru a fi tot un fel de aprobare, dar o aprobare calmă şi al cărei răsunet se stinse imediat. Curând, trecătorii de pe chei se îndesiră, după cum grupurile din piaţă se risipeau şi lăsau să se împrăştie încetul cu încetul pe cei care le alcătuiseră.

— O zi de neuitat pentru cardinal! Rosti un fel de slujbaş de la procuraturi, ţopăind pe trotuarul de lângă zid.

Şi aruncă o piatră în râu, cu îndemânarea tânărului parizian câte a consacrat multe zile exersării acestei arte provenind din antica palestra.

— Pentru cardinal?! Repetă Jeanne. Aşadar, s-a răspândit vestea că a fost achitat…?

De pe fruntea Jeannei se rostogoli un strop de fiere şi un strop de sudoare. Se întoarse brusc în încăpere.

— Doamnă, doamna! O strigă ea pe nevasta lui Hubert. Ce-am auzit? Că este o fericire pentru cardinal? Despre ce fericire e vorba, te rog?

— Nu ştiu – răspunse aceasta.

Jeanne o privi drept în ochi.

— Întreabă-l pe soţul dumitale, te rog – adaugă ea.

Portăreasa ascultă din politeţe şi Hubert răspunse de afară:

— Nu ştiu.

Jeanne nerăbdătoare, supărată, se opri în mijlocul camerei.

— Atunci ce voiau să spună trecătorii? Întrebă ea. Aceste oracole nu prea se înşeală. Cu siguranţa că vorbeau despre proces.

— Poate…

— Zise milosul Hubert – poate voiau să spună că, dacă domnul de Rohan este achitat, va fi o zi frumoasă pentru el. Asta e tot.

— Crezi că va fi achitat? Ţipă Jeanne, strângând pumnii.

— S-ar putea întâmpla.

— Atunci… Eu…?

— A, dumneavoastră, doamnă… ca şi el… de ce nu şi dumneavoastră?

— Ciudată presupunere! Murmură Jeanne şi se duse din nou la geam.

— Cred că greşiţi, doamnă – îi spuse portarul – că staţi să ascultaţi tot felul de lucruri care se aud nedesluşit de afară. Credeţi-mă, este mai bine să staţi liniştită, aşteptând să vină avocatul său domnul Frémyn să vă citească…

— Sentinţa… Nu! Nu!

Şi ciuli urechea.

Trecea o femeie cu nişte prietene. Bonete de sărbătoare şi buchete mari în mână. Mirosul trandafirilor urca asemenea unui balsam scump până la Jeanne, care-l adulmeca de jos.

— Am să-i arunc buchetul meu – strigă femeia – şi încă alte o sută, celui mai minunat dintre bărbaţi! Ah, dac-aş putea să-l sărut!

— Şi eu la fel – rosti o prietenă.

— Eu însă aş vrea să fiu sărutată de el – spuse o a treia.

„Despre cine vorbesc?” se întrebă Jeanne.

— E un bărbat atât de frumos, încât sunt sigură că nu ţi-ar veni greu – spuse şi ultima din grup.

Şi trecură mai departe.

— Tot despre cardinal! Mereu el!… Murmură Jeanne. A fost achitat, a fost achitat!

Şi rosti aceste cuvinte cu atâta descurajare şi certitudine în acelaşi timp, încât portarii, hotărâţi să evite cu orice preţ o furtună ca cea din ajun, îi spuseră amândoi.

— Ei, doamnă, de ce n-aţi vrea ca sărmanul prizonier să fie achitat şi eliberat?

Jeanne simţi primejdia, simţi mai ales schimbarea produsă în purtarea gazdelor sale şi, nevrând să le piardă bunăvoinţa, zise:

— Ah, nu m-aţi înţeles! Păcat! Mă credeţi oare atât de rea şi de invidioasă ca să doresc râul tovarăşilor mei de suferinţa? Să dea Dumnezeu să fie achitat domnul cardinal; da, să fie! Aş vrea numai să ştiu… În sfârşit… Credeţi-mă, dragii mei, numai nerăbdarea mă face să mă port astfel.

Hubert şi nevastă-sa se priviră ca pentru a cântări consecinţele răspunsului pe care urmau să-l dea. Licărirea sălbatică ce ţâşni fără voie din ochii Jeannei îi făcu să se oprească înainte de a lua o hotărâre.

— Nu-mi spuneţi nimic? Strigă ea, dându-şi seama că greşise.

— Noi nu ştim nimic – răspunseră ei în şoaptă.

În acel moment, Hubert primi un ordin şi plecă să-l îndeplinească. Portăreasa rămase singură cu Jeanne şi încercă să o distreze; în zadar, toate simţurile, toate gândurile captivei zburau afară, interceptând zgomotele sau şoaptele, cu o sensibilitate bolnăvicioasă. Portăreasa,

neputând s-o împiedice să privească sau să asculte, se resemnă.

Deodată se auzi în piaţă un vacarm, ca şi când s-ar fi iscat o mişcare tumultoasă. Mulţimea se îndrepta spre pod, pe chei, strigând cât o lua gura, neîncetat, astfel că Jeanne tresări la locul său de observaţie. Strigătele nu mai conteneau: erau îndreptate către o caleaşca descoperita ai cărei cai de-abia puteau înainta prin mulţime. Încet-încet, cei ce se îngrămădeau aproape că ajunseră să ducă pe umeri şi pe braţe cai, trăsura şi pe cei aflaţi înăuntru. Strălucind în plin soare, sub o ploaie de flori, sub o boltă de frunze pe care mii de mâini le fluturau pe deasupra capetelor, contesa îi recunoscu pe cei doi bărbaţi care trezeau astfel entuziasmul mulţimii. Unul dintre ei, palid, văzându-şi triumful, speriat de o atât de mare popularitate, rămânea grav, tulburat, înfiorat.

Bărbatul acesta era cardinalul de Rohan.

Însoţitorul său, proaspăt, vesel, strălucitor, era aclamat cu mai puţin entuziasm, dar cu aceeaşi admiraţie, păstrând, bineînţeles, proporţiile.

Toată agitaţia aceasta dura cam o jumătate de oră până trecură peste Pont-au-Change şi Jeanne îi urmări pe învingători până ajunseră în vârful podului. Nu pierdu nici un amănunt.

Această manifestare a entuziasmului public pentru reînnoirea scenelor din ajun, victimele reginei, cum erau numiţi, o bucură o clipă pe Jeanne. Imediat însă îşi zise: „Cum?! Ei sunt liberi la ora asta, pentru ei s-au şi îndeplinit formalităţile, iar eu, eu nu ştiu încă nimic? De ce mie nu mi se spune nimic?” O trecură fiorii. Lângă ea, o simţi pe doamna Hubert, care, tăcuta, observa totul şi, deşi înţelesese, continuă să nu spună nimic.

Tocmai vroia să ceară unele lămuriri pe care nu le mai putea amâna, când un alt zgomot îi atrase atenţia Jeannei înspre Pont-au-Change. O trăsură înconjurată de lume străbătea povârnişul podului. În ea, Jeanne o recunoscu,

zâmbitoare şi arătându-şi copilul mulţimii, pe Oliva, care pleca şi ea, liberă şi nebună de bucurie, însoţită de glumele şi sărutările trimise fermecătoarei şi drăgălaşei făpturi.

La mijlocul podului aştepta un poştalion. Domnul Beausire se ascundea în spatele unui prieten, care singur, se arăta publicului. Acesta îi făcu un semn Olivei, iar ea coborî din trăsură şi urcă în poştalion, unde căzu în braţele lui Beausire. Care, strângând-o la piept, mai-mai s-o sufoce, nu-i mai dădea drumul: astfel, scăldând-o în lacrimi şi sărutări, îşi veni în fire abia la Saint-Denis, unde schimbară caii fără să aibă de-a face cu poliţia.

Între timp, Jeanne, văzând ca toţi sunt liberi şi fericiţi, sărbătoriţi, se întrebă de ce numai ei nu i se spunea nimic.

— Şi eu?! Eu?! Strigă ea. De ce atâta cruzime, de ce nu mi se aduce la cunoştinţă sentinţa ce mi s-a dat?

— Liniştiţi-vă doamnă – îi spuse Hubert intrând – liniştiţi-vă…!

— Este imposibil să nu ştii – ripostă Jeanne. Ştii! Ştii! Spune-mi!

— Doamnă…

— Dacă nu eşti lipsit de suflet, spune-mi. Vezi bine cât sutar…

— Doamnă, nu ne este îngăduit noua, slujitorilor mărunţi ai temniţei, să aducem la cunoştinţă sentinţele, pe care nu le pot citi decât grefierii curţii.

— Aşadar, este atât de îngrozitor încât nici nu îndrăzniţi să-mi spuneţi! Ţipă Jeanne, cuprinsă de o criză de turbare care îl înspăimântă pe portar, făcându-l să întrevadă repetarea scenelor din ajun.

— Nu – zise el – liniştiţi-vă, liniştiţi-vă…!

— Atunci vorbeşte!

— O s-aveţi răbdare şi n-o să mă daţi de gol?

— Îţi promit, îţi jur, numai vorbeşte!

— Ei bine, domnul cardinal a fost achitat.

— Ştiu.

— Domnul de Cagliostro, scos din cauză.

— Ştiu! Ştiu!
— Domnişoara Oliva, eliberată.
— Mai departe! Mai departe…!
— Domnul Reteau de Villette este condamnat…
Jeanne tresări.
— La galere!… Adaugă omul.
— Şi eu?! Eu?! Strigă bătând furioasă din picior.
— Răbdare, doamnă, răbdare! Doar aţi promis!
— Am răbdare, vezi bine! Hai vorbeşte… Eu?
— La surghiun…
— Rosti cu jumătate de gură portarul întorcând capul.
Un fulger de bucurie lumină ochii contesei, fulger care dispăru la fel de iute cum se ivise. Apoi, scoţând un strigăt, se prefăcu pe dată că leşină şi căzu în braţele gazdelor sale.
— Ce s-ar fi întâmplat – şopti Hubert la urechea nevestei sale – dacă i-aş fi spus adevărul?
„Surghiunul – se gândea Jeanne, simulând o criză de nervi – înseamnă libertate, bogăţie şi răzbunare, aşa cum am visat… Am câştigat!”

Capitolul XCVIII Execuţia

Jeanne continuă să aştepte pe grefierul despre care îi vorbise portarul să vină să-i citească sentinţa care se pronunţase împotriva sa. Nemaifiind sfâşiată de îndoieli, renunţând să-şi mai compare soarta cu a celorlalţi, adică lăsându-şi deoparte orgoliul, îşi spunea: „Ce-mi pasă mie, care am o minte zdravănă, cred, că domnul de Rohan a fost privit ca fiind mai puţin vinovat decât mine? Ce, pe mine mă zdrobeşte faptul că am o vină? Nu. Dacă aş fi fost recunoscută, cu acte în regulă, o Valois faţă de toată lumea, dacă aş fi avut, cum are domnul cardinal un întreg şir de prinţi şi de duci presăraţi în drumul judecătorilor şi implorând, cu capul şi sabia plecate, nu cred că i s-ar fi refuzat ceva contesei de La Motte şi cu siguranţă că, luând în considerare o suplică ilustră, descendenta familiei de

Valois ar fi fost cruţată de ofensa de a sta pe banca acuzaţilor. Dar de ce oare mă mai gândesc la tot acest trecut mort? Iată că s-a sfârşit şi marea afacere a vieţii mele. Aliată într-o situaţie cam echivocă în societate, într-o situaţie, de asemenea, echivocă la curte, expusa să fiu înlăturată la primă adiere venită de sus, vegetam şi m-aş fi întors, poate, în mizeria de la început, acolo unde viaţa m-a aruncat de timpuriu, acolo unde mi-am făcut ucenicia dureroasă. Acum nu mai poate fi vorba de nimic asemănător. Surghiunită! Sunt exilată! Deci am dreptul să-mi iau milionul cu mine, să trăiesc sub portocalii Sevillei sau ai Agrigentului, iarna, în Germania, vara, în Anglia; asta înseamnă că nimic nu mă va împiedica, tânără, frumoasă, celebră şi putând să explic, aşa cum vreau eu procesul, să trăiesc cum cred de cuviinţă, fie împreună cu soţul meu, dacă şi el a fost surghiunit şi ştiu că este liber, fie înconjurată de prietenii pe care bunăstarea şi tinereţea îi atrag întotdeauna!

Şi – adaugă Jeanne, pierdută în gândurile sale înflăcărate – să vină atunci cineva să-mi spună mie, osândita, mie, exilata, mie, sărmana umilită, că nu sunt mai bogată decât regina, mai încărcată de onoruri decât regina, mai absolvită de vină decât regina; fiindcă ei nu condamnarea mea îi trebuia. Pe leu, nu-l interesează viermele care iese din pământ. Trebuia să fie condamnat domnul de Rohan şi domnul de Rohan a fost scos din cauza!

Oare cum vor proceda ca să-mi aducă la cunoştinţa sentinţa şi cum, ca să mă conducă afară din regat? Se vor răzbuna pe o femeie, constrângând-o să se supună la toate rigorile legii? Mă vor conduce, însoţita de soldaţi, până la frontieră? Vor rosti solemn: „Sunteţi nedemnă! Regele vă expulzează din regatul său” Nu, stăpânii sunt indulgenţi – îşi spuse zâmbind – nu mai au nimic cu mine. Acum sunt supăraţi pe răbdătorul popor parizian, care striga pe sub balcoanele lor: „Trăiască domnul cardinal!” „Trăiască Cagliostro!” „Trăiască parlamentul!” Iată adevăratul lor

duşman: poporul. Ah, da, el este duşmanul cel mai periculos, iar eu am contat mereu pe sprijinul opiniei publice… Şi am reuşit!”

Acesta era stadiul în care se afla Jeanne, în timp ce, făcându-şi unele mici pregătiri, îşi încheia socotelile cu sine. Se şi gândea cum să-şi plaseze diamantele, să se stabilească la Londra (era vară), când amintirea lui Reteau de Villerte i se înfăţişa, nu în inimă, ci în minte. „Bietul băiat! Îşi spuse ea, cu un zâmbet răutăcios. El a plătit pentru toţi. Deci întotdeauna când trebuie ispăşită o greşeală, este nevoie de un suflet rău, în sens filosofic şi ca, de fiecare dată când este nevoie de aşa ceva, apare ca din pământ şi ţapul ispăşitor şi lovitura care-l va zdrobi. Bietul Reteau, păcătos şi mizerabil, plăteşte acum pentru pamfletele împotriva reginei, pentru conspiraţiile plăsmuite cu condeiul şi Dumnezeu, care hărăzeşte fiecăruia partea sa de lume, a vrut să-i dea acestuia o viaţa făcuta din lovituri de baston, din bacşişuri în ludovici de aur, uneori din pândă şi ascunzători şi un deznodământ la galere, iată ce înseamnă să fii numai viclean, nu inteligent, să fii doar răutăcios şi nu rău, să ataci fără să fii cu adevărat perseverent şi puternic. Universul este plin de creaturi care vor să dăuneze, de la viermii veninoşi până la scorpion, primul dintre cei mici care se face temut de om! Toţi aceşti nefericiţi vor să vatăme, dar n-au cinstea de a luptă: ei sunt pur şi simplu striviţi.”

Şi Jeanne îşi îngropa în acest fel dispreţuitor complicele, pe Reteau, cu toate că era ferm hotărâtă să se informeze unde, la ce ocnă urma să fie trimis nenorocitul pentru că nu cumva să treacă pe acolo într-una din călătoriile sale şi să-l umilească pe bietul păcătos, arătându-i bunăstarea unei vechi cunoştinţe. Jeanne avea inimă bună!

Mâncă veselă în tovărăşia familiei portarului; aceştia, dimpotrivă, erau posomorâţi, nici nu se mai căzneau să-şi ascundă stânjeneala. Jeanne puse atitudinea lor rece pe seama condamnării sale. Chiar le şi spuse. Răspunseră că

pentru ei nimic nu era mai dureros decât înfăţişarea cuiva după ce s-a rostit o sentinţă.

Jeanne era atât de fericită în adâncul inimii sale, încât îi venea foarte greu să-şi ascundă bucuria şi aştepta prilejul de a rămâne singură, cu gândurile sale. Îşi făgădui ca după-masă să ceară să se retragă în camera sa. Fu deci extrem de surprinsă când portarul Hubert, luând cuvântul după desert, cu o gravitate neobişnuită în relaţiile dintre ei, îi spuse:

— Doamnă, avem ordin de a nu-i ţine aici pe cei asupra cărora parlamentul s-a pronunţat.

„Straşnic! Îşi zise Jeanne. Vine în întâmpinarea dorinţei mele.” Şi se ridică zicând:

— Nu vreau ca din cauza mea să călcaţi regulamentul; aţi fost atât de buni cu mine, încât nu doresc să mă arăt nerecunoscătoare… Mă voi întoarce în camera mea. Îi privi ca să-şi dea seama de efectul pe care îl avuseseră cuvintele ei. Hubert răsucea o cheie între degete. Portăreasa întoarse capul, vrând parcă să-şi ascundă emoţia. Dar – adăugă contesa – unde vor veni să-mi citească sentinţa şi când?

— Doamna se aşteaptă poate ca să se întoarcă în camera sa? Se grăbi să spună Hubert.

„E limpede că mă gonesc” – se gândi Jeanne. Şi un nelămurit sentiment de nelinişte, alungat tot atât de repede precum apăruse, o făcu să se înfioare. Jeanne urcă cele trei trepte ce duceau din camera portarilor către culoarul pe care se afla grefa. Văzând-o că pleacă, doamna Hubert alergă spre ea şi-i luă mâinile, nu cu respect, nu cu o profundă prietenie, nu cu acea afecţiune care îi face cinste celui care o simte şi celui care o primeşte, ci cu o nemaipomenită compasiune, cu un sentiment de milă care nu scăpă inteligentei contese, ea care observă totul. De data aceasta senzaţia fu atât de clară, încât Jeanne îşi mărturisi că era înspăimântată; izgoni însă spaima, aşa cum izgonise şi neliniştea din inimă sa atât de plină de bucurie şi speranţă.

Cu toate acestea, Jeanne simţi nevoia să afle de ce doamnei Hubert îi era milă de ea: deschise gura şi coborî două trepte, vrând să formuleze una din acele întrebări precise şi hotărî te caracteristice felului sau de a gândi, dar nu avu timp. Hubert o luă de mână mai mult brusc decât politicos şi deschise aşa.

Contesa se trezi pe coridor. Aici aşteptau opt arcaşi ai tribunalului. Ce aşteptau? Iată ce se întrebă Jeanne privindu-i. Dar portarul şi închisese uşa. Dinaintea arcaşilor se afla unul din paznicii obişnuiţi ai închisorii, cel care o conducea pe contesă în fiecare seară în camera sa. Acesta trecu în faţa Jeannei. ca pentru a-i arăta drumul.

— Mă întorc în camera mea? Întrebă contesa, cu tonul unei femei care vrea să pară sigură de sine, dar care se îndoieşte.

— Da, doamnă – răspunse gardianul.

Jeanne puse nuna pe balustradă de fier şi urcă în urma pazniculuí, îi auzi pe arcaşi că şuşotesc la câţiva paşi mai încolo, dar că nu se mişca din loc. Liniştită, se lăsă încuiată în cameră şi chiar îi mulţumi călduros gardianului. Acesta se retrase.

Nici nu rămase bine singură şi Jeanne lăsă să izbucnească bucuria nebună pe care o simţea, bucurie mult prea multă vişine ferecata de mască sub care îşi ascunsese cu ipocrizie chipul în faţa portarilor. Camera de la Conciergerie era vizuina sa de animal sălbatic o clipă înlănţuit de oameni şi căruia, dintr-un capriciu al soartei, i se va da drumul să alerge din nou liber prin lume. Şi când în bârlogul său în cuşca sa coboară întunericul, când gardienii nu mai fac nici cel mai mic zgomot, când mirosul sau fin nu mai adulmeca nici o urmă străină prin preajmă, atunci încep salturile sălbatice; atunci îşi întinde membrele ca să devină mai suple când va sosi libertatea mult aşteptata; fiară sălbatică ţipă, se zbenguie şi sare, cum nu va fi niciodată văzută de ochiul omului.

Aşa se întâmpla şi cu Jeanne. Deodată auzi paşi pe coridor, auzi cheile zăngănind pe inelul paznicului, auzi scârţiitul broaştei masive.

„Oare ce vor?” se întrebă ea, ridicându-se atentă şi muta.

Gardianul intră.

— Ce este, Jean? Întrebă contesa, cu vocea sa caldă şi indiferentă.

— Doamna binevoieşte să mă urmeze? Spuse el.

— Doamna…

Jeanne înaintă spre omul care şovăia şi zări la capătul coridorului arcaşii tribunalului pe care la început îi întâlnise jos.

— Unde?

— Jos, doamnă.

— Cum, jos…?

— La grefa.

— De ce, te rog?

— Dar spuneţi-mi ce vor cei de la grefă cu mine? Strigă ea, înfricoşată.

— Domnul Doillot, doamnă, apărătorul dumneavoastră, vrea să vă vorbească.

— La grefă? De ce nu vine aici, doar a putut veni de mai multe ori?

— Doamnă, domnul Doillot a primit de la Versailles scrisori pe care vrea să vi le aducă la cunoştinţă.

Jeanne nici nu-şi dă du seama cât de ilogic era acest răspuns. Un singur cuvânt o izbi: scrisori de la Versailles, scrisori de la curte, fără îndoială, aduse chiar de apărătorul său.

„Poate ca regina intervenise pe lângă rege. După publicarea sentinţei? Poate…” Dar de ce să facă presupuneri? Avea oare timp şi apoi, la ce bun, când în două minute va afla adevărul?

De altfel, paznicul insistă; îşi zăngănea nervos cheile ca un om care n-are argumente, dar are ordine stricte.

— Aşteaptă-mă puţin – spuse Jeanne. Vezi doar că mă dezbrăcasem ca să mă culc; m-au obosit atât de mult aceste ultime zile.

— Vă aştept, doamnă, gândiţi-vă însă, vă rog, că domnul Doillot este grăbit.

Jeanne închise uşa, îşi puse o rochie curată, luă o pelerină şi îşi netezi la iuţeală părul. Toate acestea nu-i luară mai mult de cinci minute. Inima îi spunea că domnul Doillot aducea ordinul de a pleca pe loc, precum şi mijlocul de a străbate Franţa, într-un fel discret şi comod în acelaşi timp. Da, probabil ca regina s-a gândit că duşmanca sa să dispară cât mai repede. Acum, ca sentinţa fusese pronunţata, regina îşi dădea silinţa s-o irite cât mai puţin pe adversara sa, deoarece, dacă pantera era primejdioasă în lanţuri, la ce te poţi aştepta când va fi în libertate? Legănată de aceste gânduri luminoase. Jeanne mai mult zbura decât mergea în spatele gardianului şi coborî scară mică, pe unde fusese adusă în sala de judecată. Dar, în loc să meargă spre sală, în loc să cotească la stânga ca să intre la grefă, temnicerul se întoarse către o portiţa aflată în dreapta.

— Unde te duci? Întrebă Jeanne. Grefa este aici.

— Veniţi, doamnă, veniţi – spuse mieros gardianul. Aici va aşteaptă domnul Doillot.

Trecu primul şi o trase după el pe prizonieră, care auzi închizându-se cu zgomot zăvoarele acestei uşi masive. Surprinsă fără să vadă pe nimeni în întuneric. Jeanne nu îndrăzni să ceară nimic mai mult temnicerului său. Făcu doi sau trei paşi şi se opri. O lumină albăstruie dădea încăperii în care se afla un aspect de cavou. Lumina cădea din înaltul unui grilaj străvechi şi printre pânzele de păianjen şi secularul strat de praf, câteva raze palide erau singurele care izbuteau să lumineze oarecum zidurile. Brusc, Jeannei i se făcu frig; simţi umezeala acestei temniţe, desluşi ceva îngrozitor în ochii arzători ai paznicului. Deocamdată nu îl văzu decât pe acesta; numai el singur împreună cu prizoniera se aflau între aceste patru ziduri, înverzite de

apă ce se scursese pe lângă cercevele, mucegăite de aerul pe care soarele nu-l încălzise niciodată.

— Domnule – zise ea, stăpânindu-şi senzaţia de groaza care o făcea să tremure – ce căutam noi doi aici? Unde este domnul Doillot, pe care mi-ai promis că-l voi întâlni?

Temnicerul nu răspunse nimic; se întoarse doar să vadă dacă aşa pe care intraseră era bine închisa. Jeanne îl urmări cu spaimă. O fulgeră gândul, aidoma ca în romanele sumbre ale vremii, că avea de-a face cu unul dintre acei temniceri sălbatic îndrăgostiţi de prizoniera lor, care, în ziua când prada e gata să le scape pe uşa deschisă a cuştii, devin adevăraţi tirani faţă de frumoasa captivă, şi-i propun eliberarea în schimbul dragostei.

Jeanne era puternică, nu se temea de surprize, nu se ruşina de nimic, închipuirea ei luptă şi câştigă împotriva capriciilor sofisticate ale domnilor Crebillon-fiul şi Louvet. Se duse drept la temnicer şi, zâmbindu-i, îi spuse:

— Prietene, ce vrei? Ai să-mi spui ceva? Când se apropie eliberarea, timpul este preţios pentru o prizonieri. Ca să-mi vorbeşti, mi se pare că ai ales un loc cam sinistru.

Omul cu cheile nu-i răspunse nimic, fiindcă nu înţelegea. Se aşeză pe colţul căminului scund şi aşteptă.

— Dar – nu se lăsă Jeanne – te întreb încă o dată, ce facem aici?

Şi se temu să nu aibă de-a face cu un nebun.

— Îl aşteptam pe maestrul Doillot – răspunse temnicerul.

Jeanne clatină din cap.

— Trebuie să recunoşti că, dacă maestrul Doillot are să-mi aducă la cunoştinţă scrisori venite de la Versailles, şi-a ales rău ora şi locul de întâlnire… Nu se poate să fie maestrul Doillot cel care mă face să aştept aici. Trebuie să fie altcineva.

De-abia rostise aceste cuvinte şi uşa din faţa ei, pe care nici n-o observase, se deschise. Era una dintre acele trape rotunde, adevăraţi giganţi din lemn şi fier care, atunci când se deschid, decupează pe fondul pe care îl mascau un fel de

rond cabalistic în centrul căruia oameni şi peisaj par că trăiesc datorită magiei.

Într-adevăr, în spatele acestei uşi se aflau trepte ce duceau spre un coridor prost luminat, de unde venea o adiere proaspătă, iar dincolo de coridor, o clipă, una singură, rapidă ca un fulger, Jeanne zări, înălţându-se pe vârfuri, un spaţiu ce semăna cu o piaţă şi acolo o mare de bărbaţi şi de femei.

Dar, repetăm, pentru Jeanne a fost mai mult ca o viziune decât ca o realitate; nici nu avu timp să-şi dea seama. În faţa ei, într-un plan mult mai apropiat decât era cel al pieţei, se iviră trei persoane stând pe ultima treaptă. În spatele lor ţâşniră patru baionete albe şi ascuţite asemenea unor înfricoşătoare lumânări ce păreau că vor să lumineze această scenă.

Dar uşa rotundă se închise. Numai cei trei bărbaţi intrară în temniţa Jeannei. Aceasta trecea din surpriză în surpriză sau şi mai exact, de la nelinişte la groază. Se apropie de temnicerul de care se temuse cu o clipă mai înainte ca pentru a căuta sprijin împotriva necunoscuţilor. Temnicerul se lipi de zidul celulei, arătând prin aceasta că vrea şi trebuie să rămână un spectator pasiv al celor ce urmau să se întâmple.

Jeanne fu interpelată chiar mai înainte de a se fi gândit ca să deschidă gura. A interpelat-o unul dintre cei trei, cel mai tânăr. Era îmbrăcat în negru. Nu-şi scoase pălăria din cap şi răsucea în mână nişte hârtii ca pe nişte documente străvechi. Ceilalţi doi, imitând atitudinea temnicerului, se fereau de priviri, trăgându-se în partea cea mai întunecoasă a celulei.

— Doamnă, dumneavoastră sunteţi Jeanne de Saint-Rémy de Valois, soţia lui Marie-Antoine-Nicolas, conte de La Motte? Întrebă necunoscutul.

— Da, domnule – răspunse Jeanne.

— Sunteţi născută la Fontette, la 22 iulie 1756?

— Da, domnule.

— Locuiţi la Paris pe strada Neuve-Saint-Gilles?

— Da, domnule… Dar de ce îmi puneţi toate aceste întrebări?

— Doamnă, mă supără faptul că nu mă recunoaşteţi; am cinstea să fiu grefierul curţii.

— Vă recunosc.

— Atunci, doamnă, pot să-mi îndeplinesc funcţiunile în calitatea pe care aţi recunoscut-o?

— O clipă, domnule. La ce vă obligă, dacă sunteţi amabil, funcţiunile dumneavoastră?

— Să vă citesc, doamnă, sentinţa care s-a pronunţat împotriva dumneavoastră în ziua de 31 mai 1786.

Jeanne tresări. Aruncă în jurul său o privire plină de teamă şi de neîncredere. Nu întâmplător scriem în al doilea rând cuvântul neîncredere, care pare mai firesc decât cel dinaintea lui; Jeanne fu copleşită de o spaimă iraţională; ca să poată fi mai atentă, îşi înfipse privirea ei teribilă în întuneric.

— Sunteţi grefierul Breton, spuse ea. Cine sunt însă cei doi domni care vă însoţesc?

Grefierul se pregătea să răspundă, când temnicerul îi taie vorba şi venind lângă el îi şopti la ureche următoarele cuvinte, străbătute de un sentiment grăitor de spaimă sau de milă:

— Nu-i spuneţi!

Jeanne auzi: îi privi cu mai multă băgare de seamă decât până atunci pe cei doi. Se miră văzând haina de un cenuşiu metalic, cu nasturi de fier, a unuia, vesta şi boneta miţoase ale celuilalt; mai ales şorţul ciudat care acoperea pieptul acestuia din urmă îi atrase atenţia Jeannei; şorţul părea ars în unele locuri, iar în altele pătat de sânge şi de ulei. Se dădu înapoi. Părea că-şi ia avânt ca să se poată repezi cu şi mai multă forţă.

Apropiindu-se grefierul îi ordonă:

— În genunchi, vă rog, doamnă.

— În genunchi?! Ţipă Jeanne. În genunchi?! Eu…?! Eu?… O Valois, în genunchi?!

— Aşa avem ordin, doamnă – spuse grefierul, înclinându-se.

— Domnule – se împotrivi Jeanne, cu un zâmbet feroce – nici să nu vă gândiţi, trebuie oare să vă învăţ eu legile? În genunchi se cere numai iertare.

— Ei bine, doamnă…

— Ei bine, domnule, nu se cere iertare decât în urma unei sentinţe care condamnă la o pedeapsă dezonorantă. Surghiunul nu este, după câte ştiu, o pedeapsă dezonorantă în codul francez, nu?

— Nu v-am spus că aţi fost condamnată la surghiunire – rosti grefierul, cu o tristeţe gravă.

— Atunci la ce sunt condamnată? Izbucni Jeanne.

— Veţi afla ascultând sentinţa, doamna şi ca s-o ascultaţi, veţi începe, vă rog, prin a îngenunchea.

— Niciodată! Niciodată!

— Doamnă, este primul alineat al instrucţiunilor mele. Niciodată! Niciodată, vă spun!

— Doamnă, scrie că, în cazul în care condamnata refuză să îngenuncheze…

— Ei bine?

— Ei bine, va fi silită cu forţa.

— Forţa?! Împotriva unei femei?

— Nici femeia, nici bărbatul nu sunt scutiţi de respectul pe care-l datorează regelui şi justiţiei.

— Şi reginei, nu-i aşa? Strigă furioasă Jeanne. Fiindcă recunosc aici mâna unei femei care mă duşmăneşte!

— Greşiţi acuzând-o pe regină, doamnă. Maiestatea să nu se amestecă în redactarea sentinţelor tribunalului. Haideţi, doamnă, scutiţi-ne de necesitatea de a fi violenţi. În genunchi!

— Niciodată! Niciodată! Niciodată!

Grefierul îşi împături hârtiile şi scoase din buzunar o foaie groasă pe care o păstra pentru cazul care tocmai se ivise. Şi

citi ordinul formal dat de procurorul general forţei publice de a o constrânge pe acuzată recalcitranta să îngenuncheze pentru a da satisfacţie justiţiei.

Jeanne se ghemui într-un colţ al temniţei, aţintindu-şi privirea către baionetele foiţei publice pe care le văzuse înălţându-se în spatele uşii. Grefierul însă nu ceru să se deschidă uşa; făcu semn celor doi despre care am mai vorbit şi care se apropiam în linişte, ca nişte maşini de război solide şi de neclintit ce sunt îndreptate în asedii împotriva cetăţilor. Cei doi o prinseră pe Jeanne de subsuori şi o târâră în mijlocul încăperii, cu toate ţipetele şi urletele ei. Impasibil, grefierul se aşează şi aşteptă.

Jeanne nici nu-şi dădu seama că, pentru a nu se lăsă târâta, trebuise să îngenuncheze pe trei sferturi. Intervenţia grefierului îi atrase atenţia.

— Aşa e bine – spuse el.

În aceeaşi clipă, resortul ei lăuntric se destinse şi Jeanne sări la doi coţi deasupra pământului, în braţele celor ce-o ţineau.

— Este de prisos să strigaţi în felul acesta – spuse grefierul – fiindcă nu puteţi fi auzită de afară şi n-o să mă auziţi nici pe mine când voi da citire sentinţei.

— Permiteţi-mi să rămân în picioare şi voi asculta în tăcere – zise Jeanne, gâtâind.

— Ori de câte ori un vinovat este pedepsit cu biciul – rosti grefierul – pedeapsa este dezonoranta şi atrage după sine îngenuncherea.

— Biciuirea? Urlă Jeanne. Biciuirea?! Ah, mizerabile!… Ai spus biciuirea…?

Şi răcnetele ei devenim atât de puternice, zăpăcindu-i pe temnicer, pe grefier şi pe cele două ajutoare, încât, tustrei îşi pierdură capul cu desăvârşire şi începură, ca nişte oameni beţi, să nu mai dorească altceva decât să stăpânească sălbăticia prin sălbăticie. Se aruncară asupra Jeannei şi o trântiră la pământ; ea însă rezista în mod victorios. Vrură s-o facă să în-doaie genunchii, ea îşi

înţepeni muşchii ca pe nişte lame de oţel. Rămase suspendată în aer, în mâinile acestor oameni, dând cu atâta furie din mâini şi din picioare, încât îi răni îngrozitor. Atunci cei trei îşi împărţita munca; unul o apuca de picioare, strângându-i-le ca într-o menghină, iar ceilalţi doi o prinseră de încheietura mâini lor, după care îi strigară grefierului:

— Citiţi, citiţi sentinţa, domnule grefier, daţi-i drumul! Altfel nu mai sfârşim în vecii vecilor cu scorpia asta!

— N-am să îngădui niciodată să fie citită o sentinţă care mă condamnă la dezonoare! Ţipa Jeanne, zbătându-se cu o forţă de necrezut. Şi, unind fapta cu ameninţarea, domină vocea grefierului prin urlete şi ţipete atât de ascuţite, încât nu se înţelese nici un cuvânt din tot ce citi funcţionarul.

După ce omul sfârşi de citit îşi strânse hârtiile şi le puse din nou în buzunar. Jeanne crezu că a sfârşit şi tăcu, încercând să-şi vină în fire ca să-i poată înfrunta mai departe pe aceşti oameni. Urletele ei fură urmate de hohote de râs şi mai sinistre.

— Şi – continuă grefierul, liniştit, ca şi cum ar li rostit sfârşitul unei formule banale – sentinţa va fi adusă la îndeplinire în piaţa execuţiilor, Curtea de Justiţie din Palat!

— Public! Urlă nefericită. Oh…!

— Domnule de Paris, v-o predau pe această femeie – încheie grefierul, adresându-se omului cu soitul de piele.

— Cine este acest om? Întrebă Jeanne. Într-o ultimă criză de spaimă şi de furie.

— Călăul – răspunse grefierul înclinându-se, apoi îşi scoase manşetele.

De-abia rosti acest cuvânt şi cei doi executanţi o şi luară pe Jeanne şi o duseră către galeria pe care ea o zărise la început. Renunţam să mai descriem felul în care se zbătu. Femeia aceasta, care în viaţa obişnuita leşina pentru o simplă zgârietură, îndură timp de o oră loviturile celor doi; fu târâtă până la uşa de afară şi tot timpul nu încetă să scoată cele mai înspăimântătoare urlete. Dincolo de uşă,

unde stăteau soldaţii care ţineau piept mulţimii, se afla curtea, nu prea mare, zisă Curtea Dreptăţii, care se ivi deodată, înţesată de cele două sau trei mii de spectatori pe care îi adusese curiozitatea o dată cu preparativele şi apariţia eşafodului.

Pe o estradă înaltă de aproximativ opt picioare se ridica un stâlp negru având fixate de-a lungul lui inele de fier şi o tablă pe care grefierul primise, fără îndoială, ordin să scrie ceva neciteţ. Estrada n-avea rampă; te urcai pe o scară, de asemenea fără rampa; singura balustradă ce se putea vedea era cea alcătuită din baionetele arcaşilor semănând cu un grilaj cu vârfuri sclipitoare.

Mulţimea, văzând că se deschid porţile palatului şi apar ofiţerii cu bastoanele lor, grefierul cu hârtiile în mână, începu să se agite ca valurile mării.

De pretutindeni izbucneau strigăte: „Uite-o! Uite-o!” însoţite de epitete nu prea convena-bile faţă de condamnată şi ici-colo de câteva observaţii nu prea călduroase faţă de judecători.

Căci, de când fusese condamnată, avea susţinătorii ei. Erau cei care, cu două sau trei luni în urmă, poate ca o dispreţuiseră, dar care o reabilitaseră de când devenise adversara reginei.

Domnul de Crosne prevăzuse însă totul. În primele rânduri ale acestei săli de spectacol se aflau cei ce erau devotaţi acelora care dădeau reprezentaţia. Puteau fi văzute, alături de agenţi de statura herculeană, femeile cele mai credincioase cardinalului de Rohan. Se găsise mijlocul de a se folosi în favoarea reginei furiile dezlănţuite altădată împotriva ei; cei care îl aplaudasem atât de tare pe domnul de Rohan din ura faţa de Maria-Antoaneta o fluierau şi o huiduiau acum pe doamna de La Motte, care fusese atât de imprudenţă, încât să separe cauza ei de cea a cardinalului. Astfel că, la apariţia sa în mica piaţetă, strigatele furioase de: „Jos La Motte! Jos cu falsificatoarea!” fură cele mai numeroase şi izbucnim din cele mai puternice piepturi,

Jeanne era la capătul puterilor, nu însă şi la capătul furiei; încetă să mai ţipe, deoarece ţipetele sale se pierdeau în vacarmul învălmăşelii. Dar cu vocea sa limpede, vibrantă, metalică rosti câteva cuvinte care fă cura să se stingă ca prin farmec până şi şoaptele.

— Ştiţi voi cine sunt? Spuse ea. Ştiţi voi ca în vinele mele curge sângele regilor voştri? Ştiţi că prin mine este lovită, nu o vinovată, ci o rivală; nu numai o rivală, ci şi o complice?

Aici fu întreruptă de urletele scoase la timp de către cei mai pricepuţi slujitori ai domnului de Crosne. Ea însă trezise, dacă nu interesul, cel puţin curiozitatea: şi curiozitatea mulţimii este o sete care trebuie potolită. Liniştea ce se aşternu îi dovedi Jeannei că vor s-o asculte.

— Da – repetă ea – o complice! Sunt pedepsită fiindcă ştiu secretele…

— Atenţie! Îi şopti la ureche grefierul.

Ea se întoarse. Călăul ţinea în mână un bici. La vederea acestuia, Jeanne îşi uită discursul, ura, dorinţa de a captiva masele; nu mai simţi decât ruşinea, nu se mai temu decât de durere.

— Fie-vă milă! Fie-vă milă! Strigă ea, cu o voce sfâşietoare.

Un val de huiduieli îi acoperi rugămintea. Gata să leşine, Jeanne se agăţă de genunchii călăului şi reuşi să-i prindă mâna. Acesta ridică însă celălalt braţ şi lăsă biciul să cadă moale peste umerii contesei. Lucru de neînchipuit, femeia aceasta pe care durerea fizică ar fi zdrobit-o. Înmuiat-o, îmblânzit-o, poate, prinse puteri văzând că este cruţată; repezindu-se la ajutor, încerca să-l răstoarne şi să-l arunce de pe eşafod în piaţă. Deodată însă se dădu înapoi. Omul acela ţinea în mână un fier înroşit pe care îl scosese chiar atunci din jar. Ridicase, spuneam, fierul şi fierbinţeala pe care o împrăştia o făcu pe Jeanne să sară înapoi răcnind sălbatic:

— Înfierată! Strigă ea. Înfierată…!

Mulţimea răspunde la urletul ei cu un urlet şi mai sălbatic.

— Da! Da! Răcniră cele trei mii de guri.

— Ajutor! Ajutor!… Strigă pierdută Jeanne, încercând să rupă funiile cu care i se legaseră mâinile.

În timpul acesta, călăul îi sfâşia rochia, neputând s-o descheie şi, dând la o parte cu o mână care tremura fâşiile de stofă, încercă să apuce cu cealaltă fierul înroşit pe care i-l întindea ajutorul său. Jeanne însă se aruncă asupra acestuia, făcându-l să dea înapoi şi el nu îndrăzni s-o atingă; în aşa fel, încât călăul, văzând că nu poate apuca sinistrul instrument, trăgea cu urechea să vadă dacă lumea n-a început cumva să-l afurisească. Era foarte orgolios.

Mulţimea, tulburată şi începând să admire forţa cu care se apăra femeia aceasta, fremăta de o nerăbdare mocnită: grefierul coborâse scara; soldaţii priveau spectacolul: era o neorânduială, o lipsă de hotărâre care începuse să devină ameninţătoare.

— Sfârşiţi odată! Strigă o voce din primele rânduri.

O voce poruncitoare şi pe care călăul o recunoscu fără îndoiala, fiindcă el o doborî pe Jeanne cu o lovitură puternică, o sili să îngenuncheze şi îi apasă capul cu mâna stângă. La se ridică însă, arzând mai tare decât fierul cu care o ameninţau şi, cu o voce ce domina tumultul şi înjurăturile neîndemânaticilor călăi, strigă:

— Francezi laşi! De ce nu mă apăraţi?! Lăsaţi să fiu torturată?!

— Taci! Strigă grefierul.

— Taci! Strigă comisarul.

— Să tac…?! De ce? Replică Jeanne. Ce-o să-mi mai facă?… Da, e vina mea dacă îndur o asemenea ruşine…

— Oho!… Urlă mulţimea, înţelegând greşit sensul acestei mărturisiri.

— Taci! Repetă grefierul.

— Da, este vina mea – continuă Jeanne, zbătându-se întruna – fiindcă dac-aş fi vorbit…

— Taci! Răcniră într-un glas grefierul, comisarul şi călăii.

— Dac-aş fi spus tot ce ştiam despre regina, aş fi fost spânzurată, n-aş fi fost dezonorată.

Nu putu spune mai mult: comisarul se repezi pe eşafod, urmat de agenţi, tăbărâră asupra ticăloasei şi, punându-i căluşul, o predară, mai mult moartă decât vie, cu faţa umflată, lividă, însângerată, celor doi executori, dintre care unul îşi sili din nou victima să îngenuncheze: în acelaşi timp apuca fierul pe care ajutorul său reuşi să i-l dea. Jeanne însă, ca o năpârcă, profită de slăbiciunea acestei mâini, care îi apasă ceafa, zvâcni o ultimă dată şi, întorcându-se cu o bucurie frenetică, îi oferi pieptul călăului privindu-l provocator; aşa ca groaznicul instrument o izbi peste sânul drept. Victima, cu tot căluşul, scoase un urlet cumplit.

Durerea, ruşinea o doborâră pe Jeanne. Era învinsă. De pe buzele sale nu mai scapă nici un sunet, trupul nu mai avu nici o tresărire; de data aceasta leşinase cu adevărat. Călăul o ridică pe umăr, încovoiată şi cu pasul nesigur, coborî scara mişeliei.

Mulţimea, mută, fie că aprobă, fie ca rămăese consternată, nu se împrăştie prin cele patru ieşiri ale pieţei decât după ce văzu închizându-se în urma osânditei uşile Conciergeriei, după ce văzură că eşafodul începe să fie dărâmat bucată cu bucată, după ce se încredinţa că nu exista nici un epilog la drama îngrozitoare al cărei spectacol i-l oferise parlamentul.

Agenţii supravegheau toate reacţiile celor de faţă; îşi exprimaseră încă de la început atât de limpede părerea, încât ar fi fost nebunie curată să faci cea mai mică obiecţie, contrazicându-le logica, pe care şi-o susţineau înarmaţi cu bâte şi cătuşe. Obiecţii, dacă au fost, au fost exprimate cu totul lăuntric. Încetul cu încetul, piaţa îşi reluă calmul său obişnuit: doar la capătul podului, după ce se risipi gloata, între doi bărbaţi tineri şi părând cu desăvârşire năuciţi, care se retrăgeau ca şi ceilalţi, avu loc următorul dialog:

— Oare chiar pe doamna de La Motte a înfierat-o călăul? Ce crezi, Maximilian?

— Aşa se spune, dar eu nu cred…

— Răspunse cel mai înalt dintre interlocutori.

— Şi tu crezi că n-a fost ea, aşa-i? Adaugă celălalt, un omuleţ cu faţa cam vulgară, cu ochii rotunzi şi sclipitori că ai păsărilor de noapte şi cu părul scurt şi unsuros. Nu. Nu poate fi doamna de La Motte cea pe care au înfierat-o, nu-i aşa? Susţinătorii tiranilor şi-au cruţat, fără îndoială, complicea. Ca s-o poată dezvinovăţi pe Maria-Antoaneta au găsit o domnişoară Oliva, care a mărturisit că este prostituată; au putut găsi şi o falsă doamnă de La Motte, care să mărturisească că este falsificatoare; ai să-mi răspunzi ca a existat fierul roşu. Ei, şi! O comedie pentru care a fost plătit şi călăul şi victimă! A costat poate mai scump, asta e tot!

Însoţitorul acestuia asculta clătinând din cap. Zâmbea fără să răspundă.

— Ce poţi să răspunzi? Întrebă omuleţul. Nu eşti de părerea mea?

— E cam mult să accepţi să ţi se ardă sinul cu fierul roşu – răspunse cel interpelat. Eu n-aş zice că e o comedie, cum spui. Eşti un medic mai bun decât mine şi probabil că ai simţit mirosul de came arsă. Este o amintire neplăcută, mărturisesc.

— Chestiune de bani, ţi-am spus: ea poate plăti o condamnaţii care, oricum, ar fi înfierată pentru cu totul altceva, o poţi plăti ca să spună trei-patru fraze pompoase şi când e gata să se trădeze, i se pune căluşul…

— Ei-ei-ei! Exclamă flegmatic cel pe care l-am numit Maximilian. Nu te voi urma pe drumul acesta, nu mi se pare sigur.

— Hm! Atunci ai să faci şi tu ca ceilalţi gură-cască. Ai să spui că ai văzut cum a fost înfierată doamna de La Motte; iată cât eşti de capricios. Adineauri spuneai cu totul altceva, fiindcă ai spus textual: „Nu cred că au înfierat-o pe doamna de La Motte!”

— Nu şi nici nu cred – reluă tânărul, zâmbind – dar nici nu este una dintre acele condamnate despre care vorbeşti.

— Atunci cine este persoana care a fost stigmatizată cu fierul roşu, acolo, în piaţă, în lo-cul doamnei de La Motte?
— Regina! Rosti tânărul, cu o voce ascuţită, către însoţitorul său, subliniindu-şi cuvintele cu un surâs misterios.
Celălalt se dădu înapoi, râzând în hohote şi bătând din palme la auzul acestei glume, apoi, privind în jurul său, spuse:
— Adio, Robespierre!
— Adio, Marat! Răspunse celălalt.
Şi se despărţiră.

Capitolul XCIX Căsătoria

Chiar în ziua acestei execuţii, la prânz, regele ieşi din cabinetul său de la Versailles şi fu auzit concediindu-l pe domnul de Provence, cu aceste vorbe aspre:
— Domnule, asist astăzi la o cununie. Nu începeţi să-mi spuneţi tot felul de lucruri despre căsătorie sau despre toate relele căsniciei, vă rog; ar fi de rău augur pentru tinerii soţi, pe care îi iubesc şi pe care îi voi ocroti.
Contele de Provence se încruntă zâmbind, îşi salută adânc fratele şi se retrase în apartamentele sale. Regele, continuându-şi drumul printre curtenii risipiţi pe coridoare, le zâmbi unora şi-i privi trufaş pe alţii, după cum văzuse că se purtaseră în afacerea colierului pe care parlamentul tocmai o judecase. Ajunse astfel în salonul pătrat, unde se afla regină în ţinuta de gală, având în jur doamnele de onoare şi gentilomi.
Maria-Antoaneta, palidă sub fard, ascultă cu o atenţie prefăcută întrebările puse cu căldură de către doamna de Lamballe şi domnul de Calonne asupra sănătăţii sale. Deseori însă se uita pe furiş spre uşă, căutând cu privirea întocmai ca omul care doreşte fierbinte să vadă şi întorcând capul ca omul care tremura de spaima că a văzut.
— Regele! Anunţă unul dintre uşieri.

Şi într-o revărsare de broderii, dantele şi lumina, ea îl văzu intrând pe Ludovic al XVl-lea, a cărui cea dintâi privire din pragul salonului fu pentru ea. Maria-Antoaneta se ridică şi făcu trei paşi în întâmpinarea regelui, care îi săruta mâna cu graţie.

— Sunteţi astăzi mai frumoasă ca oricând, doamnă, nemaipomenit de frumoasă! Rosti el.

La zâmbi cu tristeţe şi, în ca o dată, ochii săi rătăciră prin mulţime, căutând acel punct necunoscut despre care am mai vorbit.

— Tinerii soţi încă n-au venit? Întrebă regele. Mi se pare că în curând va fi ora douăsprezece.

— Sire – răspunse regina, făcând un efort atât de mare, încât fardul se crapă pe obraji şi chiar se scuturi pe alocuri – a venit numai domnul de Charny. Aşteaptă pe coridor ca maiestatea voastră să-i poruncească să intre.

— Charny, spuse regele, ţara să observe tăcerea grăitoare care urmase după cuvintele reginei. Charny este acolo? Să între! Să intre!

Câţiva gentilomi şi porniră în întâmpinarea domnului de Charny. Regina îşi apasă nervoasă mâna pe piept şi se aşeza, întorcându-se cu spatele la uşă.

— Bine, dar este douăsprezece – repetă regele. Tânăra soţie ar fi trebuit să fie aici.

Tocmai când regele rostea aceste cuvinte, domnul de Charny apăru în pragul salonului; auzi ultimele cuvinte ale regelui şi răspunse imediat:

— Binevoiască maiestatea voastră să ierte întârzierea involuntară a domnişoarei de Taverney: de la moartea tatălui său n-a părăsit patul. Astăzi s-a ridicat pentru prima dată şi ar li fost acum la ordinele regelui, dacă un leşin n-ar fi obligat-o să întârzie.

— Scumpă copilă, cât fie mult îl iubea pe tatăl său! Rosti tare regele. Cum însă va avea de azi înainte un soţ bun, sperăm că se va consola.

Regina ascultă sau, mai degrabă, auzi, fără să facă nici un gest. Oricine ar fi urmărit-o în timp ce vorbea Charny ar fi observat cum îi piere sângele din obraji, asemenea refluxului şi i se adună la inimă.

Văzând ca nobilii şi clerul umpleau salonul, regele rosti ridicând semeţ fruntea:

— Domnule de Breteuil, aţi expediat ordinul de exilare a lui Cagliostro?

Chiar şi răsuflarea unei pasări adormite ar fi tulburat tăcerea ce se aşternuse.

— Şi acea La Motte care îşi zicea de Valois – continuă regele, cu o voce hotărâtă – nu este oare astăzi arsa cu fierul roşu?

— În momentul acesta, sire – replică ministrul de justiţie. Sentinţa a şi fost executată.

Ochii reginei scăpărară. Un murmur aprobativ pluti prin salon.

— Domnul cardinal va fi poate contrariat aflând că i-a fost înfierată complicea – continuă Ludovic al XVI-lea cu o încăpăţânate pe care nimeni nu o văzuse la el înaintea procesului.

Şi, rostind cuvântul complice, adresat unui acuzat pe care parlamentul îl achitase, rostind un cuvânt care îl defăima pe idolul parizienilor, un cuvânt care condamnă ca tâlhar şi falsificator pe unul dintre cei mai înalţi prinţi ai bisericii, unul dintre primii prinţi ai Franţei, regele, ca şi când ar fi aruncat o sfidare solemnă clerului, nobililor, parlamentului, poporului, spre a proclama că neatinsa onoarea soţiei sale, regele îşi plimbă de jur împrejur o privire scânteietoare. Încărcata de acea mânie pe care nimeni nu o mai simţise în Franţa de când somnul cel veşnic închisese ochii lui Ludovic al XV-lea.

Nici o şoaptă, nici un cuvânt de aprobare nu întâmpina răzbunarea regelui împotriva tuturor acelora care conspiraseră ca să dezonoreze monarhia. El se apropie apoi

de regină, care îi atinse amândouă mâini te într-o pornire de profundă recunoştinţa.

În acea clipă apărură la capătul coridorului domnişoara de Taverney, în rochie albă ca o mireasă, cu faţa albă ca o fantomă şi Filip de Taverney, fratele său, care îi dădea braţul. Andreea înainta cu paşi repezi, cu privirea rătăcită şi cu răsuflarea tăiată; nu vedea nimic, nu auzea nimic; braţul fratelui său îi insufla putere, curaj şi îi arăta încotro să meargă.

La trecerea logodnicei, mulţimea curtenilor zâmbi. Femeile îşi luară locul în spatele reginei, bărbaţii în spatele regelui. Amiralul de Suffren, ţinându-l de mână pe Olivier de Charny, veni în întâmpinarea Andreei şi a fratelui său. Îi salută şi se amestecă în grupul prietenilor intimi şi al rudelor. Filip îşi continuă drumul, fără că privirea lui să se fi întâlnit cu cea a lui Olivier, fără ca apăsarea degetelor sale s-o fi avertizat pe Andreea că trebuia să ridice fruntea.

Ajuns în faţa regelui, strânse mâna sorei sale şi aceasta, ca o moartă care se însufleţeşte, deschise ochii săi mari şi-l văzu pe Ludovic al XVI-lea. Care-i zâmbea cu bunătate. Ea schiţă un salut, în mijlocul murmurului general care exprima admiraţia faţă de frumuseţea sa.

— Domnişoară – spuse regele, luându-i mâna – ştiu că a trebuit să aştepţi să se sfârşească doliul ca să te poţi mărita cu domnul de Charny; dacă eu n-aş fi cerut să se grăbească momentul căsătoriei, poate că viitorul dumitale soţ, cu toată nerăbdarea lui, ţi-ar fi îngăduit încă o lună de răgaz; se pare că suferi mult şi acest lucru mă întristează; eu însă sunt obligat să asigur fericirea acelor gentilomi vrednici care mă slujesc, aşa cum o face domnul de Charny; dacă n-ar fi avut astăzi loc cununia, eu n-aş mai fi putut asista la ea deoarece mâine plec într-o călătorie prin Franţa împreuna cu regina. Aşa că am plăcerea să semnez contractul astăzi, să te văd căsătorită în capela palatului. Salut-o pe regină, domnişoară şi mulţumeşte-i deoarece maiestatea sa a fost extrem de bună faţa de dumneata.

Şi o conduse el însuşi pe Andreea în faţa Mariei-Antoaneta. Aceasta se. Ridică, dar genunchii îi tremurau, mâinile îi erau îngheţate. Nu îndrăznea să înalţe ochii şi văzu doar ceva alb care se apropia şi se înclină în faţa sa. Era rochia de nuntă a Andreei. Apoi regele puse mâna logodnicei pe braţul lui Filip, îl dădu pe al său Mariei-Antoaneta şi rosti cu glas tare:

— La capelă, domnilor!

Toată această mulţime se aşează în linişte în spatele maiestăţilor lor şi porni spre a-şi ocupa locurile. Slujba începu imediat. Regina asculta aplecată pe scaunul său de rugăciune, cu fruntea îngropata în palme. Se rugă din tot sufletul, din toate puterile; trimise cerului rugăminţi atât de fierbinţi încât răsuflarea îi usca lacrimile.

Domnul de Charny, palid şi frumos, simţind îndreptate asupra lui toate privirile, fu calm şi brav, ca şi când s-ar fi aflat pe bordul vasului său, în mijlocul flăcărilor şi al uraganului de împuşcături englezeşti; numai că suferea mult mai mult.

Filip, privindu-şi ţinta sora, pe care o vedea gata-gata să se prăbuşească, părea tot timpul pregătit să-i sară în ajutor cu un cuvânt sau cu un gest afectuos. Andreea însă nu-şi dezminţi firea, rămase cu capul sus, ducând mereu la nas o sticluţa cu săruri, clătinându-se, aproape moartă, că flacăra unei lumânări, dar rămânând în picioare şi încăpăţânându-se să trăiască prin fort a voinţei. Ea nu se rugă cerului, nu-şi dori nimic pentru viitor, nu spera nimic, nu se temea de nimic, nu avea nimic nici cu oamenii, nici cu Dumnezeu.

În timp ce preotul vorbea. În timp ce băteau clopotele, Andreea îşi spunea: „Oare sunt eu o adevărata creştina? Oare sunt ca ceilalţi, o făptură ca şi celelalte? M-ai făcut oare pentru a fi credincioasă, tu cel pe care-l numim Dumnezeu atotputernic, judecătorul tuturor lucrurilor? Tu, despre care se zice că eşti drept, dar care m-ai pedepsit mereu fără să fi fost vinovată? Tu, despre care se spune că eşti Dumnezeul liniştii şi al dragostei, dar care mi-ai hărăzit

o viaţă de frământări şi de mânie, de răzbunare sângeroasă?! Tu, căruia îi datorez de a avea drept duşman de moarte pe singurul om pe care l-aş fi putut iubi?! Nu – continuă ea – treburile lumeşti şi cele ale lui Dumnezeu nu mă privesc. Fără-ndoială că am fost blestemată înainte de a mă naşte, că încă din prima clipă de viaţa am fost pusă în afara legilor omeneşti.” Apoi, întorcându-se la trecutul ei dureros: „Ciudat! Ciudat! Aici, alături de mine se afla un bărbat al cărui nume mă făcea să mor de fericire. Dacă el ar fi venit să mă ceară pentru mine însămi, aş fi fost obligată să îngenunchez la picioarele sale, să-i cer iertare pentru greşeala pe care am săvârşit-o cândva pentru greşeala ta, Doamne! Şi acest bărbat pe care îl adoram m-ar fi respins poate. Iată că astăzi mă ia în căsătorie şi el trebuie să-mi ceară iertare în genunchi! Ciudat! Ei, da, nemaipomenit, de ciudat!”

În clipă acea auzi vocea preotului care zicea:

— Jacques-Olivier de Charny, o iei în căsătorie pe Maria-Andreea de Taverney?

— Da – răspunse hotărât Olivier.

— Şi dumneata, Maria-Andreea de Taverney, îl iei în căsătorie pe Jacques-Olivier de Charny?

— Da!… Răspunse Andreea, cu un accent atât de sălbatic, încât regina se înfioră, iar celelalte femei tresăriră.

Apoi Charny îi puse soţiei sale în deget inelul de aur în aşa fel, încât Andreea nu simţi nici cea mai uşoară atingere. Curând regele se ridică. Slujba se sfârşise. Toţi curtenii veniră să-i felicite pe cei doi soţi.

Domnul de Suffren luă mâna nepoatei sale şi-i făgădui în numele lui Olivier fericirea pe care merita s-o aibă. Andreea îi mulţumi amiralului, cu o faţă lipsită de expresie, şi-l rugă doar pe unchiul său s-o conducă numaidecât la rege pentru a-i mulţumi, întrucât se simţea slăbită.

În clipa aceea o paloare înspăimântătoare i se aşternu pe chip. Charny o privi de departe, dar nu îndrăzni să se apropie de ea.

Amiralul traversă salonul şi o duse pe Andreea în faţa regelui, care o sărută pe frunte şi-i spuse:

— Doamnă contesă, treceţi pe la regină. Maiestatea să vrea să vă facă un dar de nuntă.

Şi, rostind aceste cuvinte pe care le credea pline de delicateţe, regele se retrase, urmat de toată curtea şi o lăsă pe tânăra soţie, pierdută, disperată, la braţul lui Filip.

— Ah! Murmură ea. E prea mult! E prea mult! Filip, mi se pare că am îndurat destul…!

— Curaj! Îi şopti Filip. Nu mai e decât această încercare, soră.

— Nu, nu – răspunse Andreea – n-am să pot. Puterile unei femei sunt limitate; poate voi face ceea ce mi se cere, dar, gândeşte-te, Filip, că dacă ea îmi vorbeşte, dacă ea mă felicită, voi muri!

— Dacă trebuie, vei muri, scumpă soră – îi spuse tânărul şi în felul acesta vei fi mai fericită decât mine, fiindcă eu aş vrea să fiu mort!

Rosti aceste cuvinte cu un glas atât de îndurerat, încât Andreea se repezi ca împunsă de un ghimpe şi intră la regină. Olivier o văzu trecând; el se lipi de tapiserie pentru a nu-i atinge nici măcar rochia. Rămase singur cu Filip în salon, cu capul plecat, ca şi cumnatul său, aşteptând rezultatul întrevederii dintre regină şi Andreea.

Aceasta o găsi pe Maria-Antoaneta în cabinetul cel mare. Cu toate că era în luna iunie, regina ceruse să se aprindă focul; era aşezată în fotoliul său, cu capul dat pe spate, cu ochii închişi şi cu mâinile împreunate ca ale unei moarte. Tremura. Doamna de Misery, după ce o introdusese pe Andreea, trase draperiile, închise uşile şi ieşi.

Andreea, în picioare, tremurând de emoţie şi de mânie, tremurând însă şi de slăbiciune, aştepta cu ochii plecaţi să-i adreseze un cuvânt. Aştepta glasul reginei, aşa cum aşteaptă condamnatul securea care trebuie să-i curme viaţa.

Cu siguranţă că, dacă Maria-Antoaneta ar fi deschis gura în acea clipă, Andreea, zdrobită cum era, s-ar fi prăbuşit înainte de a înţelege sau de a răspunde.

Se scurse un minut, ce păru un secol, în această stare de cumpliţi suferinţa, fără ca regina să fi făcut vreo mişcare. În sfârşit, se ridică sprijinindu-se cu ambele braţe de fotoliu şi luă de pe masă o hârtie pe care degetele sale nesigure o scapără de mai multe ori. Apoi, înaintând ca o fantomă, fam să se audă alt zgomot decât foşnetul rochiei sale pe covor, veni cu braţul întins spre Andreea şi-i dădu hârtia fam a rosti un cuvânt.

Între aceste două inimi cuvintele erau de prisos: regina nu avea nevoie să mai ceară înţelegerea Andreei; Andreea nu se putea îndoi de măreţia sufletului reginei.

Oricare alta ar fi presupus ca Maria-Antoaneta îi oferea o dotă bogată, sau un act de pro-prietate, sau brevetul unei slujbe la curte. Andreea ghici că hârtia conţinea cu totul altceva. O luă şi, fără să se mişte din locul său, începu să citească.

Braţul Mariei-Antoaneta căzu. Ochii săi se ridicară încet spre Andreea.

„Andreea – scrisese regina – m-ai salvat. Mi-ai redat onoarea, viaţa mea iţi aparţine. În numele onoarei mele care te costă atât de scump, te conjur să mă numeşti sora dumitale. Încearcă, ai să vezi că nu roşesc.

Las în mâinile dumitale acest înscris; este garanţia recunoştinţei mele: este zestrea pe care ţi-o dau.

Inima dumitale este cea mai nobilă dintre toate va şti să primească cum se cuvine darul acesta.

Semnat Maria-Antoaneta de Lorena de Austria.”

Andreea, la rândul său, o privi pe regină. Văzu că are ochii plini de lacrimi şi fruntea apăsata de tristeţe; aştepta un răspuns. Tânăra fată traversă încet încăperea, arse la focul

aproape stins biletul reginei şi făcând o reverenţa adâncă, fără să articuleze o silabă, ieşi din cabinet.

Maria-Antoaneta făcu un pas ca s-o oprească sau s-o urmeze: dar, neîndurătoarea Andreea, lăsând uşa deschisă, se întoarse lângă fratele său, în salonul alăturat. Filip îl chemă pe Charny, îi luă mâna şi i-o puse în mâna Andreei, în timp ce, în pragul cabinetului, din spatele draperiei pe care o ţinea cu braţul, regina asistă la această scenă dureroasă.

Charny pleca asemenea unui logodnic al morţii pe care palida sa logodnica îl ducea cu ea; plecă uitându-se înapoi, la obrazul de ceară al Mariei-Antoaneta, care, cu fiece pas, îl vedea cum dispare pentru totdeauna. Cel puţin aşa credea.

La poarta castelului aşteptau două trăsuri. Andreea urcă în prima. Cum Charny se pregătea s-o urmeze, tânăra contesă îi spuse:

— Cred, domnule, ca dumneavoastră plecaţi spre Picardia.

— Da, doamna – răspunse Charny.

— Iar eu plec către locurile unde a murit mama mea, domnule conte. Adio!

Charny se înclină fără să răspundă. Trăsura o duse pe Andreea singură.

— Rămâneţi cu mine doar pentru a-mi spune că sunteţi duşmanul meu? Îl întrebă Olivier pe Filip.

— Nu, domnule conte – răspunse acesta. Nu-mi puteţi fi duşman de vreme ce sunteţi cumnatul meu.

Olivier îi întinse mâna, urcă la rândul său în cea de-a doua trăsură şi plecă.

Rămas singur, Filip îşi frânse o clipă mâinile cu disperare şi rosti cu o voce înăbuşită:

— Doamne, celor ce-şi fac datoria aici, pe pământ, oare le rezervi puţină bucurie în cer? Bucurie…

— Reluă el, posomorât, privind o ultimă dată către palat. Vorbesc de bucurie!… La ce bun…?! Nu pot spera într-o altă viaţa decât cei ce cred că vor reîntâlni acolo pe cei pe care i-au iubit. Pe mine nu m-a iubit nimeni aici pe pământ,

aşa că n-am nici măcar mângâierea pe care o au ei când îşi doresc moartea…

Şi îndreptă spre cer o privire fără urmă de venin, dar plină de mustrare, ca un om a cărui credinţă se clatină, apoi dispăru, ca şi Andreea şi Charny, în ultimul vârtej al acestei furtuni care avea să zdruncine un tron, să zdrobească monarhia.

SFÂRŞIT

{1} Eroină din „Ierusalimul eliberat” de Torquato Tasso. (n.t.) {2} Vrăjitoare din „Odiseea” lui Homer. {3} Sol – monedă peruviană. (n.t.) {4} Pe vremea aceea, faimoasă închisoare din Paris. (n.t.) {5} Agent de poliţie spaniol. (n.t.) {6} Personaj din Eneida, a cărui prietenie pentru Euryale a rămas proverbială. {7} Astfel trece gloria lumii (în limba latină în text). (n.t.) {8} Vise chinuite, bolnave (în limba latină în text). {9} Personaj din piesa Împricinaţii de Jean Baptiste Racine (1639-1669), singura comedie a dramaturgului francez, care a excelat în tragedii. (n.t.) {10} Aici e buba (în limba latină în text). (n.t.) {11} Mânăstire înfiinţată în 1140, ai cărei călugări se supun unor reguli deosebit de aspre. (n.t.) {12} André Charles Boule (1642-1732), sculptor în lemn, născut la Paris, ale cărui lucrări se deosebesc prin incrustaţii de baga şi aramă. (n.t.) {13} Walter Raleigh (1552-1618), om de stat englez, favorit al reginei Elisabeta I a Angliei. (n.t.) {14} Delille (1736-1813), poet francez, plin de delicateţe, traducător al operelor lui Virgiliu şi Milton. (n.t.) {15} Tipul valetului îndrăzneţ şi spiritual în vechile comedii franceze. (n.t.) {16} Personaj din piesă „Burghezul gentilom” (1670) de Molière. (n. t) {17} Ceea ce în româneşte s-ar traduce cu Toţi sfinţii. (în franceză: tous saints) {18} Xenofon (427-355 î.e.n.), istoric,

filosof şi general atenian. S-a distins în războaiele peloponesiace, când a condus retragerea celor Zece Mii. (n.t.)